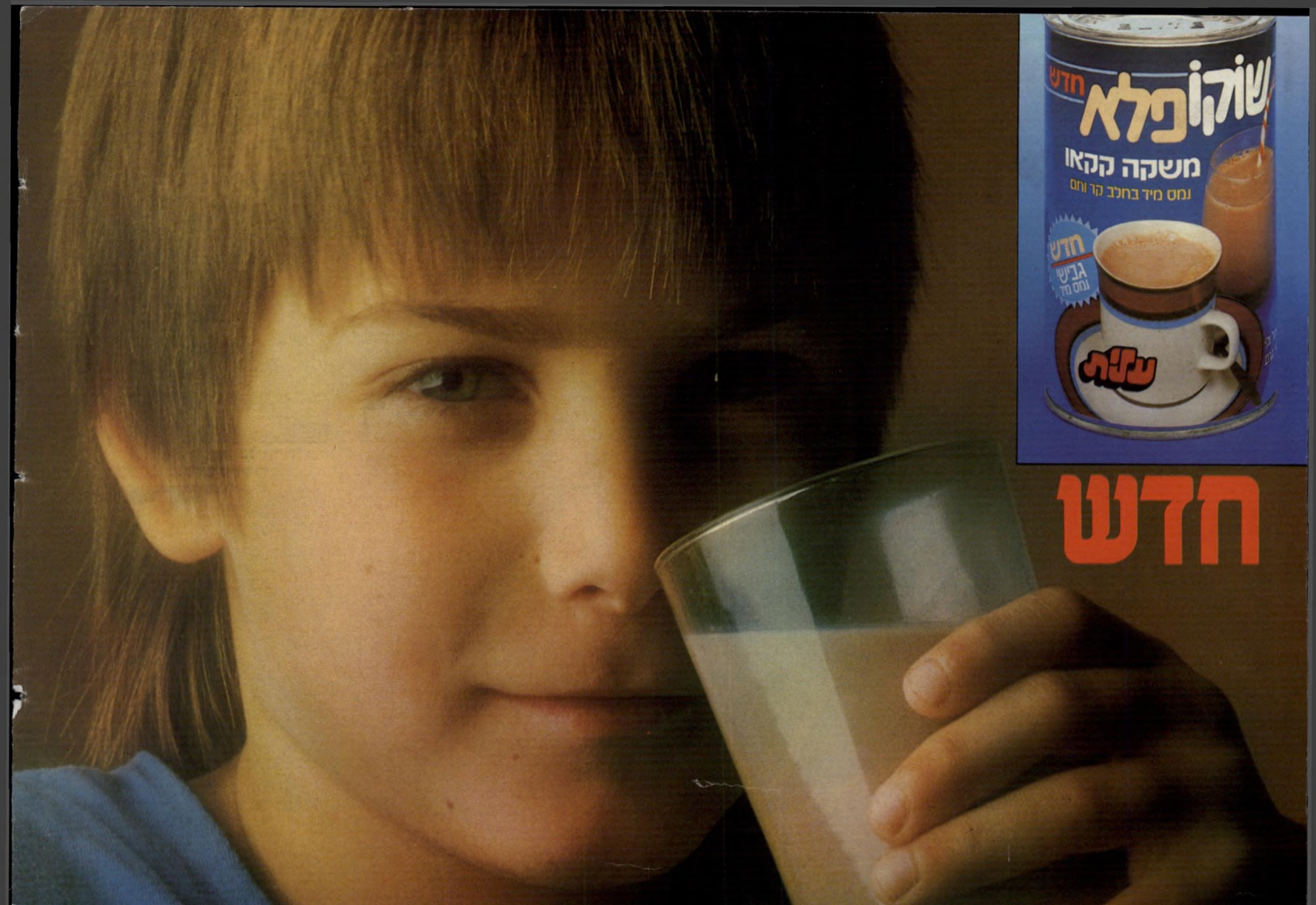
העולם הזה

שוקו קר
שוקופלא
מה הפלא?
משקה קקאו כמו בחו"ל-נמס מיד גם בחלב קר!
עלית

שוקופלא
חדש
משקה קקאו
נמס מיד בחלב קר וחם
חדש
גביש
נמס מיד
עלית
חדש

14.11.84: מתגלה כי רב־החובל הישראלי, אבנר גילעד, נטש בלב־ים נוסע כושי סמוי.

5.12.84: החיילת־הטרמפיסטית הדס קדמי נעלמה. כעבור ימים מספר נמצאה גופתה.

6.2.85: אנס אלמוני מטיל את חיתיתו על הנשים הבודדות בצפונה של תל־אביב.

13.3.85: מתאבדת שיעית גורמת להרג המוני ליד מטולה. תובעים לסגת מלבנון.

1.5.85: רונלד רגן בטקס אזכרה בבית־קברות צבאי, שבו קבורים גם חיילי הס"ס.

22.5.85: שלושה שבויים ישראליים, שהוח־לפו ב־1150 אסירים ביטחוניים, חוזרים.

קונה יקר,

באחד מימי השנה נתקלתי במסיבה חברתית באיש־העסקים מיקי אלבין. שאלתי אותו בסקרנות מה ממריץ אותו לקנות אמצעי־תיקשורת, שהם רחוקים מלהיות עסקים פורחים. אלבין חייך ואמר: "אם נפגש פעם, אסביר לך!"

לא נפגשנו, כי כעבור כמה שבועות קפץ אלבין אל מתו מחלון חדר החקירות של המישטרה. התעלמה נשארה בעינה: מה הביא איש זה, שעסק בעיסקי־אוויר, ושלא היתה לו כל זיקה לעיתונות, לרכוש בסיטונות אמצעי־תיקשורת שאין להם סיכוי להכניס רווחים בעתיד הנראה־לעין, וביניהם צהרון, שני עיתונים כלכליים, ירחון, חינמון לנוער ועוד?

נדמה שיש על זה תשובה סבירה: באמצעות השליטה בעיתונות ניתן היה, אולי, להרתיע את השילטונות, להשפיע על עלייתן וירידתן של מניות ולהפעיל לחצים שונים.

אלבין לא היה היחיד שגילה פאטנט זה. כמה וכמה ספסרי־בורסה, חברות־ענק וקרנצרנים מחזיקים כיום בעיתונים העולים להם בהון־עתק - ונראה שזה כדאי להם. לשיא הגיע יצרן־נקניקים, החשוד בזיוף דולארים, שניסה השנה להקים עיתון משלו.

כל זה מטיל אור על הטענה שהעיתונות הישראלית היא בלתי־תלוייה. קביעה זו רחוקה מן המציאות. חלקים גדולים של התיקשורת מוחזקים כפילגשים, אחרים תלויים בגורמים פוליטיים וכלכליים.

אין זה מיקרה שהעולם הזה יכול לפרסם ללא הגבלה פרשות כלכליות, החל בפרשת לוינסון, בשנה שעברה, וכלה בפרשת הקואופרטיב דן השנה. איש אינו יכול לאיים עלינו או לשחד אותנו. אנו תלויים אך ורק בך, הקורא. כאשר המצב הכלכלי קשה, כפי שהיה השנה, אנחנו מצטמצמים. כאשר הוא משתפר, אנו מרחיבים את שרותינו.

* * *

העולם הזה מתקרב ליום הולדתו ה־50, והשנה ציינו את יום־ההולדת ה־35 של המערכת הנוכחית. כאשר קיבלתי לידי את עריכת השבועון, לא נולדו עדיין רוב חברי־המערכת של היום.

אולי זה מסביר את העובדה ששבועון זה נאמן לדרכו, ויחד עם זאת הוא עיתון צעיר ותוסס. אין לנו צורך לרוץ אחרי אופנות חולפות ולקשקש על "עיתונות חדשה" ושאר דיברי־הבל. אנחנו עושים את המוטל עלינו: לחשוף את האמת, להגיד אותה בפה מלא, לשבור כל קשר־השתקה. ובעיקר: לשמש אי של שפיות־דעת הומאניסטית בים העכור המציף את המדינה, כאשר כמעט כל העיתונים עוזרים שוב לממשלה להכשיר את הקרקע למילחמה הבאה.

נעבוד במשימה זו גם בשנה הבאה, בעזרתך - "בלי מורא, בלי משוא־פנים."

שנה טובה!

19.6.85: אוטובוס מלא תלמידים מתנגש ברכבת. 19 ילדים ושלושה מבוגרים נספים.

3.7.85: הממשלה מכריזה על תוכנית כל־כלית חדשה הפוגעת בעיקר בשכירים.

31.7.85: אחרי רצח זוג מורים מעפולה, נערך בעיירה הזועמת מצוד פרוע אחרי ערבים.

7.8.85: המיליונר מיקי אלבין קופץ מחדר־החקירות במישטרה. האם הוא התאבד?

תשקיף

מרמים בשקלים

המישטרה מיצמת במאות פניות של אזרחים הטוענים שרומו, מאז שנכנסו למחזור מטבעות השקל החדש.
השיטה המקובלת היא תשלום במטבעות ישנים כאילו היו מטבעות חדשים.

מתיחות בגולן

סימנים להיווצרותה של מחתרת יהודית חדשה ברמת־הגולן: מאז חשיפתה, לפני שבועיים, של מחתרת דרוזית שפעלה ברמה, מגלים מתנחלים קיצוניים כוונה להתארגן בדי להפעיל טרור נגד האוכלוסיה, שאינה מכירה בחוק סיפוח הגולן.
גורמי־ביטחון עוקבים בדאגה אחרי התחדדות היחסים בין יהודים לדרוזים בגולן, מחשש שמתיחות שם עלולה להביא להסלמה גדולה ומסוכנת, ולהביא לתוצאות גם ביחסים בין דרוזים ויהודים בישראל ובצה"ל.

פיתקות המטכ"ל הושמדו

אנשי ביטחון־שדה פשטו על אולם הישיבות של עיריית קריית־שמונה מיוד אחרי שהסתיימה שם השבוע ישיבה של המטכ"ל ופרנסי־העיר. אנשי ביטחון־שדה מיהרו לאסוף את כל הפיתקות שהשאירו חברי המטה הכללי של צה"ל על שולחן הישיבות הארוך, כדי להשמיד אותן.

בלשים בסוכנות

הסוכנות תפעיל מישרד חקירות פרטי, כדי למצוא „מסיתים", בני־העדה האתיו־פית, שעל־פי חשדם של ראשי־הסוכנות הם העומדים מאחורי הפגנות היהודים האתיופיים בירושלים ובמרכזי־הקליטה.

הליברלים חושקים ב„מבט"

הנציגים האמריקאים בחבר הנאמנים של הסוכנות מבקשים להחליף את מנכ"ל רשות־החברות של הסוכנות היהודית, שלמה שוורצברג, המשמש גם כראש־לישכה ועוזר אישי של אריה דולצין.
האמריקאים וגיבור הסוכנות, עקיבא לוינסקי, כועסים על ניפיונו של שוורצברג — שמינויו לתפקיד היה מסיבות פוליטיות, לא מיקצועיות — למכור את חברת הבניה הסוכנותית „מבט" למקורבי המיפלגה הליברלית.

שופטות מסובכות בחיפה

שרשרת פרשות שבהן מעורבות שופטות בבית־משפט השלום בחיפה מעסיקה בימים אלה את הדרגים הבכירים ביותר במישרד־המישפטים.
שופטת־תנועה, שנסעה במהירות של 120 קילומטר לשעה ונתפסה על־ידי שוטר, לחצה עליו שלא ירשום לה דוח. שופטת שניה, שביצעה עבירת־תנועה — סיבוב פרסה במקום אסור — קיבלה דוח, אך הצליחה לבטל אותו אצל ראש לישכת־התנועה העירונית.
שופטת שלישית חשודה בעשיית מעשים חמורים, שאינם ראויים למעמדה, ואילו רביעית תסיים בקרוב תקופת המינוי הזמני שלה בבית־המישפט, כדי שלא ליצור מתיחות מיותרת עם אשת שופט אחר.
אשת שופט נוסף, שהתלוננה בעבר במישטרה על כך שבעלה מכה אותה, ביטלה את תלונתה.

בורג שב לזירה

השר יוסף בורג משנם מתנניים לקראת מיתקפה תיקשורתית חדשה, שהוא יעמוד במרכזה.
בורג אינו חולם על פרישה מהחיים הפוליטיים. כל צעדיו מוכיחים שהוא יבקש לשמור על מעמדו הבכיר במפד"ל.

כיסאולוגיה בשלום־עכשיו

במפ"ם ובר"ץ שוררת תדהמה מדרישה שהעלו ראשי שלום־עכשיו במיסגרת הדיונים על הקמת גוש מאוחד בכנסת. אנשי התנועה החוץ־פרלמנטרית ביקשו שלושה מקומות ריאליים, בין עשרת הראשונים, ברשימה המאוחדת, בבחירות שיתקיימו לכנסת ה־12. הדרישה הביאה לפיצוץ המשא־ומתן איתם.

מאה דוברים לצ"ץ'

במאה מועמדים מציגים את עצמם לתפקיד דובר עיריית תל־אביב, במקומו של הדובר הפורש, רוני רימון, שיישאר יועץ אישי לצ"ץ, בשבר של שקל אחד בשנה.
בין הסונים עיתונאים רבים.

חריגים וחריגות בחיפה

עיריית חיפה מפעילה לחץ כבד ובלתי־סביר על ועדת־החריגים במישרד־השיכון, האמורה לאשר בניית מיבני־ציבור בתקופת־ההקפאה.
העיריה מבקשת להקים בית יד־לבנים חדש — לטענתה, בהשקעה של פחות משני מיליון דולר. אם כי מומחים מעריכים שמחיר המיבנה יהיה גבוה פי כמה.
בחיפה מצוי כבר שלד של בית יד־לבנים שעבודת הקמתו הופסקה בשלבי־בניה מתקדמים ביותר.
הבניין הבלתי־גמור תוכנן על־ידי האדריכל דויד ינאי וזכה לשבחים רבים. ניתן לסיים את בניינו בהוצאה זעומה, אך העיריה מתעקשת לבנות תחתיו בניין חדש.
רבים עוקבים בדריכות אחרי דיוני הוועדה, לראות אם תינתן חסות לשערוריה חיפאית חדשה.

יבוטלו תיקים פליליים

במישרדי המישפטים והמישטרה שוקלים הצעה לבטל מאות תיקים פליליים שהגיעו כבר לפרקליטות, כד להקל על העומס של בתי־המישפט.
המדובר בעבירות קלות, שעבר זמן רב מאז ביצוען.

הנאמנים נגד מודעי

„גוש נאמני המיפלגה הליברלית", המסרב להתאחד עם תנועת החרות, יחדל מלשתף פעולה עם יצחק מודעי.
לטענתו, הוא מבקש את עזרתם כדי להדיח את אנשי השרים שרירי־ניסים, אך רוצה למנות במקומם את אנשיו ואת אנשי איגור העובדים הליברלים.

התק"ם נגד שרות בנות

בנות קיבוץ המשרתות בצה"ל העלו לדיון ציבורי בתק"ם את מעמדן כנשים נחותות בצבא.
לטענתן, כפי שבאה לידי ביטוי בביטאון התנועה, יחד. הן מופתעות מגילויי אלימות מינית, המופנית כלפיהן, ומסוג העבודה שהן מתבקשות לבצע.

בכיר מסר מידע לעבריינים

קצין בכיר במחוז הצפוני של המישטרה נחקר באחרונה ביח"ס — היחידה לחקירות סנים במישטרה — בחשד שמסר מידע סודי לעבריינים.
במפתיע, זוכה החשוד לחיפוי מצד מפקדיו.

לגרש מהארץ את עורך „הארץ"!

חוגים דתיים זועמים על מאמרו של גרשום („ג.ש.") שוקן, עורך „הארץ", ש־מתח ביקורת על מגמת ההסתגרות ושינ־את־הזרים, שאותן מנהיגים הרבנים.
העסקנים הפועלים לתיקון הסעיף „מיהו יהודי" בחוק־השבות מסיצים שמועות כי אילו „אמו של שוקן התגיירה גיור רפורמי בברלין," ואחד מהם אף הציע לערוך מול ביתו הפגנה בסיסמה: „לגרש מהארץ את עורך 'הארץ'!"

מעמנואל לסין

היום הדתי סינחס ארנרייך, שיצא בשן ועין מהעיר החרדית עמנואל שבגדה, מעתיק את סעיליתו לסין.
התחומים שבהם הוא שולח ידו — חקלאות ומלונאות.

שילון לערוץ השני

המערך תומך עתה בהוצאתו של דן שילון מהמאבק על תסקיד מנכ"ל הטלוויזיה, תוך הבטחה שהוא יהיה מועמדם לתסקיד מקביל בערוץ השני, כשיוקם.

אוחיון ל„טמיגור"

אשר אוחיון, חבר הנהלת הסוכנותית מטעם הפדרציה הספרדית, ימונה בקרוב כיושב־ראש מועצת־המנהלים של חברת המגורים הסוכנותית עמיגור. אוחיון היה בעבר מנכ"ל מישרד־העבודה־והרווחה, מטעם תמ"י, ומועמדה לכנסת. הוא יחליף את ח"כ הליברלים אריאל ויינשטיין.

לחץ על בר־לב

עסקנים צפוניים של מיפלגת־העבודה ויחד מבקשים ללחוץ על שר־המישטרה, חיים בר־לב, שיבלום את המשך החקירה, הנערכת ביחידה הארצית לחקירות־הונאה, סביב מעשי שוחד־בחירות, כביכול, בהם חשוד ח"כ שלמה עמר.

חילופים במצוקה

ראש היחידה להצלת יהודים בארצות־המצוקה יוחלף בקרוב. באותה יחידה מועסקת גם עוברת דדיו בכירה. המדובר בשרה פרנקל, ממחלקת החדשות בתל־אביב. העוברת במישרד־החוץ, במחלקה המטפלת בעולי ברית־המועצות.

„רסקו 2000" בסכנה

„רסקו 2000" — הפרוייקט הגרנדיוזי של חברת הבניה „רסקו", על גבול תל־אביב רמת־גן, גורם כאבי־ראש רבים לראשי־החברה.

הגליון הבא של

העולם הזה

יופיע, בגלל החגים, באיחור של יום אחד, ויהיה מצוי למכירה בתל־אביב, בשעות הערב של היום הרביעי, ה־18 לספטמבר, ולמחרת, היום החמישי, ברחבי הארץ.

במדינה

העם

סופה של אגדה

היה היתה מדינה שיוויונית, שעוררה התפעלות בעולם. לא עוד

אחת האגדות היפות ביותר של יש־ראל התנפצה השבוע.

מאז קום המדינה, היא התגאתה בכך שהיא „שיוויונית". הקיבוץ היה סימ־לה.

אומנם, הכל ידעו שהשיוויון הזה אינו מושלם. ישראל אינה אוטופיה. אך בהשוואה למדינות אחרות, ישראל היתה דוגמה ומופת לשיוויון חברתי. לא היו בה עשירים מופלגים, בעלי אחוזות וטירות, ולא גוועו בה ברעב. הטיפול הרפואי היה שווה לכל. העזרה ההדדית היתה לדוגמה.

מובן שהיה בה „פער חברתי". הכל דיברו עליו, שנה אחרי שנה. אך הכל נשבעו „להילחם בפער", „לסתום את הפער", „לצמצם את הפער".

בסך הכל, כך ידעו כולם, מבחינה חברתית ישראל היא מדינה מתוקנת. אין היא מדינה של מעמדות, כמו בריטניה. היא חדשה, תוססת, חלוצית. כך הציגה את עצמה לעיני העולם, וכך התייחס העולם אליה. מדי שנה באו פוליטיקאים, סופרים והוגי־דיעות כדי להתפעל מישראל השיוויונית.

העשירון המאושר. השבוע התפוצץ מיתוס זה בזבנג גדול.

מוסד ישראלי מכובד, ובראשו מי שהיה שר־הרווחה, ישראל כץ, פירסם נתונים יבשים, שהסתכמו במסקנה מדהימה: ישראל היא המדינה הפחות־שיוויונית מכל המדינות בעולם המע־רבי, שאליו היא אוהבת לשייך את עצ־מה.

ארצות־הברית, צרפת, גרמניה ה־מערבית ואף בריטניה ה„מעמדית" עצמה הן כיום חברות שוויוניות יותר מאשר ישראל.

אמת־המידה היא ההכנסה של כל שיכבה חברתית — כשהחברה מחו־לקת לעשרה עשירונים. מסתבר כי העשירון העליון בישראל מקבל חלק גדול יותר מההכנסה הלאומית מאשר עמיתו בכל מדינה מערבית אחרת, וכי העשירונים התחתונים מקבלים פחות מאשר העשירונים המקבילים במדינות האחרות.

תמונה זו גם היא ורודה מדי. המחקר מתבסס רק על המיספרים הרישמיים של שילטונות־המס. מכיוון שבישראל מתגלגלים סכומי־עתק של הון שחור, השייכים לעשירונים העליונים וה־פועלים מחוץ לכל מיסגרת של מס. הרי הפער האמיתי הוא גדול עוד הרבה יותר.

נשים בתחתית. אי־השיוויון של ישראל קיים בכל המישורים. בין עשירים ועניים, בין אשכנזים למיז־רחים, בין יהודים וערבים, ובעיקר בין גברים ונשים.

כך התנפץ מיתוס נוסף. פעם נחש־בה ישראל כחברה המתקדמת ביותר בעולם לגבי מצב הנשים. הנשים ב־קיבוץ, ראש־הממשלה גולדה מאיר וחיילות צה"ל הוצגו כדוגמות להת־קדמות האשה בחברה הישראלית ה־שיוויונית.

עכשיו מסתבר כי גם זוהי אגדה. האשה הישראלית מופלית לרעה, מבחינת ההכנסה, יותר מאשר כל אשה אחרת בעולם המערבי.

המצב הזה כולו הוחמר השנה עוד יותר, בעיקבות התוכנית הכלכלית. המגבירה את הפער עוד יותר, מפני שהיא פוגעת אך ורק בשכירים, ומש־פרת את חלקם הייחסי של העשירונים העליונים (ראה איש השנה).

חיזוק בלתי־צפוי קיבל השבוע המחקר המלומד מתוצאות של סקר דעת־קהל. הסוקרים, שביקשו לברר את מידת התמיכה בתוכנית הכלכלית, גילו: המרוצים מן התוכנית הם בעיקר גברים, אשכנזים ומבוססים. המצביעים מערך: הבלתי־מרוצים הם נשים, מיז־רחיות ועניות, המצביעות ליכוד.

תושב ערבי וחיילי צה"ל באחת הבניסות לקסבה בחברון
פעולות למען פרנסתו של עמית־להתנחלות

הממשלה

הפשע: שלום

אש"ף הציע הצעת־שלום ברירה ומפורטת — ישראל קיבלה חוק ההוסף את מיפגשי־השלום לפשע פלילי

שיבעה ימים לפני תום שנת תשמ"ה קרו שני מאורעות. תוך 24 שעות. שסימלו יחדיו לאן הגיעה המדינה אחרי שנה של ממשלת־האחדות־ה־לאומית בהנהגת שימעון פרס.

המאורע הראשון: בשידור חי חסר־תקדים בלווייין הבינישבתי. פנה יאסר ערפאת אל השדולה הערבית בארצות־הברית, וקבע בה בלשון חד־משמעית את עמדת אש"ף בשעה זו.

הבשורה של ערפאת היתה פשוטה בתכלית: אש"ף, בשותפות עם ירדן, מוכן לשלום עם ישראל. בפעם ה־ראשונה קרא ערפאת לישראל בשמה המפורש.

הבסיס לשלום זה יהיה „ארמה תמורת שלום" — הסיסמה הישנה של תנועת־השלום הישראלית („שטחים תמורת שלום").

המיסגרת הטובה ביותר למשא־ומתן לשלום היא ועידה בינלאומית, בחסות האו"ם, שבה ישתתפו ארצות־הברית וברית־המועצות, יחד עם כרי־טניה, צרפת וסין, וכן ישראל, אש"ף פלסטין, סוריה, מצריים וירדן. ערפאת הסביר ששום תכנית שלום לא תצליח אם לא תשותף בה ברית־המועצות — רמז דק לכוחה של ארץ־הסובייטים לטרפד מהלכי־שלום. אם רצונה בכך.

לשם קידום העניין יש לקיים הידב־רות בין מישלחת ירדנית־פלסטינית ובין ארצות־הברית ושאר המדינות, וגם עם „הכוחות הדמוקרטיים והמתקדמים בישראל".

המאורע השני: כמה שעות אחרי פירסום הראיון, קיבלה כנסת־ישראל באופן בהול הצעת־חוק, ההופ־כת לפשע פלילי כל מיפגש עם אנשי אש"ף, כייחוד אם הוא נועד לחילופי־דיעות לקידום עניין השלום. כל שאר המיפגשים היו אסורים גם קודם לכן.

מעשה־תועבה זה היה בעל היס־טוריה מעניינת. הוא נולד בבית־המירקחת של הליכוד, המנסה באופן קדחתני להתחרות עם מאיר כהנא ואנשי־התחיה. המטרה: לאגוף את ה־פאשיסטים מימין.

אחרי שמשה נסים הצליח להפתיע את שרי־הממשלה (והדבר מראה על יעילותם וטיב עבודתם), הניח את ההצעה על שולחן־הכנסת. שימעון פרס ביקש לדחות את הדיון, וכשהשר לא נענה — נעלב. אחרי מקח־וממכר של סוחרי־סוסים הבטיח נסים להכניס להצעה „תיקונים". אלה הם שינויים קוסמטיים, שגבלו בגיחוך.

למשל: אסור לעיתונאי ישראלי לראיין אישיות של אש"ף, אך יהיה מותר לו להשתתף במסיבת־עיתונאים בינלאומית של איש אש"ף — כתנאי שגם אז לא יראיין אותו לחוד. יהיה מותר לאנשי־רוח ישראלים להשתתף בקונגרס בינלאומי שבו יהיה נוכח איש־אש"ף, אך אסור יהיה להם להי־מצא עימו ביחידות. הם יצטרכו לברוח מפניו כשפנים. וכן הלאה.

על פי החוק „המתוקן" יהיה צפוי לשלוש שנות מאסר: עיתונאי שיראיין אישיות של אש"ף כדי להודיע לציבור הישראלי על דיעותיו; אישיציבור ישראלי שייפגש עם אישיאש"ף כדי לטכס עצה איך לקדם את עניין השלום; משורר ישראלי שייפגש עם מחמוד דרוויש. לובה אליאב שייפגש עם עיצאם סרטאווי חדש.

בהתקפה של זעם, שגבל בהיסטריה, כפה שימעון פרס את הצעת־החוק על חבריו בסיעה, תוך כדי כך המטיר חרפות וגידופים על יאסר ערפאת „השקרן" — בערך בנוסח שאריאל שרון מדבר על פרס עצמו.

היה ברור לחבריו כי לפרס חשוב גורל הקואליציה יותר מאשר אינטרס המדינה.

לקראת המילחמה הבאה. הק־שר בין שני המאורעות ברור. רוב כלי־התיקשורת הישראליים עשו את הכל. ולפעמים בצורה מגוחכת, כדי להמעיט בחשיבות הכרזתו של ערפאת. הם לא יכלו לגנזה כליל.

החוק החדש בא לשרת את אותה המטרה: למנוע מהציבור הישראלי כל אפשרות לדעת מה אומר ומה חושב אש"ף, מה הם תנאיו להפסקת מעשי־האיבה, איזו אפשרת ישנה — אם ישנה — להגיע עימו לידי שלום, אשר ישים קץ לשפיכות־הדמים.

נראה כי בימים האחרונים של תשמ"ה נקבע הכיוון סופית: לעבר המילחמה הבאה. הממשלה היא ממ־שלת הליכוד. ובראשה מנהיג המערך.

שטחים כבושים

דם ואש וצבא פרטי

המציתים טעו בכתובת, אך העיתונאי הגיע בזמן

ביום הראשון, בשעה ארבע אחרי הצהריים, חיכתה קבוצה של עיתונאים זרים וישראליים ליד שער־שכם שבירושלים המיזרחית. הם התקבצו במקום לפי מידע מוקדם שקיבלו מן המתנחלים, שאמר כי בשעה היעודה תגיעה קבוצה גדולה של אנשיהם, שיבואו חמושים לעשות סיור מווירן

(המשך בעמוד 6)

נסיון חדירה דרך הים

ילדים ערביים מפירי־עוצר בחברון
היד החזקה ואגרופי־הברזל של תקופת אריק שרון –

(המשך מעמוד 5)

ברחובותיה הצרים של העיר המיזרחית.

העיתונאים היו הראשונים שהגיעו למקום בזמן. אחרי רקות אחדות של המתנה, נראה צעיר לבוש במיכנסי־ג'ינס ובחולצה ארומה, בכיפה סרוגה לראשו, יורד במדרגות הרחבות, המובילות אל השער המעוטר. כעבור כמה דקות הוא שב ועלה במדרגות בצידה השני של הרחבה.

כמה דקות אחריו בא צעיר נוסף, גם הוא כיפה סרוגה לראשו, ועל כתפו היה תלוי רובה. הם הבטיחו לעיתונאים קיצרי־רוח, כי המונים מחבריהם נמצאים בדרך לשער־שכם וכי צפוי אירוע מעניין.

חומר לעמית. בעוד העיתונאים ממתינים לאירוע שלא היה, הגיעה הודעה נוספת מן המתנחלים, שסיפרה על כוחות מתוגברים שלהם, העומדים לערוך פעולה כלשהי בעיר חברון. בקסבה הנתונה בעוצר. פעולה כזאת לא יצאה אל הפועל, וספק אם היתה כלל מתוכננת.

בלילה שקדם יצא רכב בעל מיספר ישראלי מאחת ההתנחלויות הסמוכות לעיר חברון. בתוכו היו כמה צעירים. הם נסעו בתוך החשיכה בסימטות צרות ובדרכי־עפר, שהובילו אותם לכפר קטן, השוכן על אחד הרכסים המקיפים את חברון. בכפר טבקה הם נעצרו באישון־לילה ליד אחד הבתים. זרקו פנימה שני רימוני־עשן, גילגלו אל החצר צמיג בוער ונמלטו אל תוך החשיכה.

יושבי הבית, בעיקר הילדים שביניהם (שיבעה במיספר), התעוררו מן הרעש ומן העשן שמילא את ביתם. הם גילו שגדר הדיר שבכניסה לבית בוערת.

זוהרה אל־אטרש נפגעה בידה מרימון העשן וגם בנה אמין נפגע ברגלו. הם נחבשו במקום.

רקות אחדות אחרי האירוע, כשמכונית־המתנחלים כבר הספיקה לברוח מן המקום, הגיע במפתיע צוות של העיתון חדשות. כאילו במיקרה בא הכתב לדווח על התקרית הלילית. באופן מפתיע הגיע הכתב לשם עוד לפני שבאו כוחות־הביטחון.

הכתב, צעיר חבוש כיפה סרוגה, נחשר מייד בעיני יושבי הבית הנפגע והשכנים כמתנחל, והם כמעט ועשו בו לינץ'. ברגע האחרון הצליח לשכנע אותם שהוא עיתונאי. כתב העיתון חדשות. המסקר את השטחים הכבושים. הוא נדב העצני, בנו של אליקים העצני. הוא גר בקריית־ארבע, ואין זה מפתיע שידע על האירוע הלילי עוד לפני שידעו עליו כוחות־הביטחון. היה מי שאמר השבוע כי הפעולה נעשתה כדי לספק חומר עיתונאי לכתב הצעיר, עמית להתנחלות.

צה"ל מצידו נוקט במדיניות של „יד חזקה", ורבים ממעשיהם של כוחות־הביטחון לא נודעו אפילו בימי הליכוד. כוחות גדולים של חיילי שרות סדיר הובאו בימים האחרונים לגדה המערבית ולעזה, והם עורכים סיורים מתוגברים ברחובות הערים.

אין ספק שמדיניות זו אינה מוסיפה להרגעת הרוחות. אין ספק שמעשיהם הפרובוקטיביים של המתנחלים אינם מוסיפים גם הם להרגעת הרוחות. ושפיכות־הדמים בשטחים הכבושים מתגברת והולכת.

מתנחלת יהודיה ובנה עוברים בתחום העוצר
– מחווירים לעומת ציפורני־הפלדה של יצחק רבין

יחסי חוץ

הקשר הדרום־אפריקאי

המיסחר של ישראל עם דרום־אפריקה אינו מבוטל כלל, טוען מחקר אמריקאי

מהו באמת היקף היחסים בין ישראל ודרום־אפריקה? לפי התעמולה הרישמית. השיעור מבוטל. רק 1.5% של סחר־החוץ של דרום אפריקה — הם עם ישראל. „מדינות אפריקאיות אחרות, וגם מדינות ערב, סוחרות עם המדינה הגיזענית יותר מאשר ישראל," נאמר במאמר ראשי בעיתון בוסטוני, המשרת את ישראל.

האם זוהי האמת? החודש פורסמו בכתב־העת המופיע בארצות־הברית, יחסי־חוץ של ישראל עובדות אחרות.

כמה באמת? לפי שנתון קרן־המטבע הבינלאומית, ייצאה ישראל ב־1984 מוצרים בסך 69 מיליון דולר לדרום־אפריקה. סכום זה אינו כולל יצוא של נשק.

ישראל ייצאה לכל העולם נשק בסך מיליארד דולר, ושליש מזה ייוצא לדרום־אפריקה. המחקר מצטט את אהרון קלימן, מהמכון למחקרים אסטראטגיים של אוניברסיטת תל־אביב, שקבע כי יצוא הנשק הישראלי לדרום־אפריקה מגיע ל־350 מיליון דולר. יחד עם הסכום של קרן המטבע מגיע היצוא הישראלי לדרום־אפריקה ל־419 מיליון דולר — יותר מאשר היצוא של כל מדינות אפריקה למדינה הדרומית.

תחנת ביניים. סכומים אלה אינם כוללים את הכספים המועברים הביתה על־ידי ישראלים, העובדים בדרום־אפריקה, ביניהם — כדברי המחקר האמריקאי, המצוטט בשבועון ניישן. „יועצים טכניים לתכנית הגרעינית של דרום־אפריקה וכן לענייני צבאיים. מודיעניים וביטחון־פנים."

לדברי המחקר, מרוויחה ישראל סכומים גדולים נוספים באמצעות מיבצעים משותפים, שבהם משמשת ישראל כתחנת־ביניים ליצוא של דרום־אפריקה למדינות השוק המשותף, שהיו מטילות עליו אמבארגו אילו היה בא רישמית מהארץ הדרומית. עכשיו, עם הפעלת הסכם הסחר־החופשי בין ישראל לארצות־הברית, תוכל ישראל לשמש גם תחנת־ביניים לייצוא לארצות־הברית.

המחקר מזכיר כי ישראל מייצרת מיכלים בשותפות עם דרום־אפריקה, ושכל המתכת למיכלים אלה, המיוצאים לאמריקה, באה משם.

המסקנה: עלולה להתפתח תנועה של חרם על סחורות ישראליות. בטענה שמקורן האמיתי הוא בארץ הגיזענית הדרומית.

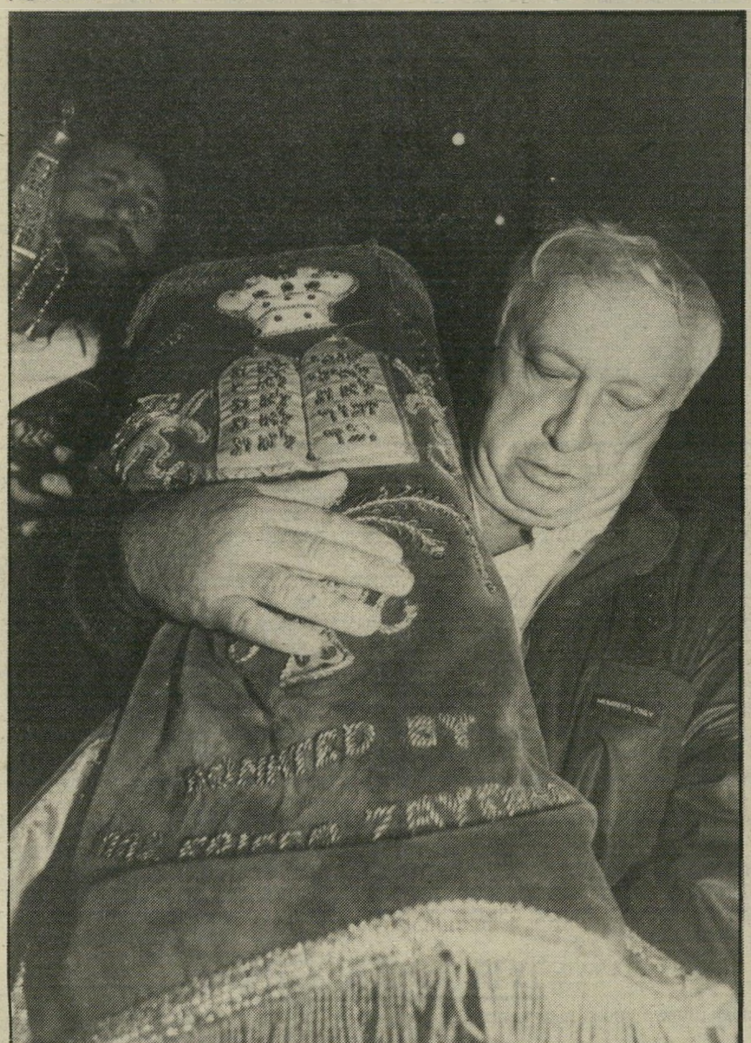

איש השנה תשמ"ה

מאת

אורי אבנרי

שיצרו את השולם אנחנו רוצים לרדת

ההתחרות על כתר המשיחיות הדתית: מאיר כהנא (למעלה), דרוקמן ואריאל שרון כדרוישים בטקס לאומני־דתי־גיזעני בקריית־ארבע

איש השנה תשול"ה

(המשך מעמוד 7)

אישׁ־השנה תשמ"ד, מאיר כהנא, הטיל את צילו גם על תשמ"ה. הצל הלך והתארך. בעור שרוב העולם התקדם מן החושך אל האור, מן הדיכוי אל החרות, ישראל הלכה בכיוון ההפוך. הקשרים שלה עם האנושות הנאורה הלכו והתרופפו.

הסיסמה ההיתולית, שמקורה בעולם הבידור — „עיצרו את העולם, אני רוצה לרדת!" — הסכה בישראל סכנה טראגית.

● לא גוג, לא מגוג

שנת תשמ"ה — השנה ה־5745 לפי המניין היהודי — היתה בסך־הכל שנה חיובית בעולם. שום שינוי דרמאתי לא התחולל בה. לא כל ההתפתחויות היו בכיוון אחד. היו סטיות, היו צעדים אחורה. אך המאזן הכללי של תשמ"ה בעולם היה חיובי.

שום מלחמה חדשה לא פרצה. מלחמה אכזרית אחת — זו שבין איראן ועיראק, שתי מדינות אסלאמיות — נמשכה במלוא הזוועה. בכמה מדינות התנהלו מילחמות וערות, כמו באמריקה המרכזית. בתריסר מדינות, מאפגניסתאן עד נמיביה, מן הפיליפינים עד אל־סלוואדור, התנהלו מילחמות־שיחרור, שנתמכו ברובן על־ידי אחת משתי מעצמות־העל הציניות.

אך מילחמה גדולה נמנעה. האיום בפלישה אמריקאית לניקראגווה נבלם, לפחות לפי שעה. הסכנה האיומה מכל — הסכנה של מילחמת־עולם שלישית ואחרונה — לא התקרבה.

מצפון־העולם — אותו כוח מעורפל, הסמני, סמוי, אשר הציניקאים שוללים את עצם קיומו — חי וקיים.

הוא התגלה בהתקוממות העולמית נגד המישטר הגיזעני ברדום־אפריקה. הוא בא לידי ביטוי בתנועה העולמית נגד החימוש הגרעיני, שבה מצאו את עצמם, זה בצד זה, כוחות חילוניים ודתיים.

עדת היהדות: עזרא הסופר מציג את התורה אחרי גלות בבל

באחת החממות הגדולות של הערימות המדינית והחברתית — אמריקה הדרומית — צעדו כמה מדינות לעבר הדמוקרטיה, מבלי שהדבר היה כרוך בשפיכות־דמים ובטבח המוני.

וחשוב מכל — שתי מעצמות־העל, המחזיקות בידיהן את גורל האנושות לחמד ולשבט, פסעו כמה פסיעות הססניות ראשונות לעבר הסכמה חדשה. המנהיג הוותיק והקשיש של ארצות־הברית והמנהיג החדש והצעיר־יחסית של ברית־המועצות הביעו בשפת־הרמזים את רצונם להפשרה מחודשת של היחסים בין שני הענקים.

הם מודעים לסכנה שהמאבק ביניהם יחרוג מתחום כדור־הארץ, ויגיע אל החלל החיצון. החזון המאיים של „מילחמת־הכוכבים", — שתי מלים שהיו לאחת הסיסמות של תשמ"ה — דוחף אותם לכך. הם לא יכלו עוד להתעלם מן ההוצאה האדירה הכרוכה במירוץ־החימוש של גוג ומגוג, בשעה שמיליונים מתים ברעב במרכז־אפריקה, בשעה שעשרות מיליונים מובטלים בארצות מוכות־משבר, בשעה שמדינות גדולות כורעות תחת נטל חובותיהן.

הסכנה הגדולה ביותר המאיימת על האנושות בסוף תשמ"ה אינה מילחמה בין מעצמות, וגם לא התגברות של מישטרי־עריצות של בני־אדם, אלא כוח שאינו תלוי במדינות ובמישטרים: מחלה הקרויה תיסמונת בשל חיסוני נרכש. ראשי־התיבות של שמה האנגלי — איידס — הטילו את מוראם על מיליונים.

לדעת המדענים עלולה המחלה להפיל קורבנות רבים יותר מאשר מילחמת־עולם, ולהשתוות במואותיה למגיפת־הדבר שהרסה את אירופה במאה ה־14.

מול סכנה זו, החוצה גבולות, התאחדו מדענים ממערב וממיזרח במאמץ אנושי משותף, תוך מירוץ עם הזמן, כדי להציל את האנושות ממכה זו דקה אחת לפני השעה ה־12.

בראשית תשמ"ה היה העולם רחוק מלהיות מושלם, וכך היה גם בסופה. האנושות לא השתחררה עדיין מחוקי הג'ונגל, הטבועים במורשתה הביולוגית, אך הכוחות השפויים החזיקו מעמד, ויתכן כי במהלך תשמ"ה התחזקו קימעה.

● החלחלה של הרצל

כאשר קמה מדינת־ישראל בשנת תש"ח, היא ראתה את עצמה כחלק מן הכוחות השפויים האלה, וכך התייחס אליה העולם.

לולא אמונה זו, לא היה המוסד העליון של האנושות — העצרת הכללית של האומות המאוחדות — מקבל את ההחלטה החריגה, שקבעה כי פלשתינה תתחלק בין מדינה יהודית ומדינה ערבית. לולא אמונה זו, לא היתה אפשרית אז תמימות־הדעים יוצאת־הדופן בין שתי מעצמות־העל, ששתיהן נימקו את הצבעתן בנימוקי־מוסר. המדינה היהודית תקום — כך נאמר בפירוש על־ידי הנציג הסובייטי, אנדרי גרומיקו — למען קורבנות הנאצים. ומכיוון שהמישטר הנאצי היה הניגוד המוחלט של האנושות השפויה והמתקדמת, נתפסו קורבנותיו היהודיים כחלק של מחנה אנושי זה.

זה לא היה מפליא. הציונות קמה, לפני מאה שנה, כביטוי רצונם של יהודים לחזור כאומה אל זירת האומות.

אבות התנועה — כולם, בלי יוצא־מן־הכלל — ראו את האומה הישנה־חדשה כחלק מן האנושות הנאורה, ההומאנית, המתקדמת.

היהדות החרדית ראתה בציונות את שליחת־השטן. ואילו רוב המנהיגים הבולטים של התנועה — מבנימין זאב הרצל ועד מכס נורדאו, מחיים וייצמן ועד זאב ז'בוטינסקי, ראו בעיני רוחם את המדינה היהודית העתידה כמדינה חילונית, דמוקרטית, הומאנית, סובלנית ומודרנית.

מבחינה זו לא היה שום הבדל בין ארבעה אלה. כולם היו אנטי־דתיים בהכרה, אם כי התפשרו עם הדתיים. הרצל קבע ביומנו שבמדינת־היהודים ייסגרו הרבנים בבתי־הכנסת, כשם שהקצינים ייסגרו במחנות הצבא. נורדאו היה שונא־דת ירוע. וייצמן היה התגלמות הגישה המדעית הרציונלית. האנטי־דתית. ז'בוטינסקי הציע לשרוף את גופתו ודגל באופן קיצוני בהפרדה בין דת ומדינה.

כל הארבעה היו לאומנים, ברוח תקופתם. הלאומיות שעמדה לנגד עיניהם היתה הלאומיות הנאורה, המערב־אירופית של סוף המאה ה־19, הלאומיות של ז'וזפה גאריבלדי וז'וזפה מאציני, הסוציאל־דמוקרטים הגרמנים ולוחמי־השיחרור הפולניים והצ'כיים. לאומיות זו טמנה בחובה בורות הרת־אסון כלפי מאווי עמי אסיה ואפריקה, ועל כך שילמה התנועה הציונית מחיר יקר. אך היתה זאת, לפחות, בורות תמימה. לא היה בה זדון. תורת הגזע, פולחן הכוח, הכמיהה לעריצות, הקנאות הדתית־לאומנית — כל אלה היו זרים לרוחה לחלוטין.

אילו היה אחד מארבעה אלה קם בסוף תשמ"ה מקיברו, ורואה את המתרחש במדינה שהם חלמו עליה ולחמו להקמתה, היה מתחלחל.

● דת במקום מולדת

אולם איש מאבות הציונות אינו רשאי להתלונן על הפורענות, המרימה את ראשה במדינת־היהודים. כי זרע הפורענות נזרע בזמנם, על־ידם עצמם.

אומנם, אבות הציונות לא היו מודעים למחדליהם. אולם איי־ידיעת החוק אינה סוטרת מן האחריות לתוצאות — וזה נכון שיבעתיים לגבי חוקי ההיסטוריה.

הרצל, שהיה אדם מקסים אך שיטחי, הסתפק בקביעה הפשוטה: „אנחנו עם!" היה נדמה לו שדי בקביעה זו, ושאין צורך לחולל שינוי עמוק יותר מאשר השינוי הגיאוגראפי והפוליטי. הוא התחמק מכל בעיה של זהות, מכל עימות אמיתי עם העבר היהודי, וכך עשו גם עמיתיו ויורשיו.

מכיוון שהרצל היה יהודי מתבולל, שאימץ אל ליבו את התרבות הגרמנית הליברלית של דורו, היה נדמה לו שהדת היהודית תמלא בארץ־ציון את אותו התפקיד שמילאה הדת הנוצרית בקיסרות הגרמנית או האוסטרית — תפקיד של כלב־בית ממושמע שאינו מטריד את בעליו. לפי הרצל, הדת היתה צריכה להגיש שרות־נפש למי שמזדקק להם, ולספק פולקלור לפשוטי עם.

אולם הדת היהודית אינה כלב־בית. היא אחת התופעות המרתקות בהיסטוריה האנושית, בעבר ובהווה.

היהדות קמה על הריסות ממלכת יהודה, בימי גלות־בבל. כאשר הצמרת המדינית והתרבותית של ישראל ויהודה הובלה לגלות, החלה העשיה התרבותית האינטנסיבית, שהולידה את היהדות — כדת של עם שאינו יושב במולדתו.

הנכסים הלאומיים הרגילים — נוף של מולדת, קיום מדיני, מערכת ממלכתית, חברה עירונית וכפרית, אתרים ומיבנים — כל אלה הומרו בדת היהודית בנכסים רוחניים. במקום המולדת בא זיכרון היסטורי בלתי־משתנה. במקום הקיום המדיני של עם היושב על אדמתו באה התחושה הקולקטיבית של עדה דתית־רוחנית. במקום המערכת הממלכתית, על מישפטיה וחוקיה, באה הלכה דתית, על מיצוותיה. במקום החברה הצמודה לקרקע באה הקהילה הדתית. במקום מיבנים מוצקים מאבן, המעורים המעורים באדמה, באו כיתבי־קודש ניידים.

על פי האגדה הנלמדת בבית־הספר הישראלי, היתה גלות־בבל קצרת־יומין. היא ארכה רק שני דורות, ואז חזרו הגולים ארצה והקימו מחדש את הממלכתיות הישראלית ביהודה ובגליל. אמנם, כמה יהודים נשארו בבבל, אך „הבית השני" היה המשך ישיר של „הבית הראשון".

מבחינה היסטורית, זוהי תמונה שיקרית.

היהדות נשארה בבבל, והתרחבה שם במהירות עצומה, עד שהיתה לעדה חובקת־עולם. הקיבוץ היהודי האומלל והמדולדל בארץ־ישראל לא האפיל על הקהילות המפוארות שקמו ברחבי פרס (מגילת אסתר), בבבל, במצריים, ביוון, ברומא, בדרום־צרפת, בספרד ובארצות אחרות — פזורה אדירה אשר יצרה ניכסי־תרבות שאיחדו אותה, למרות הריחוק הגיאוגראפי בין קהילה לקהילה.

בימי הבית השני, לא הגיע הישוב היהודי בארץ־ישראל לכדי שליש של העם היהודי כולו — ואולי גם זה מוגזם.

יהודי העולם עלו לרגל לציון, כשם שמוסלמים עולים כיום לרגל למכה. ישראל היתה להם ארץ־הקודש, ערש הזיכרונות ההיסטוריים של דתם. אך ישראל לא היתה להם מולדת, והם לא חלמו לבוא ולגור בה, להתחלק בבעיותיה, להשתתף במרידותיה ובמילחמותיה.

תהליך זה של מעבר מעם לעדה, מתרבות מקומית לתרבות עולמית, לא היה מיוחד ליהודים. באותה התקופה שבה הפכו בני־יהודה ל„יהודים", הפכו בני־יוון ל„הלנים", והתרבות ההלנית הפכה תרבות עולמית. באותה הדרך הלכה לאחר־מכן הנצרות, ולאחר מכן האיסלאם.

היסטוריוסופים גדולים, וביניהם אוסוואלד שפנגלר הגרמני וארנולד טוינבי הבריטי, אף ראו בקיום זה של עמי־תרבות עולמיים, בדמות פזורות דתיות־תרבותיות, את עיקר הציוויליזציה של התקופה, שהחלה בימי עזרא הסופר ושהגיעה לשיאה בימי הח'ליפים המוסלמים, בטרם עלות התרבות המערבית.

● התאבדות לפי הזמנה

במיסגרת זו היו תולדות „הבית השני" התנגשות מתמדת בין הנסיון להקים בארץ חברה ממלכתית־מולדתית ובין השפעת הדת היהודית, ששללה בעצם מהותה מיבנה כזה.

יתכן שבהתנגשות זו טמון סודה של התופעה, שהטילה את צילה על כל תולדות הבית השני: יצר של הרס עצמי, של התאבדות לאומית.

זה התחיל כבר בשלבים הראשונים, כאשר המציא עזרא הסופר את תורת־הגזע — אולי הראשונה בתולדות העולם — והכריח את בני עדתו לגרש את נשותיהם ולהרוס את מישפחותיהם, כדי לכרות תהום בין העדה וסביבתה. היתה זאת הכרזת מילחמה על שאר תושבי הארץ, וביניהם השומרונים, צאצאי בני־ישראל ובני־יהודה שלא יצאו לגולה.

כעבור ארבע מאות שנים התחולל מרד המקבים. במיתוס הציוני הוא מצטייר כמילחמת־שיחרור של עם היושב על אדמתו, נגד כובש זר ואכזרי. אך למעשה היתה זו מילחמת־דת — נאמני הדת היהודית בארץ התקוממו נגד נאמני הדת ההלניסטית, ששלטו בסוריה־רבתי. משום־כך היתה זו בעיקר מילחמת־אחים. כאשר קנאי הדת היהודית הורגים בסיטונות את ה„מתייוונים" — כל החברה הנאורה של יהודה, שהיתה פתוחה לעולם וחייבה את הפילוסופיה של יוון ואת תרבות האיצטרין.

במושגי תשמ"ה היו המקבים צירוף של גוש־אמונים ומאיר כהנא. לא לחינם הטיף השנה כהנא עצמו למיגור „המתייוונים" — כל החברה הישראלית הפתוחה לתרבות העולם.

בממלכת החשמונאים, שקמה אחרי המרד, ניצחו בסופו של דבר מגמות ארציות. הממלכה השתלבה בעולם. בימי הורדוס הגדול ידעה יהודה תקופה ארוכה של רגיעה. המלך, שהיה מדינאי מפוכח ופרגמטי, תיקן את בית־המיקדש, אך הקדיש מאמצים רבים יותר לבניית אמפי־תיאטראות ואיצטדיונים. כדרכם של בני־רומא, החזיק בדת כבמכשיר של המדינה.

אולם יצר ההרס העצמי התגבר. אחרי שקנאי הדת היהודית השתלטו על הציבור היהודי בארץ באמצעות טרור, רצח והרס, פרץ המרד המטורף נגד השילטון הרומי חובק־העולם, שהגיע לסופו

הבלתי־נמנע בהרס ירושלים. יהודי העולם עמדו מנגד, ולא נקפו אצבע כדי להציל את בית־המיקדש. הקנאים היו מטורפים גם בעיניהם.

אחרי ההתאברות הקולקטיבית במצדה, ביצע הישוב היהודי כולו התאברות במרד בר־כוכבא, שהיה מטורף וחסר־שחר כקודמו. כך נפטרה היהדות, סוף־סוף, מן המיטרד של קהיליה יהודית הישבת על אדמתה, המקיימת מערכת ממלכתית כלשהי.

אחרי סיתרון זה, פרחה היהדות האמיתית. היא יצרה נכסי־תרבות מפוארים, שלא היה להם שום קשר עם מולדת כלשהי — מלבד המולדת הרוחנית, ירושלים־של־מעלה.

יוחנן בן־זכאי ברח מבין חומות ירושלים הנצורה, שהיתה אחוזה בבולמוס של טירוף, שינאת־אחים וציפיה יומיומית לבוא המשיח. הוא פתח בפריחה זו. נוצרה המישנה, ולאחר מכן התלמוד. לא במיקרה עולה התלמוד הבבלי על התלמוד הירושלמי. ירושלים עצמה לא היתה אז אלא חלק מן הפזורה, קהילה אחת מני רבות.

במשך אלף שנים פרחה היהדות מסביב לעולם. נכסיה הרוחניים חצו גבולות מדיניים כמו ציפורי־דרור. שלמה בן־יצחק (רש"י) בצרפת יכול היה לקרוא את יצירותיהם של שלמה בן־יהודה איבן־גבירול ואבהם בן־מאיר איבן־עזרא, שכתבו בספרד המוסלמית. אלה קראו את יצירות סעדיה גאון שנכתבו בבבל. משה בן־מיימון (הרמב"ם) יכול היה לקרוא בקאהיר את יצירתו של רש"י.

הדת איחדה את העם בתפוצות, כפי שהמולדת איחדה את העם בימי קדם.

מלומדים יהודיים אלה היו פתוחים לעולם. רבים מהם תירגמו יצירות יווניות וערביות למען מלומדי אירופה. הם כתבו בשפות רבות והכירו את תרבויות העמים. בעולם הערבי נוצרה שותפות תרבותית יהודית־מוסלמית, ובעולם הנוצרי נוצרה שותפות יהודית־נוצרית. היהדות היפרתה תרבויות אחרות, והופרתה על־ידן.

אך ברכות הימים הסתגרה היהדות יותר ויותר. הגטו היהודי נולד מתוך רצונם של היהודים עצמם להיבדל מן "הגויים" ולהינתק מהם. היהדות לא יצאה עוד החוצה, כדי לעשות נפשות ולהפרות את עצמה ברי־שיח עם התרבויות האחרות. היא הסתגרה בין חומות הגטו, ששום רוח־פרצים לא יכלה לחדור אל תוכן. ברוך בנדיקט דה־ספינוזה, שהעז לפתוח את ראשו לרעיונות אוניברסאליים, הוחרם ונגדה.

אל חומות־האבן של הגטו נוספו החומות הפולחניות — "סייג לתורה" — שמנעו מיהודים לחיות עם גויים, לסעוד עימם ולבוא בחברתם.

רק אחרי המהפכה הצרפתית, כאשר נשבו רוחות חדשות של חופש באירופה, החלו גם חומות הגטו היהודי להיבקע מבפנים ומבחוץ. ההשכלה פתחה צוהר לעולם. היהדות הוסיפה נכסים חילוניים, רציונאליים, למדיני־הרוח הניידת.

זה היה המצב כאשר נולדה הציונות. הוא העמיד אותה לפני בירירה קשה של זהות ומהות. היא התחמקה ממנה.

● שקרים מוסכמים

עצם ריחוקם של אבות הציונות מן הדת גרמה להם לזלזל בה. כשם שהאמינו, כסתר ליבם, שאם יתעלמו מן הערבים בארץ־ישראל תיעלם בעיה זו איכשהו מעצמה, כן סברו שעל־ידי לטיפות אפשר להפוך את האריה הדתי לחתול־בית.

מעולם לא נערך בתנועה הציונית ויכוח נוקב על השאלה: איך ליישב את הסתירה בין היהדות האנטי־מולדתית ובין השאיפה להקים מדינה יהודית במולדת?

איך ליישב את הצרכים של אומה מודרנית, המבקשת למצוא מקומה על בימת ההיסטוריה, עם התרבות של עם אשר פרש מרצון מבימה זו, כדי לחיות בעולם אחר?

איך להפוך עם עולמי, המאוחד על־ידי קישרי הדת והרוח, לעם מרוכז, המאוחד על־ידי קישרי ארץ וממלכה?

איך להתאים תרבות דתית מסתגרת, מתבדלת ומתנכרת לעולם, הזקוקה לגטו לשם קיומה ושימורה, לצרכים של מדינה "נורמלית", פתוחה לעולם, שתאפשר לחיות כ"אחד הגויים"?

כמה אנשי־רוח, כמו אשר הירש ("אחד־העם") גינזברג ומיכה יוסף ברדיצ'בסקי, חשו בבעיה וניסו להתווכח עליה, מבלי להעז להגיע אל שורשיה. הרצל עצמו ראה את הבעיה כולה כעניין גיאוגראפי: היהודים אשר ירצו להקים מדינה יבואו לארץ, האחרים יתבוללו בין העמים וייעלמו. האנטי־שמיות, שעמדה בראש ראגותיו, תיעלם יחד איתם. בארץ תקום קהיליה חילונית, שבה יכהנו רבנים־מטעם ככמרים של דת־משנה.

הציונים החילוניים, ובראשם הסוציאליסטים, האמינו כי הבעיה תיפתר אוטומאטית. המולדת החדשה תאחד את העם, הקשרים הדתיים ייעשו מיותרים וייעלמו מעצמם. האידיאולוגיה הלאומית־סוציאליסטית — או הלאומיות־בלבד — תתפוס את מקומה של הדת. הדת תהיה נחלת הזקנים, ותלך עימם לעולמה. במקומה תבוא "דת העבודה".

יחידים ניסו להציע פיתרון קיצוני יותר, כמו יונתן רטוש וחסידיו ה"כנענים", שביקשו לנתק הישוב "העברי" החדש לחלוטין מן הדת היהודית, העבר היהודי והפזורה היהודית. הם נשארו בגדר קוריוז, אף שאנשים כמו דויד בן־גוריון האמינו בסתר־ליבם שהדבר אכן יקרה מעצמו, תוך כמה דורות, אחרי שה"פיגומים" הציוניים יפלו מן הבניין הממלכתי הגמור.

בסופו של דבר התחמקה הציונות מן הבעיה על־ידי הבחשת עצם קיומה.

העבר היהודי סולף והותאם לצרכי האידיאולוגיה הציונית. המקבים והקנאים הפכו לגיבורים חילוניים, מעין גאריבאלדים של ימי־קדם. הטלית הופקעה והפכה לדגל לאומי. הציונות תוארה כהמשך טיבעי של ההיסטוריה היהודית. ארבעה דורות חונכו בבית־הספר הציוני על שקרים מוסכמים אלה.

התירוץ היה שיש צורך לאחד את העם, להימנע משינאת־אחים, לאפשר את קיומם בצוותא של ציבור "דתי" ו"חילוני" ברוח של סובלנות הדדית.

לכאורה נעשתה "פשרה" זו על־ידי פוליטיקאים, למען צרכים פוליטיים. הרצל רצה למשוך אליו את הדתיים ה"מתונים", אחרי שהחרדים הטילו עליו־חרם. כאשר בא ז'בוטינסקי לייסד את "ההסתדרות הציונית החדשה", ביקש גם הוא למשוך אליו חוגים דתיים. בן־גוריון יצר "שותפות היסטורית" בין תנועת־העבודה הציונית והזרם הציוני־דתי, דבר שאיפשר לו לשלוט בנוחיות.

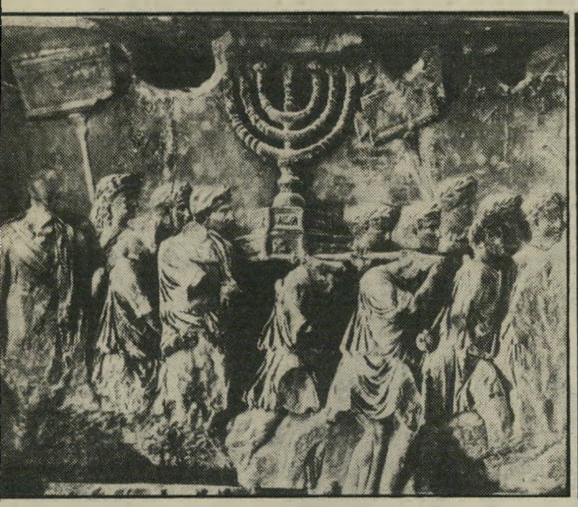
אך כל הפשרות האלה לא היו אפשריות, אלמלא היה חסר משהו בבסיס התנועה. שהרי אילו האמינו בעלי־הפשרה שרובצת תהום בין היהדות הדתית ובין הרעיון הציוני, בין העיקרון הדתי והעיקרון הממלכתי, הם לא היו נכנעים לצורכי־נוחיות.

האמת היא שלתנועה הציונית לא היה שום בסיס רוחני של ממש, שיכול היה להחליף את ניכסי הדת.

המהפכה הציונית הגדולה, ששינתה את הנוף הגיאוגראפי, המדיני, החברתי והלשוני של בעליה, לא הביאה עימה גם מהפכה תרבותית־רוחנית. אולי נאלצה לוותר על כך בגלל הפשרה. אך סביר יותר להניח שפשרה זו לא היתה נולדת כלל, אילו היה לציונות דחף מהפכני אמיתי בתחום הרוח. דחף כזה לא היה בנמצא.

● הסוס של טרויה

כאשר הקים אוטו פון־ביסמארק את הרייך הגרמני השני, הוא פתח ב"מילחמת־תרבות". "קאנצלר הברזל" חתר להתנגשות חזיתית עם הכנסיה הקאתולית. הוא הנהיג נשואין אזרחיים. אסר על כוהני־הדת לשאת דרשות "המסכנות את שלום הציבור", חיסל את מיסדר הישועים, גירש את הכנסיה

דת במקום מולדת: יהודים שוחרי תרבות־יוון בימי הבית השני, יהודה המקבי וקנאים שבויים עם מנורת המיקדש במסע־הניצחון הרומי

מבתי־הספר והנהיג פיקוח ממלכתי על הכנסיה. המאבק נמשך 16 שנים, מ־1871 עד 1887, והסתיים בשבירת כוחה של הדת. המדינה המודרנית ניצחה.

תוצאה זו היתה הרוגמה שעמדה לנגד עיניו של הרצל, שהיה חסיד־שוטה של הקיסרות הגרמנית. אך הוא לא רצה במאבק שאיפשר אותה.

כאשר הקים דויד בן־גוריון את מדינת־ישראל, הוא חיסל את המחתרות המיפלגתיות ואת הזרם הסוציאליסטי בחינוך. אך הוא איפשר לדתיים להקים זרם חינוכי גדול משלהם, ובהדרגה מסר להם השפעה מכרעת גם בזרם ה"כללי". הוא מכר לרבנים את כל ענייני־האישות בארץ, מן הלידה ועד הקבר, ובכלל זה מונופול על הנישואין והגירושין.

בגידתו ההיסטורית הרת־האסון של דויד בן־גוריון — אלילו של שימעון פרס — לא היתה אפשרית, אילמלא היה הוא עצמו חניך השקר, שהעלים את הניגוד הקוטבי בין שתי התפיסות.

בן־גוריון היה מנהיג מדיני מוכשר ונחוש־החלטה. אך בענייני־רוח היה מונהג בעל־כורחו ושלא־מדעת. אף שאהב להתעטף באיצטלה של איש־רוח, היה בעל תפיסות שיטחיות להחריד.

גורם חשוב אחד עזר לציונים להתעלם מן הבעיה. הציבור הדתי האמיתי התנגד לציונות מאז יומה הראשון ועד להקמת המדינה והלאה. התנגדות טוטאלית זו דירבנה את אבות הציונות לחפש להם שותפים דתיים "מתונים", שיעזרו להם לשכנע את המוני היהודים באירופה המיזרחית, שחיו בהווי דתי. הרצל עצמו הושפע עמוקות מן הצורך הזה.

ואולי היתה להתנגדות הקיצונית של החרדים לציונות תוצאה נוספת: עצם קיצוניותה גרמה לכך שאבות הציונות לא העלו על דעתם כי המחנה הזה יחדור אל תוך מדינתם העתידה. כמו בני־טרויה, בשעתו, לא היו ערים לסכנה הטמונה בסוס־העץ, והם הכניסו אותו בעצמם אל בין חומותיהם.

כל הרבנים החשובים, בני דורו של הרצל, ראו בבשורתו — בצדק — סכנה איומה ליהדות. שהרי אילו הצליחה הציונות להקים אומה מודרנית "נורמאלית", היתה הדת היהודית האמיתית נעלמת ונמוגה, וממשיכה להתקיים לכל היותר כדת רפורמית חלושה.

בעיני הרבנים, היתה הציונות כולה חטא נורא, חילול השם. רק למשיח בן־דויד מותר לקבץ את גלויות ישראל. רק הוא רשאי להקים את ממלכת דויד ולחדש את בית־המיקדש. הציונים, שהתיימרו לעשות זאת בכוחות עצמם, אינם מחללים רק את שם שמיים, אלא גורמים גם לאי־ביאתו של המשיח.

היורשים האמיתיים של גישה זו הם כיום נטורי־קרתא. שאר המחנה החרדי נהג בתיחכום רב יותר. גדולי־התורה לא ויתרו במאומה על תפיסתם. אך הם החליטו להכיר במדינת־ישראל כבמדינה חילונית, שנועדה לפתור צרכים חילוניים־גשמיים של היהודים. בעיניהם, אין לה שום משמעות דתית. היא לא תקבץ את גלויות ישראל ולא תקים את בית־המיקדש, תפקידים השמורים למשיח.

נסיונו הבלתי־נלאה של מחנה זה לכפות על אזרחי המדינה אורחות־חיים דתיים, שנמשך גם בתשמ"ה, אינו נובע מן התפיסה שישראל צריכה להיות מדינה יהודית בעלת משמעות דתית, אלא מן ההנחה שאסור ליהודים לחלל שבת ולאכול טריפה בכלל, ועל אחת כמה וכמה במקום שבו הם מהווים רוב.

לדידי מחנה זה — מדינה באה והולכת — ואילו היהדות לעולם תישאר. הוא מוכן להסתייע במדינה, להתפרנס ממנה, לקיים בעזרתה את מערכת־החינוך שהיא חיונית להמשך קיומו — אך בסופו של דבר הוא מתייחס אל המדינה כמו אל כל שילטון אחר בגלות. משום־כך לא היווה המחנה החרדי בתשמ"ה סכנה אמיתית לעצם קיומה של מדינת־ישראל הדמוקרטית.

סכנה זו באה מכלג שונה לגמרי של המחנה הדתי. בו נבט זרע הפורענות, שנזרע בימי־הראשית של הציונות, ושבן־גוריון טיפח והישקה אותו בעל־כורחו.

● בתוך החלל הריק

שום עם אינו יכול לחיות במציאות מתמשכת של סתירה פנימית עמוקה. הסתירה הפנימית בין ציונות חילונית ומולדתית, הומאנית ומודרנית, ובין תפיסה לאומית־דתית סגורה ומסתגרת, חסרת־מולדת ואנטי־מודרנית, היתה מוכרחה להוביל לפיצוץ.

על עוד היתה הציונות החילונית נתונה בתנופה של יצירה ומאבק, לא הורגש הדבר. ההילה של החלוצים החילוניים, האתיאיסטים־כביכול, הספיקה לדורם. היצירה הכבירה בארץ, הקיבוצים והמושבים, ההסתדרות וההגנה, התעשיה והמחתרות — כל אלה העסיקו את הדור הצעיר, המעשי, וטישטשו את בעיית הזהות הרוחנית. היה נדמה שהציונות החילונית אומנם מצליחה להחליף את הדת

(המשך מעמוד 9)

הישנה בלאומיות מודרנית, שהדת הובסה סופית ושהלאומיות הדמוקרטית. בגירסותיה השונות, ניצחה.

כך היה נדמה לדויד בן־גוריון, שדיבר עד בוש על "ממלכתיות" ו"קוממיות", כאילו היו ערכים רוחניים.

אולם כאשר נחלשה תנופת־היצירה, כאשר התנוון המיפעל החלוצי, כאשר הפכו הקיבוצים לעסקים כלכליים, כאשר העילית החלוצית הפכה לצמרת של בעלי־שררה, כאשר כוני הארץ לעמם הפכו לבוני וילות לעצמם — התגלה החלל הריק, שהיה קיים מלכתחילה.

הלאומניות היהודית החילונית, אותה עריסה של שקרים מוסכמים, אותו בליל של סיסמות סוציאליסטיות ושוביניסטיות, דתיות־ללא־דת וציוניות־ללא־ציון, פשטה את הרגל במהרה. לא נותר ממנו דבר, מלבד סיסמות ריקות.

כדי ליצור תורת־חיים אמיתית, הומאנית וחילונית, היה צורך בפסילת הדת היהודית ההיסטורית — כשם שהרפורמציה הגדולה באירופה, במאה ה־16, הרסה את מורשת הדת הקאתולית. היה צורך ביצירה רוחנית אמיתית, תוך השתלבות ביצירה הרוחנית העולמית.

הדבר לא נעשה. ציונות רדודה — שלא היתה קשורה עוד בשום מעש ציוני — ביקשה לשמש ככנסיה לאומית מימסדית, ולמלא את החסר.

התוצאה לא איחרה לבוא, אף כי היו דרושות כמה וכמה שנים עד שהתגלתה לעיני כל. הטבע האנושי — כמו הטבע בכלל — אינו סובל חלל ריק. באין מנהיגי־אמת, נוצר הצורך במשיחי־שקר.

דור חדש, שחש בסתירה המכאיבה בין התיזה (הציונות החילונית) והאנטי־תיזה (הדת הישנה), יצר לעצמו סינתיזה — הלאומנות הדתית הקנאית.

● הציונות המשיחית

דור זה הוא, במידה רבה, תולדה של הבגידה ההיסטורית של בן־גוריון. ישיבות־ההסדר והישיבות ה"שחורות", החינוך הממלכתי־הדתי ושאר זרמי החינוך הדתי בארץ, וגם החינוך הממלכתי ה"כללי" — כביכול — כל אלה חינכו, שנה אחרי שנה, שנתון אחרי שנתון, טיפוס חדש של "ישראלי".

זהו ישראלי השקוע כולו בעבר הישראלי הקדום, כפי שתואר בידי כותבי־דת יהודיים. ישראלי המנוכר לחלוטין מהעולם, מההיסטוריה העולמית ומהיצירה הרוחנית העולמית. ישראלי המאמין כי ההיסטוריה העולמית כולה אינה אלא שרשרת אחת של רדיפת־יהודים, ש"העולם כולו נגדנו", שהיהודים הם עם־נבחר, ש"כל הגויים שטופי־זימה". ישראלי שלגביו כיבוש־כנען בידי יהושע בן־נון והשמדת עמי־הארץ היא מציאות אקטואלית, ואילו וולטייר ורוסו, המהפכה האמריקאית והמהפכה הצרפתית שייכים לכוכב אחר.

טיפוס זה גדל במדינה, התבגר, הפך מורה לדור הבא — ועתה הוא הטיפוס הדומיננטי בארץ, כפי שהיו חלוצי דגניה ונהלל לפני שני דורות.

הוא היה זקוק לסינתיזה, והוא מצא אותה בצורה הטיבעית ביותר.

המצפים־למשיח שללו את הציונות. הציונים שללו את הציפיה־למשיח. הסינתיזה חיברה את שניהם יחדיו: היא הפכה את הציונות עצמה למשיח.

כך נוצרו תורות מסובכות של "אתחלתא דגאולה" ו"פעמי משיח" — כשהציונות נתפסת כמשיח־זוטא, והוטל עליה להקים את בית־המיקדש ולהביא למלכות־שמיים.

הציונות ניסתה בשעתה להפקיע לעצמה את סימלי־הדת ולהפכם לסמלים לאומיים — טלית לדגל, מגן־דויד ומנורה לסמלי־מדינה. הציונים המשיחיים עשו את ההיפך: הם הפקיעו את סימלי־הלאומיות, והפכו אותם לסימלי־דת. המדינה, הצבא, ההתיישבות, הכיבוש — כל אלה הפכו רכיבים של תפיסת־עולם חדשה, שבה שולבו היסודות הקיצוניים ביותר של הדת היהודית, הלאומנות והגיזענות, שינאת־הגויים ושינאת־הדמוקרטיה.

בעיני החרדים, אלה הם דיבורי־כפירה. בעיני כמה הוגי־דיעות דתיים, הזכירה התפתחות זו את משיחיות־השקר. בעיני החילונים, נראתה התמיסה המסוכנת כולה כתערובת של פאשיזם מערבי וחומיינים מיזרחי.

תנועה ציונית־משיחית זו הלכה במשך שנים מחיל אל חיל. הנוער הציוני־דתי, שנמק עד אז בשולי העשייה הציונית, כשהוא מושפל ואכול תסביכי־נחיתות, עלוב ונעלב, הזדקף והרים ראש. הציונות המשיחית גאלה אותו מנחיתותו, והציבה אותו במרכז הבימה הלאומית.

זרם זה חדר לצה"ל והשתלט על כמה מן היחידות המובחרות, עתירות־היוקרה. הוא השתלט על ההתנחלות בשטחים הכבושים. הוא תפס חלק גדול של העמדות בחיים הדתיים. ישיבות־ההסדר הפכו למיבצריו, וההתנחלויות לבסיסיו.

מתוכו קם גוש־אמונים, המכתיב למדינה את ההלכים הגורליים ביותר, וחוסם את כל האופציות האחרות. הוא הוליד מתוכו את תנועת־התחיה ותנועת־כך, את סיעת־מורשה וגופים דומים. הוא השתלט על חלק גדול של תנועת־החרות, וכתוצאה מכך על הליכוד כולו. הוא מכרסם במחנה הדתי על כל גווניו. גם ה"חוזרים־בתשובה", שהלכו בחלקם אל המחנה החרדי, האנטי־ציוני, נדבקו על־ידו.

כל זה לא היה אפשרי, אילו היו למימסד הישראלי כוחות־נפש וכלי־נשק רוחניים כדי להתמודד עם התופעה. אולם הציונות פושטת־הרגל, הריקה מערכים, לא היתה מסוגלת לכך.

כשם שהדתיים הרגישו לפני שני דורות בנחיתותם מול פני הציונות החלוצית, כך הרגישו עתה יורשי הציונות החלוצית, אנשי־המימסד, בנחיתותם מול פני זרם חדש זה.

מכיוון שאיש מראשי־המימסד לא התכחש לדת, והאתיאיזם שלהם היה חסר כל בסיס רוחני ושיכנוע עצמי, הם יצאו מגידרם להתרפס לפני הזרם החדש, לשחר על פיתחו, לגמור עליו את ההלל, לפנקו בהטבות ובזכויות־יתר.

גם בצד השני של הבימה — בצמרת המחנה החרדי — לא קמה התנגדות של ממש למשיחיות החדשה. גדולי־התורה התעטפו בשתיקה. אולי סברו שצרה זו תעבור מעצמה, כמו צרות קודמות שדבקו ביהדות. רק מעטים העזו להשוות את הזרם החדש בפה מלא לקראים. שכבשו חלק גדול של הקהילות היהודיות בימי־הביניים וגרמו לשסע עמוק ביהדות. הקראים התרכזו בתנ"ך, תוך פסילת ההתפתחות הכבירה של הדת היהודית מאז. הציונים המשיחיים אינם מגיעים לקיצוניות זו, אך מגמתם דומה.

הוגי־דיעות דתיים נועזים עוד יותר הישוו את הזרם החדש לתנועת שבתאי צבי, האיש שגרם לטראומה נוראה ביהדות במאה ה־17, כשהבטיח להביא גאולה מיידית.

אך המחנה החרדי, כמו המחנה החילוני, לא קידש מילחמה על התופעה.

● טרור וגיזענות

ב כל שנת תשמ"ה עמדה תנועה זו, על שלוחותיה, במרכז האירועים בישראל. אירגון־הטרור היהודי, הביטוי המובהק ביותר של התנועה, חשף את פניו במהלך מישפט ארוך. התגלה בו עולמו הרוחני של האירגון, שפעל תוך התייעצות מתמדת עם רבנים בכירים ועם הנהגת תנועת־המתנחלים. השמרת מיקדשי־האיסלאם כדי להקים את בית־המיקדש, התנקשויות בראשי הציבור הערבי בגדה המערבית, רצח תלמידים מוסלמיים ונסיון לרצח המוני של נוסעי־אוטובוסים — כל אלה הוצדקו בהשקפת־עולם משיחית־לאומנית־דתית־גיזענית.

היה ברור שאין זו השקפת־עולם של קבוצה קטנה ותימהונית. אירגון־הטרור פעל כמיליציה של תנועת־ההתנחלות וגוש־אמונים. מסביבו התלכדו אישי־ציבור ורבנים מכל רחבי הקשת הלאומנית והדתית. פיסקי־הדין היו קלים עד כדי להדהים. עוד לפני כן התגלה שהשוטרים מתייחסים אל אנשי־הטרור כאל גיבורים לאומיים, ומובילים אותם לרחצה בים. אחרי פיסקי־הדין ציפו הכל שהאשמים יזכו בחנינה מהירה. שהשתהתה רק כדי לשמור על מראית־עין.

אנשי־הטרור המשיחיים היו במעט חביבים. בהשוואה לסריצופה המכוער של התנועה השניה שצמחה על עץ זה — התנועה הנאצית הגלויה של מאיר כהנא, שגם היא הלבה השנה מחיל־אל־חיל.

אישי־השנה תשמ"ד, שנבחר לכנסת, הסעיר את המדינה מדי פעם בקלות מדהימה, ללא השקעת מאמץ. כלי־התיקשורת רקדו סביבו. סיקרי דעת־קהל הוכיחו, כביכול, כי הוא יכול להכניס עתה לכנסת חמישה חברים נוספים ויותר. מחקרים הראו שחלק גדול של הנוער מקבל את דיעותיו — גיזענות טהורה, שאובה ממקורות הנאציזם הגרמני, תוך שילובם במקורות הדת היהודית.

משה בן־מימון, יהודים באירופה בימי הביניים. ברוך ספינוזה: מתחת לערימת השקרים של הציונות החילונית היתה קבורה פיצצת־זמן

באחת הפציונות המרתקות של השנה, השתיק כהנא את גאולה כהן הלאומנית. כאשר ציטט מעל דוכן־הכנסת שורה ארוכה של פסוקים ממקורות היהדות, המבטאים גישה גיזענית מחרידה.

מדי פעם, כאשר הזרקורים של מאורעות חולפים האירו במפתיע ישוב זה או אחר, נראה לפתע באלומת־האור מירכז של חיידקי הגיזענות בלב־ליבו של הישוב.

● זה מול זה

מ ול פני ההסתערות המשיחית־לאומנית־גיזענית עמד המימסד הישראלי הציוני, כשהוא מנסה להתגונן ולהציל את עצמו ואת המדינה.

הוא דמה יותר ויותר למימסד הצדוקי־פרושי של הקהיליה היהודית בארץ בסוף ימי "הבית השני", מול פני ההסתערות של הקנאים הרצחניים. היו שחששו שמא כבר עלתה המדינה על הדרך המובילה למצדה — דרך ההרס־העצמי, דרך ההתאבדות בדם ואש, דרך החורבן.

המאבק הזה בין המימסד הישן והקנאים החדשים הוא שהטביע את חותמו על תשמ"ה. אישי־השנה תשמ"ה צריך להיות איש המסמל את אחד משני הצדדים.

איש השנה תשמ"ה

מי לא?

תשמ"ה, כמו כל שנה, עברה על הבימה הישראלית כמחזה. גם לה התאימו המלים בנות־האלמוות של ויליאם שקספיר: „כל העולם בימה, / וכל הגברים והנשים אינם אלא שחקנים: / שיש להם יציאות וכניסות; / וכל אחד בזמן משחק תפקידים רבים...“

היו לתשמ"ה, כמו לכל שנה, גיבורים־לרגע, מהם משעשעים, מהם טראגיים. מאורע רדף מאורע על הבימה, ולכל אחד מהם גיבוריו הטראגיים או הקומיים. בשיא כל מאורע היה נדמה כי גיבורו יכול להיות לאיש־השנה, לסמל את השנה כולה. אך לא פעם כבר נשכח בסוף השבוע המאורע שהסעיר את ראשיתו. מאורע חדש תפס את מקומו על הבימה.

גיבור היתולי־למחצה שכבש את תשומת־הלב הלאומית לרגע, היה חבר־הכנסת הערבי **עבד־אל־יהאב דראושה.** בעת כינוס המועצה הלאומית הפלסטינית בעמאן — אחד המאורעות היותר חשובים של תשמ"ה — נעלם דראושה, כביכול כדי להגיע לעמאן ולנאום לפני המועצה. אך עוד לפני שהגיע לתחנת־ביניים, הוזדרז לפרסם ברבים את דבר ההרפתקה. החלה התרוצצות קומית, מין קאריקטורה של מאבק־אימים, ולבסוף חזר הח"כ כמו ילד־טוב־אל־קורס כלעומת שבא. הוא לא הגיע לעמאן, מיפלגתו סלחה לו, הכל היו מרוצים, ומי שרצה יכול היה לחייך — כפי שחייכו ראשי אש"ף, שהופתעו כמו כולם.

גיבור טראגי היה **מיקי אלבין,** ילד־הזהב של הבורסה, מהדורה ישראלית של היהודי בעל עיסקי־האוויר. הוא קנה מניות ומיפעלים, מיפלגות ושרים, עיתונים וידידים, עד שהתפוצץ הבלון, או קפץ מחדר־החקירות של המישטרה — אם מתוך מגמה להתאבד, אם מתוך נסיון נואש להימלט.

גיבור מסוג הפוך היה אחד מקורבנותיו של אלבין, נציג ציבור־הפועלים של המיפעל אתא. שאלבין שיחק בו בבורסה והותירו כלימון סחוט. **סינחס גרוב,** פועל אותנטי, שנראה בדיוק כמו שנציג־פועלים צריך להיראות, היה אחד הגיבורים העצובים של תשמ"ה. הוא לחם כאריה, בפאתוס האמיתי של קורבן, ולקה בליבו במהלך המאבק — שהגיע בסופו של דבר לסיום מעציב.

● מוקיונים וגיבורים

רגעים גרוטסקיים סיפקו הישראלים, שערכו במשך השנה סידרה של חתונות מרעישות וראוותניות. פתח בהן הליצן־החוזר־בתשובה, **אורי זוהר,** שהשיא את בנו, והמשיכו בהן אילי־הון ובעלי־שררה. לכל חתונה כזאת, שתמיד הוגדרה כ„חתונת השנה“, אצה־רצה כל ה„צמרת“, מי במסוקים, מי במכוניות־שרד, מי במכוניות־פאר פרטיות. בליוויית עדה גדולה של אנשי־ביטחון, עיתונאים וצלמים. הם דמו לקאריקטורה של אצילי־צרפת, אנשי ה־ANCIEN REGIME לפני המהפכה הגדולה.

רגעים טראגיים סיפקו קורבנות הפשעים הבין־לאומיים, שהטילו את מוראם על המדינה בתשמ"ה — הפשעים שבהם הרגו ערבים יהודים, ולהיפך. בלטו בהם שלושה זוגות יהודיים, ששלושתם נרצחו כאשר התבודדו בחיק הטבע: **רויטל סרי ורון לוי** בכרמיאן ליד בית־לחם, **מאיר בן־יאיר ומיכל כהן** ליד בית־שמש, **לאה אלמקיים ויוסף אליהו** ליד הר־הגילבוע. מולם היו מונחים קורבנותיו של **דויד בן־שימול,** חבר תנועת־כך שירה טיל קטלני באוטובוס ערבי. הקורבנות הערביים של אירגון־הטרור היהודי כימעט ונשכחו במהלך המישפט הארוך, שנמשך במרבית חודשי השנה.

גיבורה טראגית אחרת, שהטילה את צילה על השנה, היתה החיילת **הדס קדמי,** שנרצחה גם היא, ושנסיבות מותה וזהות הורגיה לא התגלו עד סוף השנה. הדבר לא הפריע למטיפי השינאה הגזענית לצרפה, לפי שעה, לרשימת הקורבנות של הפשעים הערביים.

קורבנות מסוג אחר היו חמישים הצעירים הישראליים, שחגגו את ראש־השנה תשמ"ה אך לא הגיעו אל סוף השנה, מפני שנהרגו בשלהי מילחמת־הלבנון, בעוד הממשלה מנסה להגיע לכלל החלטה על הנסיגה „בשלבים“. הם היו השלבים.

תשמ"ה ידעה גם דמויות מסוג אחר. אחד מהם היה „האנס מצפון תל־אביב“, שהטיל את מוראו על הנשים באיזור זה של העיר, עד כי גרם לרבות מהן להישאר בבתיהן בערבים, ושינה את אורח־חייהן. המעשים פסקו כאשר נתפס צעיר בשם **יוסף מחג'אני** שהואשם במעשים אלה.

היו מאורעות חד־פעמים בתשמ"ה, שגרמו למדינה כולה לעצור לרגע את נשימתה. מאורע כזה היה התפוצצות מכונית־התופת במעבר־הגבול של צה"ל ליד מטולה. **חנה מחאידלי,** מתאבדת שיעית, פוצצה את עצמה וגרמה לקטל המוני בין החיילים. מאורע כזה היה ההסכם של חילופי־השבויים, שבמיסגרתם שוחררו 1150 „שבירים ביטחוניים“ תמורת שלושה שבויים ישראליים, שהיו בידי אירגון־הטרור של **אחמד ג'יבריל.** מאורע כזה היה גם אסון האוטובוס המלא בילדים, שנדרס על־ידי רכבת דוהרת. דמותה של הנהגת היפפיה, **רות דוויידוב,** שלקחה את סוד התאונה עימה לקבר, העסיקה את הדמיון הלאומי.

אולם כל המאורעות האלה, ככל שהיו דרמאתיים, היו רק כקצף על פני המים של השנה. לפעמים סימלו זרמים הרבה יותר עמוקים ורמזו על סערות המתרחשות במצולות. לפעמים היו מיקריים לגמרי.

המועמדים האמיתיים לתואר איש־השנה של תשמ"ה היו קשורים במעשים ובמחדלים, שנגעו לגורל החברה הישראלית בשנה זו.

● ענק עייך וקצר־רואי

קתכן שאיש־השנה היה צריך להיות המימסד הישראלי בכללותו.

אילו נבחר, לא היה הצייר מתקשה בתיאורו. הוא היה רואה בעיני־רוחו יצור קשיש וקצר־רואי, עייף ורצוץ, השקוע כל־כולו בעצמו, שלא נותר בו הכוח להתמודד עם בעיותיו האמיתיות.

מימסד זה נטה לדחות את כל הבעיות הגדולות על־ידי התעלמות מעצם קיומן, ולטפל גם בבעיות הקטנות בצורה מאולתרת, ורק כאשר לא היה מנוס מפעולה כלשהי. מחדליו עלו לאין־שיעור על מעשיו.

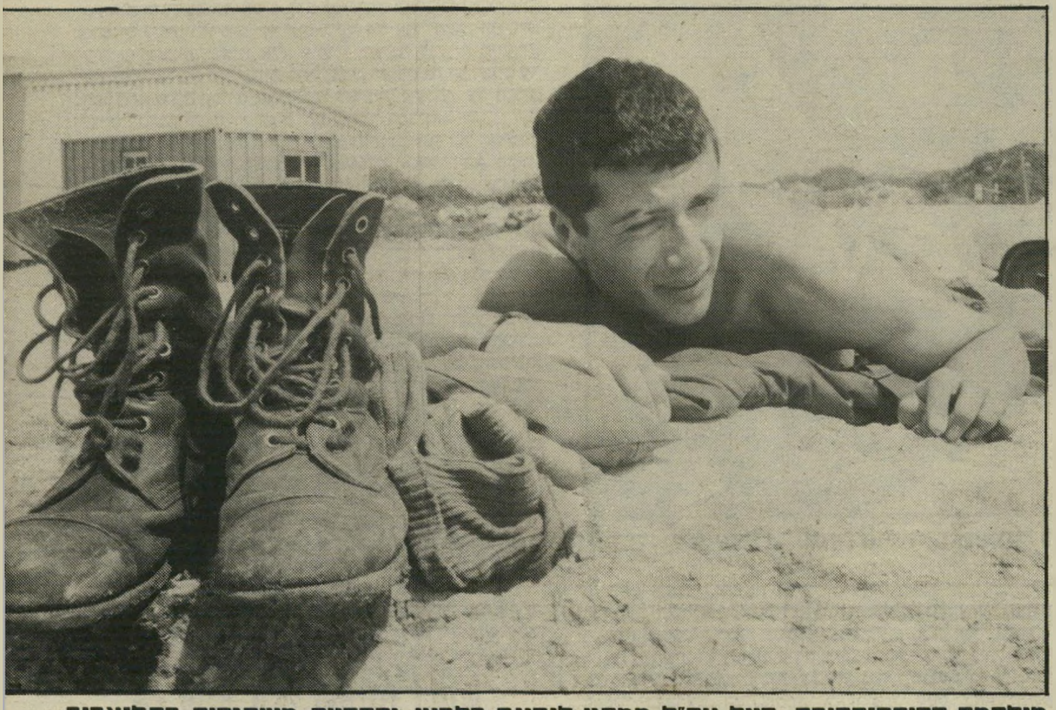
מימסד זה לא טיפל השנה בצורה כלשהי בבעיית־הבעיות של קיומו: היחסים עם העולם הערבי בכלל, והעם הפלסטיני בפרט. מגמתו היחידה במישור זה היתה למנוע כל התקדמות, לחבל בכל יוזמה, להתעלם מכל הזדמנות, לדחות את הכל. בכך הצליח — אך ההתפתחות אינה עומדת דום, וההזדמנויות שהוחמצו השנה עלולות להתנקם בשנים הבאות, ואולי לגרום בכייה לדורות. טיוליו של **ריצ'רד מרפי,** הדיפלומט האמריקאי, עלולים להיזכר כקומדיה טראגית.

מימסד זה הצליח, אחרי דחיות רבות ויקרות, להוציא את ישראל מן הבוץ הלבנוני, שאליו הכניס אותה לפני שלוש שנים עכורות. אולם גם יציאה זו, שרמתה לבריחה תחת לחץ של מילחמת־גרילה שיעית עתירת־הצלחה, השתהתה. לבסוף נשארה ישראל בבוץ ברגל אחת, אחרי שהרגל השניה יצאה. תחת הסימסה „רצועת ביטחון“ נשארה ישראל תקועה בדרום־לבנון, והבוץ עלול לספוג אותה שוב פנימה בשנים הבאות.

„השלום הקטן“ עם מצריים של **חוסני מובארכ** קפא על שמריו, מבלי שהמימסד הישראלי היה מסוגל לעשות אף מעט מזעיר לפיתרון הבעייה הקטנטנה של איזור־טאבה.

לקראת סוף־השנה הושמעה, לראשונה, הדרישה המפורשת לתקוף את ירדן — באמתלה ש**המלך חוסיין** מאפשר את מיקומם של מישרדי־אש"ף („מיפקדות המחבלים“) בשיטחו. היתה זאת אותה האמתלה ששימשה בשעתו את ההכנות למיל־חמת־הלבנון.

גם בששה הכלכלי לא העז המימסד לטפל בבעיות הגדולות, האמיתיות, מחשש פן יצטרך לקבל החלטות מכאיבות, הנוגעות

מילחמה רחוקה־קרובה: חייל צה"ל ממתין לנסיגה בלבנון, יפהפיות משתזפות בתל־אביב

(המשך מעמוד 11)

למהות המדיניות הישראלית (תקציב הביטחון) או למהות החברה הישראלית (ההון השחור). תחת זאת ניסה המימסד תרופות־פלא קטנטנות („עיסקות חבילה"). כשזה נכשל, אילתר „תוכנית כלכלית" שהיתה אמנם רצינית יותר, אך שהיתה גם היא חלקית ומקוטעת.

מול פני הסכנה הגדולה ביותר — עליית הגזענות בפנים, בריחת הנוער מן הדמוקרטיה, שרשרת מעשי־האלימות של הטרור ההדדי — עמד המימסד חסר־עצות.

במשך כל השנה היה המימסד עסוק במשברונים פנימיים, שגבלו ברכילות. הוא לא תיפקד כהנהגה של מדינה וחברה.

● רוטציה, ריטוץ, לרטץ

מבין המילים שריחפו על פני תשמ"ה, הזוכרה יותר מכל מילה לאטינית, שלא נמצא לה תרגום עברי: רוטאציה.

„רוטה", בלאטינית, הוא גלגל. רוטאציה היא הפעולה הסיבובית של הגלגל, המסתובב סביב הציר של עצמו. בסלאנג הפוליטי, רוטאציה פירושה חילופי־אישים בתפקיד, על פי הסכם מראש.

ממשלת־האחדות־הלאומית קמה שבועיים לפני סוף תשמ"ר, בעיקבות הבחירות לכנסת ה־11, אשר נתנו מישקל שווה בדיוק לשני גושים: גוש מרכז־שמאל־דתי־מתון וגוש מרכז־ימין־דתי־קיצוני. המאבק על התפקיד המכריע של ראש־הממשלה הסתיים בהסכם על חילופים בראש הצמרת במחצית תקופת־ הכהונה — הסכם הרוטאציה.

במשך כל תשמ"ה הילכה הרוטאציה אימים על מחנה אחד, הפיחה תיקוות במחנה השני. היא גם גרמה לחישובים טאקטיים מסובכים בקרב האישים הירִיבים בתוך כל אחד משני הגושים. רעיון הרוטאציה, שאינו אלא פיתרון טאקטי לבעייה מישנית, לבש צורה של בעייה לאומית כשלעצמה. העסיק את הפרשנים עד בוש. הוא שיבש וסירס כל סוגיה לאומית שעלתה על הפרק, ובכלל זה הבעיות הגורליות ביותר לעתיד המדינה.

מצב זה העניק מעמד מיוחד־במינו לחתן המיועד של השימחה — **יצחק שמיר**, ראש־הממשלה האחרון, ואולי הבא. מכיוון שהמעמד הוענק לו אישית, וכל הזכויות הפוליטיות הכרוכות בו נרשמו גם הן על שמו האישי, היה זה באמת מעמד חסר־תקדים.

שמיר הוא קנאי קשוח בליבו. הוא לא השתנה ולא התרכך מאז שהיה ראש המיבצעים של לח"י, ופקד אישית לבצע פיגועים שבהם נהרגו בני־אדם משני הצדדים. אך הוא גם אדם נעים־ הליכות במגע אישי, סביר ומתון בשיחות פרטיות.

השנה נקרע בין שני צרכים. מצד אחד ביקש להגיע בשלום לביצוע הרוטאציה, שתחזיר אותו ואת מיפלגתו למישרה הבכירה. משום כך נטה לפשרה עם המערך, ניסה לשמור על שלום־בית כימעט בכל מחיר. אחד הפסוקים האופייניים של השנה הושמע על־ידי אחד מנושאי־כליו, **דן מרידור**, שאמר בהומור חצי־ רציני: „לא נפיל את הממשלה גם אם תחזיר את ירושלים".

אולם יריביו של שמיר בתנועת־החרות לא היו מעוניינים ברוטאציה זו, שתבצר — אם תתבצע — את מעמדו כמנהיג המיפלגה. לכן עשו את הכל כדי לפוצץ את הממשלה, על־ידי קביעת עמדות נוקשות ובלתי־מתפשרות. שמיר נאלץ להתחרות עם יריבים אלה, ולהיות נוקשה לפחות כמותם. כך מצא את עצמו במילכוד כפול: הקיצוניים במיפלגתו הכתיבו לו קו לאומני קיצוני, והוא עצמו נאלץ להכתיב לממשלה קו נוקשה זה.

שמיר לא נחלץ ממילכוד זה, ועל כן היה נתון בכותונת־כפייה. הוא לא היה איש־השנה של תשמ"ה, כשם שלא היה איש־השנה של תשמ"ר, השנה שבה עמר בראש הממשלה ואיבד את השילטון.

● שרון ולוי: המתנה לאסון

התואר גם לא הגיע לידיבו, **אריאל שרון**. „אריק" דמוי־ הדחפור הוא האיש היחידי שזכה שלוש פעמים בתואר איש־השנה — כאשר הקים את הליכוד (תשל"ג), כאשר הגיע למישרד־ הביטחון (תשמ"א) וכאשר יצא למילחמת־הלבנון הרת־האסונות (תשמ"ב). תשמ"ה היתה בשבילו שנה של תיסכול חסר־מנוחה.

את חודשיה הראשונים בילה בארצות־הברית, שם ניהל במרץ עצום מישפט חסר־חשיבות שהגיש נגד השבועון טיים. הוא הפסיד בהכרעה המישפטית. לאחר־מכן עסק בחוסר־חשק במישרד שהמערך נאלץ להעניק לו בממשלה — מישרד־ התעשייה־והמיסחר. במשך כל השנה המתין להזדמנות להפיל את הממשלה, להפוך את עגלת הרוטאציה ולתפוס את ראשות מיפלגתו, כדי להתחיל במירוץ חדש אל ראשות־הממשלה והשילטון העליון.

ההזדמנות לא הגיעה. סיקרי־דעת־הקהל הראו כי מניותיו בקרב הציבור ירודות, וכי בקרב חלק ניכר של הציבור הוא מעורר פחד, התנגדות עמוקה ואף סלידה. גם הוא היה במילכוד: כדי לרכוש שוב מקום בליבו של ציבור זה, הנאור יותר, היה עליו למתן את עמדותיו, אך אילו עשה כן היה מאבד את הציבור היותר פרימיטיבי, שנשאר עדיין נאמן לו.

יתר על כן, שרון חשש לאבד את כוחו בקרב המחנה הגדל של הימין הקיצוני, שמצא לו מנהיגים חדשים בדמותם של **מאיר כהנא**, דומיו ומחקיו.

המסקנה של שרון: להיות קיצוני בין הקיצוניים, לוותר על הציבור שבמרכז הבימה, ולאמץ לעצמו בכל הזדמנות את העמדות הקיצוניות ביותר. בכך הגביר את הפחדים מפניו. אך הוא הביך את שמיר וקיווה לנצל את הדינאמיות של הימין הקיצוני כדי לתפוס את השילטון בתנועת־החרות.

בכל דרכו הארוכה התרכז שרון תמיד ביעד המיידי, תוך התעלמות מן הצרכים האיסטראטגיים ארוכי־הטווח. כך פעל גם השנה. היעד המיידי היה הדחת שמיר — ותוך כדי כך דחק את עצמו לפינה הימנית־קיצונית.

במשך השנה הרעיש שרון מדי פעם עולמות. כך כינה את **סם לואיס**, השגריר האמריקאי, שסיים את תפקידו רב־השנים, בשם „שקרן". מדי פעם העליב והשמיץ את עמיתיו בממשלה ובליכוד, לפעמים תוך שימוש בביטויים גסים („רגליים פתוחות לשלום"). זה הנחיל לו פירסומת לרגע, אך זה הזיק לסיכוייו בטווח הארוך.

אם שרון היה מתוסכל, הרי **דויד לוי** היה מתוסכל כפליים. גם הוא, כמו שרון, היה מעוניין בהפלת הממשלה ובחיסול הרוטציה, כדי לרשת את שמיר במיפלגה. פעם אף ניסה לפוצץ את מושב המרכז של תנועת־החרות, והדברים הגיעו עד לסף תיגרת־ידיים. העילה האופיינית: קבלת לע"מ — מיפלגה שאינה קיימת, ושלא היתה קיימת מעולם — לתנועת־החרות.

לוי הפך את עצמו לאופוזיציה־של־איש־אחד למדיניות הכל־ כלית של הממשלה — אותה הממשלה שהוא הוסיף לכהן בה כסגן־ראש־הממשלה. הפרשנים התרגלו לכנות את גישתו בשם „פופוליזם".

גם זו מילה לאטינית. היא גזורה מן המילה „פופולוס" (עם). פופוליזם פירושו — לרדת אל העם, להתחנף אליו, תחת להנהיג אותו ולשמש לו דוגמה. הפופוליזם של לוי היה דמגוגיה פשוטה ושקופה, ללא נסיון להציב תוכנית רצינית נגדית.

רק פעם אחת השנה נראה לוי כמדינאי רציני — כאשר הצביע בממשלה למען הנסיגה מלבנון, בניגוד לשאר שרי חרות, ובכך

יעלה? לא יעלה? יצחק שמיר, המועמד לרוטציה, עולה במדרגות לביתת כינוס ממלכתי

המתאבדת: חנה מחאידלי, הנערה השינית שגרמה לקטל ליד מטולה, במישרד מוקלט

מאסר־עולם: מנחם בגין יוצא מביתו. בפעם היחידה השנה, אל טקס אזכרה לזכר אשתו

איפשר את ההחלטה. אך גם הצבעה זו נבעה מחשבון אינטרסנטי פשוט. כמו כימעט כל ההצבעות של השרים במהלך השנה. לוי חש — בצדק — כי המילחמה נמאסה על כל שכבות הציבור, וגם על השכבות הקרובות לו. לכן היה מוכן להיראות לרגע „מתון". הוא תיקן את עצמו במהרה, פן תרבק בו תווית של יונה.

שרון ציפה לוועזוז לאומני, שיעלה אותו לפיסגה. לוי ציפה למשבר כלכלי, שיעשה למענו את המלאכה. יתכן כי המעשים והמחדלים של תשמ"ה, בייחוד בשטח הכלכלי ובזירת המאבק בגזענות — יקבעו את סיכוייהם.

● מודע: 90% כישורים?

אחת **הדמויות** המעניינות של השנה, שהתקרבה לתואר איש־השנה, היתה גם אחת הדמויות המיסתוריות והתימהוניות ביותר: שר־האוצר **יצחק מודעי**.

במשך שנים ריננו מאחורי גבו של מודעי שאינו יציב בנפשו, ויריביו אף ייחסו לו מחלת־נפש. מודעי עצמו תרם לשמועות אלה על־ידי השמעת הצהרות מאולתרות, שנראו כ„שליפות מן המותן", ושלא היה הגיון רב בהשמעתן. הן לא הועילו למדיניותו של מודעי, וגם לא לו עצמו.

אך במהלך השנה עלו מניותיו של מודעי. אמנם, כאשר קיבל לידו את התפקיד של שר־האוצר, התברר שבניגוד להצהרותיו לא היתה בידו תוכנית כלשהי. חודשים ארוכים ויקרים חלפו בזיגזאגים כלכליים חסרי־תכלית. אך לבסוף, בהתייעצות הדוקה עם ראש־הממשלה, פירסם מודעי תוכנית, שעיקרה הורדה דראסטית של רמת־המחייה של ציבור השכירים.

התוכנית עוררה ביקורת קשה, הן בשל מה שיש בה, הן בשל מה שאין בה. אך הציבור חש שתוכנית רעה טובה מחוסר־תוכנית, ועקב בסימפאטיה גוברת אחרי מעשיו של מודעי, שרבק בתוכניתו. היה מוכן להסתכן באי־פופולריות והראה סימני מנהיגות של ממש.

האיש שריבר אל האנשים במירקע הטלוויזיה נראה להם רציני. הוא לא השתמש בחינחונים הקטנים של הפוליטיקאים, לא התחנף והיה מודע — כך נדמה — לכובד אחריותו. מי שצחק פעם, כאשר אמר מודעי שיש לו „90% כישורים" לתפקיד שר־החוץ, צחק השנה פחות על כישוריו.

מידת ההצלחה של התוכנית היתה עדיין מוטלת, בסוף תשמ"ה, בספק. הדבר יתגלה רק במהלך תשמ"ו. ברור כי אין בה תרופה אמיתית לחוליי הכלכלה הישראלית, שמקורם מדיני וחברתי. אך היא יכולה — אולי — לבלום את ההידרדרות הרת־האסון, שהתבטאה באינפלציה הדוהרת ובפער המתרחב במאזן־התשלומים של המדינה.

במפתיע, היתה למודעי הצלחה בשטח אחר, שהעסיק את הציבור השנה — הן כבדיחה מתמשכת, הן כמקור לראכוב לרכילות פוליטית.

המיפלגה הליברלית אינה מיפלגה ואינה ליברלית. זוהי אגודה מיקצועית של פוליטיקאים, שלאיש מהם אין שרשים כלשהם בציבור. הם יושבים ליד סיר־הבשר של הליכוד, המעמיד לרשותם שפע של כיבודים, מישרות והטבות כלכליות מכל הסוגים.

המיפלגה הליברלית התייצבה בבחירות בפעם האחרונה ב־1961. במשך 24 שנים, שבהן חיה על חסדי הזולת, השתנתה מפת־הארץ ללא־הכר, והתחלפו גם כל ראשי המיפלגה. ב־1961 היתה זאת מיפלגה יונית, ימנית־מתונה, שממנה לא נותר ב־1985 דבר.

זוהי תופעה ישראלית ייחודית — מיפלגה ללא אידיאולוגיה, ללא מצע או עקרונות, ללא בוחרים, ללא חברים, החיה באושר ובעושר על־חשבון הבוחרים של חרות, הכספים של מימון המיפלגות וההטבות הכרוכות בישיבתה בממשלה. כמה מראשי המיפלגה ניקנו, כימעט בגלוי, על־ידי אילי־הון שונים, לקידום האינטרסים שלהם.

במשך כל השנה התרוצצו שרי מיפלגה זו — **גידעון פת, אברהם שריר ומשה נסים** — וניסו להפיל את מודעי. היה נדמה שהצליחו. מטרתם היתה צינית לחלוטין: למסור את שרידי המיפלגה כשלל בידי חרות, תמורת הבטחת עתידם האישי במיפלגה „המאוחדת".

ברגע האחרון הפך מודעי את הקערה על פיה. הוא השתלט על המיפלגה לגמרי, ואיים להדיח את כל יריביו. האיחוד עם חרות נדחה. מודעי הבטיח לעצמו חופש־פעולה — כשהוא פוזל בעין ימין אל איחוד עם חרות, כדי לתפוס עמדת־מפתח מרכזית במיפלגה המאוחדת, ובעין שמאל לעבר המערך, שעם ראשו פעל בשיתוף־פעולה הדוק בשטח הכלכלי.

● בגין: מאסר־עולם

רחוק מן המתרחש בליכוד היה האיש שהקים את תנועת־החרות, וששלט בה שילטון ללא־מצרים במשך שנות־דור. **מנחם בגין** נשאר איש־המיסתורין של תשמ"ה — המתבודד ברחוב צמח בירושלים, בבית שהשקיף על הנוף שבו שכנה בעבר דיר־יאסין, ששמה רובץ על דרך־חייו ככתם שחור.

היה יסוד ספרותי בגורלו של בגין. היו שאמרו שהוא דן את עצמו למאסר־עולם. בעיקבות מילחמת־הלבנון הנוראה, הטבח בצברה ושאתילא ורצח אמיל גרינצוויג בשערי מישרד ראש־הממשלה. היו שהישוו אותו לגיבור של טרגדיה יוונית. היו שהשתמשו בלשון יבשה יותר, ודבקו בדיאגנוזה של ריכאון פסיכוטי, שסיבותיו טבועות במיבנהו הנפשי.

מדי פעם דיווח מישהו על שיפור במצבו. אך רק פעם אחת יצא בגין השנה מכלאר־עצמי, כשהלך להשתתף באזכרה לאשתו. הוא לא יצא כאשר ניסתה נכדתו, **מירב בגין**, להתאבד, ושכבה במצב קשה בבית־החולים.

זהות יורשיו בזירה הציבורית, מיצחק שמיר ועד מאיר כהנא, גרמה לרבים השנה להתגעגע לבגין. ולא רק מפני ששש שנות שילטונו היו ליברליות יותר — בזירה הפנימית — אף משנת השילטון של האחרות־הלאומית. בגין דאג ליחס הוגן־חסית כלפי האזרחים הערביים במדינה, לא חלם לאסור מיפגשי־שלום עם אש"ף, התנגד בתוקף להעלאת אחוד־החסימה והקפיד על סידרי־מינהל דמוקרטיים ועל שמירת מדינת־החוק.

ומעל לכל: כל עוד היה הוא „מלך ישראל" — הדמות האבהית שאפשר היה לציבור הפרימיטיבי להריע לו ולשאתו על כפיים — הוא איבטח את האגף הימני של המישטר הדמוקרטי. יריידתו מן הבימה שיחררה המונים אלה, שחיפשו להם מלכים אחרים — ביניהם גזענים פרועים, נאצים יהודיים ושונאים מושבעים ומוצהרים של הדמוקרטיה.

רבים מן הממנעים המכוערים, שרבקו השנה בליכוד, לא היו אפשריים כל עוד שמר בגין על רמה מסויימת, מנע פילוגים והקרין הוגנות אישית.

● רבין: לימין שור!

מול **ליכוד** שסוע זה, שהופעל כימעט בילעדית על־ידי האינטרסים הסותרים של מנהיגיו, עמד המערך, שמצבו לא היה שונה בהרבה.

גם מיפלגת־העבודה חיתה את חייה בצל הרוטאציה. וגם התנהגות מנהיגיה ביטאה את יחסם לחרב זו, שהיתה תלוייה מעל לראש הממשלה.

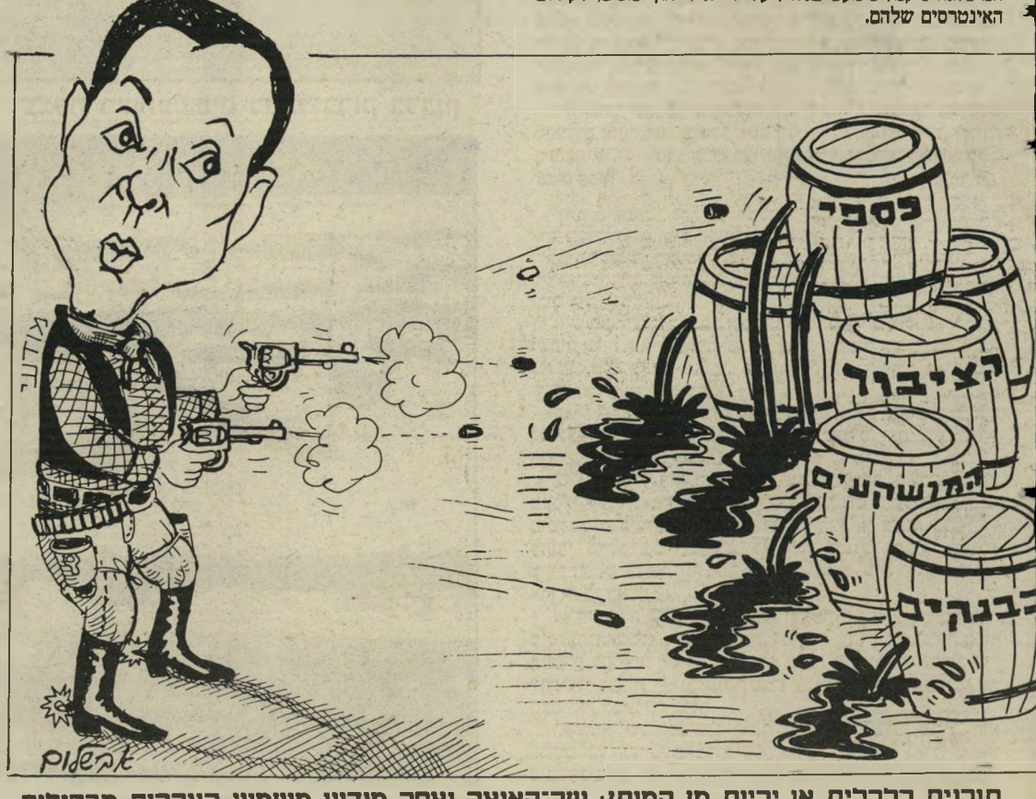
האיש העיקבי ביותר היה **יצחק רבין**, איש־השנה תשל"ה. הוא היה רחוק מאוד מן התואר של איש־השנה תשמ"ה.

חשבונו של רבין היה פשוט ומובן בנקל. הוא לא נלאה ממילחמתו רבת־השנים בשימעון פרס, שהפכה כימעט לחלק מאישיותו. האמונה שפרס („החתרן הבלתי־נלאה") הוא שגרם לכישלון כהונתו כראש־הממשלה דירבנה אותו גם בשנה זו לעשות את הכל כדי להדיח את פרס בבוא העת ולתפוס בעצמו את המקום המגיע לו, לדעתו, בראשות המיפלגה, הממשלה והמדינה.

לשם כך זקוק רבין לרוטאציה. אם תתבצע הרוטאציה, יודח פרס מראשות־הממשלה וייאלץ להסתפק בתפקיד שר־החוץ, שהוא תפקיד זוטר בממשלת־ישראל. ואילו רבין יישאר בתפקיד שר־הביטחון, שהוא תפקיד בכיר מאוד, מס' 2 בממשלה אחרי ראש־הממשלה. במצב כזה לא יקשה עליו, לדעתו, להתמודד על המנהיגות במיפלגה ולנצח.

בניגוד לידידו שרון, שהוא גנרל טאקטי, רבין הוא גנרל אסטראטגי. אין הוא רואה רק את המטרה המיידית — לשמור על שלמות הממשלה ועל הסכם־הרוטאציה, כדי להדיח את פרס. הוא רואה גם מעבר לכך את הצרכים של מחר. כדי להתקבל בממשלה על־ידי רוב הציבור, הוא צריך למצוא חן גם בעיני הציבור הימני. במציאות של ישראל פירוש הדבר לתפוס עמדה ימינה מן המרכז, בצד הניצי של הקשת.

כבר במהלך מילחמת־הלבנון בלט רבין בקירבתו לשרון. הוא הצטלם עימו בהפגנתיות ויעץ לו להדק את המצור על ביירות על־ידי ניתוק אספקת המים והחשמל — צעדים שעוררו זעקה בינלאומית ובוטלו בחופזה. עם כניסתו אל מישרד הביטחון לא הסתפק בהרעפת שבחים מופלגים על קודמו, **משה ארנס**, שהיה שר־ביטחון בלתי־מוצלח לכל הדיעות; אלא גם ירש את תפיסתו לגבי המשך המילחמה בלבנון באמצעים אחרים. כך התמהמהה הנסיגה („בשלבים"), ועלתה ב־50 הרוגים נוספים. משום כך גם נשארה מעורבות ישראל בארץ־הארזים, בצורת כוח־השכירים הנקרא בשם המפואר „צבא־דרום־לבנון". רבין עורר שערוריה בינלאומית כאשר קרא לחיילים הצרפתיים

תוכנית כלכלית או יריות מן המותן: שר־האוצר יצחק מודעי משמיע הצהרות מבהילות

איש השנה תשמ"ה

(המשך מעמוד 13)

בצבא־האו"ם בשם „גבלות". החזקת מאות שיעים בעתלית, ערובה ללא תכלית, נבעה גם היא מגישה זו.

במשך כל השנה הקפיד רבין לנקוט עמדות ניציות בכל נושא, ולא לעשות דבר שירגיז את המחנה העיקרי של הליכוד. גם כשגירש, לקראת סוף השנה, את חברי־הכנסת הימניים מן הבית שבו התנחלו בקסבה של חברון — פעולה חיובית כשלעצמה — עשה זאת כך שזכה בחיבת המגורשים, ששיבחוהו פומבית.

עיקר פעולתו של רבין השנה היה מניעתו של קיצוץ דראסטי בתקציב־הביטחון — המעשה היחידי שיכול היה להביא לריפוי שורשי של חוליי הכלכלה. הוא התייצב בראש קצונת־צה"ל במאבק זה ורכש את ליבם. היו לכך השלכות פוליטיות וכלכליות מרחיקות־לכת.

● מחוסכל, מנוטרל, אומלל

אם רבין היה מעוניין בקיום הממשלה, הרי כמה מעמיתיו היו מעוניינים בפיצוצה דווקא. היו אלה מי שלא זכו כה בתפקידים הראויים להם לדעתם.

בראש המתנגדים עמדו **גד יעקובי, מרדכי גור, עזרי ברעם ועזר וייצמן.**

יעקובי, הנושא זה שנים את עיניו אל המנהיגות הכלכלית של המדינה, נאלץ להסתפק בתואר ריק מתוכן, שהשאיר אותו מחוץ להכרעות הכלכליות האמיתיות. גור, הרואה בעצמו משום־מה ראש־הממשלה לעתיד, ישב על כס שר־הבריאות באי־נוחות גוברת. ברעם, מזכיר־המיפלגה, לא נכנס לממשלה כלל, מפני שגם בממשלה מנופחת זו, על 25 חברים, לא נמצאו די מקומות לנציגי מיפלגת־העבודה. ניתן היה לקוות שבממשלה צרה יזכה גם הוא במקום ליד השולחן.

יותר מכולם היה מתוסכל עזר וייצמן. תיקוותו לתפוס מקום בכיר בממשלה סוכלה על־ידי הקמת ממשלת־האחדות, שבה נותר כשר־בלי־תיק. גם התיקווה למלא תפקיד משמעותי בלא תיק הופרכה. בנושא היחידי המעניין אותו באמת — השלום עם מצריים, שבזכותו זכה בתואר איש־השנה תשל"ח — היה חלקו זעיר, מה גם שהנושא כולו הושם במקרר האחדות הלאומית. בתפקיד שהופקד בידיו — הטיפול באזרחים הערביים — יכול היה לעשות רק מעט, מול גל הגזענות הגוברת במדינה.

יתכן שווייצמן יכול היה ליצור לעצמו תפקיד, ולהיות למעין שר־למילחמה־בגזענות, אך הוא לא ראה את יעודו בכך. ואילו התפקיד שבו חשק — להיות מעין שר־לענייני־שלום — לא ניתן לו.

כל זה יכול היה להיות אחרת, אילו קמה ממשלה צרה. אך וייצמן הצטרף בשנה הקודמת לאותם שפסלו על הסף את האפשרות היחידה להקמת ממשלה כזאת — הישענות על קולות הרשימה המתקדמת ורק"ח.

כך נותר וייצמן מתוסכל, מנוטרל ואומלל, כשהוא שוקל מדי פעם התפטרות, ועוצר את עצמו.

● הקיסר הוא עירום

אחת הדמויות הבולטות של השנה היה המוכ"ל החדש של ההסתדרות, **ישראל קיסר.**

התימני נמוך־הקומה, שגדל בצל המוכ"לים הקודמים, הנהיג את המערך באחת ההתמודדויות של השנה. תאריך הבחירות בהס־תדרות — ה־13 במאי — היה אמור להיות תאריך חשוב ביותר. מפני שרבים ציפו שמאותו יום והלאה תהיה מיפלגת־העבודה מעוניינת בפירוק ממשלת־הליכוד, כדי למנוע את הרוטציה.

קיסר אמנם ניצח, ושיפר במידת־מה את מצב מיפלגתו בהס־תדרות. אך מולו עמד עסקן אפור של חרות, **יעקוב שמאי,** והניצחון לא היה מהדהד די צרכו. הוא לא הספיק כדי להדביק את מיפלגת־העבודה כולה, ואת ראשה, בקדחת של בחירות לכנסת.

אבל הניצחון הספיק כדי להפוך את קיסר עצמו לדמות פוליטית חשובה. היו שהחלו מדברים על קיסר כעל מועמד להנהגת המיפלגה, אי־פעם בעתיד, וכמוקד של מרכז־כוח חדש בהווה.

זוהר זה עומעם במקצת, כאשר נאלץ קיסר להרכין את ראשו מול פני התוכנית הכלכלית, שבוצעה כולה על־חשבון השכירים. האיש, שהיה כל ימיו פונקציונר מיפלגתי, לא יכול היה לעמוד בפני מנהיג מיפלגתו. כאשר נשחק השכר הריאלי ב־30%, לא התגלה קיסר כמנהיג־פועלים כאריזמתי, הצועד בראש ההמונים לשינוי המצב. הוא לא היה איש־השנה של תשמ"ה.

● רשימת כשל

תואר זה לא נפל גם בחלקו של איש מבין השרים שהיו מופקדים על מישרדי־הממשלה. רובם ככולם נכשלו בתפקידיהם — מי פחות, מי יותר.

הכישלון המכאיב ביותר היה לסגן־ראש־הממשלה ושר־החינוך־והתרבות, **יצחק נבון,** הנשיא־לשעבר, שהתקרב בשנה הקודמת להנהגת המיפלגה ולכס ראש־הממשלה, אך נסוג.

כשר־החינוך הוא מופקד על החזית הבוערת ביותר במילחמה נגד הגזענות. והו קו־ההגנה העיקרי של המימסד כנגד ההסתערות המסוכנת ביותר על קיומו. בתפקיד זה נכשל נבון לחלוטין.

הוא לא עשה שום דבר רע. הוא לא עשה שום דבר בכלל. מערכת־החינוך הענקית, הכבדה והמסורבלת, פשוט לא התגייסה למשימה העיקרית שלה. היא היתה שקועה בענייני תקציב, בסיכסוכי־עבודה ובעצם קיומה. לא היתה בה מנהיגות. נבון, המצטיין בהשמעת נאומים נחמדים ומרגיעים, ערק משדה־הקרב.

מרדכי גור הצליח לחסל בית־חולים ערבי בירושלים העתיקה, אך זה היה גם „ההישג" היחידי שיכול היה להתפאר בו. מערכת־הבריאות, שהיתה פעם פאר המדינה, היתה השנה במצב של התפרקות. רמת הרפואה ירדה פלאים מאז השנים הראשונות של המדינה, כאשר השילטונות האמריקאיים סיווגו אותה במקום מיספר 2 בעולם. כיום היא עומדת אי־שם במקום ה־20. סקנדלים רפואיים זיעזעו את הארץ כימעט ברציפות, וגילו טפח מן המתרחש בשטח זה.

גור יכול היה לטעון לזכותו שאין לו אפשרויות, מחוסר כסף. זאת יכלו לטעון גם רוב השרים האחרים. אך מנהיגות אמיתית מתגלה דווקא בתנאי־לחץ, כפי שיודע כל רמטכ"ל־לשעבר — ושרי־ישראל נכשלו, רובם ככולם, דווקא כמנהיגים בשטחים שהופקדו עליהם.

זה נכון גם לגבי **חיים ברי־לב,** שהפקדתו על המישטרה המחורש התקבלה ברכה וביציפיות. התפקיד הראשון שעמד לפניו היה להחזיר את אמון הציבור למישטרה, לעקור את סרטן האלימות האוכל בקרביה, לנקות אותה מן הגזענות שדבקה בה, „לעשות סדר". היה נדמה שאין אדם מתאים לכך יותר מאשר ברי־לב דווקא.

אולם ברי־לב הכזיב. שערוריית האלימות המישטרתית נמשכה ואף צרמה יותר. הציבור התייחס בזעם גובר לתופעת „השיפוט העצמי" של המישטרה, כאשר חוליגאנים במדי־המישטרה, שהור־שעו בעוון התעללות מחפירה בעצירים, נדונו על־ידי חבריהם לעונשים מגוחכים, שדמו לפרסי־עידוד. כאשר התייצב ברי־לב חד־משמעית לצד המשך השיפוט העצמי של המישטרה בפשעים אלה, גרם לאכזבה כללית.

אכזבה ממאירה עוד יותר הנחיל לציבור אחד מילדי־הטיפוחים של כלי־התיקשורת, שר־התיקשורת **אמנון רובינשטיין.** מערכת־הדואר זחלה מדחי אל דחי, ומערכת־הטלפונים היתה במצב של התפרקות ממש. ישראל ירדה בשטח זה לדרגת מדינה מתפתחת מהעולם השלישי. אולם רובינשטיין — האיש שסימל במשך שנים את הדרישה לשינוי, לדה־פוליטיזציה של המנגנון ולרפורמה מינהלית כללית במדינה — אימץ לעצמו את השיטות הנפסדות שאותן ביקר, ומילא את מישרדו בידידיו ובעסקני מיפלגתו הוזירה.

חיים קורפו, שר התחבורה, לא יכול היה להתפאר בהישגים מזהירים יותר. הוא נראה בשטח בעיקר כאשר התרחשו אסונות דרמאתיים — תאונות שנבעו מהזנחת התחבורה בארץ במשך שנים רבות.

יותר סימפאטי היה שר־הקליטה **יעקוב צור,** שקולו היה אחד הקולות הצלולים המעטים בממשלה. אך לא היה לו תפקיד. לא היתה עליה. והמיבצע האחד שהלהיב את רמיון הציבור — עליית היהודים האתיופיים — הידרדר לשערורייה, מבלי שצור יכול היה להושיע.

איש לא ידע במה עוסק השר **גידעון סת,** שנקרא שר־המרע, ושהיה אלוף הטיטולים בעולם. המישרד, שקם למען קורמו, **יובל נאמן,** גרם לאסון לאומי, ברמות „תעלת הימים" המטורפת, שהומתה השנה המתת־חסד.

חברו של פת, **אברהם שריר,** היה עסוק עד מעל לראש במיבצעים בלתי־פוסקים של פירסומת עצמית, ואת שאר המרץ הקדיש לתכניו המיפלגתיים.

משה שחל היה הכלבויניק של הממשלה, כשהוא מקפץ מעניין לעניין, וידו בכל. הוא עסק בעניינים מיפלגתיים ובני־מיפלגתיים, בשלום עם מצריים וביחסי־חוץ. אך בשנה שבה ירדו מחירי הדלק בכל העולם, לא היה מסוגל להביא לירידת מחיר־הדלק בארץ. וזה היה כימעט השטח היחידי שהוא היה אחראי לו באמת.

שר־העבודה **משה קצב** לא הועמד השנה עריין במיבחן. מיפלצת־האבטלה, המאיימת על המדינה, עדיין לא הגיעה בסוף תשמ"ה לממדים מסוכנים. אך לא נראה שתקופה זו נוצלה כדי להתכונן לבאות — ובשנת תשמ"ו עלולה המיפלצת לטרוף את קצב ואת המערכת כולה.

האפתעה של הממשלה היתה שר־הפנים **יצחק פריץ.** הוא הדהים את המדינה באמרות־שפר דתיות שנשמעו כאילו נאמרו בימי־הביניים. אך בתפקידו כשר דווקא התגלה כאיש סביר,

(המשך בעמוד 17)

שלג בלבנון: חברי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת משתעשעים בג'בל־ברוק בלבנון

שלג בירושלים: כתובת הברכה בכניסה לבירה מכוסה שלג בחורף קשה במיוחד בעיר

יש רק טמפון אחד בעולם שאינו משאיר "עקבות" בגופך

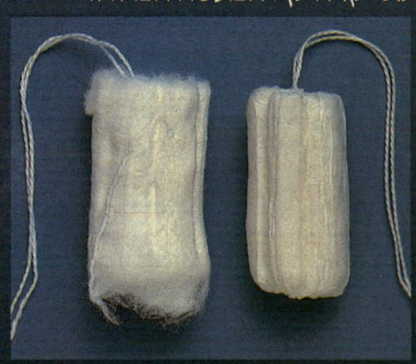

Fleur

מעטה עדין, רך וגמיש מחומר בלתי ארוג, עוטף את טמפון "פלייר" ומעניק לו תכונות בלעדיות. תכונות העושות אותו לאחד, יחיד ומיוחד. תכונות בהן תוכלי לחוש מיד — עם השימוש בטמפון הראשון. קחי טמפון כלשהו, הסירי ממנו את עטיפת הצלופן ו"יצבטי" אותו. כמה סיבים נשארו בידיך? ב"פלייר" זה לא יקרה לך. המעטה המיוחד "מחזיק" את הטמפון שלם, ושומר על צורתו, לפני, בזמן ואחרי השימוש. המעטה המיוחד גם עוזר לך להחדיר את הטמפון בעדינות ובקלות, ולהוציא אותו "חלק", בלי להשאיר כל "עקבות" בגופך. "פלייר" מתרחב לפי צורת גופך ונצמד בעדינות לדפנות הנרתיק. לא תחושי בו, אבל הוא יהיה במקום, משחרר אותך מכל דאגה, מבטיח אותך בימים ה"לחוצים" של החודש. ויש עוד הפתעות ב"פלייר": קופסא יפיפיה, עם מכסה מסתובב, קטנה, נוחה לנשיאה, נוחה לשימוש. ניר צלופן עם פס פתיחה **לאורך** הטמפון, (בניגוד לטמפונים האחרים) לפתיחה קלה ושמירה על הנקיון, וחוט ישר, בלתי מכווץ (בניגוד לטמפונים האחרים) המלופף סביב הטמפון ומחזיק בו היטב, חזק ובטוח.

FLEUR — שכבש במהפכה אינטימית מיליוני נשים באירופה ובארה"ב — עכשיו שלך. טמפוני FLEUR מיוצרים ע"י הקונצרן השוודי "מולנקי" בתשלובת מפעלים המכסים את כל שלבי הייצור — מחקר ופיתוח, תכנון המוצר, עיבוד חמרי גלם, ייצור ובקרה.

FLEUR — הטמפון היחיד שאינו משאיר "עקבות" בגופך.

פלייר המהפכה האינטימית

יבוא ומפיץ בלעדי: חכמי בע"מ

בנקאות לעסקים

שירות ממוחשב

מערכת שיא

כל המסופים בכל הסניפים - מקוונים (ON-LINE)

המערכת הממוחשבת של בנק המזרחי מקוונת בזמן אמיתי ממש, ללא פיגורים. אתה נותן הוראה בסניף המזרחי בקרית־שמונה למשל, או בכל סניף אחר, ומייד מופיע העדכון בחשבונך בכל מסופי "שיא" בארץ, וכאלה יש רבים! מערכת "שיא" מחוברת ל־1,000 מסופים, הפרוסים ב־101 סניפים ומחלקות בכל רחבי הארץ, אלה כוללים את מכשירי הבנק האוטומטיים — "שיאון", מסופי "שיא־כל" לשרות עצמי, מסופי אשנב־כל, דרגי ניהול ופקידי השקעות, תקשורת "סוויפט" וטלקס בקווים בינלאומיים.

מערכת "שיא" מאפשרת לבנק המזרחי לתת לך שירות בנקאי יעיל ומהיר ומידע עדכני על הנעשה בשוקי הכספים בארץ ובעולם.

בנק המזרחי היה הראשון בארץ שהכניס מערכת מסוג זה לשימוש.

פיתוח המערכת מעמיד את בנק המזרחי בשורה הראשונה של טכנולוגית תקשורת הנתונים המקובלת כיום בבנקאות העולמית.

שיא של טכנולוגיה בבנקאות

בנק המזרחי המאוחד

(המשך מעמוד 14)

יחסית, וגם כשליט על הצנזורה האמנותית לא הצדיק את החששות הכבדים שהתלוו למינויו.

קודמו במישרד, **יוסף בורג** בן־האלמוות, השתתק בצורה מדאיגה. הוא חלה ונותח. אך היה נדמה שלא רק בשל כך איבד את החשק. ירידתו מן הפיסגה שאליה הגיע בממשלת־בגין היתה

ראש קטן: הטראומה של מילחמת לבנון

תלולה מדי. כשר זוטר מאוד בממשלה — השר לענייני דתות — לא מצא את מקומו ואת לשונו.

בשנה שבה בלטה המערכת המישפטית כקו־ההגנה העיקרי לדמוקרטיה, בלט שר־המישפטים **משה נסים** לרעה. מול גל השמצות על בית־המישפט והיועץ המישפטי, עמד נסים בקומה שפופה. הם עמדו במאבק בילעדיו. מדי פעם הגן על המערכת, אך עשה זאת כאילו כפאו שד.

כנץ מופלג העומר אי־שם בין חרות והתחייה, פזל „ליברל" זה לעבר הימין הקיצוני. תחת לעמוד בראש ההסתערות המישפטית על הגזענות, השתדל למצוא „איזון" בין הגזענים של מאיר כהנא ובין קורבנותיהם המיועדים. החוק נגד הגזענות לא עבר בכנסת בתשמ"ה. אך נסים עשה מאמץ עצום כדי להעביר בכנסת את החוק האוסר פגישות־שלום עם פלסטינים חברי־אש"ף, והיה מוכן למשבר ממשלתי למען חוק שערורייתי זה, שגרם לגל־מחאה ברחבי העולם.

כאשר העביר נסים בכנסת את החוק שנועד למנוע את הופעתו של כהנא בבחירות הבאות, הקפיד לנסח את החוק כך שיוכל למנוע — כפי שהוא מקווה — גם את הופעתם של ערבים בכנסת. היה זה „חוק נגד הגזענות ונגד הערבים".

● השולטים בכיפה

ב יז שני הגושים הגדולים בממשלה, ששיתקו איש את רעהו, ושהיו משותקים גם בתוככי עצמם בגלל הירידות של מנהיגיהם, השתרע הגוש הדתי.

כוחו של גוש זה הוא תעלומה ישראלית. מי שמנסה לפענח תעלומה זו באמצעים פוליטיים בלבד, ייכשל. שורשיה עמוקים הרבה יותר.

מבחינה פוליטית, היה כוחו של גוש זה בממשלה הנוכחית צריך לקטון. בניגוד לרוב הממשלות בישראל עד כה, היתה ממשלה זו בלתי־תלוייה לגמרי בקולות הדתיים. 43 קולות מיפלגת־העבודה יחד ושינוי, יחד עם 41 קולות הליכוד, הספיקו בהחלט לכל הצרכים של הקואליציה.

יתר על כן, כוחו של הגוש הדתי כולו ירד משיא של 18 קולות בכנסת ל־12 בכנסת ה־11, וגם אלה מפוצלים עתה בין ארבע סיעות.

אולם הדתיים שלטו גם בכנסת זו בכיפה. היו להם שלושה נציגים בממשלה (פרץ של ש"ס, בורג של המפד"ל והשר־בלי־תיק **יוסף שפירא**, נציג מורשה וגוש־אמונים) ועוד סגן־שר (**מנחם פרוש** של אגודת־ישראל). הם המשיכו לקבל סכומי־עתק עבור מוסדות־החינוך שלהם ושאר צרכיהם. אמנם לא הצליחו השנה להביא לחקיקת חוקים חדשים (איסור החזיר, איסור החמץ, גיור כהלכה), אך קולם נשמע והכריע בסוגיות רבות, החל בקליטת האתיופים וכלה בענייני המחתרת. נציגם הבולט ביותר, תרתי משמע, ח"כ **אברהם שפירא**, שלט בכיפה.

מבחינה פוליטית־טכנית, היה ההסבר לתופעה זו טמון בחי־שובים לגבי פירוק הממשלה. במיקרה זה, זקוק כל צד לדתיים להקים ממשלה צרה, או כדי למנוע בעד יריבו להקים ממשלה כזאת. למעשה היתה ממשלת־האחדות־הלאומית פרצייה של שתי ממשלות צרות, שכל אחת מהן היתה זקוקה לקולות הדתיים.

אך מכניקה זו אינה מסבירה את התופעה באמת. היא טבועה במעמקי התודעה של המימסד כולו. גם רוב ה„חילוניים" בו חשים בסתר ליבם בנחיתותם מול פני הדתיים. מפאת ריקנותו הרעיונית והרוחנית של המימסד החילוני. טענתם של הדתיים, שהם „יהודים אמיתיים" או „יהודים טובים יותר", מתקבלת למעשה גם על־ידי המימסד החילוני.

לולא כן, יתכן שלא היתה אפשרית הפרשה שהרגיזה השנה את הציבור החילוני יותר מכל פרשה דתית אחרת. היא נגעה לעלייתם של יהודי אתיופיה.

כאשר נודע לראשונה ברבים שיהודי אתיופיה הגיעו ארצה בהמוניהם, הציפה את הארץ התלהבות. היה זה רגע־האור של השנה כולה. הציבור המתוסכל, שהחל מרגיש כי המדינה כולה אבדה את יעודה, התלכד סביב ההכרה שהנה ממלאה המדינה את יעודה המקורי: להציל יהודים הנתונים בסכנת־מוות. תמונות הרעב ההמוני באתיופיה עשו לפני כן רושם עמוק בישראל, כמו בעולם כולו. העולים כבשו את לב המדינה בחביבותם.

הידיעה על העליה האתיופית נודעה בגלל דליפה חמורה, אחת מרבות שהעכירו את האווירה של תשמ"ה והשנים הקודמות. מכיוון שהיו מעורבים במיבצע גורמים זרים רבי־חשיבות, ויהודים אתיופיים רבים עוד היו במולדתם ובדרך, היתה הדלפה זו חמורה במיוחד. אך ההתלהבות על בואם השכיחה גם זאת.

הגל הראשון של ההתלהבות הספיק בקושי לשכוך, כאשר החלה התקפת־הנגד של המימסד הדתי. הוטל ספק ביהדותם של העולים האתיופיים כיחידים, אם כי לא ככלל. נדרש מהם לעבור טכס של „גיור לחומרה" — הקוזת־דם או טבילה. כך נהגו בעולי אתיופיה גם עד כה, כשבאו כיחידים, אך מכיוון שעצם בואם לארץ נשמר אז בסוד כמוס, לא נודע הדבר לציבור הרחב.

הפעם גרם הדבר להודעקות ציבורית. האתיופים עצמם, שוותיקיהם הספיקו ללמוד את מינהגי הארץ, יצאו להפגנות

חדוות־הנסיגה: חיילים בצאתם מלבנון

מרשימות, שעוררו סימפאטיה כללית. מה גם שהיה ברור כי היחס של המימסד הדתי אל שחורי־העור נובע מגזענות מובהקת, מאחר שלא נדרש דבר דומה מיהודי בריית־המועצות, שחיו במשך 60 שנה ויותר ללא רבנים וללא נשואין וגירושין דתיים. אך שום דבר לא עזר. המימסד הדתי ניצח, כרגיל.

● עולים ויורדים

ד עולה האתיופי האלמוני היה מועמד סביר לתואר השנה תשמ"ה. היה דמיון רב בינו ובין **העולה החדש האלמוני**, שזכה בתואר איש־השנה תשי"א. כי גם מחוץ לבעייה הדתית נפלו עולי־אתיופיה קורבן לכל השגיאות שנעשו בעת קליטתם של עולי מארוקו, עולי־עיראק וחבריהם, בראשית המדינה. התייחסו אליהם כאל ילדים פרימיטיביים, לא הניחו להם לדבוק במינהגיהם ובתרבותם האותנטית, לא אישרו להם להיקלט באמת בחברה הישראלית. שוב התקיימה האימרה „הישראלים אוהבים את העליה, אך לא את העולים."

בצדק רב ניתן היה לחפש את המועמד לתואר איש־השנה גם בקצה השני של הבימה הישראלית, ולהעניק את התואר **ליורד האלמוני**.

אין בישראל מיספרים מוסמכים על הירידה, כי זהו אחד הסו־דות המבישים, שאין אוהבים לדבר עליהם. התופעה נקברת תחת ערימות של סטאטיסטיקות סותרות. כאשר פילפולים סמנטיים שונים עוזרים להעלים את חומרת התופעה.

אך כל אזרח בישראל של תשמ"ה הרגיש כי הירידה גוברת. גרוע מזה: הכל ידעו שהמוני ישראלים יושבים, כאילו, „על המיזוודות". הם כבר ירדו מבחינה נפשית, ואך ממתינים לדחיפה האחרונה כדי לרדת גם גופנית.

גרמו לכך סיבות רבות. הבולטת ביותר היתה הכלכלית: אי־אפשר היה „לגמור את החודש", לאנשים בעלי־כישורים היה קל להרוויח בחו"ל פי שניים ושלושה. אך חשובות יותר היו הסיבות שמתחת לפני השטח. ובראשן: הפחד מפני המילחמות הבאות. אימרה תדירה, שנשמעה במהלך תשמ"ה, היתה: „בני הוא עכשיו בן... אני לא רוצה שכאשר יגיע לגיל־הגיוס יצטרך לעבור את זה..."

„זה" היה מילחמת־הלבנון.

● „לחפוס ראש קטן"

ד גוף שביציע את המילחמה — צה"ל — לא העלה מועמד לתואר איש־השנה תשמ"ה.

הרמטכ"ל, **משה לוי**, הוא איש אהוד, והציבור הישראלי מכל הגוונים אכן אהד אותו. בסוף תשמ"ה היה קשה לזכור כי אך לפני שנתיים וחצי היה צה"ל נתון בידי **רפאל איתן** — אדם שהת־גלה במשך השנה כלאומן בעל נטיות פאשיסטיות מובהקות, שהיו משייכות אותו בארץ דמוקרטית אחרת ל„שוליים המטורפים". נותר רק הבדל קטן בין האיש ששלט לא מכבר על חייהם — פשוטו כמשמעו — של מאות אלפי ישראלים ובין מאיר כהנא.

אחרי רפול, היה „מיישה וחצי" סמל השפיות. הוא הוציא את צה"ל סוף־סוף מן הפוליטיקה, ונמנע בעצמו בקפדנות מכל הת־בטאות פוליטית. היו שמתחו ביקורת על החלטותיו המיקצועיות — כגון ההחלטה להוציא את צה"ל מלבנון ב„שלבים", תמיכתו בצד"ל והתנגדותו התקיפה לקיצוץ דראסטי של תקציב הביטחון — אך איש לא חשד שהן נובעות מהשקפות פוליטיות־אידי־אולוגיות.

המיבחן העיקרי של משה לוי יהיה בשנה הבאה בשטח המיקצועי. אחרי הטראומה של לבנון יהיה צורך לבנות את צה"ל

הנה מוטלות גופותינו: הרמטכ"ל בין המישפחות השכולות בהלוויית חללי מכונית־התופת

* *1951. השנה הראשונה שבה בחר* ***העולם הזה*** *באיש השנה.*

איש השנה תשמ"ה

(המשך מעמוד 17)

מחדש — הן מבחינה מוראלית (אחד הביטויים החדשים ששלטו בתשמ"ה היה „ראש קטן"), הן מבחינה פיסית.

● המירוץ לנירנברג

ב סוף תשמ"ה ריאיין עיתון אמריקאי יורד מישראל, ושאל אותו לסיבות החלטתו. האיש, בן־קיבוץ, שם בראש הרשימה את ההתייאשות מן המדינה בגלל התגברות הפאשיזם בכל שיטתי־החיים בה.

האדם שסימל תופעה זו — **מאיר כהנא —** יכול היה בנקל להיות איש־השנה של תשמ"ה, זו השנה השניה ברציפות. כי כהנא והכהניזם הטילו את צילם על כל השנה כולה.

לא היה שמץ של ספק בכך שהגזענות במדינה גוברת בהתמדה. החיכוכים בין יהודים וערבים במדינה גרלו מדי שבוע, והגיעו לשיאם במאורעות כמו הפוגרום בעפולה, כאשר אספסוף מקומי ומייובא ערך לינץ' בערבים מזדמנים, אחרי שנודע כי שני מורים מקומיים נרצחו — כנראה על רקע פלילי רגיל — על־ידי ערבים.

צעירים שרואיינו בשקיקה בכלי־התיקשורת הביעו דיעות גזעניות מחרידות, שיכלו לבוא מפי חברי ההיטלר־יוגנד של שנות ה־30'. אלא שאז נאמרו על היהודים, ועתה נאמרו על הערבים. כמעט כל העיתונים, ובראשם שלושת הצהרונים, שפכו בחריצות שמן על המדורה, בתיקווה שזה יעזור להם למכור עותקים. מערכת־החינוך עמדה מול תופעה זו חסרת־אונים — אחרי שבמשך 37 שנים יצרה את האווירה שהצמיחה אותה.

היו השנה שבועות שבהם היה נדמה שכל אירוע, בכל מקום ובכל הקשר, מגלה תהומות נסתרות של גזענות פרועה. היה ברור כי כהנא עצמו לא יצר את התופעה, אלא רק רכב עליה בכישרון דמגוגי רב.

כל הגופים האחרים של הימין הקיצוני, שניסו להמתיק את הגלולה הגזענית במעטה של צביעות והתחסדות — נוסח התחייה וגוש־אמונים — פיגרו במירוץ. כאשר נכנסו חסידי כהנא לקר־אליציה המקומית של קריית־ארבע, וכאשר עברו מתנחלים רבים למחנהו של כהנא, נדלק אור אדום גם במיפלגות הימין.

ראשי הימין הקיצוני הועמדו לפני דילמה: להתחרות עם כהנא על־ידי השמעת המסר הגזעני הגלוי, כמוהו, או להסתייג ממנו. במשך כל השנה פירפרו **רפאל איתן, גאולה כהן,** יובל נאמן ודומיהם על קרני הדילמה הזאת, וכמוהם גם אנשים כמו אריאל שרון, וראשי האגף הקיצוני של חרות. רבים מהם, כמו **מאיר כהן־אבידוב,** שוב לא נבדלו מכהנא במאומה, ואחרים, כמו **עוזי לנדאו ומיכאל איתן,** נבדלו אך בקושי.

פירפורים אלה לא עזרו. עם כהנא אי־אפשר להתחרות אלא בהשמעת התורה הנאצית היהודית בפה מלא ובלא טישטוש — גירוש כל הערבים מן הארץ, עריכת שפטים בערבים בכל הד' דמנות. הנהגת חוקי־נירנברג, הפלת המישטר הדמוקרטי, הנהגת דיקטטורה לאומנית־דתית. מי שלא היה מוכן לכך, הפך במהירות PASSE. אחרי שהאספסוף ליקק דם וטעם את טעמו, לא היה מוכן להסתפק בשום גוזל מהול. גאולה כהן ואריאל שרון היו, לגבי המון־הלינץ' של עפולה, דמויות מן העבר.

● בגידת השמאל

כ אשר נערך הפוגרום בעפולה, לא היתה במקום אף קבוצה אחת של אזרחים שניסתה לעצור את האספסוף. עפולה שוכנת בטבורו של חבל המשופע בקיבוצים, וביניהם קיבוצי השו־מר־הצעיר. אף אחד מהם לא התגייס כדי לבלום את המאורעות, שהתרחשו במרחק של כמה קילומטרים, ואשר הרדיו הודיע עליהם מדי שעה. בעוד שהגזענים מכל רחבי הצפון נהרו לעפולה, ואנשי כהנא באו לשם בהמוניהם, לא היתה שום התגייסות נגדית.

זאת היתה אחת התופעות הבולטות ביותר של תשמ"ה — ההעדרות הבולטת של הציבור האנטי־גזעני בשטח. לא היתה בארץ אף תנועה המונית אחת, שיכלה למלא משימה זו.

לא זו בלבד שלא קמה תנועה כזאת, מול פני הסכנה הגלוייה שהכל דיברו עליה, אלא שגם השמאל המסורתי היה נתון במצב של התפוררות, רפיון, התפטרות והסתגרות.

מכאיבה ביותר היתה ירידתה מן הבימה של תנועת שלום עכשיו. יתכן כי ירידה זו החלה דווקא ברגע המפואר ביותר שלה: כאשר כינסה 400 אלף איש אחרי טבח צברה ושאתילא בראשית תשמ"ג, כדי לרכוש הצלחה זו החליטה קבוצת הפעילים של התנועה — שלא נבחרה מעולם על־ידי המוני אוהדיה — לעשות שקר בנפשה. היא הושיטה יד להנהגת מיפלגת־העבודה — אותה הנהגה שהצביעה בעד מילחמת־הלבנון — ונירשה מן הבימה את מי שהתנגדו למילחמה מהרגע הראשון.

כמו הדוקטור פאוסט, שמכר את נישמתו לשטן תמורת הנאות העולם הזה, נפלה תנועת שלום עכשיו קורבן לעיסקה זו. היא הפכה תלויה במערך, ולא יכלה עוד לפעול אלא כאשר זה התאים לחשבונות המיפלגתיים שלה.

במשך כל תשמ"ה לא עשתה שלום עכשיו אף פעולה גדולה ומשמעותית אחת, אלא הסתפקה במסירת קומוניקאטים לעיתונים ובכמה פעולות ספוראדיות זעירות.

שתי תנועות־אופוזיציה שמאליות — מפ"ם ור"ץ — שיחקו את כל המישחקים הפוליטיים הקטנים, כאילו נמצאו בתקופה של רגיעה חסרת־דאגות. הם דיברו על איחוד ביניהם אך היה ברור כי ר"ץ חוששת מפני המימסד הוותיק והשבע של מפ"ם, שאין לו עוד אוגדות של בוחרים, ואילו מפ"ם חששה מפני המנהיגים האגו־צנטריים של ר"ץ, רודפי־הפירסומת, שיציבות הצלחתם עדיין לא הוכחה. מנהיגי מפ"ם לא שמחו לקרוא ש„מנהיגים בלי מיפלגה (ר"ץ) מחפשים מיפלגה בלי מנהיגים (מפ"ם)."

איש בכל המחנה הזה לא היה יכול לזכות בתואר איש־השנה. כי המחנה כולו עסק רק בהנפקת קומוניקאטים לבלי־תיקשורת, ונוכחותו ברחוב היתה אפסית.

אמן הז'אנר הזה היה **יוסי שריד**, אלוף הפירסומת העצמית, שהגיע לשליטה כימעט בילעדית בחלק ניכר של כלי־התיקשורת. היה זה הישג אישי המעורר התפעלות, ללא תקדים. שריד עשה בטלוויזיה, ברדיו ובעתונות כבתוך שלו אך לא היה בהישג זה כדי לבנות כוח פוליטי ממשי.

שריד פרש בסוף תשמ"ד ממיפלגת־העבודה והצטרף לר"ץ. הברית לא היתה קלה, מכיוון שגם מנהיגת ר"ץ, **שולמית אלוני**, שראתה בר"ץ את יצירת כפיה ורכושה הבלעדי, מקדישה את עיקר מירצה לכלי־התיקשורת. כשהדגש הוא על אישיותה שלה. השלישי בחבילה היה **רן כהן**, שחלקו במילחמת־הלבנון כמפציץ ביירות גרם בשעתו לפילוג של"ר. הרביעי בחבורה היה **מרדכי בר־און**, שפגישותיו עם אנשי אש"ף עוררו את זעם חבריו. הם חסמו אותו.

ר"ץ שמרה בתשמ"ה על אחדותה, למרות כל הזעזועים, שכללו גם התקף־לב שבו לקתה שולמית אלוני. הניגודים בין מנהיגיה לא פרצו החוצה. המיפלגה פעלה יפה. אך במחנה־השלום הרחב יותר היווה ר"ץ גורם הרסני. אי־אפשר היה לחלום על שיתוף־פעולה ארבע הסיעות של האופוזיציה השמאלית בכנסת — מפ"ם, ר"ץ, הרשימה המתקדמת ורק"ח. להיפך, סיעות אלה הצביעו באופן עיקבי זו נגד זו, בניגוד גמור לסיעות הימין. מפ"ם ור"ץ הסתייגו בזעם מכל מגע עם רק"ח, ואף עם הרשימה המתקדמת. גם שתיים מהן הצביעו נגד הצעות אי־אמון של רק"ח.

ברוח הקילנוע המודרני. הוא היה גיבור בדמות אנטי־גיבור. האיש האקדמי גבה־הקומה (1.80 מ'), המתון מטיבעו, שהתמנה לתפקידו על־ידי ממשלת־הליכוד, והמשרת תחת שר שהוא נץ קיצוני בעל נטיות אנטי־דמוקרטיות, התעלה השנה לשיאים של אומץ־לב אזרחי, שהם נדירים מאוד בישראל.

כימעט בכל פרשה חשובה בלטה התערבותו של זמיר. הוא הוכיח שוב כי „התפקיד יוצר את האדם". הוא גם הוכיח שוב כי חשיבות תפקידו של היועץ המישפטי במישטר הישראלי עולה ככל שהממשלה משותקת יותר ומתפקדת פחות. מישהו היה מוכרח להכריע והתפקיד נפל על היועץ המישפטי, בעל כורחו, כאשר במדינה שולטת ממשלת־אחדות משותקת.

היה זה זמיר שניהל את המערכה המישפטית נגד כהנא. זמיר הודיע שהסכם הקואליציה עם אנשי כהנא בקריית־ארבע, שאסר העסקת ערבים בקרייה, הוא בלתי־חוקי. הוא תמך בהסרת חסינותו של כהנא, והתנגד — אם כי רק ברמז — להסרת חסינותו של מיעארי. הוא היה הכוח שעמד מאחורי הניהול התקיף של התביעה נגד אנשי הטרור היהודי. הוא סירב רשמית לעכב את ההליכים נגדם, ואסר הפגנה שנועדה להזדהות עימם פומבית. בסוף השנה הורה לערער על קולת־העונש של אחדים מהם.

זמיר הוא שקבע שהפגישה הפומבית של מישלחת התנועה

אי של שפיות: נשיא־המדינה חיים הרצוג מרחף בחוף טאבה השנוי־במחלוקת

שהגיע לשליטה כימעט בילעדית בחלק ניכר של כלי־התיקשורת. היה זה הישג אישי המעורר התפעלות, ללא תקדים. שריד עשה בטלוויזיה, ברדיו ובעתונות כבתוך שלו אך לא היה בהישג זה כדי לבנות כוח פוליטי ממשי.

שריד פרש בסוף תשמ"ד ממיפלגת־העבודה והצטרף לר"ץ. הברית לא היתה קלה, מכיוון שגם מנהיגת ר"ץ, **שולמית אלוני**, שראתה בר"ץ את יצירת כפיה ורכושה הבלעדי, מקדישה את עיקר מירצה לכלי־התיקשורת. כשהדגש הוא על אישיותה שלה. השלישי בחבילה היה **רן כהן**, שחלקו במילחמת־הלבנון כמפציץ ביירות גרם בשעתו לפילוג של"ר. הרביעי בחבורה היה **מרדכי בר־און**, שפגישותיו עם אנשי אש"ף עוררו את זעם חבריו. הם חסמו אותו.

ר"ץ שמרה בתשמ"ה על אחדותה, למרות כל הזעזועים, שכללו גם התקף־לב שבו לקתה שולמית אלוני. הניגודים בין מנהיגיה לא פרצו החוצה. המיפלגה פעלה יפה. אך במחנה־השלום הרחב יותר היווה ר"ץ גורם הרסני. אי־אפשר היה לחלום על שיתוף־פעולה ארבע הסיעות של האופוזיציה השמאלית בכנסת — מפ"ם, ר"ץ, הרשימה המתקדמת ורק"ח. להיפך, סיעות אלה הצביעו באופן עיקבי זו נגד זו, בניגוד גמור לסיעות הימין. מפ"ם ור"ץ הסתייגו בזעם מכל מגע עם רק"ח, ואף עם הרשימה המתקדמת. גם שתיים מהן הצביעו נגד הצעות אי־אמון של רק"ח.

אלה לחמו זו בזו בשצף־קצף. גם ר"ץ וגם רק"ח ראו ברשימה המתקדמת אוייב חמור יותר מאשר הליכוד.

היה זה שריד, איש ר"ץ, שסלל השנה את הדרך לשלילת חסינותו של **מוחמד מיעארי**, איש המתקדמת, כאשר תבע ממנו להשפיל את עצמו על־ידי מסירת הודעה מוכתבת. שבה היה עליו להסתייג מן „הטרור של אש"ף" מבלי להסתייג בו זמנית מן הטרור היהודי. שריד תרם תרומה חשובה למניעת מיפגש עם חברי־אש"ף באמסטרדאם, שנועד לבירור סיכויי השלום. ר"ץ, כמו מפ"ם ושלום עכשיו, שללה מיפגשים עם נציגי־אש"ף. כולם ביחד נמנעו מלקבוע עמדות ברורות בזכות משא־ומתן בין ישראל ואש"ף, וחתירה לשלום המבוסס על דו־קיום בין ישראל ומדינה פלסטינית. בהעדר מצע ברור כזה, שיש בו כדי להציג אלטרנטיבה ברורה לגישת הימין הקיצוני ולפעולת ממשלת־האחדות, היה מחנה־השלום הישראלי חסר־אונים.

מובן שאין להאשים בכך אישים אלה או אחרים. חולשת השמאל הישראלי ופחדנותו, כמו כוחו של המחנה הדתי ועלייתו של הימין הקיצוני, היו תוצאות של זרמים עמוקים יותר בנפש הלאומית.

בשעתו אמר הגורו האופנתי של השמאל, **עמוס עוז**, שהוא נקרע בליבו בין גוש־אמונים ושלום עכשיו. **יעקב חזן**, מנהיג מפ"ם הזקן, שהשפיע גם השנה על מיפלגתו, שיבח בשעתו את גוש־אמונים על הלהט החלוצי שלו. שלום עכשיו לא הסכימה מעולם לחברותם של ערבים בשורותיה, ויצאה בשעתה מכליה מרוב זעם על שמישהו הציע באחת מהפגנותיה שלט מאולתר, ובו הדגלים השלובים של ישראל ופלסטין. התנגדותה חטוטאלית של ר"ץ לכל מגע עם הרשימה המתקדמת נבעה, בלי ספק, מן העובדה שבתנועה יהודית־ערבית זו בולטים הערבים בהנהגה ובייצוג.

השמאל הישראלי ותנועת־השלום הישראלית לא היו נראים השנה כפי שנראו, כאסקופה נדרסת, אילו עמדו על בסיס רעיוני ורוחני מוצק. המוראל הירוד שלהם לא נבע מן המצב במדינה, שמחדליהם תרמו לו תרומה חשובה, אלא גם מן הסתירות העמוקות בנפשם פנימה.

● זמיר: האנטי־גיבור

ב העדר התגייסות אמיתית של כוחות השלום והקידמה להגנה על הדמוקרטיה, נפל תפקיד זה, מאונס, על המישפט.

אחד המועמדים הסבירים ביותר לתואר איש־השנה היה **יצחק זמיר**, היועץ המישפטי לממשלה.

המתקדמת לשלום עם **יאסר ערפאת** היתה חוקית. מכיוון שנועדה למטרה לגיטימית (קידום סיכויי השלום). הוא תבע לסלק את חברי־הכנסת הימניים, שהתבצרו בבית בקסבה של חברון. הוא דרש להעמיד לדין את תת־אלוף **יצחק מרדכי**, שהשתתף בתשמ"ד בהכאתם־למוות של שני צעירים ערביים, שחטפו אוטובוס. החלטה זו סוכלה על־ידי התובע הצבאי, בהעמידו את מרדכי לדין לפני קצין יחידי, חברו־ליחידה, שטיהר אותו כמצופה אחרי בירור קצרצר.

גם בעניינים מסוג אחר היה זמיר תקיף בדעתו. השנה אסר על הממשלה לחלק תקציבים למוסדות דתיים, אלא על פי קריטריונים אובייקטיבים. אם תתבצע החלטה זו, היא תשים במידה רבה קץ לשימוש בכספים אלה כבתשלומי־שוחד קואליציוניים. זמיר החליט להעמיד לדין קצין־מישטרה בכיר (**אברהם תורג'מן**) שנחשד בעדות־שקר נגד קצין אחר (**אסף חסין**). הוא תבע להסיר את החסינות מח"כ שנחשד בעבירה פלילית (**שלמה עמר** מסיעתו של עזר וייצמן), אך עמד חסר־אונים כאשר הכנסת ביזתה את עצמה וסירבה להיענות לבקשה.

כל המעשים האלה, ורבים כמותם, הפכו את זמיר מוקד קבוע להתקפות הימין הלאומני והגזעני — התקפות שהיו אחד מסימני־ההיכר של תשמ"ה.

זמיר יכול היה למלא את תפקידו מפני שלא נמצא בממשלה המשותקת רוב להדחתו, ומפני שהוא שירת מערכת מישפטית שבראשה עמד בית־המישפט העליון, שגם הוא עמד איתן מול הגלים העכורים של הגזענות. בהנהגת **מאיר שמגר** התייצב בית־המישפט, בצורה מודעת וחד־משמעית, להגנת הדמוקרטיה.

חוסן דומה הראה גם האיש, המסמל את המימסד בתוקף תפקידו — נשיא־המדינה **חיים הרצוג**. ממישכן נשיאי־ישראל הקרין רוח של הגינות, שפיות וסובלנות, שהיה בה ערך חינוכי חשוב במאבק הפנימי על נפשה של ישראל.

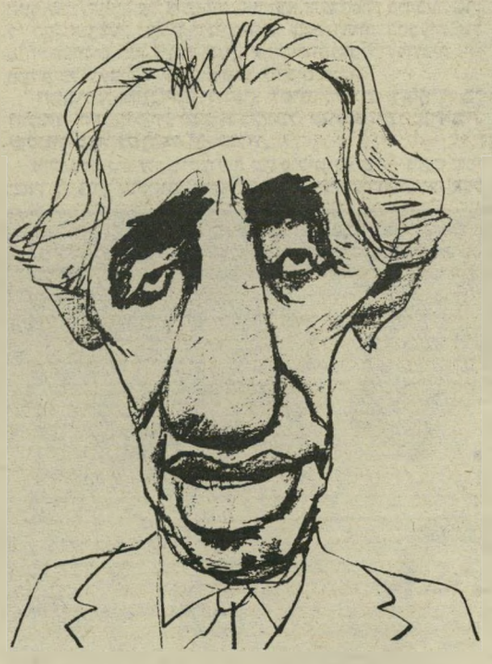
● איש השנה תשמ"ה

א ך האיש שהיה מופקד על הישרדות המימסד מול פני התקפת־המחץ של הגל הגזעני־לאומני־דתי היה, מטבע הדברים, ראש־הממשלה, **שימעון פרס**.

במשך יותר משנות־דור חתר שימעון פרס לתפקיד זה. הגורל הביא אותו אל המקום המיוחל בשעה קריטית לעצם קיום הדמוקרטיה הישראלית.

לטובה או לרעה — הוא היה איש־השנה תשמ"ה.

ארוכה הדרך לשילטון

איש שהגורל הפקיד אותו על הדמוקרטיה הישראלית הנצורה, מול פני האתגר החמור ביותר לקיומה, אינו גיבור כאריזמטי, מנהיג סוחף בחזונו המרהיב או בלשונו המשלהבת.

שלא כמו מנחם בגין, אין לו הכישרון להלהיב המונים בכוח לשונו.

שלא כמו משה דיין, אין לו הכאריזמה האישית, שאיפשרה לצבר מנהלל לשבות אנשים בחיוך קל ובניצנוץ של עין.

שימעון פרס, איש השנה תשמ"ה, הוא האנטי־גיבור בה"א הידיעה.

● מבט עצוב

ע ל פני מירקע הטלוויזיה הוא נראה צעיר ודינאמי. כשהמצ־למה נחה על פניו, הוא חושף שתי שורות של שיניים צחו־רות, שהושתלו בפיו לפני שנתיים, כאשר התכונן לסיום המירוץ המאראתוני שלו אל ראשות־הממשלה.

אולם מקרוב, מתרשם בן־שיחו קודם כל מן העצבות של עיניו.

עיניים אלה, שפינות־יהן החיצוניות שמוטות כלפי מטה, משוות לו הבעה של כלב מסוג באסט. זהו מבט של אדם שבע־אכזבות, הרגיל לספוג מלקות על לא עוול בכפו. אחרי שנה כראש הממשלה, נוספת על כך נימה של עייפות.

אף שמלאו לו זה עתה 62 שנים, יש לשימעון פרס גוף צעיר. מרחוק אפשר לחשוב שהוא בן 40. אך רושם זה נמוג מקרוב. פניו אינן מקומטות, אך מבט העיניים החומות, נעדרות־השימחה, ומשהו שאי־אפשר לאתרו, מגלים תוגה והשלמה של אדם קשיש יותר.

בתום השנה הראשונה של שילטונו, היו הדיעות עליו חלוקות.

רבים הוסתעו לטובה. התדמית השלילית שרדפה אחריו במשך כל חייו, התדמית של אדם בלתי־אמין, אישיקנוניות, אדם הדואג רק לעצמו, נמוגה.

פרס זכה בהערכה אצל רבים בשל המאמץ הבלתי־נלאה שהשקיע בטיפול בבעיות השוטפות של המדינה, כשהוא אץ ממשבר למשבר ועובד מבוקר עד ערב. „האיש באמת משתדל," אמר בהערכה חסרת־חיבה אחד מיריביו בממשלה. „הוא עובד קשה. מרגישים שאיכפת לו. יש לו רצון טוב." ההמונים הבחינו בכך, והדבר השתקף בעליית הפופולריות שלו בסקרי דעת־הקהל.

„האיש ששוטט אינני רציני," אמר, לעומת זאת, אחד מחבריו־למיסלגה. „אין הוא מסוגל לקבל החלטות מרחיקות־לכת. הוא בורח מכל הבעיות הגדולות, ומשקיע את עצמו באלף ואחד פרטים קטנים, שצריך היה להשאירם לשרים ולעוזרים. במקום לפתור את הבעיות הגדולות, הוא דוחה אותן. במקום להכריע, הוא מטייח."

„אין לו ברירה," אומרים חסידיו. „הוא נתון במיטת־סדום של ממשלת־האחדות־הלאומית, שנכפתה עליו על־ידי הבוחרים, ואינו יכול לזוז. אילו היה חופשי, היה עושה גדולות!"

„ממשלת־האחדות היא תירוץ נוח," משיבים על כך מבקריו. „היא מאפשרת לו לנהוג כפי שהוא אוהב לנהוג במילא — לדחות את כל ההכרעות, ולהימנע מהחלטות בלתי־פופולריות. אין לפרס תפיסה כוללת וחזון מדרבן, וטוב לו לדרוך במקום."

ובנוסח אחר: „אם הליכוד הוא בשר והמערך הוא חלב, פרס הוא פארווה."

בסוף תשמ"ה החליטה הממשלה, ביוזמת פרס ומישרד־האוצר, להנהיג „שקל חדש", שיהיה שווה 1000 שקלים קודמים, אכולי האינפלציה הדוהרת. היתה זאת החלטה אופיינית לפרס: היא לא שינתה דבר במציאות, אך היה בה שינוי קוסמטי חיובי. היא לא פתרה אף לא אחת מן הבעיות הגדולות, ההורסות את הכלכלה הישראלית, אך היא יצרה רושם של שינוי ותזוזה. היא לא הכאיבה לאיש, למרות שנגעה לכל אדם במדינה. היא חיזקה את הרושם שבראש הממשלה עומד אדם המקבל החלטות.

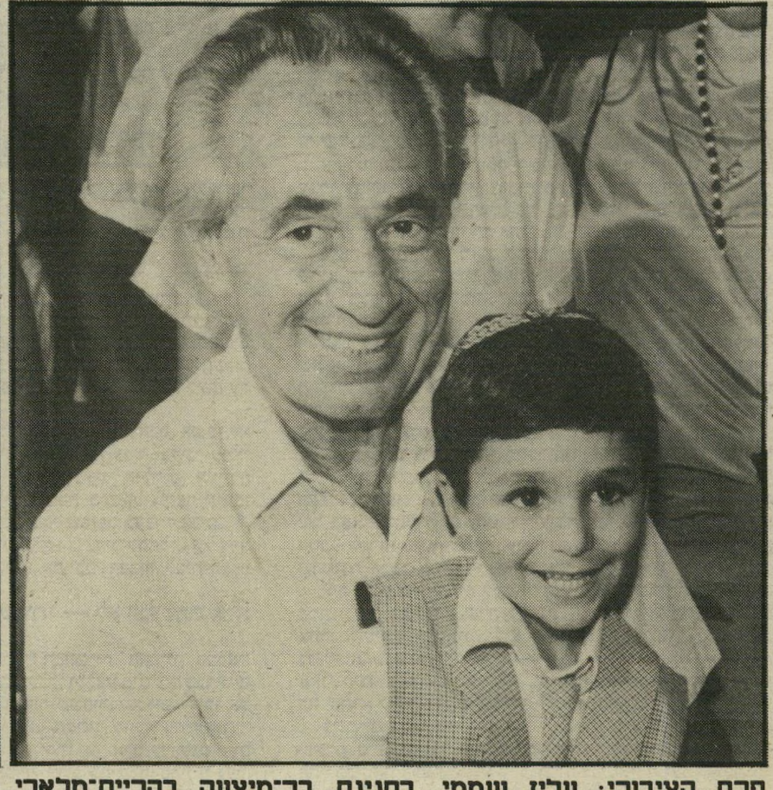
היא נועדה להרגיע, „ליצור אמון", „להשפיע על האווירה".

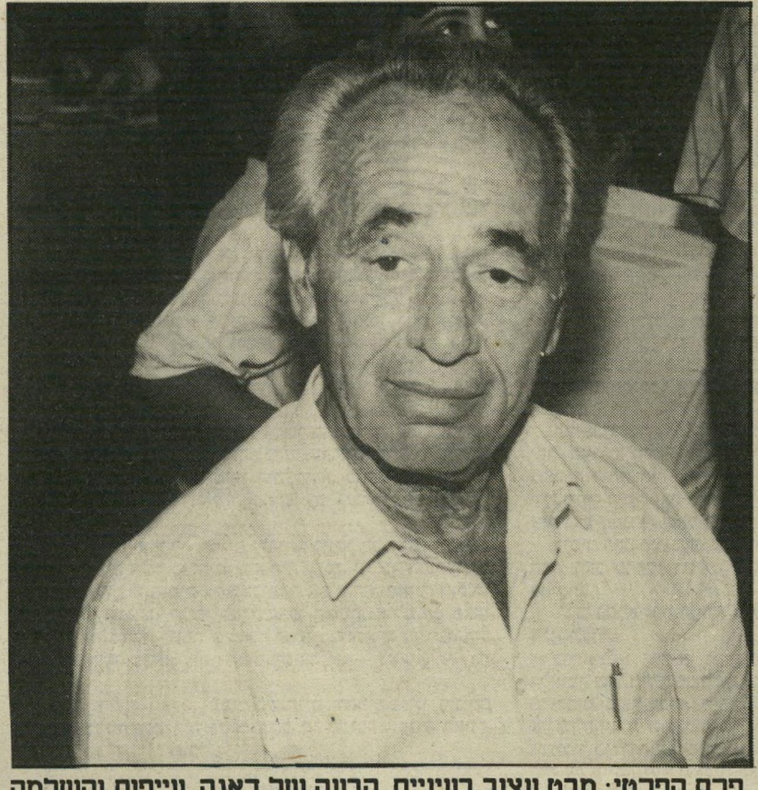
● הצורך להיות אהוב

ל דעת מקטרגיו, זוהי הבעיה האמיתית של שימעון פרס: העיסוק הבלתי־פוסק בתדמית, ברעת־קהל, ביצירת־אווירה, תוך רחיית העיסוק במהותם של דברים, בבעיות העמוקות.

שימעון פרס לא התכחש לכך. להיפך: הוא טען כי משימתו העיקרית היא „לגשר על פני התהום" שנוצרה בין הימין והשמאל במדינה, לשכך את השינאה ההדדית. למען משימה זו עשה פשרות מדי יום ונמנע מהחלטות, אשר יכלו לעורר התנגדות חריפה מצד חלק זה או אחר של הציבור.

מול פני הסכנה הממשית של עליית הפאשיזם במדינה, התגברות הגזענות ועליית הגל הלאומני־דתי, לא עשה דבר. מול פני האסון הכלכלי, המאיים לקבור תחתיו את המשק הלאומי, עסק תחילה בתיקונים קוסמטיים, וכאשר לא היה מנוס מהחלטות מכאיבות יותר — ביצע ניתוח חלקי, אך נמנע מן הניתוח הדראסטי הדרוש, שהיה מקומם נגדו את התשלובת הצבאית־תעשייתית (קיצוץ תקציב הביטחון) ואת הצמרת הכלכלית־חברתית (גביית מס־אמת). ההזדמנות החד־פעמית שנוצרה בשנה

פרס הציבורי: עליז ועממי, בחגיגת בר־מיצווה בקריית־מלאכי פרס הפרטי: מבט עצוב בעיניים, הבעה של דאגה, עייפות והשלמה

(המשך מעמוד 19)

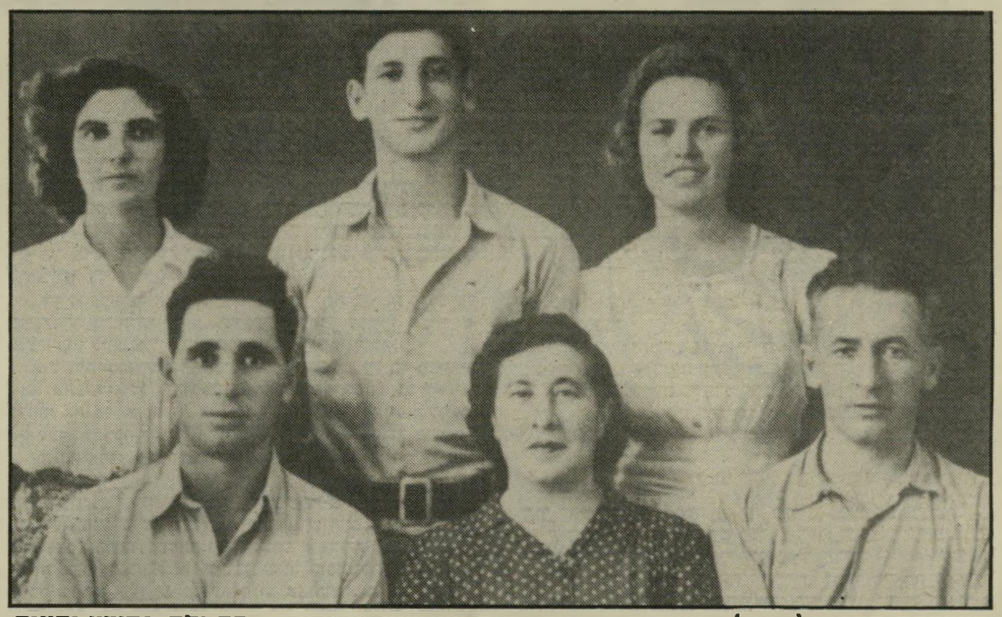
זו להתקדם לעבר הסדר־שלום הוחמצה בכוונה, מפני שחייבה החלטות קשות ומרחיקות־לכת.

לעומת זאת התרוצץ פרס כמעט מדי יום ברחבי הארץ, לחץ ידיים בקריית־שמונה, נישק תינוקות בקריית־גת, טס בממסוק לחתונה של עשירים, הצטלם בחגיגת בר־מיצווה של עניים. כאשר התערב בקרב ההמון היתה הנאתו גלוייה לעיין — אולי מפני שזכר שאותם ההמונים המטירו עליו עגבניות לפני ארבע שנים בילבד.

בהזדמנויות אלה שפע פרס חיוכים ואופטימיות, אך שפת־הגוף שלו העידה על אי־נוחות. אין הוא איש־חברה מטיבעו, ואין לו החן הטיבעי של עזר וייצמן או הסמכותיות הטבעית של מנהיג־המונים כמו מנחם בגין. אך היה חשוב לו להוכיח — וקודם כל לעצמו — שההמונים אוהבים אותו.

הכמיהה העמוקה הזאת לפופולריות, הצורך ב־הוכחה היומיומית שהוא מקובל, שהוא זוכה בחיבה, שלטה בכל מעשיו ומחדליו.

זוהי, כמובן, מחלה מיקצועית של פוליטיקאים — ויתכן שמי שאין לו צורך כזה אינו עולה כלל על בימה ציבורית. אך אצל שימעון פרס חורגת כמיהה זו גם מתחומי הצורך של הפוליטיקאי הרגיל. נדמה שזהו צורך נפשי עמוק, רכיב בסיסי באופיו, תוצאה של חוויות אישיות שפצעו פצעים עמוקים בנפשו.

משפחת פרסקי (1945): יושבים — האב, האם ושימעון. עומדים — כרמלה, גרשון וסוניה

● „מדוע הם מכים אותי?"

הילד הוא אבי האיש. אצל כל האנשים — ובכללם הפוליטיקאים — אפשר למצוא את ההסבר לקווי־אופיים בנסיבות הילדות. אך הילדות של פרס שרוייה בערפל מוזר.

אחד מחסידיו המושבעים, העיתונאי מתי גולן, כתב ביוגראפיה של פרס, שהיא למעשה אוטוביוגראפיה משוכתבת. ברור כי רוב הפרקים בספר באו מפי פרס עצמו. בספר זה, המכיל 273 עמודים, מוקדשים פחות משני עמודים לכל תקופת־החיים מיום הלידה בעיירה וישניווה בפולין עד לעלייתו ארצה, בגיל 10. ברור כי שימעון פרס לא אהב לדבר על ילדותו.

אולם ב־800 מילים אלה טמון אוצר בלום של מידע — עקבות ברורים המובילים אל אופיו של שימעון פרס האיש.

„אביו היה יערן, שלרגל עסקיו נערך מהבית לתקופות ארוכות." פריט זה בתולדות־חייו דומה מאוד לביוגראפיה של אריאל שרון, שגם אביו, האגרונום, נערך באורח־קבע מהבית. אך בעוד שאריאל שיינרמן הקטן גדל בחסות אמו הדומיננטית, הנוקשה והקשוחה, בכפר ארצישראלי, הרי שימעון פרסקי הקטן גדל בחסות סבו הדתי, בעל־מלאכה שייצר מגפי־לבד, בעיירה פולנית קטנה שהיתה כולה יהודית.

וכאן בא תיאור מוזר ביותר:

„בעידודו ובהשראתו של הסב נמשך שימעון גם אל השירה... היתה זאת התמסרות שגבלה בהשתעבדות. כאשר הילדים האחרים היו משחקים, שימעון היה קורא. כאשר חבריו עסקו במעשי־שובבות, שימעון היה פורש עם גיבוריו אל עולמות מופלאים ורחוקים.

„אהבות אלה עלו לו, בשנות ילדותו, ביוקר רב. הוא היה אשם בחטא שילדים אינם סולחים: הוא היה שונה. על כך הם הענישו אותו בהתאנות, לפעמים אף במכות. הוא לא היה מחזיר, ואפילו לא מנסה להתגונן. לגופו לא הכאיבו המכות, אולם הם פצעו עמוקות את נפשו. לאמו, ששאלה אותו מדוע אינו מתגונן, היה אומר בתימהון ובכאב: ‚למה הם מכים אותי? — לא עשיתי להם כלום'.

„אחיו גרשון, הצעיר ממנו בשנתיים, הפך למגינו ולנוקם ניקמתו. בחמת־יעם היה נלחם בכל מי שניסה לפגוע באחיו, לפעמים מכה, לרוב מוכה..."

אין מיוחד בכך שילד מתבודד מוצא מיפלט בספרים ואינו מסתדר בחברה. איך השפיע עליו העדרות האב מהבית? איך השפיע בואו של אח, שגזל לפתע מהילד בן־השנתיים את המונופול על אהבת ההורים. אין בכך הסבר לתמונה המצויירת בקטע זה.

מדוע התאנו הילדים לשימעון הילד? מדוע היכו אותו? לא היו אלה בריונים פולניים אנטי־שמיים, אלא ילדים יהודיים, בעיירה שבולה יהודית וששפת־הלימוד בבית־הספר שלה היתה עברית. אין די בהסבר שהילד היה מתבודד וקורא ספרים. משהו חסר כאן.

ומדוע לא הגיב הילד כפי שמגיב ילד רגיל, גם כשהוא שונא אלימות? מדוע הניח לאח — הצעיר ממנו בשנתיים! — להגן עליו? אין זה רגיל שילד בן 8 סומך על הגנתו של אח בן 6.

הנימה של „מדוע הם מכים אותי? לא עשיתי להם כלום!" חוזרת לכל אורך חייו של שימעון פרס. כעבור 25 שנים, כאשר היה עוזרו של בן־גוריון ושותפו של דיין, השמיע את אותה התלונה מול מטר ההתקפות עליו. מדוע הם מתקיפים אותי? — שאל. והשיב: הם מתכוונים להתקיף את בן־גוריון ודיין, ואינם מעזים, על כן ניחתות המכות עליי. ובנימה של מרירות עמוקה הוסיף: בן־גוריון הגן עליי לפעמים, אך דיין לא עשה גם זאת.

בזיכרונות־ילדות אלה יש הסבר רב למעשים של ראש־הממשלה בתשמ"ה. הילד המתבודד, המוכה שהילדים לעגו לו ועינו אותו, זכוק לאהבה בשם שאדם, שהורעב בימי ילדותו, זכוק כל חייו לשפע של אוכל. ההרגשה שהציבור מקבל אותו — אם לא אוהב אותו — מהווה סיפוק לרעב ישן אצל אדם שספל בילדותו, וגם בהמשך חייו, מדחייה כה רבה מצד עמיתיו.

העובדה ששימעון פרס — הילד שימעון פרסקי מבית־הספר בווישניווה — הוא עתה ראש־הממשלה, ולא רק מטעם מיפלגה אחת אלא מטעם קואליציה של כימעט כל מיפלגות־ישראל, בראש ממשלה של אחדות לאומית, בוודאי משמשת צרי לפצעים עמוקים בנפשו, שלא הספיקו להגליד מעולם. מפני שבמשך עשרות השנים שעברו מאז ילדותו ירדו עליו מכות בלא־ספור שפתחו פצעים אלה שוב ושוב.

● בודד מול הצברים

אם ממעט פרס לדבר על ילדותו, כמי שאינו חפץ להיזכר בחוויות מכאיבות ומודחקות, הרי גם אינו שש לדבר על שמונה השנים הבאות — מגיל 10, שנת עלייתו, עד גיל 18, שנת הליכתו לקיבוץ.

גם לתקופה זו — החשובה בחייו של כל אדם — מוקדשים בספר רק חמישה עמודים, וגם ממנה נעדרת החדווה.

שימעון הגיע עם אמו ואחיו לארץ ב־1934, שנתיים אחרי אביו, שבא ארצה לבדו. המישפחה גרה ברחוב העבודה בתל־אביב. האב סחר בעצים ובתבואות בתל־אביב, והבן הלך בארבע השנים הבאות לבית־הספר היסודי בלפור. כרוב הילדים, רכב לשם על אופניים.

תל־אביב של 1934 היתה עיר אופטימית, מתרחבת, אם כי לא יפה. העלייה ההמונית מגרמניה שינתה את פניה. בעיני עולי גרמניה היתה זאת עיר קטנה וחדשה. בעיני הילד מן העיירה ווישניווה היתה זאת מטרופולין מהממת ביופיה. „כיצד תיתכן עיר נאה ממנה?" שאל את עצמו, כפי שסיפר כעבור שנים.

בימים ההם היה נער, בהגיעו לגיל 14, צריך להחליט על דרך חייו. האב פרסקי החליט לשלוח את בנו הבכור לבית־הספר למיסחר.

שם מצא את יעודו האמיתי — לא המיסחר, אלא העסקנות.

בני 14־15 של אז נמשכו אל המחתרות. האירגון הצבאי־הלאומי, שהתחיל לשבור את „ההבלגה" ולבצע פיגועים בבריטים ובערבים, משך רבים. אחרים, היותר קונפורמיסטיים, הלכו אל אירגון־ההגנה. תנועות־הנוער מילאו תפקיד מרכזי בחיי הנוער והציבור כולו. לא פעם נקבעה דרך־חייו של אדם עד עצם היום הזה על פי התנועה שאליה הצטרף, לרוב במיקרה, בהיותו נער.

בפולין הצטרף שימעון הקטן לשומר הצעיר. מדוע? כפי שסיפר בעצמו, בתמימות־מה: „לא האידיאולוגיה הצופית של תנועה זו משכה את ליבו," כתב הביוגראף מתי גולן, „אלא העובדה שהיתה זאת הגדולה והמקובלת בין תנועות־הנוער הציוניות בעיירה." כבר אז הגיע שימעון פרס אל המקובל.

עובדה סיקאנטית: מנחם בגין, המבזגר מפרס בעשר שנים, הצטרף גם הוא בנעוריו לזמן־מה ל־תנועת השומר הצעיר בעיירת מולדתו הפולנית, ברסט־ליטובסק.

בתל־אביב הקטנה התעוררה השאלה מחדש. למי להצטרף? פרס: „נדרתי ממועדון־נוער למועדון־נוער, למצוא חברה שתהלום את תיקוותיי המכוסות. רוב חבריי הלכו לתנועת־הצופים. מעולם לא הייתי רקדן מעולה, ובצופים הירבו לעסוק בזה."

גם זהו וידוי מעניין. תנועת־הצופים היתה תנועה מקובלת, חסרת צבע. אך לא בשל כך מאס בה פרס, אלא מפני שעסקו בה הרבה בפעילות חברתית, כגון ריקודים. הנער, שלא הרגיש בנוח בפעולות חברתיות כאלה, לא מצא שם את מקומו. פרס לא הסביר מה היו „תיקוותיו הכמוסות."

בבית־הספר למיסחר היתה לו הפגישה ששינתה את כל חייו. מולה כהן, שהיה לאחר מכן אחת הדמויות הבולטות של הפלמ"ח ואחד המפקדים הבולטים במילחמת־העצמאות, היה בנו של מנהיג „הנוער העובד" — תנועת־הנוער הימימדית בה"א הידיעה, שהיתה מין שילוב של אגודה מיקצועית הסתדרותית לנערים עובדים (ואז היו רבים כאלה) ותנועה חלוצית חינוכית. מולה גייס את שימעון — וכך החלו יחסים שעברו במהרה לפסים של שיגאה לוהטת ורבת־שנים.

בסניף דוב הוז של הנוער העובד בתל־אביב גילה הנער שימעון פרסקי את כישוריו המיוחדים ואת היעוד שלו בחיים. הוא ידע לדבר והוא ידע לארגן. הטבע חנן אותו בקול־באס עמוק, המזמיף תמיד מימד של שיבנוע לעסקן פוליטי. הנערים היו מוכנים להקשיב לו. הוא גם הצטיין בסבלנות האינסופית, הדרושה למי שרוצה לבנות אירגון פוליטי.

קל לתאר מה נתנה העסקנות לפרסקי הנער. הנער שהרגיש כל חייו שהחברה רוחה אותו, שישב בצד והתבודד עם ספריו כאשר האחרים עסקו במעשי־קונדס, בספורט ובריקודים, יכול היה בעזרת העסקנות להיות למרכז־החברה. הוא לא הפך לרקדן טוב, ולא זכה לפתע בחן אישי, אך הוא זכה בהערכה. כמי שידע לקום ולדבר בנימה של ביטחון עצמי עמוק, וכמי שידע להיות פעיל, לארגן דברים, לשבת בישיבות.

לא קל היה להיות נער־עולה בישראל של שנות ה־30. בארץ גדל דור חדש של צברים, שהתייחסו בבוז אל החדשים, השונים, בעלי המיבטא הזר (ובשפתו של פרס דבק עד היום שמץ של מיבטא אידישי, למרות שגם בפולין היתה שפת־אמו, לדברי, עברית.) הם לא היו „משלנו". אם לא היו ספורטאים, רקדנים, חברה'מנים, היה מצבם קשה עוד יותר — ושימעון פרס לא היה אף אחד מאלה, בעוד שחברו, מולה כהן, היה ממש התגלמות כל התכונות האלה.

אך כמארגן יכול היה שימעון פרס להתחרות עם כולם כבר אז. הצברים לא הצטיינו בכך בדרך־כלל. חסרה להם הסבלנות. הם היו רגילים להשיג את הכל בקלות, מידי הורים ש„רדפו אחריהם עם בננה". הצברים של אז, שלא ידעו שום שפה זרה, ולא קראו אלא המיבחר הדל שהיה קיים בעברית, לא אהבו לקום ולדבר בציבור — מעשה שלא היה נאה לחברה'מן אמיתי.

באינסטינקט בלתי־טועה מצא פרס את הנתיב האחד שבו יכול היה להתחרות ולנצח — והוא לא נטש אותו מאז אף ליום אחד בחייו.

● „נער שמנמן וחיוור"

כ"ר־הסעולה הראשון — מעין זירת־ניסויים — היה כפר הנוער בן־שמן, אז אחד מבתי־האולפנה של העילית הישראלית. פרס הגיע לשם בפרוטקציה — אביו של מולה כהן, מנהיג תנועת הנוער העובד, סידר מילגה לבנו ולשימעון חברו.

בן־שמן היה מקום די אכזרי לנער־עולה. במחלבה זו של צברים, לא היה קל לעולים הצעירים להסתדר.

אחד מהם, נער־עולה מפולין בשם משה תהילימזיגר, הפך את עצמו לסופר־צבר, ונודע ברבות הימים כסמל הצבריות. דן בן־אמוץ. שימעון פרסקי, שגם הוא רצה בזמנו לאמץ לעצמו את השם בן־אמוץ, הלך בדרך אחרת. זו שהתחיל בה בתל־אביב.

נראה שהיה מודע מאוד לזרותו. שוב חשש שמא יידחה. כפי שהוא תיאר זאת ברבות הימים, היה בעיני עצמו „נער שמנמן, סולד מספורט, ולעומת האחרים, השזופים תמיד, פניו היו חיוורות."

הצברים שאפו אל הפלחה, המיקצוע האריסטוקרטי בחקלאות של אז. שימעון עבד תחילה בגן־הירק, ולאחר מכן בחר לעצמו מיקצוע בלתי־פופולרי — הרפת. אמנם, שם היה צריך לקום בארבע בבוקר, אך לא היה עליו להתחרות עם הצברים. כדי להוכיח את עצמו, עבר קשה מאוד.

אולם לא זה היה העיקר. בכפר־הנוער ניסו כל תנועות־הנוער החלוציות להכות שרשים ולעשות נפשות. „השומר הצעיר" השמאלי־קיבוצי, „הנוער הציוני" הליברלי ו„גורדוניה" המתונה של מפא"י התחרו עם „הנוער העובד". שימעון פרס הפך בדרך הטבע למרכז סניף הנוער העובד, שהיה לו אופי מחתרתי, מפני שהנהלת הכפר אסרה הקמת תנועות בגיל הצעיר.

איך הגיע דווקא הוא למעמד בתנועה? הסיבות נעוצות, אולי, במוטיבציה המוגברת שלו, לעומת עמיתיו שהיו פחות להוטים אחרי שליטה חברתית. הוא הצטיין בהתמסרות, בעקשנות, בחריצות, בנכונות להקריש את עצמו כולו לתפקיד ולהזדהות איתו. ביכולתו לקום ולהרצות, בשימת־לב שלו לפרטים, בעוד־דה שקרא יותר מעמיתיו וידע לכתוב ולנסח.

בינתיים ניצל כל רגע של זמן פנוי כדי לכתוב מאמרים, שירים, סיפורים וכל העולה על הדעת בכל ביטאון אפשרי — החל בביטאון הכפר, שהוא ערך, וכלה בביטאון הנוער העובד. כך משך אל עצמו את תשומת־לבם של גדולי התנועה, וסלל את

מישפחת פרס (1957): שימעון וסוניה ושני ילדיהם, הבן האמצעי יונתן והבת הבכורה צביה

הדרך לקידום. הוא ידע שיוכל להגשים את מאוויו רק בעזרת אחד המנהיגים הגדולים.

ואכן, הוא הצליח. ברל כצנלסון, המנהיג האגדתי של מפא"י, קרא את מרשימותיו והזמין אותו לביתו.

לפי הסיפורים שסיפר על כך פרס עצמו פעמים רבות, בילה בן ה־17 באותו ערב ראשון שלוש שעות תמימות בחברת המנהיג הדגול, שהיה אז בן 55. הקשיש הקשיב בסבלנות לדברי הצעיר, הצעיר שתה בצמא דברי הקשיש. כך נוצרו יחסים, שנמשכו זמן רב, כשפרס היה מוזמן — כפי שסיפר — מדי יום א' לבית כצנלסון.

קשה לדעת כיום מה היה ייחודו של ברל כצנלסון. הוא לא השאיר אחריו מסכת של הגות, פילוסופיה או אידיאולוגיה. ייחודו היה, כנראה, בהשפעתו על בני־אדם במגע אישי.

בגיל זה כבר היה נתיבו של פרס קבוע. כאשר עזב בן ה־18 את כפר־הנוער בדרך אל ההכשרה בקבוצת גבע, היה מובן מאליו שיהיה עסקן של הנוער העובר בעמק. בקבוצה הקפדנית, ששמרה במשך זמן רב על מינהגי־עבודה קשוחים, ושבה הפכו הצניעות האישית ועבודת־הכפיים כימעט לפולחן, עוררה פעילותו של פרס הצעיר מורת־רוח. הוא נדד ממקום למקום, הקים

ירח הדבש: שימעון וסוניה בתל־אביב

סניפים, אירגן, נאם והקים תנועה — תהליך שהוא חזר עליו לאחר מכן כמה פעמים בחייו.

על טרוניותיהם של אנשי־גבע אמר פרס: „אני משוכנע עמוק בלבי, שאני ביישן שאין לו תקנה. אך עליי להשלים עם העובדה שרבים טוענים שאני אדם הנוטה לקפוץ בראש."

נראה שלא עלה על דעתו שאין סתירה בין שתי התכונות: דווקא אדם ביישן נוטה לא־פעם למצוא סיפוק בפעילות־יתר ובשאיפה למנהיגות.

● עסקנות במקום מחתרת

כל זה נראה כהתפתחות טבעית של צעיר השואף לעסקנות — אלמלא אירעו הדברים במקום ובתקופה שאירעו.

בשעה שהקאריירה של שימעון פרס, כעסקן של הנוער העובר, החלה מתפתחת, היו מעייניו של מיטב הנוער בארץ נתונים לצבא ולמחתרות. המוני צעירים התגייסו לצבא הבריטי. מקרב אירגון־הרוב, ההגנה, התגייסו הטובים — ובראשם דווקא חברי ההכשרות — לפלמ"ח. אצ"ל כבר עבר את תקופת־פעילותו הראשונה, בהנהגת דויד רזיאל, והתכוון לתקופת־פריחתו בהנהגת בגין שהגיע אז לארץ. אברהם שטרן פרש מאצ"ל והקים את האירגון שנודע לימים כלח"י.

בשנה שבה היה פרס בהכשרה בגבע ואירגן את הנוער העובד בסביבה, נהרג רזיאל בעיראק, נקטל שטרן על־ידי הבריטים בעליית־גג בתל־אביב, הוקם הפלמ"ח. כל ההתרחשויות האלה עברו על פני פרס בן ה־18 כלא היו.

ידידו, מולה כהן, הלך לפלמ"ח, כפי שעשו מיטב הצעירים בסביבתו של פרס הצעיר. לדברי פרס, התחילה ההתנגשות בינו ובין מולה על רקע אידיאולוגי: מולא נטה למארכסיזם נוסח יצחק טבנקין, פרס לסוציאליזם ההומאני מבית־מידרשו של ברל כצנלסון. אך סביר יותר להניח כי הריב האמיתי, שהתלקח כשניאה יוקרת, התחיל על רקע זה של התגייסות. לא קל היה בימים ההם להבין צעיר בן 18, בעל מודעות פוליטית גבוהה, שלא הלך אל אחד האירגונים הלוחמים.

אבל פרס לא נמשך למחתרת, כפי שלא נמשך לאחר־מכן ליחידות הקרביות של צה"ל. הוא היה עסקן בכל רמ"ח אבריו. בשטח זה מצא את ביטויו, את הגשמתו העצמית. כמו כל פוליטיקאי אמיתי, הוא היה מכור לפוליטיקה, והתמכרות זו נשארה עימו עד עצם היום הזה.

אומר הביוגראף שלו, בלי ספק מפיו: „הקוד המוסרי של החברה הקיבוצית גרס שאין זה נאה לרצות בתפקיד ציבורי. לא כל שכן לפעול למען קבלתו. שימעון סירב להשלים עם גישה זו. הוא אהב עבודה ציבורית. הוא רצה בתפקידי־ההנהגה, ולא היסס לומר זאת. ‚שאפתנות איננה מילה גסה,' — הוא טוען בלהט. ‚אני מעריך אנשים אמביציוזיים, שאינם מסתירים זאת.'"

זאת היתה בהחלט גישה מרעננת אך בארץ־ישראל של 1942 דיברו הזקנים על „דין התנועה" והצעירים על „כל בחור וטוב לנשק". סוניה גלמן, שעימה היה לו רומן מרגש כשלמד בבן־שמן, הלכה לצבא הבריטי.

אדם צעיר שבתקופה זו תלה בגלוי את עיניו בעסקנות ציבורית היה נדיר בהחלט. כל דבר נדיר הוא מיצרך מבוקש. צעיר מובשר, שהיה גם פנוי, גם שאפתני וגם נאמן למיפלגה היה מיצרך מבוקש עוד יותר.

בינתיים עבר הגרעין של פרס מגבע להתיישבות באלומות, מקום יפה המשקיף על הכינרת. פרס עבד כרועה־צאן, אך היה ברור כי חברותו בקיבוץ הופכת יותר ויותר לבעייתית. הוא היה פעיל בנוער העובד, כתב מאמרים בעלון של הקיבוץ ובביטאון התנועה. ואז הגיעה שעתו.

לוי שקולניק, הבוס הכל־יכול של מחלקת ההתיישבות של הסוכנות ואחד המנהיגים הבכירים של מפא"י, איש קבוצת דגניה הסמוכה, בא לאלומות ובפיו הצעה שאי־אפשר היה לסרב לה: לשחרר את פרס מעבודתו בקיבוץ, כדי שיוכל לעבוד במזכירות הנוער העובד בתל־אביב.

● טרוצקי בדרך לחיפה

בימים ההם התרחש הפילוג הגדול ששיסע את מפא"י. הפלג השמאלי, בהנהגת טבנקין, הקים את „סיעה ב'". ואחר־כך את תנועת אחדות־העבודה. מפא"י, בהנהגת כצנלסון ובן־גוריון, שמרה על עיקר כוחה, אך איבדה את אחיזתה בנוער, בהגנה, בפלמ"ח ובתנועת הנוער העובד.

שקולניק־אשכול גייס את פרס כדי שימנע את נפילת הנוער העובד לידי היריבים.

פרס עשה ימים כלילות, חרש את הארץ, הקים סניפים, ובמאמץ בלתי־נלאה הציל את הנוער למען המיפלגה של בן־גוריון. הוא עשה זאת באותה עקשנות, דבקות־במשימה וסבלנות שבהן עזר לבן־גוריון, כעבור 20 שנים, לפלג את מפא"י שבהנהגת לוי אשכול ולהקים את רפ"י.

בביוגראפיה שלו מופיעה כאן אפיזודה קטנה אך פיקנטית. פרס היה צריך להגיע מתל־אביב לחיפה. לא היה לו רכב, ומישהו סידר לו טרמפ במכוניתו של בן־גוריון הנערץ.

בן־גוריון שתק במשך כל הנסיעה, שקוע במחשבותיו. אך לקראת סוף הנסיעה התעורר לפתע ואמר: „אתה יודע, טרוצקי לא היה מדינאי!"

פרס הצעיר שאל: „מדוע?" ועל כך אמר בן־גוריון: „מה זאת מדיניות של ‚לא שלום ולא מילחמה'? זו המצאה יהודית! או שלום — ואז משלמים מחיר כבד, שהוא עולה לפעמים, או מילחמה — ונוטלים (את) הסיכון הנורא הכרוך בכך. זאת הבין לנין." *

בן־גוריון לא יכול היה אז לדעת כי הצעיר המקשיב להירהוריו יהיה בעוד כמה שנים עוזרו הראשי, ושהוא עתיד להפוך את הצעיר הזה לאישיות לאומית. ואילו פרס ניהל השנה מדיניות שגבלה

שני הידידים־היריבים מילדות: מולה כהן ושימעון פרס בערב לזכר יגאל אלון

* *הדברים מתייחסים לוויכוח בין טרוצקי ובין לנין מייד אחרי מהפכת אוקטובר. כאשר הבולשביקים ניהלו משא־ומתן עם גרמניה הקיסרית לסיום המילחמה. טרוצקי, ראש מישלחת הבולשביקים למשא־ומתן, טען כי תנאי הגרמנים חמורים מדי, ושאין לקבלם. תחת זאת הציע מדיניות של לא־שלום־לא־מילחמה. לנין פסל זאת מכל וכל, ואחרי ויכוח נוקב התקבלה דעתו. הסכם־השלום נחתם ב־1918 בברסט־ליטובסק, עיר מולדתו של בנין, שהיה אז בן 5.*

(המשך מעמוד 21)

מאוד בסיסמתו של טריצקי — מדיניות של לא-מילחמה ולא-שלום.

● האיש שלא מרד

ש ימעון פרס **לא** הלך לפלמ"ח כאשר עשו זאת חבריו. הוא לא נטש את מפא"י, כאשר מרבית הצעירים הדינאמיים בתנועת־העבודה עשו זאת.

זוהי אחת מעובדות־היסוד בדרך־חייו של שימעון פרס, הדרושה להבנת כל דרכו עד היום. שימעון פרס לא מרד — לא במיסלגה, לא ברעיונותיה, לא במנהיגיה.

על הדור הצברי של בני־גילו — אנשים כמו יגאל אלון, יצחק רבין, מולה כהן ואחרים — נאמר כי גדל בצילו של דור־המייסדים, דור חזק ונוקשה, והתגמד מולו. זהו דור שקיבל את תורת הוריו בלי עירעור ובלי הירהור. כרבר מובן מאליו, ושראה קשר את הקשרים עם ברל כצנלסון, מצא פרס בעל־חסות מבין מנהיגי האומה, שבצילו ובעזרתו יכול היה לתפוס עמרות־מפתח.

אחרי כצנלסון, שמת ב־1944, בא לוי אשכול, ששלף אותו מהקיבוץ ושם אותו במזכירות הנוער העובד בתל־אביב, בקירבת הצמרת הפוליטית של תנועת־העבודה. אחריו בא, כמובן, האיש שהכניס אותו לליגה הלאומית — דויד בן־גוריון.

● בת הנגר

ב ין שיבתו של פרס לתל־אביב כחבר מזכירות הנוער העובד ובין מילחמת־העצמאות אירעו כמה אירועים בחייו.

האחד קשור בפעולה, ששימעון פרס מספר עליה פעמים רבות, מפני שהיא היחידה המעניקה לו הילה של חברה'מן. היה זה טיול לאילת — אום־רשרש של אז — שהיה מלווה בהרפתקות שונות. במהלך הטיול גילו המטיילים קן של פרסים, ובו במקום החליט פרסקי לשנות את שמו לפרס. שמו של עוף זה מופיע בתנ"ך פעמיים. ומשום־מה תמיד בהקשר של טומאה:

הילדים המרוחק במיקצת, ישן על מחצלת לפני מיטתה. מדי חצי שעה היתה מעוררת אותו, והוא היה מלווה אותה בסיור בין בתי־הילדים.

סוניה פרס היא חריג בנוף הישראלי — אשת־מנהיג הנחבאת אל הכלים. היא מצניעה את עצמה בצורה הגובלת בהסתגרות. כימעט אף פעם אינה מלווה את בעלה באירועים חברתיים או ציבוריים. היא נשארת בבית, כאשר הוא מופיע בציבור. כאשתו של עסקן־מכור, היא למרה מראשית נשואיהם להסתדר לבדה, כאשר בעלה כמעט תמיד אינו בבית. במשך שנים חייתה בקיבוץ כשהבעל בעיר. לעומת זאת מקפיד פרס כיום לחזור בכל לילה הביתה. הוא אוהב לישון בבית, שונא לישון בבתי־מלון. כמו צוללת היוצאת למשימות, הוא חוזר תמיד לבסיס.

גם כיום משתדל פרס לחזור בצהריים הביתה, לאכול עם אשתו. לפעמים הוא מזמין את אחד השרים, בדרך כלל לצורך „פיוס ופישור". אחרי הארוחה הוא משתדל לישון שעה, לפני שובו למישרד. הוא נמצא בבית בין 1 ל־4 אחרי־הצהריים, חוץ מאשר בימים של ישיבות־הממשלה וסיורים ברחבי הארץ.

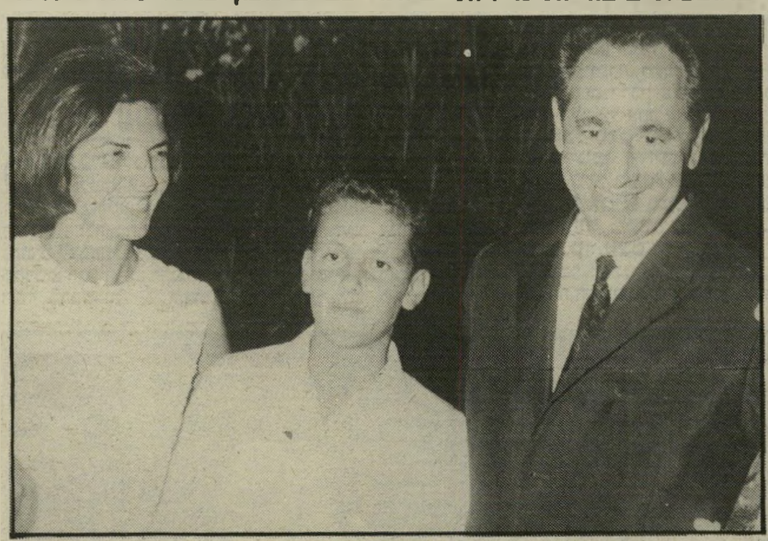
בתקופה הראשונה של כהונתו כראש־הממשלה נהג לנסוע בסופי־שבוע לדירתו בתל־אביב, בשיכון המהודר שנבנה על־ידי

בסיס בטוח לצוללת, פינה חמה לחזור אליה בלילה: סוניה הצנועה בהופעות ציבוריות נדירות ביותר עם שימעון פרס: 1973 ו־1985

שני הבנים: סנדק דויד בן־גוריון עם אבא שימעון פרס בטקס ברית־ המילה של הבן נחמיה (1958), פרס עם בנו יונתן וסוניה (1965)

את כל משימתו ב„ביצוע" וב„הגשמה". לכך ניתן לייחס במידה רבה את המחדל ההיסטורי של דור זה, את חוסר־יכולתו הגמורה ליצור מיסגרת רעיונית חדשה ובעלת־תוכן, את כישלון מנהיגותו כאשר הועמד במיבחן ואת אובדן ההגמוניה של תנועת־העבודה במדינה.

צעיר שאינו מורד אינו יכול גם להגשים את עצמו בהתכנ־רותו. המרידה בהורים היא שלב חיוני בהתפתחותו של הפרט ובגיבוש אישיותו העצמאית. לגבי דור שלם, נכונים הדברים על אחת כמה וכמה.

אצל שימעון פרס הצעיר היתה הבעייה חמורה עוד הרבה יותר. לא זה בילבד שהיה שייך לדור־ שאינו־מורד, אלא שהוא עצמו לא הראה מעולם את הסימן הקלוש ביותר של מרידה — לא באנשים, לא ברעיונות, לא במיסגרות.

מאז שהחלה בגיל 14 הקאריירה שלו כעסקן, קיבל את האי־דיאולוגיה של מפא"י כתורה מסיני. אם בכלל השמיע לאחר מכן רעיונות משלו — בדרך כלל הצורך במודרניזציה, בטכנולוגיה, בקיברנטיקה וכיוצא באלה — היה זה תמיד בתחום הביצוע. מעולם לא היתה קיימת לגביו השאלה מ ה לבצע. את זאת קבעו הזקנים.

קונפורמיזם מוחלט זה, שהיה מתאים לפונקציונר בדמוקרטיה עממית, היה קשור בשיטת התקדמותו. מגיל צעיר מאוד. כאשר

„ואת אלה תשקצו מן העוף, לא יאכלו, שקץ הם: את הנשר ואת הפרס ואת העוניה." (ויקרא י"א, ושוב דברים י"ד).

אירוע חשוב אחר היה נשואיו לסוניה גלמן, בתו השחרחורת הנאה של המזרה־לנגרות שלו בבן־שמן.

בשעתו היה ביניהם רומן לוהט. היה זה רומן ברוח הימים ההם: היא ליוותה אותו לשמירת־לילה, הוא קרא באוזניה שירים והקאפיטל של קארל מארכס. היא ניסתה ללמד אותו לנגן בגיטארה. אולם כאשר עבר לקבוצת־גבע התגייסה סוניה לצבא הבריטי ושירתה כנהגת־משאית.

אחרי שובה, ב־1 במאי 1945, ימים מעטים לפני תום מילחמת־העולם, נשא אותה פרס בן ה־21 לאשה ליד בריכת־השחייה של בן־שמן. כפי שהוא מרבה לספר, לבש מכנסיים אפורים קצרים מדי, ואת הבאטל־דרס בצבע חאקי צבע במישחה שחורה, כדי שייראה כמקטורן.

סוניה היא האשה האחת בחייו של פרס. אמנם סיפר כי בנעוריו הירבה להתאהב בנערות, אך הוא פחד לדבר איתן והעריץ אותן רק מרחוק, מפני שהיה ביישן מדי במגע אישי. אחרי שנשא לאשה את סוניה השתחרחרת, חדלו ההתאהבויות.

כמו כל אדם המכור באמת לעסקנות, לא היה לו עניין אחר בחיים — לא כסף, לא אהבה, לא תח־ביבים.

על תקופת־הנשואין הראשונה סופר כי היה בעל־לדוגמא. חריג בקיבוץ. הוא ליווה את אשתו כשהיתה בתורנות בחדר־

אחיו הקבלן גרשון („גיגי"), כשכונת־היוקרה רמת־אביב. בחור־שים האחרונים הוא ממעט בכך, ומבלה גם את השבתות בירו־שלים, בבית־השרד של ראש־הממשלה.

הקשר עם סוניה חשוב ביותר לפרס. סוניה הש־קטה, האמהית, מעניקה לו את החום ואת הביטחון החסרים לו בחוץ. אין ספק שיש לה השפעה חזקה עליו, ויתכן שהיא משפיעה עליו גם בעניינים ציבו־ריים — אלא שהדבר אינו בא לידי ביטוי סומבי.

חמש שנים אחרי הנשואין נולדה הבת הבכורה, צביה („ציקי"), שהיא עתה בת 35, מומחית לשפת־ילדים. היא נשואה לאיש־רפואה, רפי ולדן, מומחה לכלי־דם. ממנה יש לפרס שלושה נכדים.

בנם האמצעי, יונתן („יוני"), נולד כעבור שלוש שנים נוספות. כאשר היה חייל, ירה בשוגג בחברו וישב בכלא. סוניה טיפלה בו הרבה, כדי לשחררו מן הטראומה, לא לגמרי בהצלחה. יוני נשא עיתונאית, אך התגרש ממנה.

הבן השלישי נקרא נחמיה („חמי") על שמו של נחמיה ארגוב, שלישו הצבאי של בן־גוריון, שהתאבד מסיבות מיסתוריות. הוא נשא אשה יוצאת־מארוקו ויש לו ילד אחד, נדב — דבר המאפשר לפרס לרבר ערב בחירות על „הנכר המארוקאי שלי".

עיסוקיה כאם מילאו את חייה של סוניה. היא שונאת את העסקנות גם כיום. השנה יצאה רק פעם אחת מן הפרטיות, כאשר קיבלה פני אשתו של מנהיג אפריקאי. ברדך כלל אף אינה

מקבלת את פני בעלה בנמל־התעופה. לכל היותר היא מופיעה שם במכונית, אינה יוצאת ממנה וממתינה בסבלנות לסיום הטכסים ולבואו אליה.

בראשית נשואיהם חיו בני־הזוג פרס באלומות. אולם היחסים עם הקיבוץ התרופפו במהירות. נראה שמעולם לא היו טובים ביותר. המתיישבים הצעירים ראו בעין רעה את עיסוק חבריהם בעסקנות, כמו חברי גבע לפני־כן.

על טיב היחסים מעידה אפיזודה, שגם עליה סיפר לביוגראף שלו. לפני נשואיו, התאהב פרס בנערה בקיבוץ, והגניב לה מיכתב־אהבה מבוייש. זה נפל לידי אחד החברה. כמעשה־מתיחה צברי השיב זה בשם הצעירה, וכך הלכו מיכתבי־האהבה הלוך וחזור, מבלי שפרס יידע כי לא הצעירה מתכתבת עימו, אלא אחד מחבריו. כל צעירי הקיבוץ היו שותפים למתיחה — וכאשר גילה זאת פרס, נטש את הקיבוץ לחודש.

התגובה מגלה הרבה על אופיו של פרס — הרגישות שלו להתעללות החברה בו, פגיעותו, אי־יכולתו להשלים עם מצב שבו משמש הוא נושא למתיחות של הצברים הקשוחים. הפרשה גם מעידה על רפיון הקשר שלו עם הקיבוץ — אך גם על יכולתו להבליג ולהתגבר.

אמנם, הוא עבד בו, ואף כיהן כמזכיר־הקיבוץ. אך כאשר הופיע לוי אשכול שנית וביקש לשחרר את פרס לתפקידים בעיר, שמח בלי ספק. הוא נשאר חבר פורמלי בקיבוץ עד 1957, ואז הועמד לפני ברירה אולטימטיבית: לחזור או לצאת.

היה זה אולטימטום בלתי־רגיל. רבים מצמרת המדינה ראו היו חברי־קיבוץ־של־סוף־השבוע, כמו יגאל אלון. הם הצטלמו בשבת כשהם מדיחים כלים במיטבח, והחברים קיבלו את המצב ברצון מפני שהוסיף כבוד לקיבוץ. העובדה שלא היו מוכנים לסבול זאת במיקרהו של פרס מעידה משהו על יחסם אליו.

לדברי הביוגראפיה התאונן פרס על גירושו: „מדוע הם עושים לי את זה?" — קריאת־איוב, החוזרת בחייו שוב ושוב.

● מיפלגה בלי צעירים

דילוג הגדול במפא"י חל ב־1944. הקרב נערך גם על תנועת הנוער העובד.

לשימעון פרס העניק הפילוג הזדמנות גדולה. אחדות־העבודה, התנועה הפורשת, שהיתה מזוהה עם הקיבוץ־המאוחד ועם הפלמ"ח, משכה אליה את מיטב הדור הצעיר. למפא"י נשארו רק צעירים מוכשרים מעטים — וערכם של אלה עלה פלאים.

שוב הקדיש פרס ימים ולילות וחרש את הארץ, כדי למנוע את נפילת הנוער העובד בידי הפורשים. להפתעת רבים, הצליח בכך. מנהיגי מפא"י התרשמו מהישגו זה, ודרכו לצמרת היתה סלולה.

מתקופת־הפעילות הארוכה שלו בהסתדרות הנוער העובד נותר לפרס סיגנון־ההרצאות. אין זה סיגנון של דמגוגיה סוחפת. נוסח בגין, ולא סיגנון בומבאסטי, נוסח שמיר. אין זה גם הסיגנון היבש של רבין, הנאבק עם המילים, כדברי מפקד לפני יחידתו.

פרס מדבר כמדריך־נוער. לשונו משכנעת, הדברים פשוטים ואף פשטניים, ורצופים במשלים ובדימויים („אפשר לעשות מביצים חביתה, אבל אי־אפשר לעשות מחביתה ביצים!"). לעיתים קרובות הוא נוקט שיטה של מדריך: למספר את טענותיו, כדי לשוות להן צורה של בניין הגיוני כאילו־מדעי, בנוסח „עומדות לפנינו שלוש משימות: ראשית..." המיספר 3 חביב עליו במיוחד לצורך זה.

ב־1946 התקיים הקונגרס הציוני הכ"ב בבאזל. הנוער הישראלי לא שם לב לאירוע זה — הוא היה עסוק במאורעות אמרים.

מלחמת המחתרת היתה בשיאה. סיגועים דראמתיים ומעולות־תגמול של השילטונות רדסו זה את זה. הכנס בבאזל נראה כהתכנסות של עסקנים, המדברים „ציונות" בשעה שהנוער פועל.

אך בשביל עסקני־המיפלגות היה זה מאורע חשוב. מישלחות גדולות יצאו מן הארץ. ביניהם היה כמה מצעירי מפא"י, שנשלחו כמשקיפים. ביניהם: שימעון פרס בן ה־23, ומשה דיין בן ה־31. מלונדון בא, מתוך סקרנות, טיי־קרב לשעבר, עזר וייצמן, אחיינו של המנהיג האגדתי של התנועה הציונית.

● „הוא לא היה חייל"

מילחמת־העצמאות עמדה בשיאר — ועימה אחד הפרקים המיסתוריים ביותר בדרך־חייו של שימעון פרס.

שום דבר בחיי פרס לא הביא לו מידה כה רבה של שינאה, בוז והשמצות, כמו העדרו משורות צה"ל במילחמת־העצמאות.

המילחמה פרצה כמה שבועות אחרי שמלאו לו 24 שנים. בני גילו התגייסו בהמוניהם, מילאו את החטיבות הקרביות, נפלו, נפצעו, הפכו נכים לכל ימי חייהם. המוני צעירים נהרו ארצה גם מחו"ל, כדי להשתתף בקרבות.

העובדה שפרס לא שירת בצבא הטילה עליו צל כבד מאוד. בשנים הראשונות אחרי קום המדינה, כאשר עברם הקרבי של האנשים עוד היה זכור היטב, היה זה כענן כבד שריחף מעליו. גם לאחר מכן הובא הדבר כנימוק חשוב לכך שאסור להפקיד בידיו עמדה אחראית. בהתחרות עם משה דיין, שאומץ־ליבו הגופני היה לאגדה, פיגר פרס גם מסיבה זו. במאבק הגדול עם יצחק רבין, איש הפלמ"ח ומפקד חטיבת־הראל עתירת־הקרבות, הובא נימוק זה שוב ושוב.

על פי הגירסה של פרס, נראו הדברים כך: במאי 1947 הביא אותו לוי אשכול, פטרונו בתקופה ההיא, אל „הבית האדום" על שפת ימה של תל־אביב (המקום שבו שוכן כיום מלון שרתון), ששימש כמישרד־הביטחון של המדינה בדרך. הוא הועמד בראש האגף לכוח־אדם. עם קום המדינה והקמת צה"ל, כך מספר פרס, קרא לו יעקוב דורי, הרמטכ"ל, ואמר לו „קח דרגה של סגן־אלוף." פרס סירב, הסתפק בדרגת טוראי ובתעודת־חייל מס' 45546.

זהו סיפור הנשמע קצת מוזר. אך ברור כי פרס מילא בזמן המילחמה תפקידים מישרדיים שונים, שהיו שייכים ספק לצבא, ספק למישרד־הביטחון. הוא טרח לציין כי פעמיים ביקש לעבור ליחידת־שדה, ובשתי הפעמים נדחתה בקשתו על־ידי דויד בן־גוריון ושאול אביגור. נראה כי לא הציג זאת כתביעה אולטימטיבית.

נוסף על תפקידו בגיוס החיילים למילחמה, קיבל פרס לידיו תפקיד שמילא לאחר מכן מקום חשוב בחייו: הנשק. טדי קולק היה ראש מישלחת־הקניות של ההגנה (ואחר־כך צה"ל) בארצות־הברית, ושימעון פרס טיפל בארץ בצד המקומי של רכש זה.

לקראת סוף המילחמה הוטל על פרס גם לשמש כראש „שרות־התים במטה". מאחורי תפקיד תמים זה הסתתר דבר אחר. מכיוון שכימעט כל המפקדים הבכירים של צה"ל, שהפכו במילחמה לאגדה, היו אנשי מפ"ם (שכללה אז את אחדות־העבודה), היה מנוי וגמור עם בן־גוריון להשליט את מפא"י על חיל־התים, שקם במהלך המילחמה. כל עמדות־המפתח בחיל החדש מולאו בעסקני „המישמרת הצעירה" של מפא"י — עד שמטה חיל־התים היה דומה יותר ללישכה מיפלגתית מאשר למטה צבאי. האיש האחראי: שימעון פרס.

יתכן שבטווח הארוך היה יותר בדאי לשימעון פרס להיות במילחמת־העצמאות חייל לוחם. הנסיון בוודאי היה עוזר לגיבוש אופיו ולהתערותו בחברה. ריחוקו משדה־הקרב מנע ממנו את ההשתתפות בחוויה הגדולה ביותר של דורו. העדרו הנחיל לו את האנטיפאתיה — אם לא יותר מזה — של אלפי

העסקן הצעיר של מפא"י: פרס באסיפה

בני־גילו, החיילים הקרביים, שלא היה איכפת להם אם היה באופן פורמלי חייל או לא.

השינאה לפרס נבעה מתופעה עמוקה יותר, ששימשה במשך שנים מקור למרירות ולזעם. מדינת־ישראל קמה במהלך המילחמה. בשעה שרבבות צעירים, ממיטב הנוער, חירפו את נפשם בשדות־הקרב, קם בעורף המנגנון הגדול של הממשלה החדשה. מובן מאליו שהוא אוויש כימעט כולו על־ידי אנשים שהשתמטו מן השרות או שהיו חיילי־עורף — „ג'ובניקים" בלשון צה"ל. אלה היוו את הצמרת של החברה החדשה. בין החיילים הקרביים והעסקנים הצעירים נפערה תהום — וגם כעבור 30 שנים, כאשר התמודדו רבין ופרס, כאו רגשות עמוקים אלה לידי ביטוי.

אך פרס, העסקן המובהק, חשב במושגים אחרים לגמרי. בבית־האדום היה קרוב לאליל החדש — דויד בן־גוריון. מאותו רגע והלאה היה עתידו מובטח — הוא יכול היה לעלות במהירות מסחררת בסולם־הדרגות של המנגנון הממשלתי, כש־הזקן" סורש עליו את חסותו.

● בחתבולות תקנה נשק

עם קום המדינה היו הצינורות המיפלגתיים של מפא"י, וגם של רוב המיפלגות האחרות, סתומים. הזקנים תפסו את כל עמדות־המפתח, ולא הראו שום סימן של נכונות לזוז. לאדם צעיר היתה צפוייה תקופת־המתנה ארוכה מאוד — תריסר שנים לפחות.

פרס, העסקן הצעיר, בחר בנתיב אחר לקידום — בתוך המנגנון, בחסות בן־גוריון. מערכת־הביטחון היתה שטח חדש, קרקע־בתולין, ואדם צעיר שתפס את מקומו עוד במהלך המילחמה, יכול היה להתקדם שם במהירות.

טדי קולק חזר ארצה, ושימעון פרס נשלח בראשית 1950 לארצות־הברית כדי למלא את מקומו. המילחמה לא הסתיימה בחתימת חוזה־שלום. ובן־גוריון לא היה מעוניין בשלום שהיה מכריח אותו להחזיר את מאות אלפי הפליטים הפלסטיניים, ש־תבעו לחזור לשטח שנכבש על־ידי ישראל. בן־גוריון לא חלם על כך. הוא הועיד את עריהם וארמותיהם לעולים חדשים.

לכן היתה ישראל זקוקה לנשק. אולם המעצמות קיימו אמבארגו על ישראל ואויבותיה. היה צורך באנשים זריזים, למודי־תחבולות, המסוגלים לפעול בעולם הצללים, בשוק השחור והאפור שבו מתנהל המיסחר־בנשק הבלתי־חוקי.

שימעון פרס היה האדם האידיאלי לתפקיד בזה. לא היה כמוהו כשהיה צורך להערים על שילטונות, לגמור עסקות מתחת לשולחן, להגיע אל מדינאים בדלת האחורית.

לשם כך נרשם בניו־יורק בבית־ספר־ערב ללימוד השפה האנגלית. כמו רוב בני־דורו בארץ, לא ידע שפות מילבד אידיש,

שינאה לוהטת ועסק־ביש: מנכ"ל מישרד־הביטחון פרס ושר־הביטחון לבון (1954)

(המשך מעמוד 23)

הוא סיפר בהנאה כי בשיעור הראשון דיברה המורה על „סייקולוג'י", והוא חיפש במילון את המילה תחת האותיות S ו־C. הוא לא ידע כי היא מתחילה ב־P, שאינה מבוטאת.

במשך הזמן למד אנגלית וצרפתית, אך הוא מבטא את שתיהן במיבטא ישראלי כבד.

הישגיו של שליחו הצעיר — חריצותו הבלתי־נלאית, דבקותו במשימה, מוחו הפורה להמצאת תחבולות — עשו רושם על בן־גוריון. כשהוחזר פרס ארצה, בסוף 1951, מינה אותו כסמנכ"ל למישרד־הביטחון, לפי המלצת המנכ"ל, זאב שינר.

זה למד במהרה מה שלמדו רבים אחריו: שפרס אינו מסתפק לעולם במקום השני. תוך תישעה חודשים בילבד דחק פרס את רגליו, והתמנה כממלא־מקום המנכ"ל.

כעבור זמן קצר נוסף, בסוף דצמבר 1953, מונה רשמית כמנכ"ל מישרד־הביטחון — והוא בן 30 בילבד.

העיתוי לא היה מיקרה. בן־גוריון פרש לשדה־בוקר. יריבו, משה שרת, התמנה כראש הממשלה. בן־גוריון השאיר אחריו שלושה מוקשים מתחת לרגלי יורשו: את פינחס לבון האקטיביסטי כשר־הביטחון, את משה דיין הבלתי־ממושמע כרמטכ"ל, ואת שימעון פרס רב־התחבולות כמנכ"ל מישרד־הביטחון.

התוצאה היתה בלתי־נמנעת: שורה של סעולות צבאיות יזומות שלא באישור הממשלה, העסקביש הגדול במצריים, ובעיקר — קטטות בלתי־פוסקות בין השלושה.

מנוי וגמור היה עם שני הצעירים להביא להדחת לבון, המתנשא והעצמאי, ולהחזיר את פטרונם הזקן, אשר בשמו יכלו לעשות כמעט כאוות־נפשם. החלה מילחמת־עצבים בין לבון, מנהיג מיפלגתי מנוסה בעל לשון צורבת, ובין משה דיין ופרס. דיין איים בהתפטרות. פרס חתר בשקט. נסיונו של לבון לקצץ את תקציב־הביטחון העלה עליו את זעם כל מערכת־הביטחון — קבוצת הלחץ החזקה ביותר במדינת־ישראל.

לבון שנא את פרס. והאשים אותו בכל. בן־גוריון אמר ש„נראה שיש ללבון משהו נגד שימעון", והזמין את לבון לשיחה על „היחסים עם הרמטכ"ל והמישרד". לבון תבע אולטימטיבית את פיטוריו של פרס. ואילו פרס התלונן, שוב, כי לבון מתקיף אותו מפני שאינו מעז להתקיף את בן־גוריון ודיין. את פרס היה קל ונוח להתקיף, בשל אי־פופולריותו. פרס השלים עם עובדה זו.

התוצאה היתה כמצופה. בעזרת ההסתבכות של העסקביש סולק לבון מתפקידו, בן־גוריון חזר בראשית 1955 משדה־בוקר וקיבל שוב את תפקיד שר־הביטחון, פרס ודיין ניצלו.

● הזאב והחפרפרת

יחסים בין דיין ופרס, שחושלו בפרשה זו, היו בעלי חשיבות רבה — לטובה ולרעה — בהמשך דרכו של פרס.

נערי החצר: שימעון פרס וטדי קולק

קשה לתאר שני טיפוסים שונים יותר. דיין היה כל מה שפרס רצה להיות — וזה היה חלום בלתי־מושג. ואילו לפרס היו כמה מן התכונות שחסרו לדיין, ושהעדרן מנע ממנו להגיע אל הפיסגה.

דיין היה הצבר בה"א הידיעה. הוא היה מפונק, חסר־אחריות, בעל אומץ־לב גופני אגדתי. אף שלא היה מעולם חייל אמיתי או מצביא מחונן, היה לו הכישרון הטיבעי להנהיג בני־אדם ולהפכם למעריציו. הוא שפע קסם אישי, שאותו יכול היה להפעיל או להפסיק כרצונו, כמו בחורה יפה; וכמו בחורה יפה התרגל להשיג דברים בקלות, בלי מאמץ. בחייו הפך לאגדה חיה ברחבי העולם, סמל־מין לנשים, גיבור לגברים.

כל התכונות האלה חסרו לפרס לחלוטין, והוא קינא בהן בכל ליבו. לעומת זאת — ואולי מפני שלא היה צבר ובעל־כאריזמה — היתה לו סבלנות של חפרפרת ודבקות־במשימה, שחסרו לגמרי לדיין ההפכפך, חסר־הסבלנות.

דיין היה זאב בודד, חסר קונטקט עם בני־אדם, שזרק את חסידיו כלימונים סחוטים אחרי שימוש חד־פעמי. מעולם לא גמל למישהו על מסירותו לו. אולי בגלל פציעת עינו, שגרמה לו לכאבים עד סוף ימיו, לא היתה לו הסבלנות לשבת עם בני־אדם, דבר שהיה מכריח אותו לכסות את תושבת־עינו הפצועה ברטייה המפורסמת.

פרס ידע לבנות צוות, להקיף את עצמו באנשים שהיו קשורים אליו בקשרים של אינטרס, אם לא של אהבה. הוא היה מוכן לבלות שעות בלא־ספור בהאזנה לדברי אחרים, לשבת בישיבות אינסופיות, לשכנע בסבלנות. הוא לא סטה לרגע מן החתירה ליעד שהציב לעצמו.

פרס העריץ את דיין, שהיה מבוגר ממנו בשמונה

טיל הבחירות: בן־גוריון ופרס (1961)*

שנים. דיין לא העריץ את פרס, ורק השתמש בו, כמו בכולם. הוא גם לא טרח להסתיר זאת. בצד הערצתו לדיין, נוצר אצל פרס מישקע עמוק של מרירות כלפיו, אולי בלתי־מודעת בחלקה.

כשחזר בן־גוריון לתפקיד שר־הביטחון, בפברואר 1955, פעל הצמד דיין־פרס בהרמוניה. דיין זכה בהילה כסמל הלוחם הישראלי החדש וניהל פרשות־אהבים בוזמניות ללא־ספור, ואילו פרס פעל בשקט, בהחבא, כמעט מבלי שהציבור הרגיש בו. אך שניהם עברו בצוותא למען אותה המטרה: המילחמה הבאה, שהיתה אמורה להעלותם אל הפיסגה.

● נשק, נשק תרדוף

שנים הבאות היו שנות־השיא בחייו של פרס — שנים של הישגים והגשמה עצמית, שעליהן הוא מצביע גם כיום בגאווה.

המאורע שפתח את התקופה אירע באלג'יריה הרחוקה. בנובמבר 1954 הכריזה חזית־השיחרור האלג'ירית (פל"ן) על מילחמת־שיחרור. צרפת, שראתה באלג'יריה „חלק מהמולדת", החליטה לדכא את המרד בכל מחיר. מכיוון שלא יכלה להאמין כי זהו מרד אותנטי של עם הרוצה בחרותו — כשם שישראל לא האמינה במשך זמן רב שמילחמת־הפלסטינים היא כזאת — חיפשה גורם חיצוני. הוא החליטה כי מצריים המהפכנית, בהנהגת גמאל עבד־אל־נאצר, היא האשמה בכל.

בישראל שלטה תפיסתו של דויד בן־גוריון בלי עירעור ובלי ויכוח. בן־גוריון לא האמין בשלום עם הערבים, ואולי גם לא רצה בו. מסקנתו היתה כפולה: שישראל זקוקה לבעל־ברית מערבי איתן, ושעליה לחמש את עצמה כך שתוכל לעמוד בכל עת מול כל התחברות אפשרית של כוחות ערביים.

מילת־המפתח של התקופה היתה: נשק. והנשק היה מיקצועו המיוחד של שימעון פרס.

פרס לא עירער על תפיסתו של בן־גוריון. לדידו היתה בבחינת אכסיומה. תפקידו היה רק לבצע. כלומר: לרכוש נשק, כשעל המרחב כולו היה מוטל עדיין אמבארגו של המעצמות.

הכתובת היתה צרפת, ושימעון פרס החל מחזר על הפתחים בפאריס. היתה זאת פרשה ארוכה, סודית, רבת הרפתקות ותחבולות, והיא הוכתרה בהצלחה מסחררת. פרס השיג כמויות אדירות של נשק, בזרם גובר והולך, שעלה על כל החלומות שהעז לחלום לפני כן. נדמה היה לו כי הוא מסובב את צרפת סביב אצבעו.

מכיוון שהיה צעיר ובלתי־מנוסה, לא הבין, כמובן, שקרה החיפך. הצרפתים הם שסובבו את ישראל סביב אצבעם. הם מכרו לה כמויות גדולות של נשק יקר, תמורת כסף טוב. ותוך כדי כך הפכו את ישראל

שליחות לגרמניה: פרס והרמטכ"ל לסקוב

למכשיר עיוור של המדיניות הקולוניאלית הצרפתית.

בעיני פרס היתה זאת פרשת־אהבה. כל דלת שנפתחה לפניו בפאריס, כל מדינאי צרפתי שקירב אותו אליו, היה בעיניו ניצחון אישי מזה׳ר. הנער־העולה, שהתקשה כל־כך להתקבל בחברת־הנוער של בן־שמן, היה לאיש מבוקש בווילות הכפריות הנידחות של הצמרת הצרפתית — בחשאי, כמובן.

בעוד שפרס הזרים לארץ את הנשק, ותוך כדי כך הקים גם את התעשיה האווירית ותעשיית־הנשק הישראלית בעזרת הצרפתים, חימם דיין את הגבולות. נערכה שורה ארוכה של „פעולות תגמול", שהוצגו לציבור כתגובות על התקפות בלתי־נסבלות של פידאיון, שנשלחו על־ידי מצריים. המעטים שטענו כי אין תיאור זה אמת הוגדרו כבוגדים.

ביום לא נותר ספק כי פעולות אלה באו ביוזמת דיין, בחסות בן־גוריון ובעזרת פרס, ומטרתן האמיתית היתה להכין את המדינה למילחמת־סיני.

● „מלכות ישראל השלישית"

תהליך כולו — ובכך היה ייחודו — היה בלתי־דמוקרטי לחלוטין.

מעולם לא נערך עליו ויכוח ציבורי, לא הובאו העובדות האמיתיות לפני הציבור, לא הוחלט עליו במוסדות הדמוקרטיים. הממשלה והכנסת. מטבע מהותו היה זה תהליך מחתרתי, שעל כל שלב משלביו הוחלט בחוג מצומצם ביותר, ובעיקר על־ידי בן־גוריון, שחזר לראשות־הממשלה בסוף 1955, דיין ופרס.

כאשר משה שרת התנגד, סולק מתפקיד שר־החוץ והוחלף על־ידי גולדה מאיר, אשה פרימיטיבית הרבה יותר. גם היא הסתכסכה עם פרס חיש־מהר, כאשר הסתבר לה שהבחור הצעיר ממישרד־הביטחון מנהל למעשה את מדיניות־החוץ האמיתית של ישראל מאחורי גבה.

הציבור חי באווירה של שטיפת־מוח. כלי־התיקשורת, שהיו כולם מגוייסים מרצון לצורכי השילטון, באמצעות „ועדת העורכים" הידועה לשימצה, הציגו את תמונתה של מצריים כענק חמוש ואימתני, ביחוד אחרי שהתחילה לקבל נשק מן הגוש הסובייטי („עיסקת־הנשק הצ'כית"). פעולותיו של דיין הוצגו כמעשי־נקמה־והגנה, מול פני התגרות מחרידה ובלתי־נסבלת.

השיא הגיע באוקטובר 1956, כאשר הקונגיה הבינלאומית הבשילה את פרייה. על פי מזימה שתוכנה בחשאי, נשלח צה"ל לכבוש את חצי־האי סיני. צרפת ובריטניה „התערבו", כדי לשמור, כביכול, על תעלת־סואץ. עבד־אל־נאצר, שחשש פן יילכד צבאו במלקחיים בין צה"ל המתקדם ובין הכוח הצרפתי־הבריטי שנחת באיזור התעלה, פקד על גייסותיו לנטוש את סיני ולחזור במהירות למצריים.

בישראל ובעולם זה נראה כניצחון צבאי מדהים של דיין וצה"ל. המטרה הרשמית למילחמה, „לבער את קיני הפדאיון בסיני" (שלא היו ולא נבראו) הושגה בצורה מזהירה, וצה"ל ישב סמוך לתעלה. דיין קצר את התהילה. ברגע בלתי־אופייני של התלהבות מטופשת, דיבר בן־גוריון על „מלכות ישראל השלישית". פרס נשאר בצל, וזכה בחלק צנוע — צנוע מאוד — של התהילה.

אולם המיבצע היה כולו אסון.

בצרפת ובבריטניה זה הסתבר מיד. המטרה האמיתית של

ערב הבחירות לכנסת החמישית הוצג בפירסומת רבה הטיל הראשון מתוצרת ישראל. בתמונה עומד פרס (משמאל) עם בן־גוריון. מימין: הרמטכ"ל צבי צור.

הידיד החדש: שר־הביטחון הגרמני פראנץ־יוזף שטראוס בעת ביקורו בישראל (1963) עם משה דיין וסגן־שר־הביטחון שימעון פרס

המיבצע — להפיל את גמאל עבד־אל־נאצר ולהחליפו בקבוצה של מצרים גולים, סוכני בריטניה — נכשלה לגמרי. במחזה נדיר של שיתוף־פעולה, הכריחו וושינגטון ומוסקווה את בן־גוריון להחזיר את „מלכות ישראל" עד השעל האחרון, אחרי שאילצו את הבריטים והצרפתים להפסיק את המיבצע באמצע.

הציבור הישראלי, שיכור־הניצחון, לא הבין כלל מה קרה. על־ידי התחברותה עם שתי המרינות הקולוניאליות העכורות, אישרה ישראל את טענת אויביה, שהיא משמשת כבסיס האימפריאליזם והקולוניאליזם בעולם הערבי. גל של לאומנות כללי־ערבית הציף את המרחב, עבד־אל־נאצר הפך אליל־ההמונים, ועברו 20 שנה לפני שניצנים של שלום יכלו שוב לצמוח במרחב.

שימעון פרס לא יצר את הקונספציה, שהביאה לאסון זה. היא היתה של בן־גוריון. אך הוא היה משרתה הנאמן — ואולי גם העיקבי ביותר.

● „נערי־החצר של בן־גוריון"

א רבעה חודשים לפני מילחמת־סיני פירסם העולם הזה מאמר, שהיו לו השלכות מרחיקות־לכת.

תחת הכותרת „דיקטטורה בדרך — ממשלת הצללים" גילה השבועון כי זה זמן רב פועלת מאחורי־הקלעים ממשלה סודית, בלתי־דמוקרטית במהותה, המנהלת למעשה את המדינה מאחורי גבם של המוסדות החוקיים.

כחברי הקבוצה, שנקראה על־ידי השבועון „קבוצת המנהלים" ו„נערי־החצר של בן־גוריון", זוהו בין השאר אהוד אבריאל, איש־מיסתורין רב־השפעה; מנכ"ל מישרד ראש־הממשלה טדי קולק, ומנכ"ל מישרד־הביטחון שימעון פרס. ברמזים זוהו גם הרמטכ"ל, משה דיין, וההמונה על שרותי־הביטחון, איסר הראל. עצם קיומם של השרותים האלה נאסר אז לפירסום, והעולם הזה המציא עבורם שם־צופן: „מנגנון החושך". הוזכרו גם יגאל אלון, יוסף אלמוגי ועוד.

העולם הזה גילה כי בראשית 1955 הציע אחד מחברי־הקבוצה לבצע בארץ הפיכה צבאית, כדי להשליט את בן־גוריון כשליט־יחיד. אולם בן־גוריון רחה הצעה זו מכל וכל. לעומת זאת הניח בן־גוריון לאנשיו להשתלט על עמדות־המפתח של המדינה, ולהפעיל לשם כך את מערכת־הביטחון, השרותים החשאיים, המישטרה וכלי־התיקשורת.

אם יימשך תהליך זה, הזהיר השבועון, תקום בארץ דיקטטורה מוסווית של אנשי החצר.

הדברים עשו רושם עמוק בחוגי הצמרת. אף שפומבית נדחו הדברים כ„המצאות של השבועון המסויים", ואיסר הראל אף הגדיר את העולם הזה כ„האוייב מס' 1 של המישטר", ידעו ראשי מפא"י שהדברים נכונים, ואמונה זו התחזקה אצלם מדי יום.

שורה של התפוצצויות קטנות קדמה למשבר הגדול. פרס קיבל מידידיו בפאריס את אות לגיון־הכבוד, וזה הרגיז את מישרד־החוץ. במארס 1958 נחת מטוס־נשק ישראלי נחיתת־אונס באלג'יריה. התפתחה תקרית בינלאומית, ותוך כדי כך התברר כי פרס מנהל מיסחר בינלאומי בנשק, בלי ידיעת מישרד־החוץ ומאחורי גבו. הצרפתים חשדו כי הנשק מיועד למורדי אלג'יריה. לדברי פרס היה מיועד לרפובליקה הדומיניקנית שבמרכז־אמריקה, מדינה שבה שלטה עריצות חשוכה.

היה זה אות לבאות, אך ב־1958 הרגיזה את גולדה מאיר רק העובדה כי פרס מנהל יחסי־חוץ מאחורי גבה. בן־גוריון נאלץ להצדיק אותה.

פרשה דומה היתה בינואר 1962 כאשר פירסם העולם הזה ידיעה על כך שצבא־הכיבוש הפורטוגלי באנגולה, שניהל שם מילחמה קולוניאלית מזוהמת, מצוייד בנשק ישראלי. פרס הכחיש זאת רשמית, ואז פירסם „השבועון המסויים" על שערו, תצלום רשמי של הצבא הפורטוגלי, שהראה חייל באנגולה, כשבידיו עוזי ישראלי. שוב זעם מישרד־החוץ, שניסה לעשות נפשות באפריקה השחורה. מיסחר־הנשק בא במקום מדיניות־חוץ.

לכאורה היו כל אלה תקריות קלות. אחרי הבחירות של 1959 התקדם פרס צעד גדול קדימה. בן־גוריון החליט שהגיע הזמן לקדם את הצעירים ולהכניסם לממשלה. משה דיין התמנה כשר־החקלאות, אבא אבן כשר־החינוך.

פרס הוסלה שוב לרעה — הוא התמנה בסגן־שר הביטחון. מבחינת המעמד נשאר נחות מדיין, אך היתה לו עמדת־כוח אדירה, מכיוון שלמעשה ניהל את האימפריה הביטחונית הגדולה לבדו.

● גרמניה: בלילה ובערפל

ה בעייה הראשונה שלו היתה עם הרמטכ"ל שירש את מקומו של דיין — חיים לסקוב.

כאשר כיהן דיין בתפקיד זה, ופרס היה רק מנכ"ל, לא עלה על דעתו של פרס לתבוע לחצוץ בינו ובין בן־גוריון. עכשיו, כסגן־שר, תבע למעשה להיות ממונה על הרמטכ"ל. לסקוב, איש עקשני ובעל־עקרונות, לא הסכים, ונוצר משבר חמור. לפי דרישת פרס, סולק לסקוב מתפקידו בצורה ששמה קץ לקאריירה צבאית מפוארת. הוא למד בדרך הקשה שלא כדאי להתנגד לפרס.

באותה השעה עסק פרס בהקמת הכורים האי־טומיים בעזרת צרפת — בעיקר מחוץ ומבית.

כעבור זמן גרם לשערוריה עולמית. כאשר פירסמו האמריקאים כי המיפעל ליד דימונה, שהוסווה כ„בית־חרושת לטכסטיל", הוא מיפעל אטומי. המסוגל ליצור אופציה גרעינית צבאית. ישראל הסתבכה בסבך של הכחשות סותרות וכזבים, שהחשיד אותה בעולם כולו. אנשי־הצמרת האשימו בכך את פרס. שערוריה גדולה יותר קמה בשל מיבצע אופייני אחר של פרס, שהחל עוד ב־1957. אז קשר, בהסכמת בן־גוריון, את הקשרים הראשונים עם שר־הביטחון הגרמני השנוי־במחלוקת, פראנץ־יוזף שטראוס. בחשאי, בלי שיתוף הממשלה, ללא דיון ציבורי, נפתח אפיק חדש של אספקת־נשק, בעל משמעות מדינית, לאומית ורוחנית ממדרגה ראשונה.

אצל פרס — כמו אצל בן־גוריון — עמד עניין הנשק מעל לכל עניין אחר, גם מעל לזכר השואה. אך אצל אחרים, וביניהם שרי מפ"ם ואחדות־העבודה וראשי חרות, נראו הדברים כבגידה בזכר ששת המיליונים.

במשך זמן־מה ניתן היה להחזיק את הדברים בסוד כמוס. פרס נפגש עם שטראוס („הר־אדם של 100 קילו, בעל עיניים כחולות שופעות־מרץ...") והשניים מצאו חן זה בעיני זה במבט ראשון. נוצרה ידידות גדולה.

לכאורה היה הברדל עצום בין הבווארי, חובב האוכל והבירה, שופע החברתיות, ובין פרס המסוגר. אך מבחינה פוליטית דמה מצבם בצורה מדהימה. שניהם עלו לגדולה כבני־חסותם של מנהיגים קשישים ועקשניים (קונראד אדנואר ובן־גוריון). שניהם היו עסקני־ביטחון, שביקשו לעשות קאריירה פוליטית באמצעות מערכת־הביטחון. שניהם היו שנואים בקרב החוגים השמאליים והליברליים בארצותיהם. שניהם היו נציגי הקו הנוקשה (שנקרא אז בישראל „אקטיביסטי", מכיוון שמילים כמו „ימין", „לאומני" היו עדיין פסולות.)

פרשת גרמניה חזרה על פרשת צרפת. היו בה כל הסממנים של מחתרת, הרפתקות וסיפור־מתח. אחרי שהידיעה הודלפה בישראל ובגרמניה לסערה, עבר פרס בחשאי את הגבול מצרפת לגרמניה במכונית קטנה, בלילה של שלג וערפל, נתקע בדרך בשלג והמשיך למעונה הפרטי של אשתו של שטראוס בכפר ליד מינכן. הדבר הוסתר גם ממשלת־ישראל.

עסקות־הנשק הקטנות נודעו ברבים. הגדולות יותר נשמרו

נשק ונשק ומילחמה: שר־הביטחון בורג'ס־מונורי עם מנכ"ל מישרד־הביטחון שימעון פרס

איש השנה תשמ"ה

(המשך מעמוד 25)

בסוד. אך גם מה שפורסם הספיק כדי לגרום לסערה ציבורית ולמשבר ממשלתי. חלק גדול של הזעם הופנה נגד פרס.

● „הגידו כן לזקן!"

ה התפוצצות הגדולה באה ב־1960. פרשת העסק־ביש של 1954 במצריים, שנוצל אז על־ידי פרס בצורה כה מוצלחת כדי להתפטר מלבון, התפוצצה מחדש, בעיקבות פרשה מישפטית של אחד מגיבוריה — אברי זיידנוורג, „האדם השלישי", מפעיל רשת־החבלה היהודית במצריים מטעם אמ"ן.

היה לכך צד סיקאנטי: אותו אברי היה בשעתו חבר קיבוץ אלומות, ופרס, אז מזכיר־הקיבוץ, גילה שביצע גניבה וגרם לסילוקו.

„פרשת־לבון", כפי שנקראה הפרשה המחודשת, גרמה למיל־חמת־חורמה הדדית בין כל ותיקי מפא"י, שנתמכו על־ידי ותיקי המיפלגות האחרות של המימסד, ובין בן־גוריון וקבוצת־הצעירים שלו. בינתיים כבר תפסו כל יודעי־דבר כי העולם הזה צדק בניתוח אופייה של הקבוצה. הם החליטו לצאת למילחמה לחיים ולמוות.

לכאורה ניצח בן־גוריון. בעימות דרמאתי במיפלגה הביא להדחת לבון. אולם היה זה ניצחון פירהוס. הוויכוח נמשך, בן־גוריון התעקש לדרוש מינוי „ועדת־חקירה מישפטית" לבירור השאלה „מי נתן את ההוראה" לביצוע העסק־ביש: שר־הביטחון דאז, לבון, או ראש־אמ"ן דאז, בנימין ג'יבלי. יריביו במיפלגה האשימו אותו בנקיטת שיטות „ניאו־פאשיסטיות". ב־1963 כמו דיין ואיסר הראל, למשל — תדמית של כנות מוחלטת, שאין לה שום בסיס במציאות.

המחיר היה עצום. בשיא הקאריירה, בסגן־שר־הביטחון השליט על אימפריה גדולה, במועמד בטוח לתפקיד שר — נאלץ לוותר על הכל. הקאריירה, שלמענה עמל כל חייו, נהרסה. בלית ברירה, הגיש את התפטרותו.

עוד יותר היסס משה דיין. לא היה לו שום חשק ללכת עם בן־גוריון אל המידבר. אך גם לו לא היתה ברירה. כך, כאנוסים, קיימו השניים את הסיסמה שהם עצמם המציאו בבחירות הקודמות: „הגידו כן לזקן!"

● פירוח גנובים

ב בחירות של 1965 התגשמו כל הפחדים של פרס. המיפלגה החדשה — רפ"י, רשימת פועלי ישראל — נחלה הישג זעום.

רשימת האלילים והכוכבים — בן־גוריון האגדתי, דיין המהולל, פרס, הרמטכ"ל־לשעבר צבי צור, יצחק נבון הסימפאטי, מנהיג־הפועלים הוותיק יוסף אלמוגי, סופר מבריק כמו יזהר סמילנסקי ועוד ועוד — זכתה בסך הכל ב־95.328 קולות — כחמישית מקולות מפא"י.

בכנסת החדשה היו 10 חה"כים של רפ"י סיעה אומללה. חבריה היו רגילים לסקר ולנהל, לא לדבר ולמתוח ביקורת. היא היתה אחת הסיעות הבושלות.

לקראת הבחירות עבר שימעון פרס כשר, והוא המשיך בכך גם למחרת היום. הוא עשה שוב מה שעשה בנוער העובד: כינס אר־הדים, נאם, הקים סניפים, מינה ועדים, ישב באסיפות, חרש את הארץ לאורכה ולרוחבה, כדי להקים מיפלגה. היתה זאת עבודת־פרך, והוא היה היחידי שעסק בה. רפ"י היתה, כמיפלגה, יצירת כפיו.

אולם כאשר באה העת לקצור פרי — קצר אותו דיין, שלא נקף אצבע למען המיפלגה.

גמאל עבד־אל־נאצר ריכז במאי 1967 את צבאו בסיני, ישראל נתקפה בחרדה עמוקה, העם היה מגויים, לוי אשכול נראה כמנהיג אובר־עצות ומגמגם. הציבור רצה באיש חזק ליד הגה הביטחון. עלו וצפו השמות של יגאל אלון, יגאל ידין, שימעון פרס, גם בן־גוריון הזקן — אך הדרישה התמקדה בגיבור של מיבצע־קדש, משה דיין.

אשכול נשבר ומינה את דיין. ניתן האות למילחמה, שהסתיימה תוך שישה ימים בניצחון מהמם. דיין, שחלקו בכך היה זעיר, הפך אליל. שימעו הלך לפניו בעולם כולו.

במשך שנתיים של שיכרון לאומי רכב דיין על הסוס הלבן של המצביא הדגול, בעוד ששימעון פרס נמק כפוליטיקאי של סיעה קטנה, ח"כ חסר תפקיד. בוס־התרעלה היתה מלאה.

פרס הבין שיש רק דרך אחת לחזור לממשלה — לחזור אל מיפלגת־העבודה (כפי שנקראה עתה מפא"י, אחרי שהתאחדה מחדש עם אחרות־העבודה). הפעם נטש סוף־סוף את בן־גוריון הזקן, שהתקרב לסניליות. הוא החזיר את רפ"י, בלי הזקן, למיפלגת־האם.

כתודה זכה במישרה של שר־בלי־תיק בממשלה שקמה אחרי בחירות 1969. זמנית התמנה גם כשר־לקליטת־העליה — תפקיד חסר משמעות. אחרי שבגין הוציא את מיפלגתו מן הממשלה, בעיקבות שביתת־הנשק על התעלה שהושגה ב־1970, ירש פרס את תפקידו של עזר וייצמן והפך שר־התחבורה, גם זה תפקיד זוטר.

בשעה ששר־הביטחון דיין הופיע ודיבר על צה"ל, על הביטחון, על השטחים הכבושים, נאלץ הוא לענות על שאילתות בעניינים פעוטים. כדי לנחמו ניתנו לו גם תוארים הנוגעים לשטחים הכבושים ולענייני פליטים — אך היו אלה תפקידים ריקים. זמנית היה גם שר־הדואר — ומרוב בושה שינה את שם המישרד ל„מישרד־התיקשורת" — מחווה פרסית אופיינית של שינוי שם ללא שינוי מהות.

במשך שש השנים הרות־האסון שבין מילחמת ששת־הימים ומילחמת יום־הכיפורים לא סטה פרס במאומה מן הקו הממשלתי.

הוא למד את הלקח. גולדה מאיר, שתפסה את מקומו של אשכול בראשות הממשלה, תיעבה אותו, ומעולם לא טרחה להסתיר זאת. אבל הוא הוכיח לה בנאמנותו שכדאי לה לעבוד איתו. הוא לא עירער על מדיניותם של גולדה, דיין וישראל גלילי, שחסמו כל דרך לשלום. לפי כל הסימנים, היה שלם לגמרי עם מעשי הממשלה — הסירוב לכל יוזמת־שלום, הקמת ימית וההתנחלויות בסיני.

התוצאה היתה מילחמת יום־הכיפורים. בעיקבותיה נשמעה זעקה ציבורית גדולה להענשת האשמים ב„מחדל". אותם האנשים שנשאו את משה דיין על כפיהם אל מישרד־הביטחון ב־1967, קראו עתה בחמת־זעם את תמונותיו. גולדה ניסתה להגן על דיין, ונפלה יחד עימו.

סוף־סוף, אחרי 20 שנים של עבודה משותפת, נפטר פרס מדיין, האיש הזה שהאפיל עליו, שגנב את פירות עמלו ושמעולם לא התייחם אליו אלא בזילזול.

● „חתרן בלתי־נלאה"

ל באורה יכול היה פרס לעלות עתה, בקפיצה אחת, לראשות־הממשלה. לא היה מועמד סביר שעלה עליו. היה קשה להאשים אותו באחריות למחדל הצבאי או הפוליטי, מאחר שלא היה אלא שר־התחבורה. תפקידו הזוטר בימי המשבר עשוי היה לעמוד לו לזכות.

אולם שוב הוסיע מישהו שחטף מידיו את הפרי הבשל. ושוב היה זה צבר, חייל. יצחק רבין הוסיע יש מאין.

אחרי שכיהן כשגריר בוושינגטון נשלח רבין על־ידי שר־החוץ אבא אבן לגלות פוליטית, ועל כן לא נשא בשום אחריות שהיא למחדלים.

הציבור, שרצה באיש חדש לגמרי, ללא רבב של יום־הכיפורים, חיבב את הרמטכ"ל לשעבר, שנראה כאדם רענן, הגון, שונה לגמרי מן הטיפוס של הפוליטיקאי השיגרתי.

פרס לא נכנע, והחליט להתמודד. שוב עבר ועמל, הופיע לפני חוגים, ערך פגישות. מכיוון שהיה זקוק להכשר מצד מישהו שהשתייך למפא"י ההיסטורית, כדי להתגבר על הכתם שרבק בו בימי רפ"י, כרת ברית מוזרה עם אבא אבן. אבן, ששנא את רבין, היה מוכן להתגייס לטובת פרס, אדם שייצג השקפת־עולם הפוכה משלו. ברגע האחרון קפץ גם עזר וייצמן ופירסם את גילוייו על התמוטטות־העצבים של רבין ערב מילחמת ששת־הימים. לעומת זאת הזדרז אריאל שרון להגן על רבין.

איש לא האמין כי פרס האפרורי, הפוליטיקאי הוותיק והבלתי־סיפורי, יצליח מול רבין הזוהר, החדש. בכל זאת זכה להישג מרשים למדי: 254 תמכו בו בהצבעה במרכז, לעומת 298 שתמכו ברבין.

אדם הזוכה ב־46% של הקולות בהצבעה כזאת מהווה כוח. עוד לפני ההצבעה כרתו רבין ופרס הסכם־ביטוח הדדי ביניהם: המנצח יהיה מס' 1 בממשלה הבאה, והמנוצח יהיה מס' 2. רבין הפך ראש־הממשלה, פרס שר־הביטחון.

זה היה הישג גדול, אך הוא לא סיפק את פרס. הוא היה בטוח כי ראשות־הממשלה מגיעה לו בזכות, וכי נלקחה ממנו שלא־בצדק. את שלוש השנים הבאות הקדיש לתיקון המעוות.

בין ראש־הממשלה רבין ושר־הביטחון פרס התפתחה דחייה הדדית, שהפכה לשינאה לוהטת. על־סמך נסיון זה טבע רבין את הכינוי, שדבק מאז בפרס: „חתרן בלתי־נלאה", ואילו פרס תיאר את רבין כאדם כושל, בלתי־יציב וחסר־כישרון.

היו שטענו, בשימחה גלוייה לאיד, ששניהם צדקו.

● „וינייטד פרס"

ב משך שלוש שנים אלה הפך כל עניין, גדול וקטן, לנושא למאבק בין השניים. כל ענייני המדינה, גדולים וקטנים, הושלכו לתוך מיטת־סדום זו, שובשו ועוותו לפי צרכיה.

כבר בשנות ה־50 היתה לפרס חבורה של עיתונאים בכל כלי־התיקשורת, ששירתו אותו נאמנה. „השבועון המסויים" המציא או את המושג „וינייטד פרס" עבור קבוצה זו של מזדנבים, שנזונו מהסקופים שהדליף. עכשיו הפכה שיטה זו לאמנות. האיש שהשלים אותה היה דוברו של פרס במישרד־הביטחון, נפתלי לביא, שעבר אליו בירושה מימי דיין, ושהיה רב־אמן במאני־פולציה של עיתונאים.

רבין היה משובנע, בצדק רב, כי כל עניין הנדון בממשלה מוזלף על־ידי אנשי־פרס לעיתונות בצורה מגמתית, כדי להציגו בטיפש בושל.

לרעתו, כל החלטות פרס, ובהן הרות־אסון, התקבלו אך ורק כדי להביך את ראש־הממשלה. לדוגמה: כאשר ערכו אנשי גוש־אמונים התנחלות בלתי־חוקית בסבסטיה, באיזור שכם, מנע פרס את סילוקם בכוח ואיפשר להם להתנחל במחנה צבאי סמוך, קרוב. כך צמחה ההתנחלות הראשונה באיזור שכם. כחסות פרס, כשם שצמחה בשעתו ההתנחלות הראשונה באיזור חברון בחסות יגאל אלון.

לעומת זאת טען פרס שרבין משתמש באריאל שרון — שאותו מינה במפתיע כיועצו לענייני ביטחון — כדי לחתור תחת הרמטכ"ל, מוטה גור. כשנסע רבין לוושינגטון לצורכי רכש, ואמר שם לעיתונאים כי רשימת־הרכש של מישרד־הביטחון „אינה מוסיפה כבוד לישראל", ראה פרס בכך עדות להתערערותו הנפשית של רבין.

הליכה אל המידבר. בארץ לא־זרועה: דויד בן־גוריון ושימעון פרס בעת הקמת רפ"י

התפטר בן־גוריון מן הממשלה. לוי אשכול בא במקומו וקיבל לידיו את שני תפקידיו: ראש־הממשלה ושר־הביטחון. שימעון פרס נשאר סגן־שר הביטחון.

לכאורה יכול היה פרס להסתדר גם עם אשכול. היה זה אשכול שגאל אותו, עשרים שנה לפני כן, מעבודתו בקיבוץ, ופתח לפניו את הקאריירה הפוליטית. היחסים בין השניים נשארו טובים.

אבל פרס מצא את עצמו במילבוד.

בן־גוריון הזקן לא התכוון לשבת בשקט. הוא האמין בכוחו להקים מיפלגה גדולה חדשה, שתבוא במקום מפא"י. הוא בז מעומק ליבו לעימיתיו, ראשי־המיפלגה, שהיו במשך שנים כאס־קופה נדרסת לרגליו.

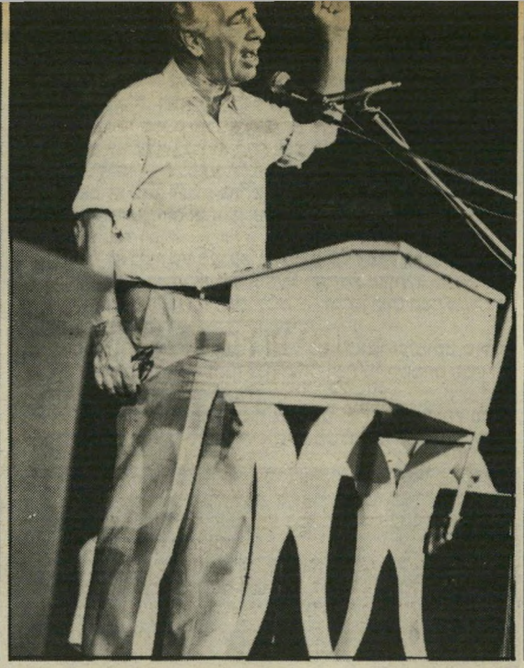
פרס לא חלם לתת יד לסילוג, אשר יכריח אותו להתפטר מתפקידו כסגן־שר. הוא עשה את הכל כדי למנוע זאת, עד כי בן־גוריון העליב אותו בגסות בישיבת חסידיו. אחר־כך ביקש בן־גוריון סליחה, אך מניו וגמור היה עימו להכריח את דיין ופרס לבוא עימו.

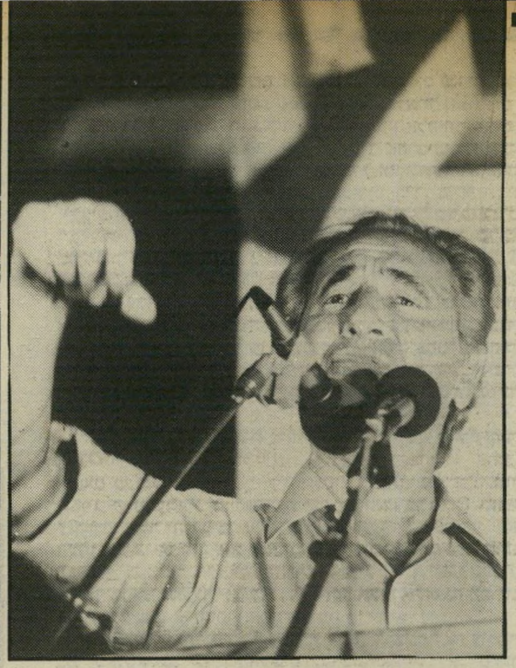
פרס התנגד עד לרגע האחרון, אך לא נותרה לו ברירה. אילו בגד בבן־גוריון בשעה קשה זו, היה מחזק את הדריעה הכללית עליו: שהוא בלתי־אמין, בוגדני, קאריריסט חסר־תקנה. שוב — ולא בפעם האחרונה — הוא היה לכוד בתדמית שנוצרה לו, ושאותה ביקש לשנות בכל מחיר.

אפשר לתמוה מדוע דבקה בפרס דווקא תדמית של אי־אמינות. הוא לא שיקר ולא רימה יותר מכל פוליטיקאי אחר, שהבטיח ולא קיים. נאמנותו לבן־גוריון בוודאי עלתה על זו של דיין.

זוהי הטרגדיה שרדפה את פרס במשך עשרות שנים, כפי שרדפה אחרי ריצ'ארד ניכסון („האם היית קונה מכונית משומשת מאיש זה?") הרבר נבע במידה רבה מעניינים חיצוניים — משהו בהבעה, בקול, בהופעה. באותה המידה יש לאנשים אחרים —

התמודדות. התמודדות, התמודדות: שימעון פרס בפעולה, נואם, מתפלמס ומצביע, במאבק עם יצחק רבין על הבכורה במיפלגה

יתכן כי גם ענייני־מדינה חיוניים הוקרבו על מיזבח יריבות זו.

למשל: אחרי מילחמת יום־הכיפורים כרתה ממשלת גולדה־דיין קצרת־הכהונה הסכמים להפרדת־כוחות עם מצריים וסוריה. צה"ל נסוג מכמה שטחים בדרום ובצפון. כאשר עברה הממשלה לידי רבין, תבע ממנה הנרי קיסינג'ר הכל־יכול לעשות הסכם כזה גם עם המלך חוסיין, ולהחזיר לירדן שטח־אדמה כלשהו במיזרח.

הוא הזהיר את ממשלת־ישראל שאם לא תגיע להסכם עם חוסיין, תצטרך בעתיד לשאת־ולתת עם אש"ף.

רבין ופרס שותפים להתנגדות הטוטאלית לאש"ף ולכל אופציה פלסטינית, אך הם גם לא היו מוכנים להחזיר מילימטר אחד משטח הגדה לחוסיין. כל אחד חשש מפני השני — שמא יואשם על־ידו ברכרוכיות ובנמיכות־קומה. הם נפגשו שלוש פעמים בחשאי עם המלך חוסיין, דיברו עימו באריבות והתלוצצו עימו — אך סירבו בהחלט לעשות עימו הסכם להפרדת־כוחות.

התוצאה המיידית: בוועידת־הפיסגה הערבית ברבאט ניטל מחוסיין ייצוג העניין הפלסטיני, ואש"ף זכה בהכרה כב"נציג החוקי הבילעדי של העם הפלסטיני."

רק אחרי משברים גדולים הגיעה הממשלה להסכם חלקי שני עם מצריים. הדבר התעכב, מפני שפרס התנגד בחריפות לנסיגה ישראלית ממעברי המיתלה והגידי, אלא אם כן תכריז מצריים על הפסקת הלוחמה. רבין ושר־החוץ אלון לא העזו להיות פחות קיצוניים מפרס.

נוצר משבר עם ארצות־הברית. הנשיא לינדון ג'ונסון הודיע שהוא „מעיין מחדש" ביחסים עם ישראל. פרס הטיל על האלוף ישראל טל להכין תוכנית למילחמה חדשה. אך בסוף נכנעה ישראל, ודרישת האמריקאים התקבלה.

● הרבה אבות להצלחה

ב גלל כל העיסוקים האלה לא נותר לפרס זמן רב לעסוק גם בצה"ל. הפגמים הגדולים, שהתגלו בצה"ל במילחמת יום־הכיפורים, לא תוקנו. הרמטכ"ל, מוטה גור, שם קץ לוויכוח הפני־מי („מלחמת הגנרלים"). לפרס, איש־הרכש הוותיק, היה פיתרון לכל הבעיות: יותר נשק, יותר כוחות. בתקופה זו החלה ההתפתחות שתוצאותיה התגלו כעבור שנים במילחמת־הלבנון: צה"ל עיכל מאסות עצומות של נשק, ממדיו גדלו ותפחו, אך הוא חדל מלהיות צבא גמיש, זריז, בעל־תושיה. הרפורמה הדרושה ביותר — איחוד כוחות־היבשה — לא בוצעה, מפני שעוררה התנגדות של בעלי־חזקה בצה"ל.

כל זה הוסתר על־ידי מיבצע שריתק את העולם, ושהביא את היריבות בין פרס ורבין לשיאה המכוער ביותר.

מטוס צרפתי, ובו נוסעים ישראליים, נחטף והונחת באנטבה שבאוגנדה. אחרי כמה ימים שוגרה יחידה של צה"ל לשחררם במיבצע נועז. המיבצע הצליח, והעולם כולו עמד נפעם ומשתאה. שוב התגלו הישראלים כסופרמנים, ויוקרת צה"ל זינקה לשחקים.

הבישלון הוא יתום, להצלחה יש אבות רבים. החלה מערכה פרועה להספקת ההילה.

רבין, כראש־הממשלה האחראי, תבע אותה לעצמו. כך עשה מוטה גור, הרמטכ"ל. ואילו פרס הפיץ תיאור שלפיו עמד הוא לבדו על דעתו שיש לשחרר את החטופים בכוח, כאשר רבין וחבריו כבר היו מוכנים להתקפל ולהסכים לשיחרור אסירים פלסטיניים תמורת בני־הערובה. פרס התנגד לכך בחריפות, מפני שזה עלול היה להוות תקדים מסוכן.

(איש משניהם לא יכול היה לנחש כי כעבור תשע שנים. בתשמ"ה, יחליטו ראש־הממשלה פרס ושר־הביטחון רבין ביחד לשחרר 1150 אסירים פלסטיניים תמורת שלושה שבויים ישראליים, בעיסקה שהסעירה את הארץ ושזכתה בגינוי חריף מצד חלק גדול של דעת־הקהל.)

פעולת־אנטבה היתה הימור מסוכן, שיכול היה להיכשל בנקל ולעלות בחיים רבים. קשה לדעת מי היה אז תובע לעצמו את הבעלות עליה.

מבחינה צבאית, היתה לפעולה תוצאה שלילית. היא הרימה את המוראל בצה"ל, אך היא גם הרדימה אותו. היא גרמה להרגשה שהכל בסדר, שכל הפגמים תוקנו. הרגשה זו היתה רחוקה מאוד מן המציאות.

לפרס היתה פעולת־אנטבה פרק חשוב בחייו. סוף־סוף היה מעורב בפעולה צבאית אמיתית. הדבר כיפר, בעיניו, על הפגם האסתטי שבביוגראפיה שלו — חוסר שרותו הקרבי.

● לאסוף את השברים

ל קראת הבחירות של 1977, החליט פרס להתמודד שוב על ראשות־המיפלגה, ולהביס את רבין. ההתמודדות ה־מרתקת נערכה לעיני כל. ושוב הגיע פרס עד לסף הניצחון, ואליו לא בא.

1445 קולות בוועידה ניתנו לרבין, 1404 לפרס. אחוז אחד של הקולות הכריע.

אולם היוצרות התהפכו באופן דרמאתי. שבועות מעטים לפני הבחירות פירסם דן מרגלית בעיתון הארץ ידיעה על כך שיש ללאה רבין, אשת ראש־הממשלה, חשבון אסור בבנק אמריקאי. זה נראה כעניין מבושל, אך כעבור ימים התברר כי יש שני חשבונות, והם מגיעים ל־23 אלף דולר. אשתו של רבין הועמדה לדין, רבין הודיע שהוא יוצא ל„חופשה" ומעביר את ניהול הממשלה לידי פרס.

רבים האמינו כי הידיעה על חשבון־הבנק הודלפה למרגלית, שונא מושבע של רבין, על־ידי סובניו של פרס.

כך, למרות הכל, הועמד פרס בראש המיפלגה ערב הבחירות. היה נדמה שעלייתו לכס ראש־הממשלה מובטחת. אך היתה זאת ברכה שהפכה קללה. בבחירות אירע המהפך ההיסטורי, מיפלגת־העבודה — בהנהגת פרס — איבדה בפעם הראשונה את השילטון.

היו שהאשימו בכך את תקופת־כהונתו של רבין ואת פרשת החשבון האמריקאי. היו שהטילו את האשם בגילויי־השחיתות (ובעיקר שתי הפרשות של אשר ידלין ואברהם עופר, שפורסמו על־ידי העולם הזה). אך אי־אפשר היה להתעלם מכך שפרס הוא שעמד בראש המיפלגה במערכת־הבחירות וכי הוא היה האחראי הישיר לכישלון.

אדם אחר היה נשבר אחרי אכזבה כזאת. אך לא פרס. בסבלנות העקשנית האופיינית לו, קם למחרת היום כדי לאסוף את השברים ולבנות את המיפלגה מחדש.

„חתרן בלתי־נלאה": פרס מדליק סיגריה לרבין בעת המאבק 1975, בשיחה ידידותית עם מתנחלים (משמאל: בני קצובר) בסבסטיה

(המשך מעמוד 27)

לא היו לו מתחרים. הדה־מוראליזציה של המיפלגה היתה שלמה. איש לא התנדב לתפקיד שנראה כמשימה של הרקולס. רבין זעף והתבודד. הסיעה בכנסת — בפעם הראשונה בחייה באופוזיציה — היתה אומללה ועלובה.

היו שריברו על הצורך בשינוי־ערכים, על ברק־בית כללי, על מיבצע גדול של תחייה רוחנית ואידיאולוגית. אך פרס לא היה האיש לנצח על מלאכה זו, והדיבורים השתתקו במהרה.

אך פרס היה מסוגל לעשות מה שעשה כמה פעמים בחייו. הוא חזר להתחלה. כמו בימי הנוער העובד, חרש את הארץ ללא לאות, הקים מחדש את הסניפים, שוחח עם פעילים, דיבר בלי סוף, הקשיב בלי סוף. לאט־לאט קמה שוב מיפלגה — לא מיפלגה מחודשת ורעננה, לא מפלגה שחזרה לשורשיה, אך מיפלגה בעלת מנגנון מאושש, שעסקניה עמדו עתה לרשות שימעון פרס.

התוצאה התגלתה בהתמודדות הבאה בין רבין

פרס, בין דן שומרון והרמטכ"ל מוטה גור. מכריז על הצלחת מיבצע אנטבה (1976)

ופרס, בדצמבר 1980. פרס זכה בוועידת המיפלגה ברוב מוחץ וחסר־תקדים של 71.12%.

שוב היה נראה שפרס עומד סוף־סוף להגיע למחוז־חפצו. המיפלגה היתה מלוכדת מאחוריו. ממשלת־בגין אמנם השיגה תחילה הישג גדול — השלום עם מצריים — אך פופולריותה ירדה לקראת הבחירות. תנועת־ד"ש, שהשיגה ב־1977 הישג מרהים של 15 מנדאטים בכנסת, ושאיפשרה את עלייתו של בגין לשילטון, נמוגה בענן של אבק ברוח. לא נשאר ממנה שריד וזכר. הסקרים ניבאו למערך ניצחון בטוח.

אמנם, במהלך הבחירות התגלו סימנים מדאיגים. בריכוזי „ישראל השניה" קיבל הציבור את פרס בצעקות־זעם, בתנועות גסות. ולא פעם גם במטר של עגבניות ובסימני אלימות. בבית־שמש ובפתח־תיקווה הפכו אסיפותיו לעצרות־הזדהות עם הליכוד. אך רק מעטים ייחסו לגילויים אלה משמעות מכרעת.

במוצאי יום־הבחירות, ה־30 ביוני 1981, אכן ניבא החיזוי הטלוויזיוני שפרס ניצח. כשהוא כולו זוהר מאושר, הגיע פרס אל קהל של אנשי־התיקשורת ונאמני־המיפלגה, שהמתין לו. במחווה דרמאתית הכריז דובר המיפלגה, ישראל פלג, לעיני מצלמות הטלוויזיה: „גבירותי ורבותי, אני מציג לפניכם את ראש־הממשלה הבא של ישראל!"

תוך דקות הסתבר כי היתה זאת טעות. המערך לא זכה במנדאטים שהיה בהם די כדי להרכיב את הממשלה. הקואליציה שבהנהגת מנחם בגין ניצחה. אמנם, פרס השיג הישג עצום, סיעת המערך עלתה מ־32 מנדאטים ב־1977 ל־47 מנדאטים ב־1981. אך היה זה ניצחון־פירהוס. הוא לא הספיק להקמת ממשלה.

תוך דקות מעטות — בפעם המי־יודע כמה בחייו — צנח שימעון פרס מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. עצם הדרמאתיות של המאורע הוסיפה לכך מימד כימעט מיסטי.

הוא לא הירפה. גם אחרי שהכישלון היה ברור, ניסה עדיין לרכוש את ליבן של הסיעות הדתיות, כדי לזכות בכל זאת ברוב הדרוש בכנסת להקמת ממשלה בראשותו. היה זה מאמץ־שווא, שאך הגביר את תחושת־הכישלון.

● קללת האלים

ב ציבור ששטה ההכרה כי פרס הוא „מפסידן" מיקצועי, אדם שפשוט אינו יכול לנצח, שגזר עליו להפסיד שוב ושוב.

למחרת היום הישווה אותו העולם הזה לסיסיפוס, מלך קורינתוס, מגיבורי המיתולוגיה היוונית, שהאלים קיללוהו אחרי שהרגיז את צאוס.

סיסיפוס נשלח לשאול־תחתית, ושם נגזר עליו לגלגל במאמץ בביר סלע בבר אל ראש־גיבעה. בכל פעם, כשהיה מגיע לשם, היה הסלע מחליק ומידרדר שוב למטה. וכך עד סוף כל הימים.

האם נראה כמו סיפור־חייו של פרס. כמה פעמים זה קרה לו?

האם לא עלה לגדולה תחת כנפיו של בן־גוריון ועמד לרשת את ממלכתו — ולפתע הורד הזקן וכותו של פרס התפורר?

האם לא ניסה לבנות מחדש את כוחו תחת שילטון אשכול, ועל סף ההצלחה הכריח אותו בן־גוריון לנטוש את הכל וללכת אחריו למידבר של רפ"י?

האם לא ניצח על מערכת־הבחירות של רפ"י, שהכל ניבאו לה ניצחון, וביום הבחירות זכה בהישג חסר־משמעות?

האם לא בנה את רפ"י בסבלנות — ובבוא היום קטף משה דיין את כל הפירות והפך אליל ההמונים?

האם לא צריך היה לרשת את השילטון כאשר התמוטט שילטון גולדה מאיר ודיין — והנה צנח יצחק רבין מן השמיים הכחולים וחטף את הפירות בלי מאמץ?

האם לא הצליח למוטט את שילטונו של רבין במאמץ סבלני וזכה במינוי המערך לתפקיד ראש־הממשלה, ואז קרה הדבר שלא־ייאמן, ושאיש לא ציפה לו — הליכוד הגיע לשילטון?

האם לא הובטח לו ניצחון בטוח ב־1981, ואחרי שכבר הכריז על הניצחון — נשמט השילטון מידיו שוב?

סיסיפוס לא היה הגיבור הטראגי היחידי, שגורלו המר רמה לזה של פרס. ניתן היה להשוותו גם לטאנטאלוס, מלך פריגיה, שנגזר עליו לעמוד במים עד צווארו, כשסלע גדול מרחף מעליו ומאיים לרסקו בכל רגע. כשניסה לרוות את צימאונו נסוגו המים, והפירות שהיו תלויים מעל לראשו נסוגו כשניסה לשבור את רעבונו.

גורלו גם הזכיר את גורל בנות דאנאוס, שנגזר עליהן לצקת מים לכלי נקוב, שלא התמלא לעולם.

אולי אפשר היה להשוות את פרס גם לטיטיוס. צאוס הזועם היגלה אותו לשאול, שם הוטל על שני נשרים לאכול את כבדו, שצמח שוב ושוב מחדש.

פרס יכול היה לאכול את עצמו אחרי כישלונו ב־1981. הוא לא עשה זאת. הוא עשה דבר שבימעט לא ייאמן: חזר לעבודה בסבלנות עיקשת — והתכונן לבחירות הבאות.

בינתיים הוביל אריאל שרון את בגין להרפתקה האומללה של מילחמת־הלבנון, שגרמה לטראומה לאומית חסרת־תקדים. בגין עצמו לקה בדיכאון פסיכוטי וסגר את עצמו בדירתו. האינפלציה עלתה לשחקים. פשטה הרגשה של התפוררות.

בבחירות של 1985 השיג שימעון פרס סוף־סוף, אחרי מאבק של 30 שנים ויותר, את מבוקשו. הוא ניצח — אם כי ברוב זעום — והועמד בראש־הממשלה.

המסכסכן, כך היה נדמה, חדל מלהפסיד. קיללת־האלים נשברה. שימעון פרס היה לראש ממשלת־ישראל.

● סוף־סוף — מנהיג!

ש ימעון פרס הגיע לאן שרצה כל חייו להגיע, ליעדו של כל פוליטיקאי אמיתי: לישכת ראש־הממשלה.

בלישכה, אגף מרווח ואווירי בקומה השניה בבניין־הקוביה של מישרד ראש־הממשלה, חלו שינויים. מקיר חדר־הישיבות הורדו תמונות ראשי־הממשלה הקודמים („המאווליאום", בפי הפקידים). כדברי אחד מראשי הלישכה: „כדי שלא נצטרך להביט כל הזמן בתמונותיהם של בגין ושמיר." נעלם גם תצלום גדול של ארץ־ישראל והארצות השכנות. שצולם על־ידי לווייני אמריקאי. „זה נראה אימפריאליסטי מדי," העיר אותו פקיד. במקום כל אלה באו ציורי־שמן של נופי הארץ, שהושאלו על־ידי המוסיאון.

גם בנוף האנושי חל שינוי גדול. נעלמו אנשי „המישפחה הלוחמת" של בגין, שיעילותם היתה מוטלת בספק. במקומם באה חבורה של „יועצים", הדומים זה לזה להפליא גם בחיצוניותם — כולם בחורים צעירים־יחסית, ממושקפים, נעימים, קונפורמיסטיים, שקטים, אחראיים (ראה מיסגרת בעמוד 31).

יצחק רבין ישב בשעתו בחדר ראש־הממשלה, מאחורי שולחן עבודה גדול וחלק שלא היה עליו אף נייר אחד. הוא לא קרא לעוזריו, אלא כשהיה זקוק להם. הוא ניהל את שיחותיו כשהוא לבדו. ואילו פרס, שתפס את מקומו באותו חדר, מוקף תמיד יועצים ועוזרים. הם יושבים סביבו. מקשיבים, אך אינם מתערבים.

לבאורה, השינוי כל אשר רצה להשיג. לא זו בלבד שהיה ראש־הממשלה, אלא שעמד בראש הממשלה שבימעט כל העם עמד מאחוריה.

מבין 120 חברי־הכנסת, רק 22 נותרו מחוץ לקואליציה. גם אנשי ישראל־השניה, הבוחרים המסורתיים של הליכוד, שקיללוהו בבחירות 1981, הריעו לו בביקוריו. האיש שסבל מילדותו מתחושה של דחייה וזרות, ולאחר מכן מחוסר פופולריות פוליטית ואישית, וכזה עתה בסיקרי דעת־קהל בהסכמת רוב גדול של הציבור.

יתר על כן: הוא בא אל התפקיד מוכן יותר מכל קודמיו, מחוץ לבן־גוריון.

במשך 36 שנים עמד ליד מוקד קבלתן של ההחלטות המדיניות והביטחוניות הגדולות של המדינה. בן־גוריון הגדול עצמו היה מורהו. במשך 20 שנה עסק בעצמו ביחסי־חוץ. מאז היותו נער בן 14 היה עסקן, אשר ידו על דופק החיים הפוליטיים בארץ.

סוף־סוף ניתנה לו — כביכול — ההזדמנות להוכיח מה הוא מסוגל לעשות. אך היתה זאת הזדמנות מדומה.

יתכן שקיללת־האלים לא נשברה, אלא אך שינתה את צורתה. כמו טאנטאלוס, יכול היה פרס להושיט את ידו אל פירות השילטון, שהיו בטווח ידו, אך בכל פעם שהושיט את ידו נסוגו הפירות.

הוא מצא את עצמו במיטת־סדום של הרוטציה. בטבסים מחוכם ומרושע מסרו לו האלים את השילטון בתנאים שמנעו ממנו להשתמש בו בראוי.

● בידכת הרוטציה

ה בחירות לכנסת ה־11 הולידו פרלמנט שהיה מחולק, ממש שווה־בשווה, בין גוש „שמאלי" וגוש ימני. הליכוד לא יכול היה בשום פנים להקים ממשלה משלו, גם יחד עם כל הדתיים. למערך היתה לכאורה אפשרות כזאת — אך פרס פסל אותה מכל וכל על הסף.

המערך וגרוריו (ר"ץ, שינוי, יחד של וייצמן) מנה 53 מנדאטים. אילו היה נעזר ב־6 הקולות של הרשימה המתקדמת ורק"ח, היה מגיע ל־59. בעזרת שני קולות נוספים (למשל: ייגאל הורביץ ואהרון אבו־חצירא) היה עובר את סף ה־60. זה הספיק להקמת ממשלה. יתכן שכמה מן הדתיים היו מתקפלים במיקרה זה ומצטרפים.

אילו הלך בדרך זו, יכול היה פרס לבצע תוך כמה שבועות וחודשים מדיניות נועזת ומלהיבה באחד המישורים (הנסיגה מלבנון, יוזמת־שלום כלפי חוסיין ואש"ף, רפורמה בלכלית נוקבת) ואז לסנות שוב אל הציבור, ולתבוע אימון מחדש.

אפשרות זו כלל לא עלתה על דעתו של פרס. היא היתה

סאדאת, אורחו של בגין, בין פרס וגולדה

תשפת אותו להתקפות פרועות של הימין. הוא עצמו דחה מכל וכל את האפשרות של שותפות כלשהי עם רשימות הדוגלות במשא־ומתן עם אש"ף — בניגוד לעמיתיו באיטליה ובצרפת, שהיו מוכנים להיעזר בתמיכת הקומוניסטים, בתוך הממשלה או מחוצה לה.

ויתכן שהשפיעה כאן סיבה תת־הכרתית נוספת: לא היתה באמתחתו של פרס תוכנית כלשהי, חדשה ונועזת, לביצוע מיידי. היו לו רק סיסמות של בחירות.

הקואליציה הגדולה, תחת דגל "האחדות הלאומית", קסמה לו לאין־ערוך יותר. סירושה היה שגם הימין מקבל אותו בראש־הממשלה. הטראומה של 1981, העגבניות באסיפות־הבחירות והתנועות הגסות, העניקו בעיניו קסם מיוחד ל"אחדות הלאומית". הצורך להיות מקובל היה חזק יותר מן הצורך לעשות דברים.

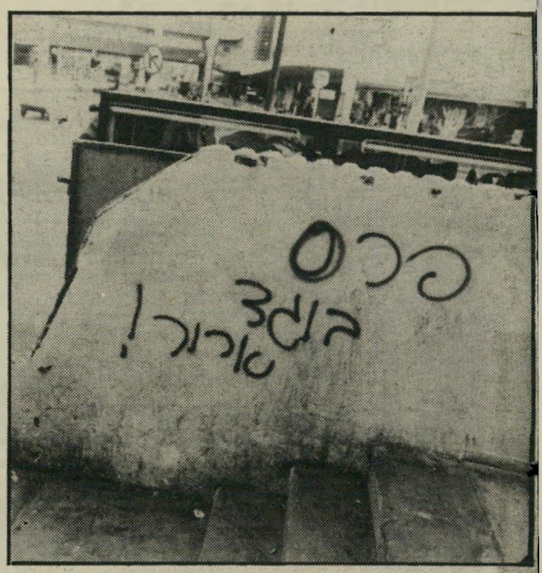
הממשלה קמה על ברכי הסכם, שיצר למעשה פררציה של שתי תת־ממשלות, אחת ימנית ואחת "שמאלית". לא זה בילבד שפרס התחייב למסור את התפקיד כעבור שנתיים ליצחק שמיר, ראש הליכוד, אלא שגם עד אז לא יכול היה לקבל שום החלטה חשובה בלי הסכמתם של שמיר והבריו. לליכוד ניתן וטו מוחלט על כל פעולה ממשלתית.

זה נראה כוויתור אכזרי על יכולתו של ראש־הממשלה לבצע מדיניות ברצונו. אך במהלך השנה התעורר החשד כי בעצם זהו מצב נוח לפרס. הוא סיפק לו תירוץ מוחלט לכל מחדל, בכל שטח. הוא חיסן אותו מראש מפני כל אישום של כישלון.

נוצר מצב אובייקטיבי של חוסר־אחריות מדינית וחברתית, שתאם — אולי — צורך סובייקטיבי של פרס עצמו שלא לעשות דברים דרמאתיים, לא להסתכן בפיתרונות גדולים. אלא לזוז בצעדי־צב מיום ליום.

עיקר עמלו של ראש־הממשלה היה מושקע במאמץ יומיומי לגבש רוב כלשהו בממשלה לצעדים זעירים בשטח זה או אחר. היה צורך לשאת־ולתת עם אנשי הליכוד, להיזום בתחבולות ובמאניפולציות, לנהל תככים, לכבות שריפות, לשכך סערות של השמצות הדדיות.

דווקא בכגון אלה מצטיין פרס — אולי יותר מאשר בשטחים שבהם היה צריך לעסוק, אילו אבן היה ראש־ממשלה עצמאי, חופשי במעשיו.

אם זה נכון, הרי לא היתה הרוטציה המשך של קיללת־האלים, אלא ברכה מוסווית.

● "צבא שיש לו מדינה"

מובן שמצב כזה לא היה אפשרי — וגם שימעון פרס לא היה מסכים להיכנס למיטת־סדום זו — אילו חש שיש הבדל תהומי בין תפיסותיו לבין תפיסות הליכוד, לעומת הבדל קטן בין תפיסותיו לבין תפיסות השמאל.

הספם־הקואליציה והרוטציה היה אפשרי רק מפני שפרס ידע בליבו שהמצב הפוך — שהליכוד קרוב לו יותר, במהות הדברים, מאשר השמאל החוץ־ממי־סדי.

זה בא לידי ביטוי, השנה, בשטח הכלכלי־חברתי.

כשהגיע פרס לשילטון, עמד המשק הלאומי לפני התמוטטות. האינפלציה הדוהרת, שעברה 400% ואיימה להגיע ל־1000%, נוספה לגרעון מחריד במאזן־התשלומים של המדינה. אפשר היה לחזות שתוך זמן קצר אי־אפשר יהיה לייבא חומרי־גלם, שתיווצר אבטלה המונית, שהכלכלה כולה תקרוס תחתיה.

כשהסתבר שאין לממשלה שום תוכנית, נכנס פרס עצמו לעובי־הקורה. לא היה לו מושג רב בכלכלה, אך הוא התמסר לבעיה בעקשנות ובהתמדה, כמו לשאר הבעיות, הקשיב וחיפש פיתרונות. תחילה עסק בקוסמטיקה של "עיסקות חבילה", ולבסוף, כשאי־אפשר היה עוד לדחות את ההחלטה, נתן את בירכתו ל"תוכנית כלכלית" בעלת תוכן ממשי.

היתה זאת תוכנית ימנית מכל הבחינות. היא לא פגעה במאומה בשכבות האמידות, הכוללות בישראל גם את ראשי־המיפלגות ומנהלי־ההסתדרות. היא הורידה את השכר הריאלי של השכירים ב־30%.

היתה זאת הסיבה סוציאלית אמיתית נגד השכבות הדלות, תוד הגדלה חמורה של הפער הסוציאלי בין עשירים ועניים, ובמילא גם בין העדות.

בעוד שאנשי־חרות הפופוליסטיים השמיעו זעקה דמגוגית גדולה, זכה פרס בתמיכה מאסיווית של השכבות האמידות, שנציגם האמיתי בממשלה היה שר־האוצר יצחק מודעי.

האם היתה אלטרנטיבה? רוב הכלכלנים הרציניים, וגם רבים מאישי־הציבור הרציניים בימין, הצביעו עליה: קיצוץ דראסטי של תקציב־הביטחון, שגדל ללא כל פרופורציה גם בשעה שהכוח הצבאי הגדול ביותר בעולם הערבי — מצריים — פרש מן המערכה, עיראק היתה עסוקה לזמן רב עם איראן, ומול ישראל לא התייצב שום כוח של ממש מילבד הדחליל הסורי, שלא היה לו כל עניין או אפשרות לתקוף.

פרס לא הלך בדרך זו. לכאורה, היתה לכך סיבה פוליטית־טכנית: הוא לא יכול היה להתגרות ביצחק רבין. באיזון הערדין בממשלה, היתה תמיכתו של רבין בפרס חיונית. ורבין, שרצה למצוא חן בעיני קציניו, התנגד בחריפות לכל קיצוץ משמעותי.

אך גם כאן נראה שהסיבה הטכנית היתה בגדר אמתלה. פרס עצמו השקיע בשעתו מאמץ גדול ברכישת אהדתם של קציני צה"ל. לא היה עולה על דעתו לעשות מעשה שיקומם את הקצונה נגדו.

ומעבר לזה: כל חייו היה פרס "ביטחוניסט". במשך שנים היה אחראי למשק הביטחוני. הוא התגאה בחלקו המכריע בבניין התעשייה האווירית והתעשיה הצבאית. בימי כהונתו כשר־הביטחון תפח צה"ל בכוח־אדם ובנשק, והגיע לממדים של צבא המבוסס על כמות יותר מאשר על איכות. בימי כהונתו הוזכרה בישראל האימרה של מיראבו על פרוסיה: "זאת לא מדינה שיש לה צבא, אלא צבא שיש לו מדינה."

לא היה צורך במחסום של רבין או שמיר כדי למנוע קיצוץ התקציב הצבאי. פרס עצמו לא היה מסכים לכך.

● לשבור רדין בשבת

מצב דומה היה קיים לגבי הסוגיה הדתית.

כאשר התמנה כראש־הממשלה, מיהר פרס לכותל המערבי ותחב פתק בין אבניו. מאז הוא עלה לרגל לרבנים, קיים פגישות ללא־ספור עם המיפלגות הדתיות. הצטלם כשהוא נושא תורה

הטראומה של בחירות 1981: כתובות על הקירות (מימין) והפרעות לאסיפות פרס (למעלה)

רגע של אושר: במיצער האחד במאי

(המשך מעמוד 29)

ומניח תפילין, השתדל לעזור לדתיים להעביר חוק־כפייה חדשים ויצא מגידרו כדי להיות מקובל על־יהם. זרם הכספים למיפלגות הדתיות נמשך כמו מימים ימימה.

לכאורה היו לכך סיבות פוליטיות טובות מאוד. היה זה ביטוח למיקרה של התפרקות ממשלת־האחדות. כדי להקים ממשלה צרה בראשותו, היה פרס זקוק לפחות לחלק מן המחנה הדתי.

אולם סיבה זו היתה מפוקפקת. אילו נוצר המצב שבו היה פרס זקוק לקולות הדתיים — היה יכול לשלם להם את המחיר הדרוש או. פוליטיקאי אמיתי, כמו יצאנית אמיתית, אינו מעניק את שרותיו לפני התשלום. להיפך: אילו מנע חסדים מן הדתיים היה מגביר את תשוקתם לממשלה צרה, שבה לא היו בטלים בשישים כמו בממשלת־האחדות.

פרס עצמו הסביר את הדבר במושגים רחבים יותר. „יש בעם מחנה לאומני גדול ומחנה דתי גדול. אם נגרום לכך ששני מחנות אלה יתאחדו, ייגזר עלינו מצב של מיעוט נצחי."

זה היה הגיוני, אם כי היתה בהסבר זה התעלמות מן התהליכים העמוקים יותר. החינוך הדתי, שפרס פרש עליו את חסותו, מגדיל מדי שנה את המחנה הלאומני־משיחי, המאיים על המדינה ועל המישטר הדמוקרטי.

אולם מתחת לכל ההסברים הראציונליים היה חבוי גורם בלתי־ראציונלי. אין ספק שהוא היה המכריע.

בשש השנים הראשונות של חייו — שנים מכריעות בגיבוש אופיו של כל אדם — היה שימעון פרסקי ילד דתי למהדרין. סבו, שמילא במידה רבה את מקום האב הנעדר בשנים אלה, היה רתי ארוך, ולקח אותו מדי שבת לבית־הכנסת, ששאר בני־המישפחה נעדרו ממנו. גם כיום נזכר פרס בתקופה זו באהבה עמוקה. הוא נהג לספר בגאווה על היום שבו חזר מבית־הכנסת בשבת ומצא בבית את הרדיו החדש — מכשיר יקר ויקר־מציאות בימים ההם — משמיע בקול רם מוסיקה. לדבריו, ניפץ את הרדיו לרסיסים, ומאז לא הפעילו ההורים בשבתות את הרדיו שנקנה תחת השבור.

הביוגראפיה שלו מצטטת את דבריו: „כשהייתי נער, התלהבתי מאלוהים. הייתי משוכנע בקיומו, ירא מחמתו, נתלה באופקיו הרחבים והנעלמים. שיחרתי את פניו הלא־נראים, והתפללתי לשלומו בהתלהבות שלא ידעה מרגוע. הייתי קנאי למנוחת־השבת."

אמנם, כשנכנס לבית־הספר העברי של העיירה, המיר את הדת בציונות, בהשפעת מורהו, יהושע רבינוביץ, שכיהן לאחר מכו חשובה לאין־שיעור יותר היתה ההזדמנות שהתגבשה במיזרח. מתוך תיקווה לתזוזה ישראלית, עם עליית המערך לשילטון, כרת יאסר ערפאת ברית עם אויבו־לשעבר, המלך חוסיין. יחד הציעו השניים הצעת־שלום שלמה: משא־ומתן ישיר במיסגרת ועידה בינלאומית, הכרה הדדית ושלום, שבמיסגרתו תחזור ישראל לגבולותיה הקודמים ותקום לצידה מדינה פלסטינית, שתהיה משולבת בקונפדרציה עם ירדן.

היתה זאת הצעה שאיפשרה — גם למי שלא היה מוכן לקבלה כמו שהיא — פתח לפתיחת משא־ומתן. אולם ישראל החתה אותה על הסף. היא סירבה לנהל כל משא־ומתן עם נציגי אש"ף, סירבה למשא־ומתן בתנאים שהיו אפשריים לחוסיין, והטילה וטו יעיל מאוד גם על הידברות בין ארצות־הברית ושליחי אש"ף וחוסיין.

מחווה לדתיים: נושא ספר־תורה ברומניה

לא נותרו אלא נסיעותיו של אחד ריצ'ארד מרפי, פקיד במישרד־החוץ האמריקאי.

העילה לקיפאון המוחלט: הליכוד לא הסכים גם לצעדים הקטנטנים שפרס היה מוכן להם.

הסביר פרס לאמריקאים, וגם למקורביו: „אני מעוניין לשתף את הליכוד לפחות בראשיתו של המשא־ומתן." זה היה כביר, אילו זה היה ניתן. אך פרס ידע היטב שזה בלתי־אפשרי, הן בשל התחרות הלאומנית הפרועה בקרב הליכוד עצמו, הן בגלל התנגדותו הטוטאלית של הליכוד לניהול משא־ומתן כלשהו על „יהודה ושומרון וחבל־עזה."

בלשונו החלקה, שופעת הדימויים, הטיל פרס את עיקר האשמה על אש"ף, על סירובו לאפשר משא־ומתן עם נציגים פלסטיניים שייבחרו למעשה על־ידי ממשלת־ישראל. „אש"ף צריך להחליט אם להכיר בישראל (ללא תמורה) ולנהל משא־ומתן איתנו, או לאפשר לנציגים פלסטיניים אחרים לנהל איתנו משא־ומתן. זה כמו בת־יס. או שצריכים להתייחס אליה כאל דג, ולאכול אותה, או להתייחס אליה כאל אשה, ולעשות איתה אהבה."

לפי גירסתו, אש"ף הוא המחמיץ הזדמנות על־ידי אי־מתן היתר למלך חוסיין לנהל בשם הפלסטינים משא־ומתן ישיר עם ישראל. כי בינתיים יקומו התנחלויות חדשות, ותיווצרנה עובדות חדשות בשטח. „ההיסטוריה זה לא סרט־וידיאו, שאפשר לגלגל קדימה ואחורה. היא כמו סרט, ההולך רק קדימה."

ולגבי סיכויי המשא־ומתן: „כשנכנסים למשא־ומתן, ולכל צד יש פיתרון, מתגבש לא פעם במהלך המשא־ומתן פיתרון שלישי, שאיש לא חשב עליו קודם לכן. משא־ומתן יוצר אווירה חדשה."

ובזעם, על הצד השני: „הם לא יודעים את הבעיות שלנו? שיש ליכוד? שיש מתנחלים? צריכים להציע הצעה שאפשר להגשים אותה בתנאים אלה!"

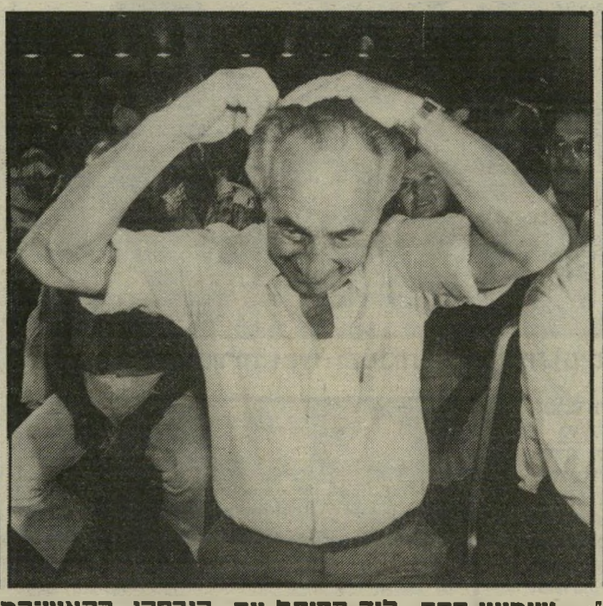
כך מתחלקת האשמה בין הליכוד מצד אחד ואש"ף מצד שני. בין שתי אשמות אלה, עובר שימעון פרס. לפחות בעיני עצמו, כבני־ישראל בים־סוף.

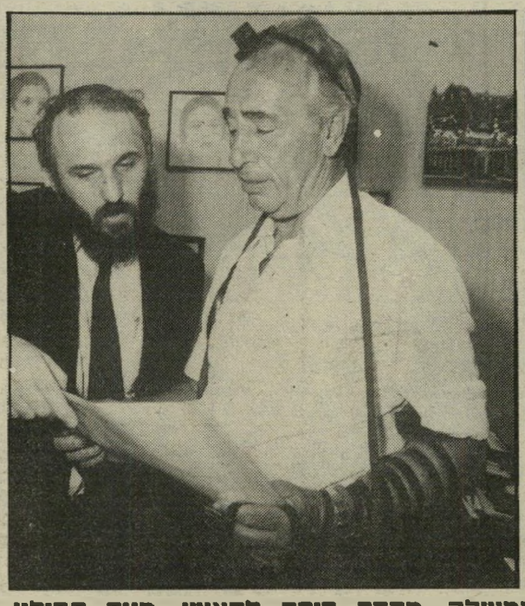
אולם גם במישור זה יתכן מאוד שהוטעו של הליכוד אינו הגורם האמיתי לשיתוק, אלא רק אמתלה. האם רוצה שימעון פרס באמת לפתח יוזמה נועזת? מה היה עושה אילו עמד בראש ממשלה משל עצמו, בלי שותפים משתקים?

אין שום סימן בעברו של פרס היכול להעיד כי במיקרה כזה אכן היה עולה על דרך השלום, שהוא אפשרי, והכרוך בניתוח מכאיב מאוד, ואולי במילחמת־אזרחים בתוך המדינה.

הרצון — הסביר כשלעצמו — לשתף את הליכוד במשא־ומתן פירושו, למעשה, ויתור על המשא־ומתן.

„כשהייתי נער, התלהבתי מאלוהים": שימעון פרס ליד הכותל עם היבחרו כראש־הממשלה, מהדק כיפה לראשו, מניח תפילין

כשר־האוצר בממשלה שבה כיהן פרס כשר־הביטחון, אולם אין צורך בניתוח פסיכולוגי עמוק כדי להבין כי לאיש העומד על בסיס של חוויות־ילדות כאלה, הנוסטלגיה לחמימות של אמונה ודת היא צורך עמוק.

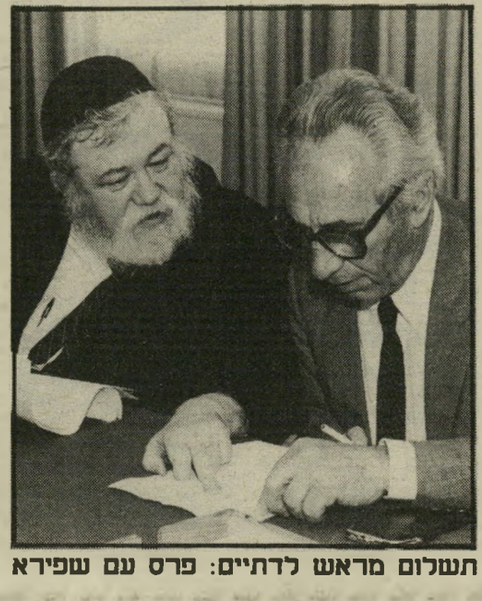
איש בזה בוודאי אינו יכול לעמוד במאבק תקיף ונחרץ נגד הדתיות המשיחית, הלאומנית והאנטי־דמוקרטית, המאיימת על המדינה.

פרס עצמו הסביר את חיזורו אחרי המחנה הדתי בצורה ראציונלית, שאינה מורדת למניעים עמוקים יותר: „אני מוכן שלא לאכול בשר־חזיר במשך עשר שנים!" אמר בסוף תשמ"ה לאחד מקורביו, „אם זה ימנע מילחמה!" הוא הסביר כי ממשלה של הליכוד והדתיים תקפיא את תהליך־השלום — ובהעדר התקדמות לשלום, תהיה המילחמה בלתי־נמנעת, במוקדם או במאוחר.

● בין שמיר וערפאת

אך דווקא „תהליך השלום" היה הקורבן העיקרי של ממשלת־האחדות. במשך תשמ"ה הוא קפא לחלוטין. חוץ מכמה מחוות חסרות־חשיבות ביחסים בין ישראל ומצריים, לא זז מאומה.

היחסים עם מצריים דרכו במקום, בגלל הבעייה המגוחכת של פיסת־החוף של טאבה, שבה התנחל מלונאי בחסותו של בגין. אחרי שישראל החזירה את כל השטח העצום של סיני למצריים, יחד עם אוצרות־הנפט, היא היתה מוכנה להקפיא את היחסים בגלל כמה מאות מטרים. הסיבה לאבסורד: הליכוד אינו נותן.

תשלום מראש לדתיים: פרס עם שפירא

● אל הירדן! אל הליטאני!

בכל הקאריירה שלו היה שימעון פרס ממוקם בצד המיל־חמתי, ה„אקטיביסטי", של מפא"י, רפ"י ומיפלגת־העבודה. הוא היה שותף מלא של דיין בפעולות־התגמול, שהכינו את מילחמת־סיני — מילחמה שהיתה תוקפנית לכל הדיעות, בדומה למילחמת־הלבנון. הוא קיבל ללא־עידעור את התפיסה של בן גוריון, שהכחישה כל אפשרות של שלום עם הערבים, ושדגלה בברית עם מעצמה מערבית אחת, לפחות, כדי להילחם בערבים. בן־גוריון סירב עם קום המדינה לקבוע לה גבולות כחוק, בתיקווה לנצל כל הזדמנות אפשרית כדי להרחיב את גבולותיה.

פרס היה חסיד נלהב של שיטה זו. על ההכנות למילחמת־סיני מספר הביוגראף, מפי פרס: „בן־גוריון ויתר, אם כן, על דרישתו שישראל לא תהיה זאת שתתחיל בפעולות־האיבה. לא היו אלה הצרפתים והבריטים שגרמו לוויתור זה. למעשה נכנע בן־גוריון לרצונם של דיין ופרס, שראו נקודה זו כשולית..."

בשיא חגיגת־הידידות עם פראנץ־יוזף שטראוס הגרמני, ב־1958, „נתקף פרס," לדברי הביוגראף־מטעם שלו, „בשיכרון חושים מסויים. הדבר בא לידי־ביטוי כאשר דיבר על המטרות הלאומיות שלנו'. הראשונה והעיקרית, אמר, היא שינוי גבולות המדינה. אנו חייבים לשאוף לשינוי גבולות מדינת־ישראל'. הוא

(המשך בעמוד 34)

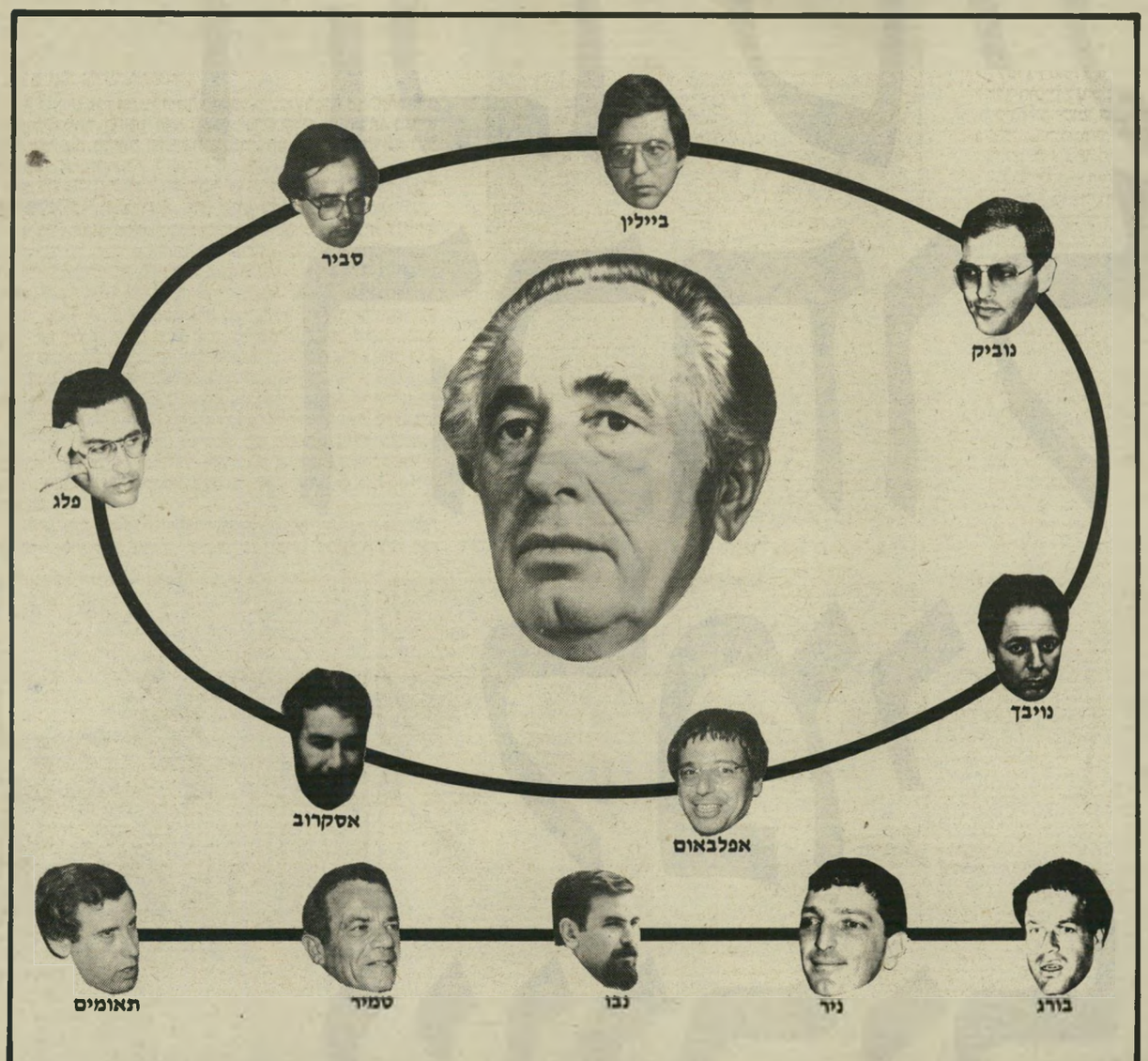
כל אנשי "שימון"

אפשר ללמוד הרבה על אופיו של מנהיג על פי דמות העוזרים והיועצים המקיפים אותו. יש מנהיגים חזקים, המקיפים את עצמם באנשים עצמאיים, בעלי כושר ומעמד משלהם בשטחים השונים, המתווכחים עם הבוס ואינם חוששים לחלוק על דעתו. דויד בן־גוריון, למשל, העלה עוזרים כמו משה דיין, טדי קולק ושימעון פרס, שכל אחד מהם עשה אחר־כך קאריירה חשובה משלו.

יש מנהיגים המקיפים את עצמם בידידים אישיים. כך הביא עימו מנחם בגין את יחיאל קדישאי ומתתיהו שמולביץ, אנשי "המישפחה הלוחמת", לצד היועצים שירש מקודמו, כמו אפריים פורן ודן פתיר, אנשי המערך, שהמשיכו לעבוד אצלו.

שימעון פרס הקיף את עצמו בקבוצה גדולה של עוזרים, הדומים זה לזה במידה רבה, ובחלקם גם מבחינה חיצונית. הם אנשים המסורים לו אישית לחלוטין, שאינם מבליטים את אישיותם העצמאית. כולם צעירים, שקטים, חרוצים ושקדניים, ומטרתם הבלעדית, כך נראה, היא לשרת אותו. אין הם יועצים בעלי מעמד עצמאי, אלא עוזרים אישיים.

מי הם?

כ מה מהבכירים שבקרב עובדי מישרד־ראש־הממשלה לוקים ב־"תיסמונת דלת־הזכוכית".

גם אם הדברים אינם באים לידי ביטוי בעבודה היומיומית, הרי שה־תיסמונת מורגשת היטב ביחסים ש־מתחת לפני השטח. מי שנמצא מעברה האחד של דלת־הזכוכית מרגיש קרוב לדופק העניינים ובטוח במעמדו ליד ראש־הממשלה. האחרים, מעברה ה־רחוק של הדלת השקופה, מרגישים קצת זנוחים ורחוקים.

● מאחורי דלת־הזכוכית

ל ישכתו של ראש־הממשלה נמצאת בקצה מיסדרון. בינה לבין שאר החדרים בבניין מפרידה דלת־זכוכית לרוחב כל המעבר. כל מה שנמצא בפנים, מעבר לדלת, הוא לישכת ראש־הממשלה.

בחדר מימין, חדר קודם למישרדו של שימעון פרס, יושבות המזכירות **ועליזה אשד**, עוזרת אישית לראש־הממשלה ואשתו של העיתונאי חגי אשר. בחדר סמוך יושב **בועז אפל־באום**, ראש־הלישכה.

אפלבאום (38), חיפאי במקור, היה סטודנט־למישפטים באוניברסיטה ה־עברית, לא סיים את לימודיו, חזר ל־חיפה והמשיך שם את לימודיו בנוש־אים אחרים. הוא היה מזכיר אירגון־הסטודנטים, וכך הגיע למיפלגת־ה־עבודה.

תקופה מסויימת שימש יועץ לחיים בר־לב, כשזה היה שר־התעשייה־וה־מיסחר. אחרי המהפך ב־1977 עבר עם אנשי מיפלגתו לבניין שברחוב הירקון בתל־אביב, ומאז הוא הולך יד ביד עם פרס.

אפלבאום מוכר יותר בחוגי הבו־הימה התל־אביבית מאשר בחוגים ה־פוליטיים היבשים. הוא איש חביב, ש־אינו נוטה להתבלט. הוא ידוע באהבתו הרבה לקולנוע, ולפני חודשים אחדים הצליח לקבל לידיו את תפקיד יו"ר המכון לקולנוע, הנמצא בשליטת מישרד־החינוך. כרגע עושה אפלבאום את התפקיד בהתנדבות, ולשם כך הוא נמצא יום אחד בשבוע בתל־אביב, ב־מכון.

אפלבאום אחראי על הלישכה ועל הפגישות, ומכין לפרס גם את החומר לנאומיו.

מול דלת הזכוכית המפורסמת, בקצה חדר הכניסה המרווח, נמצא חדר־הישיבות של ראש־הממשלה, שבו נערכות גם ישיבות הקבינט המצומצם. כשנכנסו אנשי פרס ללישכה, מצאו על הקיר סידרת תמונות רישמיות של כל ראשי־הממשלה הקודמים. ביוזמה של חידוש הורדו כל התמונות האלה מן הקיר ונגנזו. במקומן הצליח אפלבאום להגיע להסכם עם מוסיאון ישראל, שלפיו ישאיל המוסיאון תמו־נות ויחליפן במקוריות מדי חצי שנה. כרגע תלויות בחדר תמונות של נחום גוטמן, מרדכי ארדון, יגאל תומרקין, איזון שוובל ויצירה של הפסלת אילנה גור.

שינוי מהפכני נעשה גם במישרדו של פרס עצמו. על הקיר שמאחורי שולחן ראש־הממשלה יש ארון־ספרים גדול, שאת מדפיו מילאו כרכים כחר־לים של כל דיברי הכנסת. גם ספרים אלה הועברו למקום אחר, ובמקומם הועברה לשם, כמעט במלואה, סיפ־רייתו של פרס מלישכתו בבניין מיפ־לגת העבודה בתל־אביב.

ליד חדר־הישיבות נמצא חדרו של **עזריאל נבו**, אלוף־מישנה במילו־אים, יועצו הצבאי של ראש־הממשלה. את נבו קיבל פרס בירושה. מייד כש־התמנה כראש־הממשלה, בסערת המ־נויים החדשים, דובר גם על מינוי של מזכיר צבאי. שמות רבים נלחשו מפה לאוזן ונכתבו בעיתונים, אך לבסוף לא נערך שום מינוי חדשני לתפקיד זה. נבו היה עוזרו של אפריים פורן, יועצם הצבאי של יצחק רבין ומנחם בגין. בינתיים הועלה בדרגה. בגין הוריש אותו לשמיר ושמיר לפרס. הוא פונק־ציונאלי בתפקידו, ואינו מרבה להופיע בכלי־התיקשורת.

בחדר הסמוך נמצא מרכז־התיק־שורת של הלישכה. שם יושב **אורי סביר**, יועץ ראש־הממשלה לענייני תיקשורת, **ברוך אסקרוב**, עוזרו של סביר ושתי מזכירות.

סביר (32), נשוי ואב לבת, הוא רמות חדשה בחבורת־הצעירים המ־קיפה את פרס. הוא איש מישרד־החוץ, ובנו של אחד הדיפלומטים הראשונים של ישראל. נפתלי לביא, שהיה מנ־קורבי פרס והיה יועץ־התיקשורת שלו במישרד־הביטחון, גילה את סביר כש־זה היה עדיין צוער במישרד־החוץ, ר־טיפח אותו. את תקופת־ההתמחות שלו עשה סביר בשגרירות ישראל בקנדה, וזמן קצר אחר־כך שלף אותו לביא ו־הביא אותו לתפקיד יועץ־תיקשורת בקונסוליה הישראלית בניו־יורק.

כשפרס נכנס ללישכה והתחיל ב־סידרת המינויים, דובר גם על יועץ לענייני־תיקשורת. אנשים רבים, בי־ניהם עיתונאים בכירים ומפורסמים, היו מועמדים, לפחות על הנייר, לתפ־קיד.

זהו תפקיד חשוב. מי שממלא אותו נמצא בקשר רצוף והדוק עם ראש־הממשלה. הוא שותף לרוב ההחלטות. יועץ התיקשורת מלווה את ראש־הממשלה בסיורים ובמסעות בעולם. זהו תפקיד המאפשר קשירת קשרים חובקי־עולם.

לבסוף נסע פרס, ראש־ממשלה טרי בן חודש, לארצות־הברית, לפגישה ראשונה בתפקיד זה עם רונלד רגן, הנשיא. שם סיפק סביר את שרותי־ה־תיקשורת לראש־הממשלה החדש. נו־צר קשר טוב בין השניים, נפתלי לביא המליץ, פרס קיבל את ההמלצה והביא את סביר איתו לארץ, ללישכה.

אין ספק שסביר הוא איש־מיקצוע, הוא תרוץ ועובד במשך רוב שעות היום כשהוא צמוד לבוס. אך יש אומרים — שלא לציטוט, כמובן — שהתפקיד עלה לו מהר מדי לראש, שהוא אינו נוהג "להחזיר טלפונים" לעיתונאים, חוץ מכמה עיתונאים בכירים וחשובים, שאיתם הוא נמצא בקשר טוב ומתמיד.

זמן קצר אחרי שנכנס לתפקידו התחיל לדבר בלשון רבים: "אנחנו עשינו, אנחנו אמרנו," וכו', כשהוא מתכוון לראש־הממשלה ולעוזרים.

סביר מתלווה לפרס בסיוריו בארץ, הוא משתתף לעיתים קרובות בפגי־שות של ראש־הממשלה, בעיקר עם עיתונאים, הוא משתתף לעיתים בישי־בות הממשלה ולעיתים רחוקות גם בישיבות הקבינט המצומצם. דלתו של פרס פתוחה לפניו בכל שעות היום, הוא גם מרבה לעבוד איתו בביתו.

בין העיתונאים ידוע שבשבתות אי־אפשר למצוא את יועץ־התיקשורת. הוא משתדל לנתק את עצמו בימים אלה מן העבודה, לעיתים קרובות אינו נמצא בכלל בבית, או מנתק את ה־טלפון.

בין כל היועצים הוא תפס מהר מאוד את דרגת המקורב ביותר ורק **יוסי ביילין**, מוכיר־הממשלה, יכול להיחשב כקרוב יותר אל פרס.

ביחד עם סביר בחדרו יושב גם ברוך אסקרוב, עוזר ליועץ לענייני־תיקשורת. אסקרוב (31), הצעיר בחבורה, נשלף מעבודתו ככתב בגלי־צה"ל, ובקול־ישראל בתקופה הסו־ערת של מערכת־הבחירות האחרונה. הוא היה סטודנט באוניברסיטת תל־אביב. בתקופת הבחירות היה צמוד לפרס בכל מסעותיו, והיה יושב לידו במכונית כשפרס היה נוסע לאסיפות בחירות. הוא נשאר צמוד אליו גם כשהמכונית עלתה לירושלים למישרד ראש־הממשלה, וזכה בתפקיד עם מש־כורת.

אומרים שפרס ממש אוהב אותו

(המשך בעמוד 38)

תכנית המנויים של מפעל הפיס

הכרטיס הכחול למי שיכול.

מגיע לך כרטיס כבוד

אם אתה איש עסוק, שקוע בעבודתך, מרבה בנסיעות, יוצא למילואים או פשוט אוהב נוחיות – תכנית המנויים של מפעל הפיס נולדה בשבילך. עם הצטרפותך, תקבל את הכרטיס הכחול – כרטיס הכבוד של מפעל הפיס. כרטיס המנוי הכחול בעל המספר הקבוע, משחק בשבילך מדי יום חמישי בהגרלת רב־פרס־מצטבר על כל מרכיביה. אינך צריך לפקוד את נקודות המכירה ולו גם פעם אחת. עכשיו, עם הנהגת פרס כדור המזל ברב־פרס־מצטבר, תוכל להכניס הרבה יותר מיליונים לכיס. שים לב: הגרלת כדור המזל (הפרס המצטבר) נערכת בנוסף להגרלת הפרס הראשון. אם כדור המזל עולה בגורל, הפרס המצטבר בסך 80 מיליון שקל,נוסף לפרס הראשון. אם כדור המזל לא עלה בגורל, אתה זוכה בפרס הראשון כרגיל והפרס המצטבר עובר לשבוע הבא. כך הוא יכול לתפוח ולתפוח כפי שמדגימה הטבלה הבאה:

הפרס בשבוע הראשון 100 מיליון שקל + 80 מיליון שקל צבירה = 180 מיליון
הפרס בשבוע השני 100 מיליון שקל + 160 מיליון שקל צבירה = 260 מיליון
הפרס בשבוע השלישי 100 מיליון שקל + 240 מיליון שקל צבירה = 340 מיליון
הפרס בשבוע הרביעי 100 מיליון שקל + 320 מיליון שקל צבירה = 420 מיליון
שמת לב? בשבוע הרביעי אתה מכניס – 420 מיליונים לכיס...

אתה קובע את חוקי המשחק

מי שראוי לכרטיס הכחול, ראוי לשחק בתנאים מיוחדים. בתכנית המנויים אתה קובע את תנאי המשחק: אתה קובע את צורת ההצטרפות, את דרך התשלום וקבלת ההודעות ואת משך התקופה. מפעל הפיס עושה הכל כדי להנעים את השתתפותך ולהקל עליך בכל שלב ושלב.

איך היית רוצה להצטרף לתכנית המנויים?

רק תבחר והכרטיס הכחול יישלח לביתך. ע"י הבנק? מלא את טופס ההצטרפות בסניף שלך, מסור אותו לפקיד במקום ואתה מנוי. תוכל להצטרף גם באחת מתחנות ההרשמה או באחת מנקודות המכירה. אין לך זמן? הרם את שפופרת הטלפון וחייג את אחד המספרים האלה:

ת"א: 03־282790; 03־204603.
ובמשך 24 ש' ביממה: (פייג'קול – טלכיס)
ת"א: 03־291251; 03־296829; 03־291949.
י־ם: 02־233171;
חיפה: 04־88791

מסור את מספר כרטיס האשראי שלך ואתה מנוי. אין לך כרטיס אשראי?
חייג לשרותפון: ת"א 03־383838 או למשרדי "מזל קבוע":
חיפה: 04־913613
ב"ש: 057־31669
י־ם: 02־234086
אגב, מדוע לא תמלא את התלוש המצורף, צרף שיק אישי ומאות המיליונים בדרך אליך.

סליחה אדוני, כיצד נוח לך לשלם?

באמצעות כרטיס אשראי? ע"י הוראת קבע? במזומן? בשיק אישי? כל דרך מכובדת. אם אתה בעל כרטיס ויזה, ישראכרט או דיינרס, תוכל להחזר באפשרות הראשונה. חשבונך יחוייב אחת לחודש והודעות הזיכוי תישלחנה לביתך, מיד עם הזכיה.
בחרת בהוראת קבע? החיוב יהיה חודשי באמצעות סניף הבנק שלך. מזומן יקבלו ממך, הן בבנק, הן בתחנות ההרשמה והן בנקודות המכירה. וכמובן, קיימת האפשרות לצרף שיק אישי לתלוש המצורף כאן.
"UP TO YOU SIR"

המנוי לזמן מוגבל או בלתי מוגבל, גבירתי?

ההמלצה שלנו? בלתי מוגבל. הסטטיסטיקה מוכיחה שההתמדה משתלמת. זאת ועוד: תמיד תוכלי לבטל את המנוי ע"י הודעה מוקדמת. על כל פנים, לבחירתך גם תקופות מנוי של כ־3 ו־6 חודשים (13 ו־26 הגרלות). מפעל הפיס לא יכעס...
"UP TO YOU MRS."

שאלת ארבע מאות ועשרים מיליוני השקלים

זכית בפרס הענק, לאן לשלוח את הכסף? (סמן בטופס ההצטרפות את הדרך שבחרת).
נוכל לזכות את חשבונך ישירות בבנק;
נוכל לשלוח לך שיק הביתה או לכל כתובת שתבחר.
כך לגבי כל זכיה בתכנית המנויים, שבה הסיכוי לזכות בפרס כלשהו, הוא עצום – כמעט 1:3.

הצטרף ל־200 אלף האנשים, שיכולים.
עכשיו אתה יודע שגם אתה יכול.

יחידת הספורט

לכבוד
"מזל קבוע" ת"א, ת.ד. 23219 מיקוד 61230
ברצוני להצטרף לתכנית המנויים לתקופה של:
☐ 13 הגרלות. מצורף שיק אישי על סך –.16,250 שקל לפקודת מפעל הפיס.
☐ 26 הגרלות. מצורף שיק אישי על סך –.31,250 שקל לפקודת מפעל הפיס.
☐ לתקופה בלתי מוגבלת. נא חייבו את חשבוני באמצעות כרטיס ויזה/ישראכרט/דיינרס
(מחק את המיותר) מס'
שמי
כתובתי
מספר ת.ז.
טלפון
בנק
כתובת הסניף
סניף
חשבון מס'
נא שלחו לי את הכרטיס הכחול. גם אני יכול.

הכרטיס הכחול למי שיכול.

(המשך מעמוד 30)

לא התכוון לכך שישראל תיזום פעולה להשגתה של מטרה זו, אלא הבחין בין ,מילחמה לשינוי גבולות ישראל ובין שאיפה לשינוי גבולות. לא הייתי מציע, ואיני מתכוון להציע, לפלוש לגדה המערבית או לסיני או ללבנון כדי לקחת את הליטאני — שזו אולי המטרה הלאומית הגדולה ביותר, כי החזיסרון של ישראל זה במים, לא בארמה."

מילים אלה, שנאמרו תשע שנים לפני מילחמת ששת־הימים, היו תובנית להתפשטות מיזרחה וצפונה.

שנה לפני כן, ב־1957, כאשר נאלץ בן־גוריון לבצע את הנסיגה בסיני, כתב פרס את אחד השירים שלו, שהסתיים במילים: "ארץ־נרודי אבות. / אנו מפנים אותך. / אך לא מן הלבבות."

התיכון, ,לאו' לבל תחליף לשלום, יהיה משעשע וקומם בבל שיהיה." פרס עצמו קובע, במבוכן, מה אמיתי ומה לא.

תחת שלום עם הערבים, עמד לנגד עיני פרס הפיתרון של בן־גוריון: להתחבר עם מעצמה מערבית גדולה אחת. תחילה היתה זאת צרפת, אחר־כך גרמניה, ומאז ארצות־הברית. אמר פרס באוקטובר 1965: "ישראל אינה טריטוריה אירופית מבחינה גיאוגרפית, אבל על קושי כזה ניתן להתגבר." לפני כן אמר: "ישראל אינה מדינה מיזרח־תיכונית, אלא מדינה ים־תיכונית."

כשכבר כיהן פרס כשר־הביטחון, אחרי מילחמת יום־הכיפורים, בתקופה שבה הטיל על האלוף טל להכין תוכנית למילחמה חדשה, אמר פרס בישיבה עם יצחק רבין וישראל גלילי: "אם תהיה מילחמה, ואש"ף ינהל אותה, הרבה ערבים יברחו מהגדה ועזה. אם הם יברחו ותהיה עליה מרוסיה, התמונה תשתנה."

חיילים צרפתיים: ראשי ממשלות ישראל וצרפת בעת ביקורו של פרס בפאריס

בששת־הימים התגשמו כל החלומות האלה, חזון מביבוש הליטאני. היה ברור כי פרס היה רחוק מן המחשבה שכדאי להחזיר שטחים אלה לאלתר, תמורת שלום. כמו אשכול ודיין, דגל בדיעה שכדאי להחזיק בשטחים אלה כבל שניתן — בניגוד גמור לבן־גוריון מרחיק־הראות, שרצה להחזיר את כולם, מילבד ירושלים המיזרחית.

השקפת־העולם של פרס התגלתה בצורה הברורה ביותר בימי ייסודה ופעולתה של רפ"י, כשהיה משוחרר מכל אחריות ביצועית ממלכתית. הרבה מן הדברים שאמר אז מעניקים משמעות למה שעשה — ולא עשה — בתשמ"ה.

המחשבה הבסיסית התבטאה בדברים שאמר בינואר 1966, בביטאון רפ"י, מבט חדש: "יש בארץ שתי אסכולות — הרומנטית, המאמינה שאם נבחר בזמירות הנכונות להשמיע באוזני הערבים, יבוא השלום; והריאלית, הרואה בצער ובחומרה את האיבה הערבית, ומסיקה את הצורך בהרתעה של ממש."

בלשון אחרת: כל תובנית־שלום היא בבחינת ,זמירות" שאין בהן ממש, ואילו האיבה הערבית היא ניצחית, בבחינת נתון שאין לערער אותו, ושמולו צריכים להקים כוח צבאי מרתיע. את אותם הדברים אמר זאב ז'בוטינסקי 40 שנה לפני כן, במאמרו ,קיר הברזל".

● האופציה הגרעינית

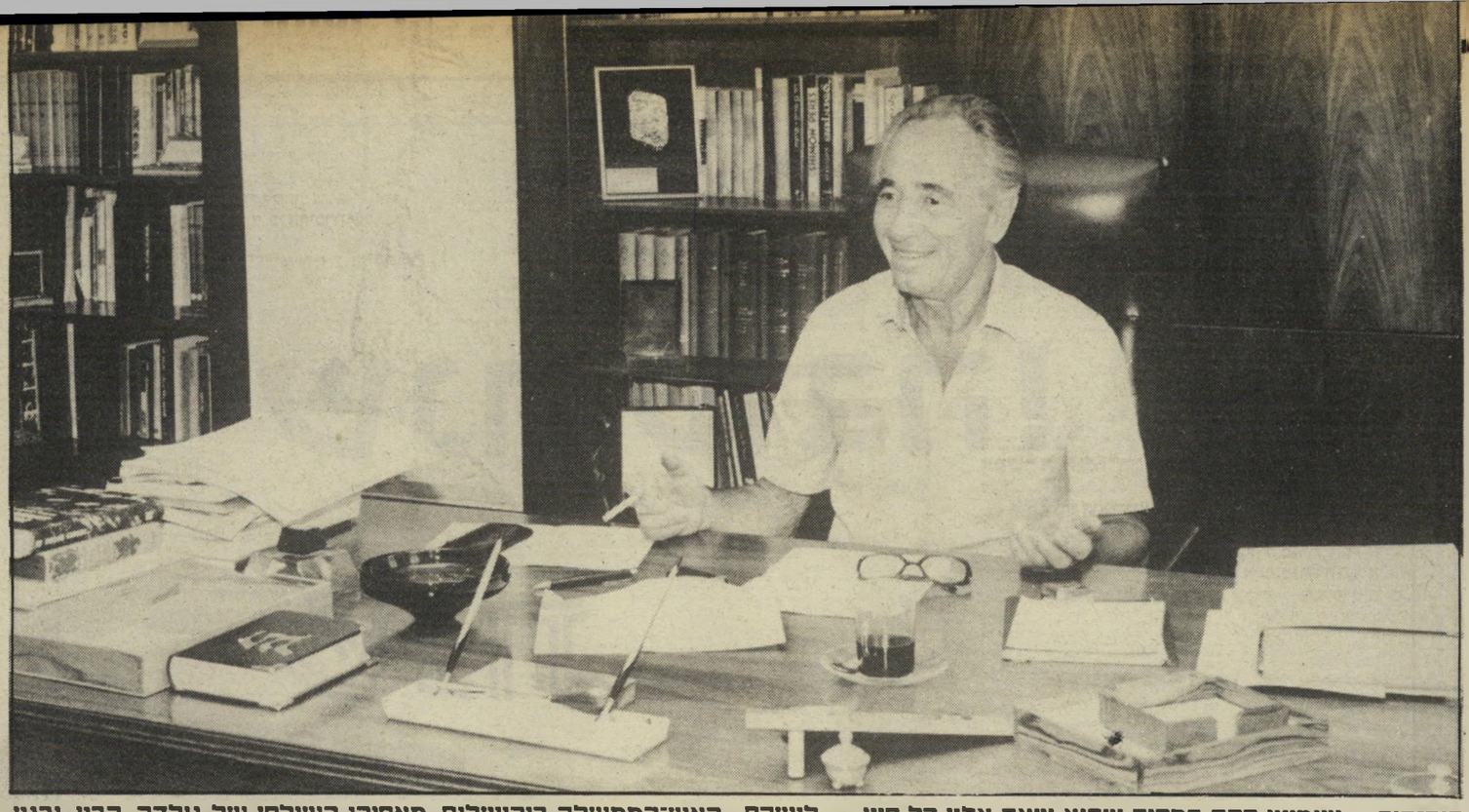
איך לדרתיע? ב־1965 שם פרס את הדגש בגלוי על האופציה הגרעינית. כך, ב־20 באוגוסט: "תשובתנו לחסנין הייכל (עיתונאי החצר של עבד־אל־נאצר), החרד מהנשק הגרעיני של ישראל: פיזיו מאיבה חשוב יותר מפיזיו מנשק גרעיני." ומכאן: "תהיה הידברות עם הערבים רק אחרי שהאיזון יהיה רווי בנשק, גם נשק לא־קונוונציונלי."

משמע: בבל שיהיה יותר נשק, וביכללו נשק גרעיני, כן יגדל הסיכוי לשלום.

באוקטובר 1965: "אנחנו נגד פיזיו (האיזון) מנשק גרעיני. זוהי סיסמה תעמולתית, שמטרתה להזמין לחץ ופיקוח בינלאומי על ישראל." ושוב, כעבור חודש: "ההנחה הערבית, שיש לנו נשק גרעיני, מעניקה לנו יתרון פסיכולוגי במאבק נגדם!"

11 חודשים לפני מילחמת ששת־הימים הכריז פרס: "אין כל סכנת־מילחמה עם הערבים בזמן הקרוב." ולעומת זאת: "הסכנה העיקרית היא החדירה הסינית לאיזור. הסינים מסייעים לשר קיירי." אחמד שוקיירי הקים אז את אש"ף המקורי, בחסות המצרים.

**לפני קרוב ל־20 שנה אמר פרס מישפט, שאותו יבול היה להשמיע גם השנה, באמתלה לחיסול כל יוזמת־שלום: "נאמר, הך לכל שלום אמיתי במיזרח

סוף־סוף: שימעון פרס במקום שהוא שאף אליו כל חייו — לישכת ראש־הממשלה בירושלים, מאחורי השולחן של גולדה, רבין, ובגין

קונפורמיסט. מי שמשמיע רעיונות חדשניים באמת, מעורר בהכרח התנגדות ושינאה מצד מי שנוח לו עם הקיים, ומי שפוחד מפני חידוש בלתי־מוכר. אינטלקטואל אמיתי אינו יכול לשמוע עד־בלי־די דיבורי־הבל. הוא משתעמם. נשארים במירוץ רק אנשים האוהבים סוג זה של עיסוק, ושהשאיפה הפוליטית — השאיפה לכבוד ולמעמד — בוערת בעצמותיהם.

מכשיר־העבודה של הפוליטיקאי הוא הלשון. הוא זקוק ללשון חלקה, כדי לקום לפני החברים בסניף, בתנועה, במרכז, בוועידה, ולנאום נאום אשר יהיה די שיגרתי, ואשר יכיל די סיסמות המקובלות על הכל, כדי לזכות בתמיכת הרוב.

אחת המחלות המיקצועיות של הפוליטיקאי היא שהוא אוהב לשמוע את קולו שלו. אחרי שהתרגל לשאת דברים בציבור, ולזכות בהסכמת הציבור, נוטה כל פוליטיקאי אמיתי להאמין לא רק שהוא נואם בחסד, אלא גם שהוא הוגה־דיעות דגול, ושדבריו מקוריים, חדשניים, עמוקי־משמעות.

מטרתו של הפוליטיקאי היא להגיע לשילטון — ואחרי שהגיע, להחזיק בו. לשם כך הוא צריך להיבחר, ולהיבחר שוב. כדי להיבחר, הוא צריך לזכות בתמיכת הרוב. כדי לזכות בתמיכת הרוב, עליו לגלות במה רוצה הרוב, ולאמץ לעצמו את הרצון הזה. זוהי כל האמנות הפוליטית על רגל אחת.

מכאן שהפוליטיקאי המיקצועי אינו מבקש לחדש, להציב אתגר אינטלקטואלי, להציג סיתרונות חדש־ניים, שיהיו בהכרח בלתי־פופולריים. להיפך, הוא שואף אל המרכז, אל ההסכמה, אל הקונסנזוס. וה־קונסנזוס הוא תמיד שמרני.

כאשר הפוליטיקאים מן המניין מאמצים לעצמם רעיונות גדולים, אלה כבר התיישנו בדרך כלל.

הפוליטיקאי מאמץ לעצמו את הפיתרונות של אתמול כדי לפתור את הבעיות של היום, תוך דיבור על המחר.

החדשניים הגדולים לא היו פוליטיקאים. נביאי־ישראל לא מצאו את עצמם בראש טבלת הפופולריות בסיקרי־דעת־הקהל, אלא בכלא ובבור של טיט. איש מהם לא היה עובר את אחוד־החסימה בבחירות דמוקרטיות. גם בנימין זאב הרצל לא זכה מעולם בתמיכת אחוז אחד של העם היהודי.

יש חריגים. מנהיג גדול יכול לאחד בתוכו שני תפקידים שונים — ללכת בראש וגם להיות פוליטיקאי. כאלה היו פראנקלין רוזוולט, וינסטון צ'רצ'יל, וגם דויד בן־גוריון. שימעון פרס אינו כזה. וגם לא בעלי־שיחו השנה: פרנסואה מיטראן ורונלד רגן.

אולם טעות גדולה היא לזלזל בחשיבותו של הפוליטיקאי בחברה, ובחיוניות של מלאכתו. הפולי־טיקאי דרוש כדי לנהל את ענייני־החברה, להבטיח את תיפקודו הסדיר של המימשל, ואת רציפותו. אי־אפשר בילעדיו — ועל כן אין צדק במשלו של יותם. תפקיד האמד אינו חשוב פחות מאשר תפקיד התאנה, הזית והגפן.

● ענין של אופי

ד אם הצליח פרס בשנת כהונתו כראש־הממשלה להתגבר על הבעיות, שרדפו אותו כל חייו? האם ההמונים, שרחו אותו בעבר, למדו לחבב אותו? האם הגיע לא רק לשילטון, אלא גם להגשמת שאיפתו הכמוסה — להיות מקובל ואהוב?

קשה היה לדעת זאת. אין ספק שהציבור מעריך את מאמצו הבלתי־נלאה, במשך השנה, לפתור את הבעיות המידיות של המדינה. מבחינת ההשתדלות והמאמץ, זכה בציון גבוה מאוד.

רבים חשו השנה בליבם שהם עשו לו עוול בעבר, שלא העריכו את האיש נכונה. אורח־חייו הצנוע, סיגנונו העניני והבלתי־בומבאסטי, סבלנותו, הת־

אסקותו מול סני התגרויות בלתי־פוסקות — כל אלה עשו רושם רב. סקרי־הפופולריות הוכיחו זאת.

אך האם פירוש הדבר שהציבור באמת קיבל את שימעון פרס סופית כאיש אמין, שאפשר לסמוך עליו? התשובה לשאלה זו לא היתה בסוף תשמ"ה בטוחה.

יתכן שפרס עצמו הרגיש בכך, והדבר עשוי להשפיע עליו בבואו להשיב על השאלה העיקרית שתעמוד לפניו בתשמ"ז: האם לקיים את הרוטציה?

רבים במיפלגתו האמינו כי האינטרס המיפלגתי והממלכתי כאחד תובע לפרק את הממשלה בעוד מועד, להקים ממשלה צרה או ללכת לבחירות, כדי להיפטר מן הליכוד. היו שהניחו כדבר מובן מאליו שגם פרס שותף לדיעה זו — שהרי אם תוגשם הרוטציה, יירד לדרגת שר־החוץ, שהוא פחות חשוב משר־הביטחון, ויסכן את מעמדו במיפלגה וכל אשר בנה במשך שנים כה רבות.

אך החלטתו של פרס בעניין הרוטציה רחוקה מלהיות בטוחה.

כמו כל אדם, פרס הוא שבוי של התדמית שלו. במשך שנים רבות מדי סבל מן התדמית של איש בלתי־אמין, תכסן בלתי־נלאה. יהיה לו קשה מאוד להחליט להצדיק מחדש את כל החשדות האלה על־ידי הפרת הבטחה ציבורית כה חשובה.

התלוצץ ציניקאי: „פרס יישאר בלתי־אמין עד הסוף. הוא יסר גם את ההבטחה שלא לקיים את הרוטציה."

בספר ההומור של הפלמ"ח, ילקוט הכזבים, מסופר על מרדוך, שיצא לשוט עם עוד כמה חברי"ה על הכינרת, לאורו של לוקס. אמרו החברה למרדוך: „זרוק את הלוקס לים; נראה אם יש לך אופי!" אמר מרדוך: „דבר גדול!" הוא הסתכל על החברה בבוז וזרק את הלוקס בכוח לתוך הים. „נו," שאל, „מה אתם אומרים עכשיו?"

ענו לו החברי"ה: „אין לך אופי! כל אחד יכול להשפיע עליו!"

שימעון פרס עומד במצב דומה. מאוד בפרשת הרוטציה. הוא צריך להוכיח שיש לו אופי.

אבל איך?

● הבחירות הבאות, הדורות הבאים

ב מבט אחורה, אפשר להתפעל מכוחו של האיש, שעמד מול מיכשולים כה רבים ולא התייאש, שמצא בקירבו את הכוחות הנפשיים להחזיק מעמד ולחתור קדימה, גם כשהיה נראה שהכל אבוד.

הציבור חש בכך. הוא ראה לפניו אדם שאינו נכנע, שאינו מוותר ואינו מתעייף לאורך ימים. אילו היו תכונות אלה קשורות בתפיסה של מדינאי הרואה את בעיות־היסוד וחוזה ברמיזנו את הפיתרונות, היה פרס איש גדול.

אולם פרס נשאר פוליטיקאי. האימרה האמריקאית — „פוליטיקאי רואה את הבחירות הבאות, מדינאי רואה את הדורות הבאים" — תוחמת את גבולות הישגיו ויכולתו.

רוטציה? לא רוטציה? ראש־הממשלה פרס וממלא־מקומו ויורשו המיועד יצחק שמיר

שנה טובה!

שנת
שלום
ושלווה

„גד" חברה להפצה
תל־אביב, יד חרוצים 7,
טל. 377056, רב־קווי

בשל חיסוני

בראש ממשלת־ישראל, ובראש המימסד, עומד פוליטי־קאי מיקצועי, ממולח, מנוסה, סבלני, בעל כוח־התמדה בלתי־רגיל: איש־השנה שימעון פרס, שהגיע לתפקיד זה אחרי דרך ארוכה־ארוכה.

במדינה רגילה — כמו שווייץ, הולנד או דנמארק — ובתקופה רגילה, יתכן כי פרס יכול היה להיות ראש־ממשלה סביר.

השאלה הגדולה של תשמ"ה היתה: האם זה מספיק באשר הדמוקרטיה הישראלית עומדת לפני התקפה חסרת־תקדים, המאיימת על עצם קיומה?

מול פני ההקפאה הגמורה של כל תהליכי השלום, המשבר הכלכלי העלול לגרום למיתון עמוק ולאבטלה המונית, התחזוקת הפאשיזם החילוני והמשיחי — האם די באישיות כמו שימעון פרס כדי להנהיג את מילחמת־הקיום של הדמוקרטיה הישראלית?

● אדם בשם ברינינג

מי שנוטה להשוות את המצב בישראל לגסיסת הדמוקרטיה הגרמנית (־רפובליקת ויימאר"), ערב עלות הנאצים לשילטון, לא יתקשה למצוא דמות דומה לפרס.

במארס 1930, שלוש שנים לפני העברת השילטון לידי אדולף היטלר, נכנס למישרד ראש־הממשלה פוליטיקאי בשם היינריך ברינינג.

ברינינג, או בן 45, היה ראש סיעת מיפלגת־המרכז בפרלמנט. הכל התרשמו ממנו לטובה. הוא היה איש בעל אופי מצויין, צנוע, ישר, בלתי־אנוכי, מסור, חרוץ ושקדן. במילחמת־העולם פיקד על פלוגת־מקלעים בחזית, וזכה בעיטור גבוה על אומץ־לב בקרב.

איש זה נקרא להציל את המדינה.

באותם הימים, שנה אחרי פרוץ המשבר הכלכלי העולמי, היו בגרמניה מיליוני מובטלים. בשיא המשבר הגיע מיספרם לשישה מיליונים. המדינה התקרבה לתוהו־ובוהו כלכלי וחברתי.

ברינינג לא הצליח לגבש רוב יציב בריי־כסטאג, שבו היו 28 סיעות. על כן נקט אמצעי, שהתגלה בדיעבד כהרה־אסון: הוא פנה אל נשיא־המדינה וביקש ממנו להפעיל סעיף בחוקה, שאיפשר למשול באמצעות צווי־חירום בחתימת הנשיא.

במשך שנתיים ניסה ראש־הממשלה למשול בדרך זו. איש לא סיקפק ברצונו המוב ובפטריוטיזם שלו. הוא השתדל ככל יכולתו, ניסה להתגבר על המשבר באמצעות צווי־החירום, הקפיא את השכר והמחי־רים. אך המימסד לא היה עוד מסוגל להתגבר על המשבר הנפשי־מדיני־כלכלי, שכירסם בו ושמנע בעדו מלהתמודד עם הסכנה.

מתוך תיקווה לזכות ברוב יציב אם יבקש את אמון הבוחרים, פיזר ברינינג את הריי־כסטאג והכריז על בחירות חדשות. הם נערכו בספטמבר 1930, והתוצאות היו מדהימות.

שנתיים לפני כן זכתה המיפלגה הנאצית ב־810 אלף קולות וב־12 מנדאטים בפרלמנט. שמנה 608 חברים. והנה, בקפיצה אדירה אחת, עלתה מיפלגה זו, בבחירות 1930, למקום השני. היא השיגה 6,409,600 קולות, ולפרלמנט נכנסה סיעת־ענק בת 107 נאצים.

המיפלגה גדלה תוך שנתיים במעט סי 10!

ניצחון כביר זה היה במידה רבה על חשבון מיפלגת־הימין הלאומית. הליכוד במהדורה גרמנית של אז, שכוחה ירד בבחירות אלה לכדי מחצית.

● קאנצלר הרעב

בריינג האומלל הפך במהרה לסמל הכישלון. בציבור נודע בשם „קאנצלר הרעב". הוא המשיך למשול בעזרת צווי־חירום, בחסות נשיא־המדינה.

הנשיא, פלד־מארשאל פאול פון־הינדנבורג, שעבר כבר את גיל ה־80, היה אלוף ותיק ומכובד, איש הגון, סמל המימסד הגרמני.

הנשיא תיעב את הנאצים, בינה את היטלר בשם „הטוראי־הראשון הבוהמי", נשבע לעשות את הכל כדי לחסום את דרכו לשילטון. הוא הטיף נגד פילוף הערכים הלאומיים, נגד הגיזענות הגואה, למען ההגינות, השפיות והסובלנות.

זה לא עזר. בעבור שנתיים, במארס 1932, נערכו בגרמניה בחירות לנשיאות. מול הינדנבורג התייצב המועמד אדולף היטלר, שזכה הפעם ב־11,339,466 קולות — 30.1% של הציבור!

הינדנבורג עמד במקום הראשון, אך קיבל קצת פחות ממחצית הקולות. משום כך היה צורך בעריכת בחירות שניות. הינדנבורג ניצח ונבחר — אך היטלר עלה בבחירות אלה ל־13,418,547 קולות — 36.8% של הציבור.

זה היה באפריל 1932. בגלל המשבר הפוליטי פוזר הריי־כסטאג שוב. ונערכו ביולי 1932 בחירות כלליות חדשות — מערכת־הבחירות השלישית תוך ארבעה חודשים. עכשיו קפצו הנאצים למקום הראשון בריי־כסטאג. הם זכו ב־13,745,000 קולות וב־230 מנדאטים.

זו היתה התחלת הסוף.

ברינינג הודח. כעבור חצי שנה, בראשית 1933, עלה היטלר לשילטון.

ברינינג: „קאנצלר הרעב" שלא התמודד

פאול פון־הינדנבורג והיטלר: ההגונים נכנעו

בהתחלה עוד העז ברינינג להרים את קולו ולתבוע מנשיא־המדינה להפעיל את כוחו כדי למנוע את הפלת החוקה ו„להגן על המדוכאים מפני המדכאים". אבל אז כבר היה זקוק להגנה מישטרתית כדי לאפשר לו להופיע באסיפות. כעבור כמה שבועות, כאשר תבע היטלר מן הריי־כסטאג להעניק לו סמכויות דיקטטוריות, שתק ברינינג. מיפלגתו הצביעה בעד.

בעבור שנה היגר לארצות־הברית, ולימד שם באוניברסיטה. אחרי נפילת הרייך השלישי חזר לגרמניה כאזרח כמעט אלמוני, ונפטר בשקט.

● המאבק היה ברחוב

דמימסד הישראלי עמד בתשמ"ה חסר־אונים מול הגל הגואה של הגיזענות, שדיוברו הקולני ביותר — אך לא היחידי! — היה מאיר כהנא, איש־השנה תשמ"ד.

הפעולה היחידה שנעשתה השנה נגד כהנא היתה העברת חוק בכנסת, שנועד (בין השאר) למנוע את הופעתו בבחירות הבאות. יוזמי חוק זה האמינו שעשו מעשה גדול. אך זה היה מוטל בספק.

הבחירות בגרמניה הוויימארית אומנם שימשו מד־חום, שהראה את התפתחות המחלה. הן איפשרו למדוד במדוייק את עליית כוחם של הנאצים. אך נוכחות הנאצים בריי־כסטאג היתה תופעה שולית בלבד.

אפשר לשאול בדיעבד: אילו נאסר על הנאצים להתייצב בבחירות לריי־כסטאג ולנשיאות, האם זה היה בולם את עליותם? התשובה החד־משמעית היא שלילית.

גם לולא היו הנאצים בפרלמנט, היו עולים כפי שעלו. הם לא עשו דבר בריי־כסטאג, חוץ מכמה סקנדלים, נוסח כהנא. את ה־מאבק האמיתי הם ניהלו בחוץ — ברחוב, בבתי־הספר, באו־ניברסיטות, בשורות הצבא, המישטרה והפקידות.

היטלר עצמו לא ייחס לפעולה הפרלמנטרית שום חשיבות, ולא הציג את מועמדותו גם כאשר יכול היה לעשות זאת.

● כהנא ומחלת האיידס

חוקרים רציניים של עליית הנאציזם בגרמניה הגיעו כמעט פה־אחד למסקנה כי לא היטלר הרס את הדמוקרטיה הגרמנית, אלא להיפך — הרס המישטר הדמוקרטי מבפנים הוא שאיפשר את עליית הנאצים.

אין ספק שאותו הדבר נכון בכל חברה, וגם בישראל.

הנאציזם הוא סימפטום של מחלה חברתית, לא המחלה עצמה. רק באשר הגוף הלאומי חולה, כשאינו יכול עוד להתגונן ולהתמודד עם בעיותיו הקיומיות יכולה תופעה כמו הפאשיזם להשתלט עליו.

בכל גוף יש חיידקים של מחלות. אולם רק כאשר הגוף מאבד את כושר־ההתגוננות שלו, גורמים חיידקים אלה להתפרצות של מחלה קטלנית. בכל אומה יש יסודות של פאשיזם ונאציזם. אך רק כאשר חברה מאבדת את כושר ההתגוננות שלה, מסיבות פו־ליטיות, נפשיות או כלכליות — ולרוב צירוף של כל הגורמים האלה ביחד — יש סיכוי לעליית הפאשיזם.

אפשר להשוות את התופעה לאחת המחלות שהטילו את חיתיתם על תשמ"ה: תסמונת־החסר־החיסוני־הנרכש, שנודעה על פי ראשי־התיבות של שמה באנגלית: איידס.

האיידס הורסת את כושר־ההתגוננות של הגוף. אחרי שעשתה את מלאכתה, והגוף עומד חסר־אונים מול כל מחלה, באה מחלה כלשהי והורגת את הקורבן.

הנאציזם, כמחלה, הורג את החברה הדמוקרטית אחרי שאיבדה את החיסון הטיבעי שיש לחברה נורמלית, שפויה והגונה, המתפקדת כיאות.

● ראש דמוקרטי קטן

דאם היתה ישראל בסוף תשמ"ה קרובה למצב נואש כזה? היו לבך כמה סימנים מדאיגים, ואף מפחידים.

חלק מן הסימנים האלה היו גלויים לעין: הסקרים העידו על עליה מסחררת של הכהניזם, ובייחוד בשכבות הצעירות. בכל פעם כאשר התלהטו הרוחות בעיקבות פיגוע אמיתי או מדומה, התקבץ אספסוף בחוצות הערים וצרח את שמו של כהנא ואת סיסמותיו הגיזעניות. בסקר שנערך בבית־ספר תיכון מסויים הוצג לתלמי־דים הנוסח של חוקי־ניירנברג, בלי ציון המקור ותוך החלפת המילה „ארים" ב־„יהודים" — וחלק ניכר של התלמידים קבעו שזהו חוק טוב מאוד.

אך לא סחות — ואולי יותר — חשובים היו הסימנים הסחות גלויים לעין.

בתשמ"ה הרכין המחנה השפוי את ראשו. מחנה־השלום כמעט ונעלם מן השטח. בקרב החוגים הליברליים והשמאליים, וגם בימין המתון, השתררה דה־מוראליזציה כללית. חוגים ופלגים התקוטטו ביניהם. שום תנועה גדולה ומאוחדת לא קמה כדי לעמוד במילחמה המשותפת מול הגיזענות, שאיימה על כולם במידה שווה.

אצל רבים גרם יאוש זה לתופעה שנודעה בשעתו בגרמניה בשם „הגירה פנימית", והידועה עתה בישראל בשם „ראש קטן". האנשים התייחסו אל הפוליטיקה בפאטאליזם חסר־אונים, נכ־נעים־בטרם־קרב.

אחרים, במיספר גובר והולך, חשבו בתשמ"ה בפעם הראשונה ברצינות על ירידה מן הארץ. עיתון חשוב בחו"ל פירסם את דבריו של ישראלי יליד־הארץ, בן־קיבוץ, שהודיע בפה מלא שהוא יורד מן הארץ מפני שאין לו עוד מקום בחברה שבה מתגברת הגיזענות. אין ספק שריבר בשם רבים וטובים.

● „כשאני חושב בלילות..."

חובה העליונה להגן על הדמוקרטיה מסורה בידי הממ־שלה הנבחרת, ובראשה ראש־הממשלה. שום דבר בתשמ"ה לא העיד על כך שחברי הממשלה וראשה היו ערים לגודל הסכנה העומדת לפניהם, ולמייידיותה.

אומנם, לא חסרו סיסמות, מליצות, נאומים — אך אלה היו מן השפה ולחוץ, כשכל איש וכל פלג מנסה לנצל את הדברים לטובתו, כדי לעשות לעצמו הון פוליטי קל וחולף.

שקדנותו של שימעון פרס הזכירה יותר ויותר את כהונתו של ברינינג בישי־המוֹל. כמו ברינינג, היה נדמה שאינו תופס כלל את חומרת הדברים המתרחשים, ואת הצורך העליון לקרוא לגיוס כל המשאבים של החברה הדמוקרטית למילחמה במחלה המאוֹרת.

כמו המימסד כולו, היה אובדי־עצות וחסר־אונים.

מאה שנה לפני עליית היטלר לשילטון כתב המשורר הגרמני־יהודי היינריך היינה שיר, שנפתח במילים הנבואיות: „כשאני חושב על גרמניה בלילות, נודדת שנתי..."

שנתם של ישראלים רבים נדדה בשנת תשמ"ה, בשהם חשבו על העלול להתרחש במדינתם.

(המשך מעמוד 31)

(כשההשוואה היא: „מעריך" את ביין, „מכבד" את נוביק ו„אוהב" את אסקרוב).

לאסקרוב יש מסירות אין קץ, והוא מוכן לעסוק גם בדברים זוטרים ושוליים. אלה הם צעדיו הראשונים בניכסי הפוליטיקה, וביניתיים אין הוא מראה שאיפות משל עצמו לשום תפקיד נוסף. הוא איש תמים ונאיבי.

● מחוץ לדלת־הזכוכית

אלה האנשים היושבים מעברה הפנימי של דלת־הזכוכית במישרד ראש־הממשלה. באופן סימלי, מייד ליד הדלת, אך מעברה החיצוני, נמצאת לישכתו של **אברהם** („אברשה") **טמיר**, מנכ"ל המישרד. מינויו של טמיר הוא מינוי כפוי, בהתאם להסכם שבין מיפלגת־העבודה לבין תנועת יחד של עזר וייצמן. טמיר אינו מקורב לפרס, ולא צמח במיפלגה. הוא משתתף בפורומים סגורים ובישיבות הקבינט המדיני, אך יחסיו עם פרס מוגדרים כ„קורקטיים".

מישהו אמר, שלא לציטוט, כי טמיר נמצא ב„קשר של אינפוזיה עם עזר וייצמן". אולי לכן הוא מתרכז בעיקר בשני נושאים — הערבים בישראל והיחסים עם מצריים. עם זאת הוא ממלא את תפקידו במיקצועיות, וללא סערות.

האדם הקרוב ביותר אל ראש־הממשלה ללא הוא ספק הד"ר יוסי ביילין, מזכיר־הממשלה. ביילין (37), דוקטור למדעי־המדינה, הגיע למיפלגת־העבודה מייד אחרי המהפך. הוא היה מראשי חוג היונים משוב של המיפלגה. זמן קצר אחרי שהצטרף למיפלגה קיבל את תפקיד הדובר, והתקרב אל יו"ר המיפלגה.

בין פרס לביילין יש יחס הערכה ואמון. ביילין משתתף, בתוקף תפקידו, בכל ישיבות הממשלה ובישיבות הקבינט. חדרו — שוב, בתוקף התפקיד — נמצא בקומה שמעל ללישכת ראש־הממשלה, סמוך לחדר־הישיבות של הממשלה. אומרים שבגלל זה מרגיש ביילין קצת מרוחק מרכז העניינים. אך עם זה, דלתו של פרס פתוחה לפניו תמיד.

ביילין הוא היחיד בין היועצים הקרובים שהוא בעל שאיפות פוליטיות. הוא התמודד על מקום ריאלי בתוך המיפלגה, וזכה להיכלל במקום ה־54 ברשימה לכנסת. יש להניח שאין זו תחנה סופית שלו בפוליטיקה.

מיקומו הפיסי הרחוק, כך אומרים מתנגדיו (ובאלה אין רבים), יוצר אצלו תיסכולים. אותם מתנגדים מספרים כי הוא שיזם את הרחקת העיתונאים מרחבת מישרד־ראש־הממשלה. טוענים שהוא נעלב בכל פעם כשיצא החוצה אחרי ישיבת ממשלה, כדי למסור הודעה לעיתונות, ושום עיתונאי לא היה במקום כדי לקבל את הודעתו, מכיוון שכולם היו עסוקים במירדף אחרי השרים היוצאים את הבניין. ביילין, כך אומרים, החליט לשים קץ ל„ביזיון", והרחיק את העיתונאים אל מעבר לשער הברזל החשמלי — מעשה שלא נעשה בכל ימי שילטון הליכוד.

● אנשי „המיסדרון הארוך"

כמה של לישכת ראש הממשלה — אך מחוץ לתחום דלת־הזכוכית — יושבים כל שאר היועצים, וביניהם גם **עזר וייצמן**, שר בלי תיק לתפקידים מיוחדים.

ביילין הביא מאוניברסיטת תל־אביב את הד"ר **נימרוד נוביק**, לשעבר ראש הדוכנה האמריקאית ב־מרכז למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטה. נוביק (38) מונה כיועץ מדיני לראש־הממשלה, והוא גם הצטרף למסעו של פרס בארצות־הברית לפני שנה. הוא משתתף לעיתים רחוקות בישיבות הקבינט המדיני, ונפגש עם ראש־הממשלה לדיונים בנושאים ספציפיים. הוא נחשב כמומחה לענייני ארצות־הברית.

במישרד ראש־הממשלה לא נחשב נוביק כהצלחה מסחררת, ויש מי שאומר כי ביילין הביא בכוונה איש אפור ולא־מבריק, כדי שיוכל להמשיך ולשלוט על העניינים המדיניים. בכל מיקרה, נוביק חייב לביילין את מינויו לתפקיד, והוא שומר איתו על קשרים הדוקים ורצופים. גם הוא היה חבר חוג משוב היוני.

מינוי אחר, הנחשב כקצת יותר מוצלח הוא של **אמנון גויבך** (40), יועץ ראש־הממשלה לענייני כלכלה. הוא היה בעבר סגן־הממונה על התקציבים במישרד־האוצר, הוא חבר מיפלגה מזה כמה שנים, היה פעיל בחוג משוב, וחבר במוסדות המיפלגה. גד יעקובי המליץ עליו לתפקיד.

בהמשך המיסדרון נמצא חדרו של **אברהם** („אברום") **בורג**, בנו של הד"ר יוסף בורג, השר לענייני־דתות. בורג־הבן (31) הוא יועץ ראש־הממשלה לענייני תפוצות. הוא בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים, היה פעיל בהפגנות אחרי הטבח בצברה ושאתילא, נחשב כיוני מאוד בדיעותיו הפוליטיות.

מינויו של בורג לתפקיד, באיחור־מה אחרי שאר היועצים, הוא, כמו שאמר אחד המקורבים: „הברקה של שימעון". בורג ממלא את תפקידו בשקט, רחוק מראש־הממשלה. אין הוא שותף ואינו לוקח חלק בקבוצה המכונה „נערי פרס", אם כי הוא לא שולל אפשרות שימשיך להיות מעורב בחיים הפוליטיים.

לראש־הממשלה יועץ נוסף היושב במישרד, **אלחנן ישי**. הוא בן 69 וקרוב אליו עוד מאז היו השניים חברי קיבוץ אלומות. ישי היה פעיל במוסד לעליה אחרי השואה, היה המפקד הראשון של הנח"ל, ראש אגף הנוער במישרד־הביטחון ומילא תפקיד בכיר בתעשיה האווירית. במשך תקופה ארוכה התעסק גם בקידום עיירות הפיתוח. הוא משמש יועץ לענייני תלונות־הציבור ולענייני איזורי־פיתוח. הוא אחראי, בדרך כלל, לסיורים השבועיים של פרס בערים ובעיירות שונות בארץ, וגם מתלווה אליו בסיורים אלה.

● היושבים מחוץ למישרד

חוץ מכל האנשים האלה, המאכלסים את המיסדרון הארוך במישרד ראש־הממשלה בירושלים, יש כמה יועצים היושבים מחוץ למישרד. חלקם נמצאים, לכן, גם קצת מחוץ לעניינים.

הראשון הוא ד"ר **ישראל** („רוליק") **פלג**, מנהל לישכת העיתונות הממשלתית. פלג (36) בעל תואר דוקטור־לתיקשורת, הגיע למיפלגת־העבודה ביחד עם יוסי ביילין ב־1977, מייד אחרי המהפך. הוא הצטרף למחלקת־הדוברות, היה עוזר־הדובר, ואחרי זמן קצר נתמנה כדובר וכמרכז הסיעה בכנסת. במשך תקופה ארוכה נחשב כאיש הקרוב ביותר לפרס.

רבים זוכרים לפלג את הצהרתו האומללה במוצאי יום־הבחירות של 1981, כשהכריז בשידור חי בטלוויזיה: „הנה ראש־הממשלה הבא של מדינת־ישראל!" והצביע על שימעון פרס. תוצאות הבחירות היו, כזכור, ניצחון לליכוד.

אחרי הבחירות האחרונות, בתקופת המינויים וחלוקת ה„שלל", היה פלג עסוק בעניינים אישיים וביקש שלא לכלול אותו בתפקיד ממלכתי חשוב. אחר־כך קיבל לידיו את לישכת־העיתונות. הוא יצר קשר מקצועי טוב עם העיתונאים. חוץ מזה הוא גם חבר הוועד המנהל של רשות השידור.

פלג, הנחשב בעיני רבים כמומחה בתיקשורת, גם בגלל עבודת־מחקר שעשה, היה בעבר שותף במישרד־פירסום. אין הוא שותף לעבודה היומיומית במישרד, ובא רק לפגישות־

כשאנחנו "מסדרים" אותך, אתה מרווח

גרפיקאי, פרסומאי, בעל עסק:
בפעם הבאה כשתזדקק לשרותי סדר צילום פנה אלינו. אין לך מה להפסיד מלבד תעריפי־סדר גבוהים!

ביצוע מהיר, של עבודות דחופות! עיצוב וביצוע גראפי ציוד חדיש! הטיה לשני הכיוונים הרחבה, הצרה

צפריר רוני, סדר צילום בצפון העיר
רח' בובליק 15 ת"א, 447363; וגם ברעננה, אחוזה 142, 052־447985

איתן עמיחי הדברת מזיקים בע"מ
מומחים להדברת תיקנים (ג'וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים.
רמת־גן, רח' מודיעין 18, ת.ד. 2272
טל. 6-5-790114 רש' מס' 21 עסק 481/75
שמירה על בריאותך ורכושך

שולה
השתלת ציפורניים מלאכותיות בשיטה אמריקאית — בידיים וגם ברגליים וכן השתלת ריסים.
גם ציפורן טבעית סדוקה או שבורה מתוקנת אצלנו, ונהיית — כחדשה!
תל־אביב, המלך גיורג' 72
טל. 282969, 284919, 295318

סקס ועסקים בלי שותפים סמויים
☆ מכשירים למניעת ציתותים בטלפון
☆ שירות לגילוי מיקרופונים מושתלים
☆ מגלי־מתכת
☆ מזכירות אוטומטיות
רדיו דוקטור בע"מ
רחוב שלום עליכם 18
תל־אביב — טל. 286444

דיאנה 1985
לורסים נקצועיים ברמה גבוהה לספרות נשים וגברים. לקוסמטיקה ואיפור. לאפיליציה. לפדיקור ומניקור. 30 שנות נסיון
"דיאנה"
במכון הישראלי לספרות וקוסמטיקה
דיזנגוף 190 ת"א 226066 229388

מודעות בטלפון
לכל העתונים
בכרטיסי אשראי במחירי המערכת
DINERS CLUB INTERNATIONAL ISRAEL LTD.
ויזה
ישראכרט
שרות ת.ד. ללא תשלום – חניה חופשית במקום
פרסום אידיאל
אבן גבירול 110 ת"א, פתוח 7.30 – 20.00 רצוף
03-227117/8

ארבעה לילות... ולילה חינם
מבצע הקיץ
מלון דיפלומט ירושלים ***** טל. (02) 777777
מלון אריאל ירושלים **** טל. (02) 719222
מלון דיפלומט תל־אביב ***** טל. (03) 294422
מלון מרינה תל־אביב **** טל. (03) 282244
מלון מרינה בת־ים **** טל. (03) 596111
4+1
רשת מלונות שיף
רשת המלונות המובילה בישראל

הצוות הקבועות ולפגישות אישיות עם פרס. מתרכז בעבודתו בלישכה.

יועץ נוסף היושב מחוץ למישרד הוא **עמירם ניר**, יועץ ראש־הממ־שלה לענייני טרור. ניר, לשעבר איש צבא־הקבע, שהיה במשך תקופה ארוכה הכתב הצבאי של הטלוויזיה, עזב את מיקצועו התיקשורתי ערב הבחירות של 1981. הוא הצטרף אז למיפלגת־העבודה ועבר בצמוד לפרס. אחרי הבחירות, כשהתברר שהמערך לא זכה בשילטון, התרחק ניר מהפר־ליטיקה לטובת האקדמיה. הוא עבד במשך תקופה מסויימת במכון למח־קרים אסטרטגיים באוניברסיטת תל־אביב. באותו זמן התחתן ניר (35) עם ג'ודי מוזס, בתו של נוח מוזס, מבעלי ידיעות אחרונות.

זמן קצר לפני הבחירות האחרונות מונה כחבר הוועד־המנהל של רשת־השידור. סמוך למינוי זה, ומייד עם היוודע דבר הקדמת הבחירות, שב ניר לפעילות במטה־הבחירות של מיפלגת העבודה. חזרתו לא שימחה, בלשון המעטה, את נערי־פרס האחרים, והם הירבו להתרגז בגלוי. הם טענו אז כי ייחוסו המישפחתי (בגלל נישואיו) הוא הסיבה לכך שפרס הסכים לקבלו, וכי נוח מוזס כפה את ניר על ראש־המיפלגה. עוזרי־פרס האחרים לא עבדו איתו בהרמוניה, אך ניר, הידוע כאיש שאינו מוותר בקלות, המשיך בתפקידו.

אחרי הבחירות, עם חלוקת התפ־קידים, הבהיר ניר כי הוא מעוניין ב־תפקיד ביטחוני. במשך שבועות ארו־כים דובר על מינויו כיועץ לענייני טרור, אך המינוי הרישמי בושש לבוא. ניר הירבה להופיע ולהיחשף באמצעי־התיקשורת, ואמרו כי אנשי קהילית־המודיעין התנגדו למינויו בעיקר בגלל סיבה זו. אך לבסוף זכה בתפקיד, ומאז הוריד פרופיל באופן טוטאלי. אין הוא מתראיין, אינו מגיב על אירועים, אינו נפגש עם עיתונאים.

מישרדו נמצא בקיריה בתל־אביב. ניר מגיע לירושלים לעיתים רחוקות, ואז הוא נפגש ביחידות עם ראש־הממשלה. אין הוא מעורב עם היועצים האחרים. גם לניר יש שאיפות פולי־טיות, והוא נמצא במקום ה־87 ב־רשימת המערך לכנסת.

● „היועצים החיצוניים"

לכל היועצים האלה — עשרה במיספר (ביילין, סביר, נוביק, גוניבר, בורג, נבו, ישי, ניר, אפלבאום ופלג) יש לישכות ומזכירות. חוץ מפלג ובורג מחזיקים כולם במכוניות ממשלתיות. לביילין יש גם נהג. אפלבאום משתמש בדרך כלל ברכב הלישכה, וגם לרכב זה יש נהג. פלג ובורג החזירו את מכוניות־השרד שלהם אחרי סערה תיקשורתית, שבאה בעיקבות הקיצוצים והתוכנית הכל־כלית החדשה. כל אלה גם מקבלים משכורות, והם פקידי־ממשלה.

חוץ מהם מחזיק פרס עוד בכמה יר־עצים „חיצוניים", שאינם בעלי מיש־רות רישמיות ואינם מקבלי משכורות. **משה תאומים** (40), מבעלי מישרד־הפירסום גיתם, מקורב לפרס עוד מתקופת רפ"י. הוא משמש יועץ לענייני תדמית. תאומים מופיע לפחות פעם בשבוע בלישכה, לעיתים גם בביתו של פרס. הוא עורך עבורו סיקרי־תדמית, בעיקר אחרי הופעות של פרס בטלוויזיה — למשל אחרי מישדרי מוקד איתו. הוא גם היה יועצו של פרס בתקופת מערכת־הבחירות. תאומים אינו מקבל שכר עבור שירו־תיו המיקצועיים.

פרס מתייעץ לעיתים קרובות גם עם שני אנשים נוספים — **אל שוויימר** (65), אזרח אמריקאי לש־עבר, שסייע לישראל בפעולות רכש בימי מילחמת־העצמאות ואז גם הת־יידד עם פרס. שוויימר יסד את התע־שיה האווירית ועמד בראשה במשך שנים רבות. הוא פרש מתפקידו זה מייד אחרי המהפך של 1977. הוא יועץ ראש־הממשלה לענייני מדע וטכנו־לוגיה, ומקבל עבור ייעוץ זה שכר סימלי של שקל אחד לשנה.

השני הוא **אשר** („ארתור היפה") **בן־נתן** (65), שהוא ידיד אישי ותיק של פרס עוד מהתקופה שבה היו שניהם מנערי בן־גוריון ומתקופת רפ"י. בן־נתן היה שגריר ישראל בצר־פת ובגרמניה. הוא משמש יועץ ל־תפקידים מיוחדים, וגם הוא מקבל שכר של שקל אחד בשנה.

מבין כל האנשים האלה, יש שיבעה שמקיימים ביניהם פגישות קבועות — ביילין, נוביק, גוניבר, פלג, סביר, אסקרוב ובורג.

יועצים טמיר וסביר ליד פרס בעת הפגישה עם האסיפיור יוחנן־פאולוס ה־2
כולם אשכנזים. כולם אקדמאים. כולם צעירים וכולם גברים

פעמיים בשבוע, ביום השני וה־רביעי, בשעה 8 בבוקר, מתכנסים כל שיבעת היועצים בחדרו של יוסי ביילין, מזכיר־הממשלה. את הפגישות מנהל ביילין. בחלק הראשון שלהם נערך עידכון, ובו מספר כל אחד מהמשתתפים מה עשה. בחלק השני נערך דיון בנושאים אקטואליים, ונש־קלות דרכי־טיפול בעניינים שונים שעל הפרק. לא נרשם פרוטוקול של פגישות אלה, וגם לא רישום אחר. לא נערכת גם הצבעה על ההחלטות.

פעם בשבוע, בשעה 9, מייד אחרי פגישת היועצים, נכנסים כולם לחדרו של ראש־הממשלה ומספרים לו את רעיונותיהם. בדרך כלל יש קונסנזוס על דרכי־טיפול בנושאים שונים, ואם לא — הם מציגים לפניו כמה אפ־שרויות.

● מינוים מיקריים

לגמרי

כל היועצים מכנים אותו שימ־עון (שנשמע כמו „שימון") בפורו־מים סגורים. כשהם משוחחים ביניהם הם מכנים אותו גם רוה"ם (מתחרז עם „שוהם").

באופן מפתיע יש דימיון חיצוני רב בין כמה מן היועצים: סביר, ביילין, פלג ונוביק. חוץ מן הדימיון החיצוני יש קווים משותפים לכל היועצים: הם כולם גברים. בכל הצוות הגדול המקיף את ראש־הממשלה (גדול יותר מצוות היועצים של מנחם בגין) אין אף אשה אחת, חוץ מעליזה אשד, שהיא עוזרת אישית ואינה שותפה להחלטות ול־ישיבות, וחוץ מ**ניצה שפירא־ליבאי**, עוזרת ראש־הממשלה לענ־יינ־נשים, העושה את עבודתה כמעט במחתרת, ואינה מקורבת לפרס באופו מיוחד. כולם אשכנזים. כולם אקר־מאים, שלושה מהם — ביילין, פלג ונוביק — הם בעלי תואר דוקטור. כולם צעירים.

גילם של היועצים מהווה מקור לקינאה בקרב פוליטיקאים ותיקים רבים, ואלה מרבים להפיץ את הדיעה שאין הם רציניים, בגלל גילם. אין ספק שגילם מבטא מגמה חיובית בפולי־טיקה הישראלית המזקינה. בארצות אחרות במערב יש פתיחות הרבה יותר גדולה לאנשים צעירים. ראש ממשלת צרפת, לדוגמה, הוא „רק" בן 38. גילם הצעיר הוא תכונה חיובית של היו־עצים. הם מלאי־מרץ ושופעי רעיונות.

מקורבים למישרד ראש־הממשלה טוענים שהמינויים היו מיקריים לגמ־רי. שלא היתה בהם מחשבה, המקובלת בארצות אחרות בעולם, לקחת לתפ־קידי הייעוץ את האנשים הטובים ביותר במיקצוע, ולא להתבסס על התחשבנות מיפלגתית.

מישהו סיפר כי מייד אחרי חתימת הסכם ממשלת־האחדות־הלאומית היו צריכים בכירי מיפלגת־העבודה לעלות לירושלים. מי שהצטרף לאותה נסיעה, זכה אחר־כך בתפקיד בכיר. הדבר בו־לט במיוחד בהצהרותיו המדיניות של פרס בנושאים שונים. כל היועצים הצעירים ידועים כיונים, חלקם אפילו על גבול השמאלניות, אך הדבר אינו מתבטא בדרכו ובדבריו של פרס. אולי להיפך — הצהרותיו האחרונות מתאימות לקו הקיצוני ביותר' של מיפלגת־העבודה, ולא היו נראות מוזר אילו נאמרו מפי איש־חרות בכיר. לכן טוענים רבים כי השפעתם של היוע־צים מועטה, ושואפת לאפס. פרס מח־זיק אותם לצידו, כך אומרים, כדי שיהיה לו קהל. את כל ההחלטות הוא מקבל בעצמו, בלא להתחשב בדעתם של האחרים.

היועצים, שרובם קשורים בצורה זו או אחרת בתיקשורת, עסוקים בצד המיקצועי של הופעותיו. תפקידם הוא לקיים קשר טוב עם העיתונאים הישר־אליים והזרים (הבכירים שביניהם) ול־הציג אותו באור חיובי בארץ ובעולם. על לוח־הפגישות של פרס ממונה בועז אפלבאום, לעיתים בהתייעצות עם אורי סביר, כשהדבר נוגע לתיקשורת. כמעט שליש מזמנו של ראש־הממ־שלה מוקדש לפגישות עם עיתונאים.

עיתונאי מדיני בכיר סיפר כי ב־תקופת שילטונו של בגין לא הזדמן לו מעולם לשוחח עם ראש־הממשלה שיחה אישית, שיחת־רקע שאינה לצי־טוט, ולעומת זאת עם פרס נפגש כבר עשרות פעמים ביחידות, גם בלישכתו וגם בביתו בירושלים. יועציו הקרובים של פרס מספרים שפרס משתקף בצורה חיובית ביותר בתיקשורת העו־למית, וזה, אולי, אחד הדברים הח־שובים ביותר.

● המטרה העליונה: התדמית

כגלל אופיו של ראש־הממשלה, ובניגוד לקודמיו מתנועת־החרות, יש במישרד פעילות עד השעות ה־מאוחרות של הערב. אולי זו הסיבה לכך שהיועצים אינם מקיימים קשרים חברתיים ביניהם, מחוץ לשעות־הע־בודה. חוץ מסביר, גרים כולם מחוץ לירושלים, ועושים יום־יום את דרכם אל המישרד ובחזרה.

בינם לבין עצמם הם מבדילים בין מי שהיו חלק מן המיפלגה גם בתקופת האופוזיציה. „תקופת המידבר", כפי שהם מכנים אותה, ובין מי שהצטרפו מאוחר יותר — בעיקר אורי סביר.

קשה למצוא, בבדיקה ראשונית, סיכסוכים מעל או מתחת לפני השטח בין היועצים והמקורבים השונים. לכולם חשובה תדמיתו ועבודתו של פרס, והם עושים יד אחת למען המטרה המשותפת. את הסיכסוכים האישיים ביניהם דחקו, בינתיים, לשוליים. אלה יצוצו, בוודאי, כשתגיע עת הרוטציה, בעוד שנה, וכולם יצטרכו לעזוב את השמנת לרעת החיים האפורים.

לא ברור עדיין מה יעשה כל אחר מהם ביום שבו ייכנס — אם ייכנס — יצחק שמיר ללישכת ראש־הממשלה. מישהו אמר כי יצטרכו לבנות אגף ענק במישרד־החוץ, כדי לאכלס בו את כל יוצאי מישרד ראש־הממשלה, החל מן השר עזר וייצמן ועד אחרון עוזרי־היועצים.

סביר יחזור בוודאי למישרד־החוץ. הוא מצהיר שוב ושוב שהוא רק מושאל לתפקיד. אפלבאום וביילין יילכו עם פרס למישרד־החוץ, פלג ישוב לעסקים הפרטיים, בורג יחזור למכון ואן־ליר, נוביק לאוניברסיטה. יתכן שגם ניר ישוב למכון למחקרים אסטרטגיים. נבו יישאר, קרוב לוו־דאי, במקומו, וכל השאר יצטרכו למ־צוא פרנסה אחרת.

אני אוהבת שהם נוגעים בי...

השבוע מלאו לג'טה לוקה 64 שנים. היא חרדה:

"כשהייתי באצבע הגליל, חזרתי עם אצבע בתחת. התיאטרון העירוני חיפה עלה למשך שבוע ימים לישובי אצבע הגליל, לפעילות קהילתית ותיאטרונית, מבוקר עד לילה. חזרתי סחוטה. ומה מצאתי? דלת ביתי פרוצה ובתוכה פוגרום!

"קיבלתי הלם. אני כבר לא מרגישה טוב בבית הזה, ומחכה לרגע שבו אעזוב אותו. ביתי הוא המקום שממנו אני שואבת את הכוח לעמוד על הבימה. כי זה בעצם מה שיש לי. עבודה ובית. מלבד הבת והנכדים, שהם הכתר שעל ראשי."

ג'טה לוקה חיה ברירה שכורה מטעם התיאטרון. דירה צנועה בת שלושה חדרים, שאחד מחדריה עומד לרשות שחקני התיאטרון האחרים.

זה לא פוגם בעליצות השופעת שלה. היא קמה בקלילות — למרות המראה הרחב שלה. "שמנתי בזמן האחרון. הפסקתי לעשן."

היא לוקחת לידיה מצית, ובמחווה של ג'נטלמן היא מדליקה את הסיגריה שהחזקתי. "זה אחד מבין כל הצעצועים שאני אוהבת!" (ג'טה ידועה באהבת־מותרות, כפי שהיא מכנה זאת.) "בשבילי מותרות זה לא זהב, לא יהלומים, לא דולארים. אלא חפצים המקלים ומייפים את החיים. וקודם כל המיטבה."

שאלה: את ידועה בהכנסת־אורחים, שהציר שלה הוא תמיד אוכל.

תשובה: את טועה. נכון שאומרים שאני מבשלת מצויין. אבל אליי באים כאל "מאמא ג'טה" ההרגשה שאני נותנת לכל אחד מתבטאת גם בפינה חמה. באוזן קשבת. ולמי שזקוק, גם למנוחה ומיטה עם מצעים ריחניים. זה החינוך שקיבלתי בבית. הכנסת־אורחים. ואם כבר, אז עד הסוף. גם האופי שלי הוא כזה. אני לא עושה דברים בצורה בינונית. אולי זה לא היה תמיד לטובתי, אבל חשוב מכל היה שהלכתי בדרכי. לכן גם אין לי טענות לאף אחד. כל מה שקרה לי בחיים, טוב או רע — אני אחראית. החיים לא עוברים לידי כמו אוטובוס ליד האוון. כל רגע קביעות בשום תיאטרון. נכון ששיחקתי במשך רוב השנים בתיאטרון פרטי ומיסחרי. ורק מ־75' אני משחקת בתיאטרון רפרטוארי.

שאלה: כמה שנות־מישחק צברת עד היום?

תשובה: 40 שנים.

שאלה: לא נמאס לך?

תשובה: בכלל לא. לכן יש לי עדיין תוכניות. אני שחקנית. אני לא כוכבת. בין הכוכבים יש גם מטאור. שנעלם. אני עדיין שחקנית פעילה. יש כאלה ששואלים אותי: מה, את לא בפנסיה? ואני עונה: לא! אדם שמסוגל לתת לחברה חייב להמשיך ולתת, וכך הוא מרגיש את עצמו רצוי.

שאלה: אני שומעת אי־נימה של עצבות במושג "רצוי".

תשובה: לפעמים שחקן מקובל ורצוי בחברה, כי הוא מייפה כל מסיבה. אנחנו לא מוזמנים כבני־אדם. מובן שאפשר לייחס מישפט כזה גם לגבי רופא. אבל אל הרופא את לא פונה במסיבה ומבקשת שיבדוק לך את הדופק. וממני מצפים שאבדר. וזה פוגע בי. אני אשה. אני בן־אדם. בתור אשה אני רוצה לשמוע מחמאה, ובתור בן־אדם מילה טובה. ובמקום זה "מה תתני לנוז הופ־הופ, זה נורא שמחז" ואז אני עונה: "כבר נתתי צ'ק!"

שאלה: ג'טה, מה זה בשבילך "הופ־הופ"?

תשובה: זה השיר שפירסם אותי בן־לילה. למחרת הפרמיירה היה כתוב בעיתון "פצצת־העונה". זאת היתה ההצגה השניה בתיאטרון לי־לה־לו וזה היה כל מה שעשיתי על הבימה באותה הצגה. שרתי את השיר הזה, שנכתב על־ידי נחום וילנסקי ושמואל פישר.

שאלה: זה היה בסמוך לעלייתך ארצה?

תשובה: כן. ב־'49. עליתי ארצה ב־'48 מצרפת. לשם הובריחתי דרך הגבולות מבוקרשט.

שאלה: איך הגעת לתיאטרון לי־לה־לו?

תשובה: הופעתי בבית־קפה בתל־אביב שנקרא מועדון הידידים. ערב אחד נכח משה ולין המנוח, מנהל

מה אוכל מחר?

חלטורה, 1969

"יכול להיות שגם טופול יהיה יום אחד מלצר!"

במיטבה, 1985

"נישאתי פעמיים, התגרשתי פעמיים. זה הספיק לכל החיים!"

ג'טה (הילד משמאל) ב־"לי־לה־לו"

ג'טה השבוע, בחיפה

"יש קשר בין הראש והישבן: הבעיטה!"

התיאטרון, בהופעה שלי, והזמין אותי לבחינה.

בעצם, בתחילת הקריירה שלי הייתי זמרת. בילדותי ניגנתי על פסנתר ואקורדיאון. וכשלמדתי בסרנת־התיאטרון האידי שבגטו, בבוקרשט, הבחינו בכישורים המוסיקליים שלי. בהצגה אחרת, אופנבאך בתל־אביב שרתי את אני חדש בארץ.

כעבור שלוש שנים עברתי לתיאטרון דו־רה־מי שם שיחקתי מיום הקמתו ב־53' עד 61', כשמנהלו ג'ורג' ואל נפטר והתיאטרון נסגר. באותה תקופה גם שיחקתי במשך שנה אחת בסמבטיון, שאותו הקימו זאב ברלינסקי ומרדכי בן־זאב ב־58'.

אחרי דו־רה־מי נרדתי מלהקה ללהקה, עד שנפתח התיאטרון הוורוד ב־64'. היתה לי הצגת־יחיד שנקראה צחוק הגורל. וצחוק־הגורל הוא שבהכנסות של ההצגה הזאת שילמו חובות על הצגות קודמות. והמשכורות שלי היתה... (ג'טה עושה תנועה של אצבע משולשת).

במילחמת ששת־הימים התיאטרון נסגר. התנדבתי לצבא והופעתי לפני חיילים. זה ארך חודש ימים, ואז התחילו חלטורות. הצגות־ילדים. סרטים.

שאלה: לא הזכרת כי רעבת ללחם. ילדת בת. וכמה להיטים: מאניינה. עוד לא יודעת עברית. מי זה דופק בדלת.

תשובה: הבת שלי... היא בת נהדרת. אם טובה (שלושה ילדים), רעיה נאמנה, בקיצור עקרת־בית למופת, השונאת תיאטרון. התיאטרון גזל ממנה את האמא. מאביה התגרשתי כשהיתה ילדה. נישאתי בשנית ושוב התגרשתי. זה הספיק לי לכל החיים.

ובכל זאת יש בינינו אהבה והבנה מושלמת. מערכת היחסים שלנו איננה מושתתת רק על קשר של אם ובת, אלא על בסיס של ידידות עמוקה. והנכדים שלי הם ה„תפקיד" של חיי. אני מוותרת על כל אירוע לטובת השהייה במחיצתם.

הרעב? אין לי מרפקים. לא פנו אליי. היתה לי חותמת של בדרנית. בתקופה מסויימת עבדתי שבוע ימים בקופאית במועדון־לילה. יום אחד הופיע מישפט בעתון מסויים: „ראיתי את ג'טה לוקה עובדת בקופאית, יכול להיות שגם חיים טופול יהיה מלצר יום אחד."

להרוויח את לחמי בעבודה שאיננה מזוהה עם מיקצועי זה נחשב לפחיתות־כבוד? זהו סנוביזם, שהוא מחלה כרונית במדינה שלנו.

ובנוגע ללהיטים — הד ארצי הפיקו חמישה תקליטים שלי, כשהמנהל המוסיקלי שלהם באותה תקופה, משה וילנסקי, פנה אליי כדי שאבצע אותם.

שאלה: בואי נחזור לשנות ה־70'. הזכרתי את הבימה.

תשובה: טדי תומא המנוח... (ג'טה מפסיקה את שטף־הדיבור. בוכה). בכל פעם שטדי נכנס לחיי, נדלק אור. הוא נהג לומר: „הם כל־כך מטומטמים! הם שמו עלייך סטיגמה של בדרנית, והם לא יודעים איזו שחקנית דרמאית את!"

הודות לו נכנסתי להבימה. שיחקתי בשתי הצגות, ואז מיכתב־תודה. ר' שוב נדדתי ושוב שאלתי את עצמי, מה אוכל מחדר?

במילחמת יום־הכיפורים שוב התנדבתי. עברתי את התעלה בקסדה על הראש. יחד עם אריה אליאס. לילה אחד ראינו כוכב נופל בשמיים. מאוד התפעלנו, ואז חייל אמר: „זה לא כוכב, זה טיל!"

שאלה: נפצעת או, לא?

תשובה: מהטיל? לא. הרכב שבו נסענו — גם יהורם גאון היה שם — התנגש בטנק שרוף, שעמד בשולי הכביש, והתהפך. קיבלתי קרישדם במצח ומכה בגב, ששיתקה את השרירים לתקופה של כמה חודשים. חצי שנה קיבלתי משכורת מהצבא, בגלל הפציעה.

שאלה: אני רואה אות מילחמה תלוי על הקיר.

תשובה: כן. זה אות מילחמת יום־הכיפורים. וזה האוסף שקיבלתי מגדודים שונים בצבא, כאות־הוקרה.

שאלה: ואז?

תשובה: שוב בלי עבודה. חלטורות.

(המשך בעמוד 46)

ג'טה לוקה ב־„דו־רה־מי"
„שאלתי את עצמי: מה אוכל מחדר?"

ג'טה בהצגת ילדים (1959)

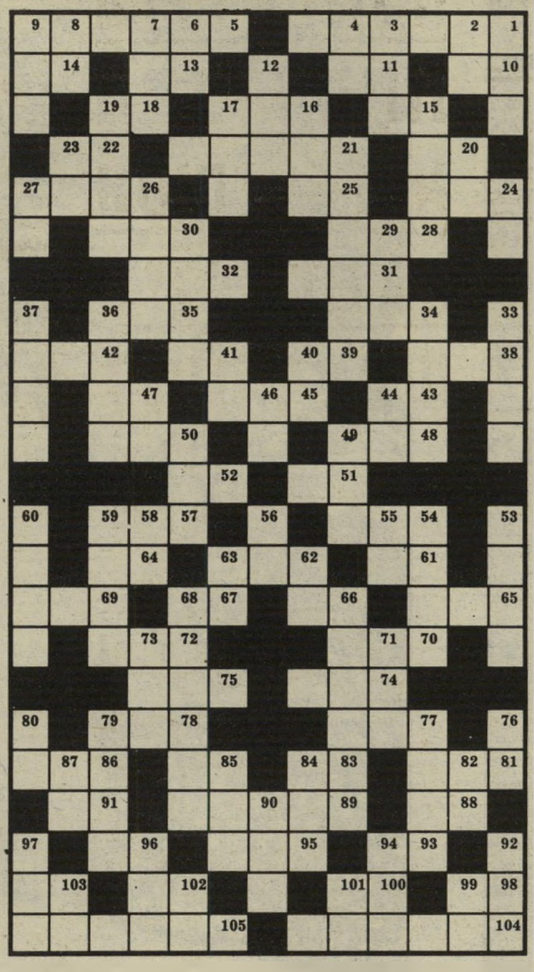
לפני חיילים (1967)

בתפקיד „מוד"

„בכל העולם כששחקן מגיע לגילי ומופיע על הבימה, הקהל קם ומריע. כאן זורקים אותו לכלבים!"

תשבץ העולם הזה 2506

מאוזן:

1) לימודי, משכיל; 5) מערכת הזיזים בגלגל שיניים, או קומפלכס של מפעלים; 10) תו מוסיקלי; 11) מדף; 13) משאלה; 14) די; 15) עמוד־נוזלים; 16) גדול פרשני המקרא והתלמוד; 18) תאנה שלא הבשילה; 20) אבי כל בני־עבר; 21) מגדולי המספרים העבריים. עוד מתמול שלשום; 22) עוף דורס; 24) ראש השנה; 25) שפע (ח); 26) קבוץ בדרום על־שם ברל כצנלסון; 29) גאווה; 30) קמצן (ח); 31) עצם בפנים של בעלי־חוליות; 32) צופן; 34) ממציא התרכיב לחיסון מפני שיתוק־ילדים; 35) עקר; 38) סרח עודף בבגד; 39) בת־קול; 41) חבל מושזר; 42) חלק הצמח החבוי באדמה; 43) משח; 45) מחבר שלש מתנות (ש"מ); 47) זז; 48) מילת־קסם להישרדות במקום־העבודה? 50) מפלגה שלטת בסוריה; 51) מטבע שעבר לסוחר ועבר וכטל מן העולם; 52) אל השמש והכח של הכנענים; 54) מהלך בשחי־מת; 57) שם מטבע קדמון; 61) רוח רעה ומזיקה; 62) מצוקה; 64) נכדו של רש"י; 65) מי שעמד בראש הצבא הסיני העממי; 66) סופרת אמריקאית (ש"מ); 67) פתח; 69) גחלת־אש; 70) עוון; 72) אחד משלושת ילידי הענק בקרית־ארבע; 74) אר מן, בעל־מלאכה; 76) הקדים רפואה למכה; 77) מזון־מלכות — לשנה טובה ומתוקה; 78) מייסד השבועון טיים; 81) תעלת־שופכין; 83) שלל; 85) משענת; 86) סכו"ם; 88) צונן; 89) בעל זקן עבה; 91) מסמר; 93) תבלין; 95) נפל בקרב; 96) אל היערות; 98) מנעול; 100) מרגיש; 102) צאצא; 103) מילת־שלילה; 104) שלווים; 105) צדודית.

מאונך:

1) עץ נשיר, גדול ונאה; 2) מילת־קריאה; 3) גרד, קרצף; 4) תינוקות של בית־רבן; 6) שגגה (שמואל ב'); 7) צמח־בר בעל פקעת; 8) תבואה; 9) עמוד התפילה לחזן; 12) לבושו של הכהן הגדול; 15) פויז; 16) גוש־עפר; 17) פילוסוף סקוטי ספקן; 19) חרפה, ביזוי; 20) סדרי המשנה (ר"ת); 21) עיטורי ציורים בסגנון ערבי; 23) אויב; 24) סיעה; 26) שליח; 27) מקוה רחב־ידים; 29) בן יהודה הנשיא — הניהג את חשבון ראשי החדשים והמועדים; 30) השתוקקות (מ); 33) ראשון לחדשים; 34) קפיצה; 36) גביע; 37) כלל העלים שעל העץ; 40) ענף; 41) כהן צדק (ר"ת); 44) מפחד; 46) אביון; 47) מן השוואים; 49) פרגוד; 50) רקוד אמנותי; 53) הפרלמנט ברוסיה הצארית; 54) מנוי למלוכה; 55) כלי־ענויים; 56) טבעת לבהמה; 58) צאצאה; 59) מלך בישראל, מייסד שומרון; 60) כלי מוסיקלי; 62) תבלול בעין; 63) מהיר, זריז; 66) עיר בארץ; 68) בהשאלה — אות לקבלת החלטה (3,3); 71) רטיבות; 73) שימור־לב; 76) בא־בימים; 77) רפסודה; 79) חבור; 80) מוסד תנוכי; 82) בהמה; 84) קרבן שלמים; 85) אגודה — גואלת אדמות הישוב (ר"ת); 87) גוף; 90) שאב; 92) קבוצת כוכבים; 94) זמר; 96) נטו, סרו; 97) קיווה; 99) שלילה; 101) מתנה; 102) פרא; 103) חיית־טרף.

אביגיל יגאי

הווי

תשרי:

הסנדלר יחף

ב חיפה גילו עוברי חברת־החשמל מל את טיב השי, שאותו קיבלו מן החברה לכבוד השנה החדשה: מנורת־חירום, המופעלת בסוללות, למיקרה של הפסקת־חשמל.

● ● ●

חשוון:

שיכתוב ההיסטוריה

ב צה"ל פורסמה רשימה שניה של החזרת פריטי ציוד צה"לי שהיו מצויים בידי אזרחים, ושכללו, בין השאר, 300 שקי־שינה, 180 סרבלים, 100 אוהלי־סיירים, שלושה תת־מיקלעים סטן, מימי מילחמת־העצמאות, ומכונת־כתיבה אחת.

● ● ●

כיסלו:

בים וביבשה

ב תל־אביב הגדיר עיתונאי בגדים ללא כתפיות כסטרפלס; ביקיני ללא חלק עליון — כטופלס וביקיני ללא חלק תחתון — כתכלס.

● ● ●

טבת:

חשבון אקדמי

ב תל־אביב החליטו שני הבנקים הגדולים לוותר על חובותיהם של סטודנטים לשעבר, אשר קיבלו, בראשית שנות ה־70, הלוואות לא צמודות עבור תשלום שכר־הלימוד שלהם, מאחר שהוצאות הגביה גדולות בהרבה מגודלם של תשלומי החזר החובות, אשר נשחקו באינפלציה.

● ● ●

שבט:

כבדהו וחשדהו

ב ירושלים ביקשה עוזרת־בית להפקיד בבנק את סכומי הכסף, שאותם חסכה במשך כל שנות עבודתה, הסבירה לקופאי הנדהם: „אני עומדת להתחתן ומפחדת להחזיק סכום כה גדול בבית, שבו מסתובב איש זר."

● ● ●

אדר:

אינטגרציה

ב תל־אביב החליט יצרן־תמרוקים, שייצר עד כה תרסיס לריענון הפה בטעם המנטה בלבד, לצאת לשוק עם תרסיס־ריענון נוסף, בטעם הנענע.

● ● ●

ניסן:

שיטות חיפאיות

ב תל־אביב שמע שומר־לילה ב־בניין־מישרדים רעש בוקע מ־אחת הקומות, גילה צעיר חיפאי בן 13, המנסה לפרוץ כספת בעזרת פותחן־בקבוקים.

● ● ●

איי:

גיל העמידה

ב ירושלים קבל פקיד דואר ה־מיון על החידוש המתיר לו ולחברין למיין את הדואר בישיבה, הסביר כי כאשר מיינו, בעבר, את הדואר בעמידה, ייעל הדבר את העבודה, כי „כאשר אתה עובד בעמידה, אתה עובד מהר יותר. מכיוון שאתה רוצה לסיים כבר ולשבת!"

● ● ●

סיוון:

קאמרה אובסקורה

ב ירושלים הודתה מחלקת־התנועה של מישטרת ישראל, כי רובם המכריע של התצלומים המופקים ב־22 מצלמות־הרמזורים הפועלות בארץ (תשע בתל־אביב, שבע בירושלים, שש בחיפה) אינם טובים כראיה מישפטית, כתוצאה של צילומי־נפל, עקב קיל־קול הרמזור; אור אדום חלש מדי, שאינו נראה בתצלום; שיבוש פעולת המצלמה בשל אור השמש ממולה; צילומי־סרק מחמת תאונה בצומת; חדירת מי־גשמים למצלמה ופגיעות בה בזדון.

● ● ●

תמוז:

פינת בן־יהודה

ב טבריה הודיעו מלצרים מהונגקונג, העובדים במיסעדה סינית מקומית, כי הם כבר קלטו את המילים העבריות איטריות ופיטריות. שהם שני מרכיבים שכיחים ביותר בכל תפריט סיני, אך הם אינם מצליחים להבחין בין שתי מילים אלה למילה שלישית, מיטריות. שדגמים ננסיים מהן משמשים לקישוט מנות סיניות רבות.

● ● ●

אב:

אנחנו על המפה

ב ווינה, בירת אוסטריה, גילתה המישטרה המקומית, כי קוברה. יחידתה המיוחדת למילחמה בטרור, מצויידת ברובי־סער אוסטריים, בשכפצים אנגליים ובקובעי־פלדה ישראליים.

● ● ●

אלול:

להגנה על הרכוש

ב ירושלים פירסמה המישטרה רשימת אבידות אשר נמצאו ולא היה להן דורש ואשר כללו, באחד המיקרים, שקית ניילון, שהכילה זוג מיכנסי ג'ינס, זוג תפילין, סידור־תפילה קטן, 156 שקלים, 50 אגורות ואולר אחד.

פריצת כספת בפותחן־בקבוקים, תרסיס־ריענון בטעם הנענע, קובעי־פלדה ישראליים לאוסטרים וגניבת מכונת־כתיבה מידי צה"ל

מתיחת פנים ללא ניתוח
בעזרת תרגילי
התעמלות – יוגה
לשרירי הפנים
טלפון בבית – 03-479777

תן טרמפ לחייל

מודעות בטלפון
לכל העתונים
בכרטיסי אשראי במחירי המערכת
ישראכרט | ויזה | DINERS CLUB INTERNATIONAL ISRAEL LTD.
שרות ת.ד. ללא תשלום – חניה חופשית במקום
פרסום אידיאל
אבן גבירול 110 ת"א, פתוח 7.30 – 20.00 רצוף
03-227117/8

אפשר להשיג את „העולם הזה" גם בלונדון בנקודות־המכירה הבאות:
"LAVELLS" GOLDERS GREEN
"LAVELLS" STAMFORD HILL
"HAROLDS" STATION RD. EDGWARE. MIDDLESEX
PICADILLY STATION
ST. JOHNS WOOD HIGH STREET
FINCHLEY RD. (NEXT TO STATION)
TOTTENHAM COURT RD.
MOUNT ROYAL HOTEL
THE CORNER SHOP, GOLDERS GREEN RD.
RUSSELL SQUARE STATION

מרים בנימיני

מזל החודש:

בתולה

התאמה לששת המזלות הראשונים

בתולה עם בתולה

הקשר בין שני אלה הוא הגרוע ביותר שניתן למצוא. הסיבה ברורה למי שמכיר את טיבעם. שניהם סרקסטים, ציניים וביקורתיים. סיכוי קטן ביותר שנישואים מעין אלה יחזיקו מעמד, בעיקר בגלל הביקורת הקטלנית של האחד כלפי השני וההיפך.

בתחילה נוצרת ביניהם משיכה אינטלק־טואלית, אבל חיי־הרגש דלים, והאהבה והמין לא תופסים מקום חשוב. מזל בתולה חייב להיות עסוק, הוא אינו מסוגל לשבת במקום אחד בחוסר־מעש. תכונה זו דווקא עוזרת לשמור על מיסגרת הנישואים. ברגע ששניהם עסוקים והעבודה דורשת את רוב זמנם, הם מוכנים לשאת גם את השותפות. הם מוכרחים שיהיה להם עניין לעסוק בו, כל דבר שמוציא אותם מעצמם עוזר.

יחליטו להיפרד זה יהיה בעיקר בגלל ה־עצבנות והמתיחות שביניהם. אם יגיעו לגירושים מי כמותם מסוגל לדאוג לפירטי הפרטים של חלוקת הרכוש. איש לא ייצא מופסד.

בתולה עם מאזניים

זהו קשר של „יפי הנפש" המשייכים את עצמם לחברה אכסלוסיבית. לשני מזלות אלה הרבה מן המשותף, יש להם סימפטיות ואנטיפטיות זהות ובכלל – טעמם דומה. המאזניים מסוגל לנתק את עצמו ממצבים לא נוחים ולא נעימים. גם אם הבתולה יעיר, יבקר, יתעצבן ויריב – המאזניים פשוט יתעלם ולא יגיב. התנהגות זו מאפשרת לשמור על יציבות בנישואים.

לשותפות זו יש יותר סיכוי כאשר הגבר הוא בתולה והאשה בת מאזניים. במיקרה זה הבתולה יהיה יותר נדיב וסבלן לדרישו־תיה ומצבי־רוחה של המאזניים. אם בכל זאת יגיעו לפרידה, הסיבה תהיה שיעמום הדדי.

בתולה עם עקרב

הלשון החדה של מזל בתולה היא יריב מתאים לעוקץ של העקרב. הקשר ביניהם הוא טוב. קיימת התאמה מינית והבנה במישור הרוחני. הקשר עוד מתהדק כשהם מתאחדים נגד אדם שלישי. מיסכן זה וסביבתם הקרובה ילמדו במהרה שלא להתעסק עם הזוג הזה.

לרוב הם מסתדרים ביניהם. אבל זוג שיש לו בעיות, יסתיר זאת היטב. איש לא יידע לא ירגיש. כלפי העולם הם חטיבה אחת. מי שעלול לגרום לבעיות הם ההורים שלו או שלה. התערבותם יכולה להיות רעל לשותפות זו. אם זה קורה, התיקשורת ביניהם טובה. הם ילבנו את הבעיות ביניהם ויעדיפו לעבור לעיר אחרת ולא לנתק את הקשר.

עקרב ובתולה לא מתחתנים כל־כך מהר, ובוודאי שלא ממהרים להיפרד.

בתולה עם קשת

הם כל־כך שונים, עד שקשה להאמין שקשר כזה יהיה מוצלח. הבתולה מופנם והקשת פתוח וגלוי. אי־אפשר להתעלם מה־משיכה החזקה שנוצרת דווקא בגלל הני־גודים. ביחוד אם מוצאים במפות האישיות גורמים נוספים שיוצרים התאמה. מרקורי מוסיף לבתולה את האיכות האינטלקטו־אלית, שהקשת מעריץ. זה יוצר משיכה חזקה.

מזל בתולה חייב להיות עסוק — הוא אינו מסוגל לחוסר־מעש

הבעיות מתחילות כשהם נישאים. הבתו־לה רוצה להישאר בבית ושומר בקנאות על אורח־חיים שיגרתי, ואילו הקשת רוצה החוצה. הוא מחפש חידושים והרפתקות – מצב של קביעות ושיגרה מדכא אותו. בת־חילת חיי־הנישואים עדיין אפשר להסתדר עם הניגודים, אבל במרוצת השנים, כשנו־ספים הילדים, הקשת חש מועקה ובדידות ומתחיל לחפש קשרים מחוץ לבית. עם התנהגות זו הבתולה לעולם לא ישלים, וזה יכול להוביל לפרידה.

בתולה עם גדי

שני אלה מתאימים ויכולים ליצור קשר נפלא, גם כשהמדובר על שותפות בעסקים וגם כשהמדובר על נישואין. אם הם גם יעבדו ביחד, הנישואים שלהם יחזיקו מעמד לנצח. שניהם נהנים מעבודה קשה ומוכנים להשקיע ולקחת על עצמם אחריות. אם תהיה חלוקת תפקידים במישפחה – אין סיכוי שאי־פעם יפרדו.

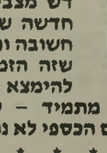
בתולה עם רכי

מה שבולט בקשר המוזר הזה זו אהבה רומנטית לטווח קצר. כל אחד מצפה ליותר מדי מהשני, והקשר מסתיים לרוב באכזבה ונהרס. לאשר העיניים נפקחות ואין עוד אשליות, הם מבינים שהציפיות היו גבוהות מדי ובן־הזוג אינו מסוגל לענות על הצרכים של השני.

הם ממהרים להתחתן כשהם בטוחים שלא יוכלו לחיות האחד בלי השני,

מזל עקרב לא מתחתן כל־כך מהר ובוודאי שלא ממהר להיפרד

וכשהאכזבה מגיעה ואי־אפשר שלא לראות את האמת, כל אחד יימתין שהשני ישבור את המיסגרת. אף אחד לא רוצה להיות האשם בהרס הנישואים. הבעיות מתחילות כשהדלי מחפש פעילות חברתית, ציבורית ופוליטית מחוץ לבית. הבתולה נשאר בבית ומרגיש שהחיים קצרים מדי כדי להעביר לצד אדם שלא מתחשב בו ולא שם לב אליו.

ענה

21 במרס – 20 באפריל

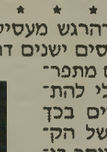
בתחום העבודה נפתחות לפניכם אפשרויות חדשות. זה לא יבוא בצורת הצעה חדשה, יהיה עליכם לקחת יוזמה להוסיף לעצמכם עבודה לא שלכם. כדאי להשקיע מאמץ, בשלב מאוחר יותר זה יביא לקידומכם. ה־11 בחו־דש מצביע על היכרות חדשה שתהיה בהחלט חשובה ומרגשת. מכיוון שזה הזמן שבו עליכם להימצא במקום־העבודה – יותר מתמיד – שם גם תהיה הפגישה. התחום הכספי לא נוח, נסו לחסוך.

* * *

חתחום של חיי־הרגש מעסיק אתכם רבות בימים אלה. יחסים ישנים דווקא מתחילים להתערער. אתם מתפר־צים בכעס מבלי להת־כוון לזה וגורמים בכך להחשת הסוף של הק־שר. נסו להיות יותר בי־קורתיים ומאופקים. בתחום העבודה הולך לכם, ביחוד לאלה מבי־ניכם שעבודתם קשורה באמנות או ברעיונות יצירתיים. ה־15 וה־16 מצביעים על בעיה בריאותית, איזור הכליות או הגרון רגישים, אל תזניחו את עצמכם.

* * *

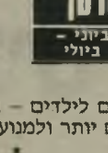
במקום העבודה – העניינים מתחילים להסתדר, חשוב שתפגינו ביטחון וגם אם אתם מתלבטים ביניכם לבין עצמכם, כדאי ש־הסביבה לא תדע על כך. מישהו במקום הע־בודה מחכה מעבר ל־פינה. כל הפגנת חולשה תשמש לו סיבה להכ־פיש את שימכם הטוב, ולנצל זאת לטובתו. פגישות המתוכננות ל־11 ול־12 בחודש עלו־לות לאכזב. אם מדובר על נסיעה לצורך שיחה, או בילוי – עדיף לדחות זאת ל־15.

שור

21 באפריל – 20 במאי

למרות שהשטח הכספי נראה שוב יותר בטוח, השבוע שוב כדאי להיות יותר זהירים. ואם אפשר לדחות כל השקעה, או בקשת הל־וואה. ה־11 וה־12 במיו־חד בעייתיים. ה־15 וה־16 טובים לנסיעות ול־בילויים עם ידידים או קרובי משפחה. חופשה תהיה מהנה ונחוצה, והחגים מגיעים בדיוק בזמן שדרושה לכם מנו־חה. ה־17 בחודש חשוב להורים לילדים – ביום זה עליכם להשגיח עליהם יותר ולמנוע אפשרות של הסתכנות.

סרטן

21 ביוני – 20 ביולי

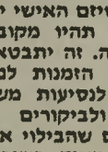
* * *

במקום העבודה יכולה להיות לכם התקד־מות מצויינת, כדאי לגלות עוד יוזמה ומ־קוריות. אפילו אם אתם עושים רושם מוזר על הסביבה, זה יכול אפילו להתקבל טוב יותר. המגנטיזם האישי יפרח ואתם תהיו מקובלים בחברה. זה יתבטא ב־קבלת הזמנות למסי־בות, לנסיעות משות־פות ולביקורים אצל אנשים שהבילוי איתם יהיה מאוד חשוב. בתחום הרומנטי אל תקחו הכל כמובן מאליו. אחרת תתאכזבו.

* * *

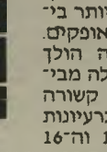
ה־11 וה־12 ימים מאוד לא נוחים, אתם לוקחים על עצמכם יותר מדי וזה משפיע על מצב־הרוח ובעיקר על הבריאות. מה־13 הכל יהיה איכשהו יותר קל, אנשים יציעו את עזרתם – והפעם אל תסרבו. יחסים רומנטיים, שאו־תם יש להסתיר, עומדים להסתיים לפתע. שיקלו את המצב בהגיון ונקו את השטח ואת הלב לקראת קשר חדש יותר.

ה־17 וה־18 אינם טובים לנסיעות – אם אפשר, ותרו או שתהיו כמה שיותר זהירים.

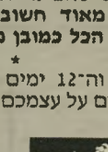
מאזניים

23 בספטמבר – 22 באוקטובר

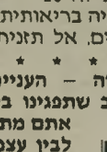
עקרב

23 באוקטובר – 22 בנובמבר

נתולה

22 באוגוסט – 22 בספטמבר

קשת

23 בנובמבר – 20 בדצמבר

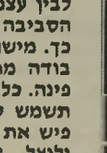
ההרגשה הכללית אינה טובה, תרגישו עייפים מאוד, בעיקר ב־13 וב־14 בחודש. מצב הרוח אינו טוב, אתם עצובים, מאוכ־זבים ומרגישים בודד־דים. בכל זאת, מה־15 תרגישו לפתע הרבה יותר טוב. משהו או מישהו יגרום לכך ששוב תהיו אופטימיים יותר ורגועים. החג יהיה יותר קל מכפי שאתם מצפים, יפתיעו אתכם בביקו־רים ובהזמנות. במקום העבודה תצטרכו יו־תר להקפיד את מי אתם בוחרים כידידים.

* * *

בתקופה זו את יכולים להשיג הישגים בכל מה שקשור לתחום המיקצועי, ובכל זאת, ה־11 וה־12 יציבו בפניכם בעיה חדשה, מישהו ש־אותו אתם רואים כידיד יראה לפתע פנים אח־רות. תצטרכו להפעיל את האינטואיציה ואת כושר הניתוח. ברגע זה לא כדאי לשוחח על כך. בשבוע הבא הכל יראה אחרת, כדאי להתאזר בסבלנות. בשטח החב־רתי והרומנטי אתם מאוד מבוקשים, אנשים מתפעלים מכם ואף מעוניינים בקירבתכם.

* * *

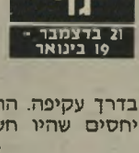
הפתעה נעימה מצפה לכם ב־11 או ב־12 בחודש. מישהו שעימו הייתם מאוד מיו־דדים יתקשר או יבוא. ומדובר על ביקור מארץ אחרת. ה־13 וה־14 יפ־גישו אתכם עם אנשים העשויים להציע הצעות מושכות בתחום הקר־יירה. יתכן שלא כדאי לענות מייד. ב־15 וב־16 בחודש תוכלו סוף־סוף ליהנות במחיצת האנשים שאיתם נעים להיות. ה־17 וה־18 בחודש מצביעים על בעיה בתחום הבריאות שלכם או הוריכם.

דגים

19 בפברואר – 20 במרס

בימים אלה אתם מרגישים יותר חזקים, נמרצים ומוכנים לבצע שינויים. כדאי לנצל את התקופה, אנשים היוצאים לחו"ל מעסי־קים את מחשבותיכם, גם אתם עומדים לפני נסיעה, אם כי עדיין שום דבר לא נראה באופק. ה־13 או ה־14 יהיו חשו־בים בעיקר בגלל פני־שות מיקריות עם אנ־שים שישפיעו על חייכם בצורה חזקה, אם כי בדרך עקיפה. התחום הרומנטי די מאכזב. יחסים שהיו חשובים עומדים להסתיים.

גדי

21 בדצמבר – 19 בינואר

* * *

ה־11 או ה־12 בחודש מראים על בעיות ביניכם לבין הסביבה הקרובה. הערה בלתי נחשבת יכולה להיות מובנת בצורה מסולפת ולגרום לכם לבעיות קשות. תצטרכו להיות יותר עירנים למה שקו־רה אצל הזולת. ה־13 וה־14 לא מעידים על מצב־רוח טוב, המתח שבו תימצאו עלול ל־היות קשה. הטוב ביו־תר לבלות עם ידידים, להזמין אותם הביתה או לצאת עימם. ה־15 וה־16 יהיו הרבה יותר נעימים ורגועים.

* * *

הסביבה מקבלת אתכם עתה בהרבה חיבה ואהדה, זה הזמן לחשוב על עסקות משותפות ואף לקרב אליכם אנ־שים חדשים. ה־11 וה־12 אינם מתאימים ל־פגישות ליבון בעיות. דחו זאת בכמה ימים. בשטח הרומנטי אתם יכולים להיות היוזמים, וכדאי לחשוב על דרך שונה מזו המקובלת עליכם בדרך כלל. ה־בעיה היא שמה שלא יושג במאמץ, לא יושג כלל. ויחלפו לפחות שבועיים לפני שמצב זה בכלל ישתנה.

דלי

20 בינואר – 18 בפברואר

Hecht הכט

בית ממכר
לבשר
ולעוד
דברים טובים

מרכז מסחרי
כפר שמריהו
טל. 052 78837

שעות פתיחת החנות בתקופת החגים:

יום א' 08:00-13:00
יום ב' 08:00-13:00 16:00-19:00
יום ג' 08:00-13:00 16:00-20:00
יום ד' 08:00-13:00 16:00-20:00
יום ה' 08:00-13:00 16:00-20:00
יום ו' 08:00-15:00

ועכשיו תשאל את אשתך:

מאה ארבעים ותשעה אלף, ארבע מאות שמונים ואחת שקל כדי לעשות את החג, זה הרבה או מעט?

אם תרצו אין זו אגדה.

האגדות מספרות שבהכט, כפר-שמריהו, הנקיון והמבחר הם כמו בבית מרקחת בשוויץ. אתה יכול להאמין לאגדות האלה. אתה גם יכול לבוא ולבדוק בעצמך. עוד מספרות האגדות, שהשרות בהכט הוא ממש אגדה. את האגדה הזו אתה מוזמן לבדוק בעצמך.
ממשיכות ומספרות האגדות, שהמחירים אצל הכט גבוהים. זו כבר לא אגדה, זו פשוט אמונה טפלה.
אל תאמין לאגדות, אל תאמין לאמונות טפלות. בוא אלינו ובדוק בעצמך.

שאל את האשה

יכול להיות שאתה לא מספיק בטוח בעצמך. במקרה כזה אנו ממליצים שתשאל את האשה. שאל אותה:
"7,700 שקל לקילו בשר טחון טרי. זה הרבה או מעט?
14,900 שקל לקילו סטייק T-בון, זה הרבה או מעט?"
והכי חשוב — שאל אותה: "אם יש לנו ליד הבית בית ממכר כל כך מוצלח לבשר טרי וטוב — למה את ממשיכה לענות אותי עם העוף הקפוא? ועוד בראש השנה..."
כן, לקראת ראש השנה החלטנו להביא גם אותך וגם את האשה להכט בכפר שמריהו. אם אתם יוצאים בחגים לחיק הטבע, ואם אתם נשארים בבית, המבחר של הכט יעשה לכם חג יותר טעים. שנה יותר מוצלחת.

הסלים של הכט לראש השנה. בדוק אותנו.

כדי שתוכלו להחליט — הכנו לכם שני סלי צריכה לדוגמא. שתי רשימות מייצגות של בשר ודברים טובים שאתם יכולים למצוא בהכט במחירים הגיוניים. סל מיוחד לפיקניק גריל ל-10 אנשים בחיק הטבע, וסל מיוחד לכל החג בבית. הסתכל טוב טוב על המחירים.

כמה באמת צריך לעלות פיקניק בריא?

	מוצרי המזון במבצע	כמות ביחידות	המשקל	המחיר בשקלים
1	קבב	15 קבבים	1 ק"ג	8,200
2	המבורגר	10 המבורגרים	1 ק"ג	8,200
3	שישליק הודו	10 שיפודים	1 ק"ג	11,500
4	T-בון סטייק	6 סטייקים	1½ ק"ג	22,350
5	סטייק אנטרקוט	5 סטייקים	1 ק"ג	17,200
6	סלט חצילים		1 ק"ג	5,600
7	חומוס		1 ק"ג	5,600
8	טחינה		1 ק"ג	5,600
9	מלפפונים חמוצים		1 ק"ג	5,400
	סה"כ		9½ ק"ג	89,650

וכמה באמת עולה לעשות את החג בבית?

	מוצרי המזון במבצע	המשקל	המחיר בשקלים
1	קרואסונים קטנים	1 ק"ג	6,100
2	סלט ארטישוק	½ ק"ג	11,400
3	סלט פטריות	½ ק"ג	8,400
4	נקניק הרץ	¼ ק"ג	4,938
5	נקניק ליונאר	¼ ק"ג	3,560
6	לשון מבושלת	1 ק"ג	22,000
7	גפילטא-פיש	1 ק"ג	5,000
8	T-בון סטייק	1 ק"ג	14,900
9	צלי בקר טרי	1 ק"ג	11,500
10	בקר טחון טרי	1 ק"ג	7,700
11	שניצל עגל חלב	1 ק"ג	18,000
12	ברוז	1,750	15,533
13	דג פורל	1 ק"ג	9,870
14	דג אמנון (מושט)	1 ק"ג	5,830
15	גבינה דנית	½ ק"ג	4,750
	סה"כ	13.750 ק"ג	149,481

הכט. בית ממכר לבשר ולעוד דברים טובים.

הכט. בית ממכר לבשר ולעוד דברים טובים בכפר שמריהו הוא לא בדיוק איטליז. הוא גם לא בדיוק מעדניה. הוא הכט. בשום מקום בארץ לא תמצא מבחר יותר גדול של "דברים טובים" — פינוקים שקשה לוותר עליהם. (במחירים המיוחדים של הכט לראש השנה — אתה גם לא צריך לוותר עליהם).

יין לבן ויין אדום על חשבוננו.

דוגמא קטנה לפינוק היא שני בקבוקי היין שאנו נותנים ללקוחותינו בראש השנה*. לא אחד: שניים. לבן ואדום. הפילוסופיה שלנו אומרת שגם אם המצב כעת הוא באופן זמני לא כל כך אי אי אי, אין סיבה להרוס את הדגים עם יין לא מתאים.

ראש השנה הזה יכול להיות אבן דרך בתולדות צריכת הבשר אצלכם במשפחה. בוא עם האשה להכט. התחלה טובה. לשנה טובה.

* לקניה מעל 50,000 שקל.
בתוקף עד 7.10.85

בוא עם האישה להכט. התחלה טובה לשנה טובה.

הפסוקים של תשמ"ה: מה אמרו זה על זה

תשרי

● **ח"כ מס"ם יאיר צבן:** "הפאראדוכס הוא שנצחנו המוסרי של הסוציאליזם עשוי להכטיח את נצחונו הפוליטי של הקפיטליזם!"

חשון

● **ח"כ העבודה שבח וייס:** "הבעיה היא ששר־האוצר הוא יצחק מודעי, אבל הגיזבר הוא רונלד רגן!"

● **מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר** על השותפים לעיסקת־החבילה: "אחד חורק שיניים, שני שם רגליים ושלישי מרים ידיים!"

● **ח"כ העבודה אבא אבן,** על ח"כ התחיה רפול איתן: "לא כל מי שיש לו חצץ בפה הוא דמוסתנס!"

● **הבדרן מוטי גילעדי,** על השאלה מדוע אסור לשר בממשלה להשתתף באורגיה: "כדי שיישאר לו כוח לדפוק את המדינה!"

כיסלו

● **העיתונאי דידי מנוסי:** "מ־אילת ועד מטולה, כל הארץ אייתולה!"

טבת

● **יו"ר ועדת החוץ והביטחון, אבא אבן:** "הליכוד מזכיר לי פציינט שבא אצל הרופא עם כאבי־בטן קשים, אבל אי־אפשר לברר את הסיבה, מפני שהוא מסרב לספר מה אכל."

● **מנהל שירותי עיריית תל־אביב, סנחם להב,** על פיטורי עובדים: "צריך לזכור כי גם לעובדים זמנים יש ילדים קבועים!"

● **כתב "הארץ" עמוס בן־ורד,** על עיסוקיו של השר ללא־תיק עזר וייצמן: "מנחם בגין נוף פעם בעיתונאים שהירבו לשאול אותו אם באמת נפגש בערב מסויים עם בשיר ג'מייל, לא שואלים גבר היכן בילה את הלילה'. וייצמן עולה על רבו. הוא אינו רוצה שישאלו אותו היכן הוא מבלה את היום!"

שבט

● **העיתונאי עקיבא אלדר,**

תעשיין־ח"כ שפירא
מייבא כלות, מייצא שטיחים

בהארץ: "ספק אם שימעון פרס זקוק לעצות בכלכלה. המומחים אומרים שהוא זקוק להחלטות!"

● **אפרת מרמלשטיין,** אלמנתו בת ה־21 של סרן יוסף מרמלשטיין, שנפל בלבנון: "כל הרשעים נשארים בחיים וכל הבחורים הטובים נמצאים (בבית־הקברות הצבאי) בקריית־שאול!"

● **זורח גהל,** מנהל דובקן: "לא הלכתי לקורס־גמילה מעישון, לא הלכתי לקורס־גמילה מאכילה ולא הלכתי לקורס־גמילה מנשים!"

● **בעל־הטור שלום רוזנפלד,** במעריב: "כל מכונית מרצדס, העורת עתה ברחובותינו חשודה — או בעיני זרועות הביטחון או בעיני פקחי מס־ההכנסה!"

אדר

● **שאולי וייצמן,** בנו של עזר: "מילחמה זה פיתרון בעיות על־ידי מבוגרים — בדרך ילדותית!"

● **העיתונאי אמנון דנקנר:** "הציבור בארץ מחולק לשני חלקים עיקריים — הציבור החרדי והציבור החרד!"

● **השר ללא־תיק עזר וייצמן:** "טאבה זאת לא אדמה קדושה. אולי זאת אדמה עם קדשה!"

● **העיתונאי עקיבא אלדר,** מטעה את הציבור. הוא מרמה אותו!"

● **התעשיין־ח"כ אברהם שפירא,** לרגל נשואי בנו, שמואל בנימין: "אני מייבא כלות ומייצא שטיחים!"

● **מפקדים של חטיבת גולני,** עם סיום אימוני־הקיץ: "קודם הוצאנו את צה"ל מלבנון ועכשיו אנחנו מוציאים את לבנון מצה"ל!"

● **נתיבה בן־יהודה:** "מי שמזפת את הגג, הידיים שלו מתלכלכות!"

● **משתתף בדו־שיח בנושא**

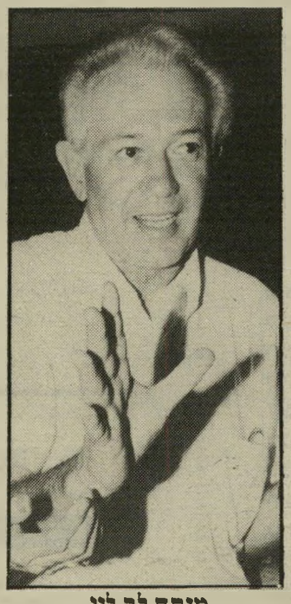
יו"ר ועד־עובדים אברקוביץ
חזק ובלתי־אהוד ולא חלש ואהוד

ניסן

● **הסופר משה שמיר,** על טיבו של חיזוק: "הוא קל מאוויר, חזק מאבן!"

● **רפי נלסון,** על השאלה מדוע הלכו בני ישראל 40 שנה במידבר: "כי משה התבייש ללכת איתם ברחוב!"

● **המפרק הזמני של "אל־על", עמרם בלום:** "לפי החלטת הממשלה, המטוסים לא ממריאים

מנתח לב לוי
אין תחליף לסכס

אבילת חזיר, בקול ישראל: "בסקר — יש רוב נגד; בצלחת — יש רוב בעד!"

תמוז

● **יורם אברקוביץ,** יו"ר ועד העובדים של חברת החשמל: "מוטב להיות חזק ובלתי־אהוד מאשר חלש ואהוד!"

● **נשיא ברית־המועצות, אנדריי גרומיקו,** על המזכיר הכללי, מיכאיל גורבצ'וב: "לאיש הזה חיוך נחמד, אבל שיניים של ברזל!"

אב

● **פרופסור מוריס לוי,** מנהל המחלקה לניתוחי־לב בבית־החולים ביילינסון, על יחסי־מין אחר התקף לב: "אין תחליף לחמצן, קפה וסכסוך!"

אלול

● **המשורר ש. שלום** (שלום יוסף שפירא): "אם אתה לא נופל, אתה לא קם!"

ח"כ העבודה רמון
השר אינו מטעה, הוא מרמה

בשבת ולא נוחתים בשבת. אבל אין החלטה שהעובדים לא יעבדו בשבת!"

● **העיתונאי עמוס קינן:** "את האור בקצה המינהרה רואים בדרך כלל יותר טוב כאשר נוסעים בהילוך אחורי!"

● **הצייר ההומוסכסואלי יוסי שטרן:** "אני עליו עצוב!"

אייר

● **שר־הדתות יוסף בורג:** "בעבר, כשניסו להנהיג שעון־קיץ, ניסיתי לעמוד בפרץ. היום יש (שר־הפנים יצחק) פרץ, אז שהוא יעמוד!"

● **ח"כ שינוי מרדכי וירשובסקי:** "מיטען־הצד המסוכן ביותר בישראל הוא הפה של מודעי!"

● **הרמטכ"ל לשעבר רפאל איתן:** "אין צד"ל ואין כצל!"

סיון

● **ח"כ חיים רמון,** בעת דיון בוועדת־הכספים: "שר־האוצר אינו

נתיבה בן־יהודה
מזפת גג, מלכלך ידיים

מה אוכל מחר?

(המשך מעמוד 41)

תוכניות־טלוויזיה. ושוב טרי נכנס לתמונה. הוא הזמין אותי לראות הצגה שביים בתיאטרון באר־שבע, ולמחרת קיבלתי הצעת־עבודה ממנהל־התיאטרון, גרי בילו, שלו אני חייבת תודה על שני דברים: הכניסה שלי לתיאטרון רפרטוארי עם חוזה של חמש שנים, ותפקיד חיי: מוד, בהצגה הרולד ומוד שטרי ניים.

זו היתה הפעם הראשונה בחיי שחשתי ביטחון. קניתי בית. הביתה ראשון שהיה לי, והאחרון. מכרתי אותו כשעזבתי את העיר. עברתי בבאר־שבע שבע שנים, וכשההנהלה התחלפה מצאתי את עצמי מחוץ לתיאטרון.

למזלי קיבלתי מייד הצעת־עבודה מתיאטרון חיפה. חוזה לעונה, המתחדש מדי שנה. אבל בכל סוף־עונה מנקרת אותה השאלה: מה יהיה?

„אני אוהבת את החיים! אני אוהבת בני־אדם!"

אין לי זכויות־פסנסיה. ומביטוח לאומי אפשר לחיות?

לעומתי, מוישלה, האחראי על הנקיון בתיאטרון, יודע. הוא קבוע.

מה שמציל אותי בתקופות קשות זה שימחת־החיים שלי וההומור שניחנתי בהם. אני אוהבת את החיים, אני אוהבת בני־אדם. מוסיקה מכל הסוגים. אני מנגנת על פסנתר, אורגן, אקורדיאון, ואני מכורה לטלוויזיה, וידאו וסיפורי־מתח.

שאלה: ושיגעון המתנות?

תשובה: שיגעון? אני אוהבת לתת תשומת־לב לכל מי שקרוב לליבי. וזה לא רק לטיפת־לחי או נשיקה. אלא חפץ שיזכיר לו את אהבתי או תודתי. אבל מי שמתנגח בי גומר עם עוזאזל.

שאלה: מה זאת אומרת?

תשובה: לא נפלתי על הפה. אני יודעת לענות. ועליי אומרים: „לג'טה יש רפליקה מוכנה."

שאלה: תני לי דוגמה.

תשובה: פגשתי באשה שאני מכירה, ובמקום שלום אמרה: „כמה שהשמנת!" אז עניתי באותו הטון: „כמה שהזדקנת!"

שאלה: ג'טה, היום גילית תחום חדש. מהו?

תשובה. כן. חינוך באמצעות תיאטרון. אני משחקת מונודראמה בשם אחת זקנה, שנכתבה במיוחד בשבילי על־ידי נאווה סמל. אחרי ההצגה נערכים מיפגשים עם נוער בבתי־ספר. אני מסבירה להם על עבודת השחקן, ועל ההתנהגות בתוך אולם־התיאטרון. או נכון יותר: מחנכת אותם.

גיליתי בעצמי את היכולת שלא ידעתי על קיומה. ויש לי מזה המון סיפוק, מלבד העובדה שהרמות שאותה אני מגלמת בהצגה עומדת על אותה הרמה כמו מוד, אם לא יותר.

שאלה: ובכל זאת את עדיין שואלת את עצמך מה יהיה מחר?

תשובה: כן. בכל העולם, כששחקן בגילי מופיע על הבימה, הקהל קם ומריע לו ממושכות. כאן בארץ זורקים אותנו לכלבים. למה לא זורקים את שרי־הממשלה, שהם בגילי?

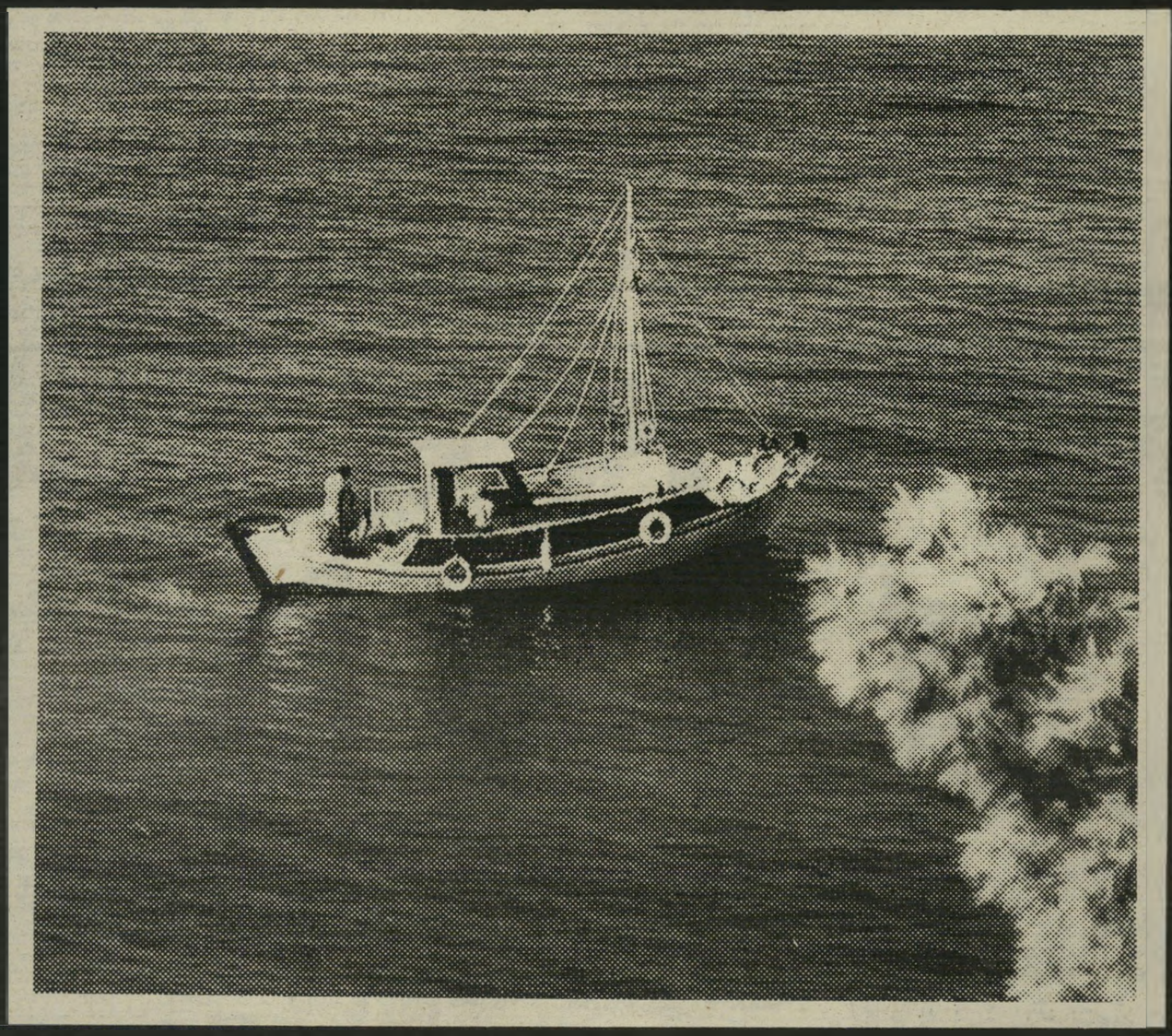
שאלה: בת כמה את?

תשובה: נולדתי ב־5 בספטמבר 1921 בבוקרשט.

שאלה: באיזור שעה?

תשובה: אחת וחצי בצהריים. למה את שואלת? שיידעו.

סוחטים את השקל טוב טוב
וחוזרים עם עודף בסוף...

בחגים ליוון-החלטה נבונה

יוון והאיים הם המקום האידיאלי לבילוי נופש מושלם בתקציב מצומצם. החופים הלבנים, האנשים המחייכים, השמש — הכל בחינם!
מה שכבר צריך לשלם עבורו עולה לך הרבה פחות ממדינות אחרות, כי הדולר שלך שווה הרבה יותר ביוון.
אחרי כל ארוחות השחיתות, הטיולים והקניות — אתה עוד חוזר הביתה עם עודף: בכסף... ובחוויות.

התקציב קטן?
טוס אולימפיק ליוון!

OLYMPIC AIRWAYS
THE INTERNATIONAL AIRLINE OF GREECE

אולימפיק יוצאת ליוון יום יום בטיסת בוקר נוחה.
אתה נוחת לפנה"צ באתונה, ומשם ממשיך ליעדים נוספים לפי בחירתך. פנה לסוכן הנסיעות שלך.

חג שמח וטעים

שני הדברים החשובים ביותר במדור קבוע מעין זה, שאתם קוראים בו ברגע זה, הם העיתוי והחידוש. בעניין העיתוי, אני תמיד באיחור. בכל פעם שיש חג, זה נודע לי ממש ברגע האחרון, ולכן אני מבקשת וגם מציעה לכם לבשל ארוחת־בזק פסברו־חגיגית על רגל אחת. בעניין החידוש, עם יד ימין על הלב, אני לא יודעת איך זה אצלכם. אבל לי ממש נמאס מהמתכונים של עצמי.

והנה, לקראת השנה החדשה, החלטתי לתקן את דרכיי. המתכונים לחג מובאים לכם שבוע שלם לפני זמן הארוחה החגיגית של ראש השנה, כדי שתספיקו להתארגן, לצאת לקניות, לבשל בנחת, לערוך שולחן ואפילו לשים פרחים בא־גרטל.

בקשר למתכונים עצמם, פשוט פניתי אל ידידי זאב קרן, שעד לפני שנה היה השף של מלון הילטון בתל־אביב (ומאז עלה בדרגה והוא סגן מנהל המלון למזון ומשקאות) ואמרתי לו שהעם רעב והעם רוצה אוכל טוב ויפה ופשוט להכנה. זאב קרן אמר שאין בעיה והנה לפניכם ארוחת־חג בציר־וף ברכות חמות ממנו וממני.

כל המתכונים, אגב, הם לארבעה סועדים ואת תרגילי הכפל והחילוק תעשו בעצמכם.

1. קוקטייל צברי לפני הארוחה עצמה
2. מנה ראשונה — קוקטייל רגים או סלט ולדורף ישראלי
3. מנה עיקרית — חזה־עוף בתפוחים ורבש או אומצות־בשר בנוסח חדש, או שניהם ביחד
4. תוספות — לביבות תפוחי־אדמה, גזר „צימס"
5. סלט חסה מיוחד
6. מנה אחרונה — תפוח־עץ בגלימה או לביבות תפוחי־עץ
7. עוגת־דבש
8. קפה

1. קוקטייל צברי

חצי כוסית ליקר סברה, חצי כוסית רום, שלושת־רבעי כוס מיץ־תפוזים. מגישים קר בכוסות גבוהות ובעיטור קליפת תפוז ועלי נענע.

2. קוקטייל רגים

400 גרם קוביות רגים ללא אירדות ועור, מלח, פילפל, פטרוזיליה, עלי־דפנה, מעט מיץ לימון, כוס יין לבן, מעט מים, 1 מלפפון חמוץ קצוץ דק, 1 גמבה חמוצה קצוצה דק, 10 זיתים שחורים ללא חרצנים, 1 ביצה קשה, 4 כפות רוטב אלף האיים, עלי חסה.

הכנה: מבשלים את קוביות הדגים בתב־לינים, יין, מים ומיץ לימון, במשך כמה דקות, עד ריכוך, אך לא פירוק. מצננים. קוצצים את המל־פפון, הגמבה, הזיתים, הביצה הקשה והפטרו־זיליה, מוסיפים להם את קוביות הדג ומערבבים בקלות. מרפדים כוסות על רגל בעלי חסה ומניחים עליהם את סלט הדגים. יוצקים מעל את רוטב אלף האיים ומעטרים בפלח לימון. מגישים קר.

3. סלט ולדורף ישראלי

2 תפוחי־עץ „גרנד", 1 ראש סלרי, 2 חזה־עוף בצל קצוץ, גזר חתוך לקוביות, 1 ראש סלרי חתוך לקוביות, 1 כרישה חתוכה, 2 שיני שום כתוש, 2 עלי־דפנה, רבע בקבוק יין אדום יבש, 1 כוס רוטב־צלי מוכן, מלח, פילפל לבן.

הכנה: טובלים את פרוסות־הבשר בקמח ובפפריקה ומטגנים בשמן חם משני הצדדים. מוציאים מהשמן ומניחים על תבנית אפיה. באותה מחבת מטגנים את הבצל, הגזר, הסלרי, הכרישה, שום ועלי־דפנה. אחרי טיגון קל יוצקים מעל את היין והרוטב ומתבלים. מבשלים דקות אחדות ואת כל הרוטב יוצקים על הבשר. אופים בתנור, בחום בינוני, כשעה, עד לריכוך הבשר. מגישים בלוויית אורז, ושאר התוספות.

4. לביבות תפוחי־אדמה

חצי קילו תפוחי־אדמה קלופים, 2 ביצים טריות, מלח, פילפל, מעט קמח, שמן לטיגון, בצל קטן קצוץ.

הכנה: מגרדים את תפוחי־האדמה על פומפיה דקה. מסננים את הנוזלים ומוסיפים ביצים, תבלינים ומעט קמח. בעזרת כף צורים לביבות ומטגנים משני הצדדים בשמן חם. סופגים את השמן בעזרת מפית־נייר סופגת.

5. סלט חסה מיוחד

ראש חסה, רחוץ ומפורק לעלים. אפשר לקרוע את העלים לחתיכות. גרעינים של רימון אחד, פלחים של אשכולית, ללא הקליפה הלבנה, חצי גמבה קצוצה, 2 כפות דבש, 2 כפות שמן, מלח, פילפל, חצי כוס מיץ אשכוליות.

הכנה: ממיץ האשכוליות, השמן, המלח, הפילפל והדבש עושים רוטב. שופכים אותו על עלי־החסה, פלחי־האשכוליות וגרעיני־הרימונים. מערבבים קלות.

6. תפוח־עץ בגלימה

4 תפוחי עץ „גרנד" בגודל בינוני, 4 כפות סוכר, חצי כפית קינמון, כף צימוקים, חצי כפית סוכר וניל, 250 גרם בצק־עלים, 1 ביצה טרופה.

הכנה: קולפים את התפוחים ומרוקנים את החרצנים. מרדדים את הבצק וחותכים ממנו ריבועים בגודל 12 על 12 סנטימטר. במרכז ריבוע הבצק מניחים את התפוח ולתוכו מכניסים תערובת של הסוכר, הצימוקים, הקינמון וסוכר הווניל. מורחים על הבצק ואופים בחום בינוני כ־30 דקות. לפני ההגשה בוזקים אבקת־סוכר.

סגן מנהל המלון למזון ומשקאות) ואמרתי לו שהעם רעב והעם רוצה אוכל טוב ויפה ופשוט להכנה. זאב קרן אמר שאין בעיה והנה לפניכם ארוחת־חג בציר־וף ברכות חמות ממנו וממני.

כל המתכונים, אגב, הם לארבעה סועדים ואת תרגילי הכפל והחילוק תעשו בעצמכם.

1. קוקטייל צברי לפני הארוחה עצמה
2. מנה ראשונה — קוקטייל רגים או סלט ולדורף ישראלי
3. מנה עיקרית — חזה־עוף בתפוחים ורבש או אומצות־בשר בנוסח חדש, או שניהם ביחד
4. תוספות — לביבות תפוחי־אדמה, גזר „צימס"
5. סלט חסה מיוחד
6. מנה אחרונה — תפוח־עץ בגלימה או לביבות תפוחי־עץ
7. עוגת־דבש
8. קפה

1. קוקטייל צברי

חצי כוסית ליקר סברה, חצי כוסית רום, שלושת־רבעי כוס מיץ־תפוזים. מגישים קר בכוסות גבוהות ובעיטור קליפת תפוז ועלי נענע.

2. קוקטייל רגים

400 גרם קוביות רגים ללא אירדות ועור, מלח, פילפל, פטרוזיליה, עלי־דפנה, מעט מיץ לימון, כוס יין לבן, מעט מים, 1 מלפפון חמוץ קצוץ דק, מבושל ללא עור ועצמות, 3 כפות מיונית, מיץ לימון, מלח, פילפל לבן, כף קורסאו.

הכנה: קולפים את תפוחי־העץ והסלרי וחותכים לרצועות דקות וכך גם את חזה־העוף. מוסיפים את המיונית, מיץ הלימון, הקורסאו והתבלינים ומערבבים היטב. עורכים על צלחת הגשה, על מצע של עלי חסה, ומעטרים באננס, נענע ואגוזים.

3. חזה־עוף בתפוחים ורבש

4 נתחי חזה־עוף ללא עור ועצמות, 4 כפות דבש, כוס מיץ תפוחים, 1 תפוח־עץ קלוף וחתוך לקוביות, 1 בצל קצוץ, מלח, כף עלי נענע קצוצים, מעט מרגרינה.

הכנה: משמנים תבנית חסינת־אש במרגרי־נה. מורחים את חזה־העוף בדבש ומניחים בתב־נית. מפזרים על הבשר קוביות תפוחי־עץ, בצל ונענע. יוצקים מעל את מיץ התפוחים ואופים בתנור במשך כחצי שעה עד לריכוך העוף. מער־בלים את התפוחים והבצל במערבל ומגישים ביחד עם העוף.

3. אומצות־בשר בנוסח חדש

4 פרוסות כתף בקר במישקל 150 גרם כל אחת, מעט קמח ופפריקה לטבילה, שמן לטיגון, 3 ביצים, 1 חבילה סוכר וניל, מלח, מעט קמח, שמן לטיגון, אבקת־סוכר.

הכנה: מגרדים את התפוחים על פומפיה דקה, סוחטים מהנוזלים, מוסיפים ביצים, סוכר וניל, קורט מלח ומעט קמח ובוחשים היטב. בעזרת כף צרים לביבות ומטגנים משני הצדדים בתוך שמן חם. מספיגים את השמן ומגישים חם, בתוספת אבקת־סוכר.

4. גזר „צימס"

3 גזרים קלופים ופרוסים לפרוסות, רבע חבילה מרגרינה, כוס מיץ־תפוזים, מלח, חצי כוס מים, מעט מיץ לימון, 2 כפיות דבש, 2 כפיות צימוקים, 2 כפיות קורנפלור.

הכנה: מבשלים את הגזר עם מרגרינה, מיץ־תפוזים, מים, ומיץ־לימון עד ריכוך הגזר. מוסי־פים צימוקים. ממיסים את הדבש והקורנפלור במעט מים ויוצקים לגזר תוך כדי בחישה. מבשלים דקות אחדות ומגישים חם.

5. סלט חסה מיוחד

ראש חסה, רחוץ ומפורק לעלים. אפשר לקרוע את העלים לחתיכות. גרעינים של רימון אחד, פלחים של אשכולית, ללא הקליפה הלבנה, חצי גמבה קצוצה, 2 כפות דבש, 2 כפות שמן, מלח, פילפל, חצי כוס מיץ אשכוליות.

הכנה: ממיץ האשכוליות, השמן, המלח, הפילפל והדבש עושים רוטב. שופכים אותו על עלי־החסה, פלחי־האשכוליות וגרעיני־הרימונים. מערבבים קלות.

6. לביבות תפוחי־עץ

3 תפוחי עץ „גרנד", 2 ביצים, 1 חבילה סוכר וניל, מלח, מעט קמח, שמן לטיגון, אבקת־סוכר.

הכנה: מגרדים את התפוחים על פומפיה, סוחטים מהנוזלים, מוסיפים ביצים, סוכר וניל, קורט מלח ומעט קמח ובוחשים היטב. בעזרת כף צרים לביבות ומטגנים משני הצדדים בתוך שמן חם. מספיגים את השמן ומגישים חם, בתוספת אבקת־סוכר.

7. עוגת־דבש מסורתית

שתיים וחצי כוסות קמח, 5 ביצים, כוס ורבע דבש, כוס ורבע סוכר, שלושת רבעי כוס שמן, 15 גרם (כף) סודה לשתיה.

הכנה: בוחשים במערבל את כל החומרים עד לקבלת מיקצף עדין וקליל. יוצקים את הבלילה לתוך תבנית־אפיה משומנת או תבנית־עוגה מס' 24 ואופים בחום בינוני כשעה.

8. קפה

נו באמת?

● ● ●

זה הכל בעניין האוכל, גבירותיי ורבותיי. מי יתן והשנה הבאה תהיה טובה יותר. מי לא יתן — אנחנו כבר מנחשים.

„כל הכבוד לאמא...״

„סוף סוף יש אוכל שאנחנו ממש אוהבים. מיס לוסי, נקניקיה משגעת! יפה, עסיסית וטעימה נורא, לפעמים אמא מבשלת אותה ולפעמים אופה בתנור. בפיקניק האחרון בכנרת אכלנו אותה מטוגנת וזה היה על הכיפק...״

מיס לוסי-הנקניקיה הנקיה

מיוצרת מבשר שקיבל היתר מיוחד. עוברת בדיקה וטרינרית קפדנית ביותר ובדיקת מעבדה משוכללת במפעל, לפני הייצור ובדיקה מיוחדת אחרי הקירור. כל נקניקיות „מיס לוסי״ מיוצרת מ־100% בשר הודו או עגל ותבלינים, ללא תוספות.

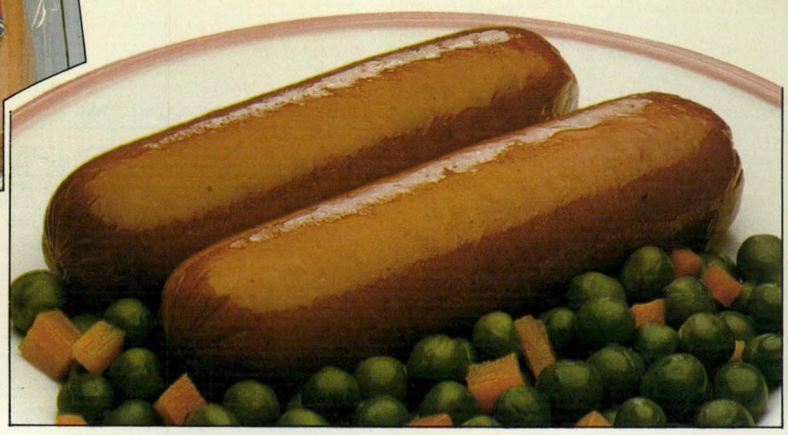
מיס לוסי-נקניקיה יפה ממשפחה טובה

את „מיס לוסי״ מייצרים במפעל „הוד לבן״ השייך לבית חרות – מושב ציוני ותיק. מפעל זה היה הראשון בארץ שהתמחה גם בחקלאות (גידול תרנגולי הודו) וגם בתעשיה. כך נמצאות נקניקיות „מיס לוסי״ תחת השגחה קפדנית של מושבניקים הן בתהליך גידול הבשר והן בתהליך הייצור.

עם לוסי

נקניקיה בטיב אמריקאי

3 דקות במים רותחים! מומלץ עם השקית!

כשר KOSHER בהשגחת הרב עזר האורתודוכסי

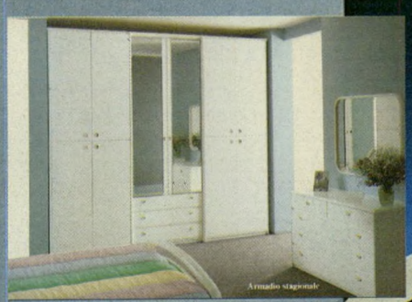
הוד לבן
מושב בית חרות

מחלקת שיווק – טל. 063-35451/2/3/4

60 דגמי חדרי שינה.
5 תשלומים שווים.
מקום אחד.
בית מרס.

במבצע מכירות ראשון מסוגו, מציע לכם אגף חדרי השינה בבית מרס, את כל חדרי השינה ב־5 תשלומים דולריים שווים.
לבחירתכם 60 דגמים שונים של מיטב המעצבים והיצרנים באירופה:
MOBILGALA־איטליה, SCIAE־צרפת, COUSAERT־בלגיה, BENICARLO־ספרד, RUMOSA־ספרד.

נצלו את ההזדמנות הלוהטת ביותר כיום בחדרי שינה.

לרוכשים במזומן
הצעה מיוחדת

Manila
המערכת עשויה עץ מצופה לכה מבריקה וכוללת: מיטה, 2 ארונות לילה, שידת מגירות, מראה וארון קיר 6 דלתות.

פתוח במוצ״ש

בית מרס

כך קונים רהיטים בעולם.

תל־אביב — הרצל 158 • **חיפה** — הרצל 52 • **באר שבע** — דרך חברון 4
ירושלים — שלומציון המלכה 16 (בנין האחים ישראל) פתוח ביום ג׳ אחה״צ

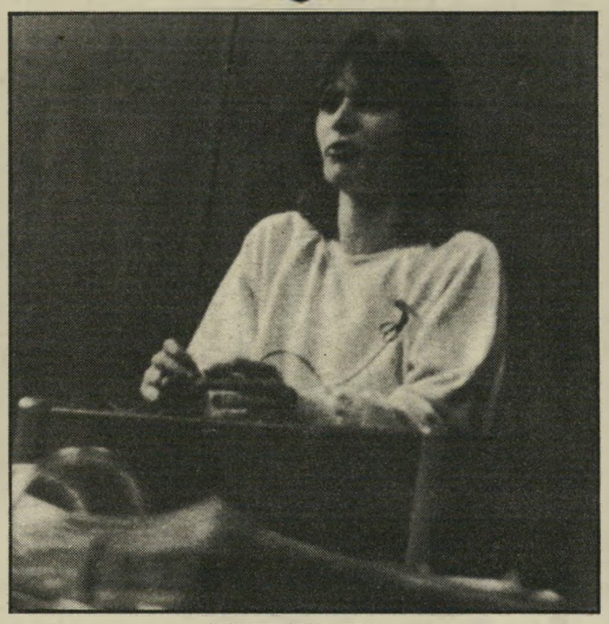
פרס/ריישר

האם בגלל אשה זו נרצח משה ששון? ואם כן מי רצח?

פיצוץ בגלל בחורה כזאת?

נאשמים רובינשטיין וכחלון
„רק כשהייתי איתה במיטה הייתי מסיר את הכיפה?"

עדה מירי בן־עזרי
„כשהיה לו כסף היה נוסע למירי?"

לשני הנאשמים בתיק־הרצח אין דיעה טובה על נשים. „מירי ושושנה הן אותו דבר, הולכות עם מי שבא להן. הן מאותו הסוג. אני מסתכל עליהן וקולט. מה פיתאום פיצוץ בגלל בחורה כזאת?" אומר מצליח כחלון בעדותו בבית־המישפט. כחלון וחברו לשכונה, ישראל רובינשטיין, נאשמים ברצח משה ששון בשכונת־התיקווה, באוגוסט שעבר.

בסרטים, הגיבורות של פרשיות רומנטיות הן נשים שבריריות וחיור־רות, והגברים חסונים וקשוחים. בחיים, רגילות, חסרות־זוהר, ומעורות בעולם הפשע והסמים. הגברים הם חמומי־מוח.

שני הנאשמים גרים בשכונת נווה־שרת. לרובינשטיין יש אשה נחמדה והוא אב לילדים. הוא עובד כנהג של משאית כבדה. מצליח כחלון הוא עבריין ותיק, החובש כיפה לראשו.

„היכרתי אותו מהשכונה. שנינו גרים בנווה־שרת, ידעתי שהוא מש־תמש," העיד כחלון. „הלכנו לקנות סמים ביחד. יש לו רכב. אמרתי לו: .בוא נשתתף' ונסענו יחד לבית־דגון. אני מכיר אותו בתור בן־אדם שיש לו ערב, והוא משתמש בסמים."

על רקע צריכת הסמים נולדה חברות־לשעה בין נהג־המשאית וה־עבריין. לכחלון היתה באותה התקופה מסכת־יחסים עם שושנה וקסמן. „שו־שנה היא לא ידידה שלי," העיד הגבר בבית־המשפט. „הייתי שוכב אתה:" הוא הביע את דעתו עליה בחופשיות מוחלטת. „אפשר להגיד עליה שהיא בחורה לא־יפה. אולי קצת מכוערת, אבל במיטה היא טובה." דרך שושנה הכיר רובינשטיין את חברתה, מירי בן־עזרי.

„הן הכירו, כי הן ישבו ביחד בבית־המעצר באבו־כביר על סחר בחשיש ובאבייאר (לבן)," העיד כחלון. רובין־שטיין נדלק על מירי שחורת־השיער, והתחיל לצאת אתה. הארבעה היו מבלים הרבה זמן ביחד. על צורת הבילויים סיפר כחלון לבית־המישפט: „אצלנו לצאת לבלות זה גם לקנות סמים ולשבת בבית. וגם לצאת למיסעדות ולקולנוע. בכל הפעמים השתמשנו בסמים. פעם רובינשטיין היה משלם, פעם שושנה ופעם אני. זה עלה בערך 500 דולר לפעם, זה המחיר עבור ארבעה אנשים. אבל לא היינו נפגשים בכל יום, וזה לא הרבה כסף. אני הייתי עובד לפעמים בבאסטה של אבטיחים, והרווחתי כסף גם מדברים אחרים. גם שושנה היתה משקיעה. כשהיתה זולה (מטמון) בכיס, היינו קונים. אבל בפחות ממאה דולר זה לא הולך לארבעה אנשים."

במשך שבועיים היתה החבורה נפגשת כמעט מדי יום בביתה של שושנה ברמת־גן, ואחר־כך נוסעת לשכונת־התיקווה לקנות סמים ול־בלות. „בכל פעם שלרובינשטיין היה כסף, הוא היה נוסע למירי," העיד כחלון.

עשתה לו ברז

מירי סיפרה לחבר החדש שלה שהיה לה חבר קודם, משה ששון, שהיה נרקומן. היא נשבעה שסיימה את יחסיה איתו, מכיוון שהוא נרקומן וזבל, והיא איננה רוצה לראות אותו עוד. היא אישרה לרובינשטיין שגם היא נדלקה עליו, ורוצה רק אותו.

ערב אחד, אחרי שבועיים של היכרות, ביקשה מירי מרובינשטיין שיבוא אליה לביתה לבדו, בלי הזוג הנוסף, שהיה מתלווה אליהם תמיד.

רובינשטיין בא במכונית בה־אם־וה הפרטית שלו, והביא כסף לסמים. הוא נתן למירי סכום כסף, והיא יצאה לשכונה לקנות סם. רובינשטיין חיכה לה ער בוש, אבל היא לא שבה. הוא הבין שהיא סידרה אותו ועשתה לו ברז. מלא זעם יצא לשכונה כדי לחפש את מירי, וראה אותה נוסעת במכונית עם גבר אחר, שאותו זיהה כמשה ששון, המשיכו לעקוב אחרי מירי וידידיה, עד לחנייה שליד ביתה בשכונת־התיקווה. מירי ירדה מהמכונית והתחבאה בתוך ביתה. היא ניסתה להציץ מן החלון, לראות מה קורה.

ששון ירד ממכוניתו והתקרב לרר־בינשטיין: „מה אתה מצפצף כל הזמן כשאני נוסע?" שאל בקול רם את ירינו, וסטר על לחיו. רובינשטיין נרתע לאחור ואמר: „מה כל הסטירה הזאת? בשביל בחורה?"

שושנה רצה לבה־אם־וה וקראה לכחלון.

מהרגע הזה נפרדות הגירסאות של עדי־הראייה. רובינשטיין ושושנה מ־ספרים כי כחלון הוציא את האקדח מהמכונית, רץ וירה שתי יריות לעבר גבה ממנו את הכסף ולא עשתה לו ברו. מדוע יירה בששון?

על כל הדברים הללו מצביע סניגורו של כחלון, עורך־הדין משה אלוני. **כחלון עלה על דוכן־העדים ובגילוי־לב סיפר על עברו הפלילי ועל מעורבותו בעולם־הפשע.**

„אני לא משקר, ואין לי כל אינטרס לשקר," העיד כחלון בבית־המישפט, „אני חובש כיפה גם מחוץ לבית־המישפט. רק כשהייתי עם שושנה במיטה לא חבשתי כיפה. גם כשהייתי יוצא לבלות, הייתי מסיר את הכיפה."

הוא אמר כי לדעתו נטפלה אליו המישטרה והלבישה עליו תיק, מכיוון שהוא עבריין מבוקש והמישטרה מנסה

„שושנה היא לא ידידה שלי. הייתי שוכב איתה! אפשר להגיד עליה שהיא בחורה לא־יפה, אבל במיטה היא טובה!" העיד הנאשם

למירי.

רובינשטיין נפגע מאוד, הוא הבין כי מירי ניצלה אותו וצחקה עליו. הוא מיהר לביתה של שושנה כדי להתלונן באוזניה על חברתה.

למחרת נסעו רובינשטיין, כחלון ושושנה לשכונת־התיקווה. כחלון טר־ען שהוא לא ידע כלל על קורות הערב הקודם ועל כעסו של רובינשטיין על מירי. רובינשטיין טוען כי סיפר לחברו על הבעיות שעשתה לו מירי, ושכחלון ביקש ממנו להביא איתו אקדח.

מכיוון שרובינשטיין הוא נהג־משאית, ועובד הרבה בשטחים הכ־בושים, נהג לשאת איתו אקדח שה־שיג, לדבריו, בלבנון. את האקדח שמר מוסתר ליד תחנת־דלק, בדרך לש־כונת־התיקווה עבר והוציא את הכלי.

כאשר התקרבו השלושה לשכונת־התיקווה, ראו את מירי נוסעת במכונית קורטינה עם ששון. הם התחילו במירדף, וצפרו אחרי המכונית. ליד רמזור ירד רובינשטיין וניסה לדבר עם מירי אבל היא לא נשמעה לו.

ליד קיוסק עצרה הקורטינה, וגבר נוסף נכנס לתוכה. כחלון ורובינשטיין ששון. כחלון מצידו טוען כי הוא כלל לא ירה מן המכונית. אלא ראה את רובינשטיין חוזר לאוטו, מוציא את האקדח ממיסתרו, ואחר־כך שמע שתי יריות. „אני עבריין ותיק, ואני יודע שאם יש יריות אני צריך להתרחק משם. מה פיתאום שאני אצא כשיש יריות?" העיד כחלון.

השלושה מיהרו לחזור לביתם. רובינשטיין עלה לדירתו ואמר לכחלון שיחפש לעצמו אליבי. כחלון נסע לדירתה של שושנה, ונשאר שם עד שנעצר על־ידי המישטרה.

„לא שוות רצח"

דבורה חן, הגישה כתב־אישום ברצח נגד שני הג־ברים. שושנה ומירי העידו בבית־המישפט, והסיפור הפך יותר ויותר מוזר.

רוב העדים הצביעו אל כחלון כעל מי שירה בקורבן. אבל לכחלון לא היה כל מניע לרצוח את ששון. הוא לא יצא עם מירי, ולא היה מאוהב בה. מירי לא להיפטר ממנו. הוא אמר כי למיטב ידיעתו אין לשושנה כל אינטרס להפ־ליל אותו, אבל הוא בטוח שהמישטרה שיכנעה אותה להעיד נגדו: „לשושנה אין שום דבר נגדי. אני הלכתי איתה, ועוד הרבה גברים הלכו איתה," העיד. כחלון מדגיש את בוזו לנשים כמו שושנה ומירי, שמוסריותן מפוקפקת. הוא איננו מבין כיצד אפשר להתאהב בהן, ולקחת אותן ברצינות. ברור לו כי אינן שוות שיסתבכו בגללן ברצח.

רובינשטיין, לעומת זאת, שכל עדי־הראייה מלבד כחלון מעידים כי לא הוא ירה, היה בעל מניע טוב מאוד לרצח. הוא ניהל רומן עם מירי מזה שבועיים, ולדיברי ידידיו היה דלוק עליה. מירי פגעה בו וגנבה ממנו כסף בערב הקודם, ואחר כך ראה אותה נוסעת במכוניתו של הקורבן. הוא גם קיבל סטירה מידי ששון, שניות ספורות לפני הרצח, ויתכן שהיה בכך אפילו משום קינטור. אולם רובין־שטיין מכחיש בתוקף כי הוא שירה. סניגורו, עורך־הדין ציון אמיר, חקר על כך את עדי־הראייה, התומכים בגירסתו של רובינשטיין.

אילנה אלון

ארבעה לילות...ולילה חינם

פרסום יחידה

רשת מלונות שיף, רשת המלונות המובילה בישראל
מזמינה אתכם לבלות חופשה מיוחדת ברמה בינלאומית
במחיצתם של תיירים מכל העולם:

הקיץ כל האורחים – אחמ"ים (אנשים חשובים מאד)

- חדרים מפוארים וממוזגים □ רדיו □ טלויזיה
- מסעדות אירופאיות, מזרחיות וסיניות כשרות
- בריכות שחיה □ מועדוני בריאות □ מגרשי טניס
- ברים ודיסקוטקים □ פעילויות לילדים

■ **בקבוק יין** MONFORT לאנשי היין **מבית שטוק בכל חדר**

■ **פנקס שוברי הנחה למקומות בילוי ובידור בתל־אביב ובירושלים לתקופת המבצע:**

ביניהם: 25% הנחה ברשת המסעדות הסיניות "מרינה"
25% הנחה במסעדה המזרחית המפוארת "פרעה"
25% הנחה בהשכרת רכב בחברת "טריפטי"

■ **עתון ערב מדי יום בכל חדר**

■ **ילד בחדר ההורים – לינה בלבד חינם!**

זאת חופשת הקיץ המושלמת:
4 לילות בתשלום – ולילה 5 חינם!

הבטיחו לכם מקום בהקדם. להזמנות ופרטים נוספים, נא לצלצל:

מלון דיפלומט	ירושלים	★★★★★	טל. 777777 (02)
מלון אריאל	ירושלים	★★★★	טל. 719222 (02)
מלון דיפלומט	תל־אביב	★★★★★	טל. 294422 (03)
מלון מרינה	תל־אביב	★★★★	טל. 282244 (03)
מלון מרינה	בת־ים	★★★★	טל. 596111 (03)

השנה אנחנו תיירים בישראל

מבצע הקיץ
לישראלים בלבד!
בתוקף ל־3 חודשים
עד 28.9.85

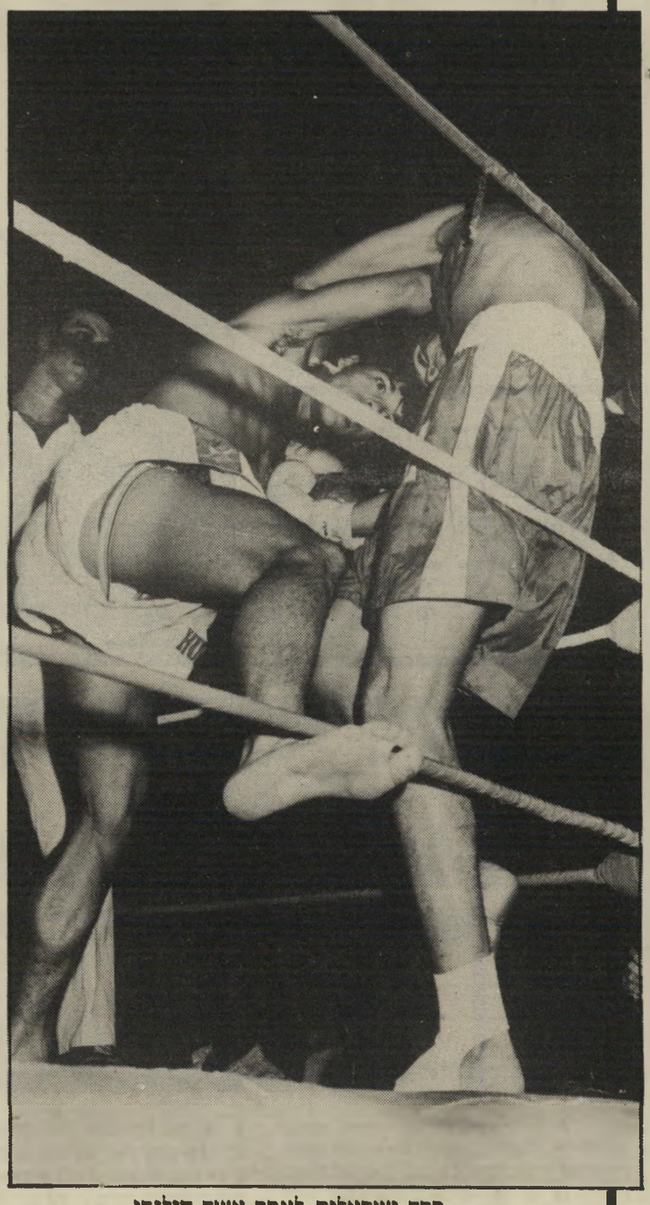
רשת מלונות שיף. רשת המלונות המובילה בישראל.

שמונה איברים מכוסחים

ברך ישראלית לעבר אשך הולנדי
להעתיק את הנשימה מאפו של היריב

ב עיצת ברך באשכים. מרפק ב־מפתח־הלב. בעיטה עזה בכליות — כל אלה תכסיסים מותרים ורצויים בענף ספורט חדש שהגיע לישראל — האיגרוף התאי.

שיטת האיגרוף האלימה נולדה ב־תאילנד. השבוע, באולם הספורט על־שם אוסישקין בתל־אביב, יכלו מאות הצופים שהגיעו לחזות בנבחרות ישר־אל והולנד, שהתחרו ביניהן בקרב ה־מיזרחי.

האיגרוף התאי הוא שילוב של תורת־האיגרוף המסורתי ותורות לחי־מה מן המיזרח הרחוק. המתמודדים לובשים כפפות־איגרוף, אולם מותר להם להכות זה בזה גם בעזרת הרגליים, וגם במקומות שהפגיעה בהם אסורה באיגרוף המסורתי — כמו בכליות, למשל.

עוצמת המכה שסופג מתאגרף ב־זירה מיריבו שווה כפליים מישקל גופו של המכה. כלומר, מתאגרף שמישקלו 70 קילוגרם, יכול להנחית מכת־איגרוף שעוצמתה, להלכה, 140 קילוגרם. אולם זה רק בתאוריה. בפועל, נסוג המתאגרף לאחור או לצדדים כשהוא סופג את המכה, דבר האמור להפחית את עוצמתו של האגרוף. האיגרוף התאי, אומרים חסידיו, הוא פחות מסוכן מהאיגרוף המקובל, מפני שחלק מן המהלומות ניחתות על היריב בעזרת כף־רגל, שהיא הרבה יותר חלשה מאגרוף קפוץ. מצד שני, הרגל היא הרבה יותר ארוכה ושריריה חזקים יותר, כך שהמנוף שבעזרתו מונחתת המכה הוא ארוך יותר. בלשון התאית מכונה הספורט „קרב שמונה האיברים" — מפני שמותר להשתמש בשעת הקרב גם ברגליים.

מאז מילחמת העולם השנייה מתו בכל העולם כ־400 מתאגרפים ממכות שספגו בתחרויות ובשעת־אימונים. אין נתונים כמה נפגעו בקרבות של איגרוף תאי. בכל מיקרה, המארגנים — מועדון מגירו גירם, בחסות מועדון־האיגרוף כפפות הזהב — לא לקחו סיכונים. בפתח האולם חנה אמבולנס. בפנים, ליד הזירה, ניצבו אלונקה על גלגלים, רופא ואחות. כשהתחילה התחרות, לקול צלילי־מוסיקה תאית עתיקה, התאכזב כל מי שציפה לשפי־כות־דמים של ממש.

האורחים ההולנדים לבשו גלימות־משי בצבע אדום. המארחים הישראלים לבשו גלימות בצבע כחול. כל קרב היה מורכב משלושה סיבובים. אפשר היה לנצח בנוק־אאוט או בנקודות.

הקרבות עצמם היו חסרי־ברק. הכל נראה כמו תחרות איגרוף עממית. בתו־ספת של כמה בעיטות לא מרשימות.

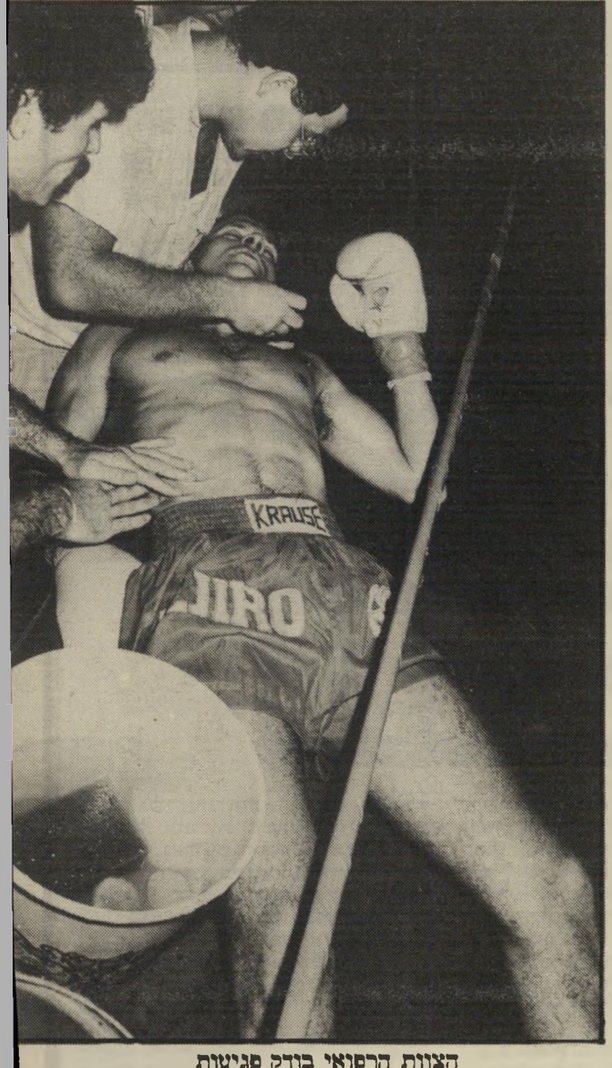
נבחרת הולנד היא אלופת העולם בסוג זה של ספורט. בעולם ידועה הולנד כמרכז האירופי ללימודי איגרוף תאי. קאראטה, ג'ודו ושאר אומנויות הלחימה שמקורן במיזרח הרחוק — זכר לימים הטובים שהולנד שלטה באיי אינדונסיה, וייבאה משם ומהאר־צות השכנות תורות בישול וספורט.

רמי קינן מרעננה, מתאגרף מיק־צועי לשעבר, שבא לחזות בתחרות, אמר על המתחרים: „אין להם קשיחות. אחרי שתיים או שלוש מכות הם פשוט מתקפלים. באיגרוף אפשר לחטוף מה־לומות במשך תשע דקות ולא לזוז."

מה שבכל זאת בלט בתחרות הח־לוצית הזו היה הקהל. היו שם נערות צעירות שסבבו את המתאגרפים השרי־ריים כעדת־דבורים וצבאו על חדר־ההלבשה. בקהל היו גם הרבה גברים קשישים יותר ונשים כבודות. מעניין, אבל נדמה היה שדווקא הנשים הריעו במרץ רב יותר. בכל פעם שאחד המת־אגרפים ספג חבטה מזעזעת במיוחד או בעיטה מכאיבה, רוב הבעיטות, שנש־לחו אל איזור הכליות של המתחרה, נועדו להעתיק את הנשימה מפיו של היריב ולהשאיר אותו חסר שיווי מיש־קל במשך כמה השניות. הדרושות ל־חברו לשטח אותו ארצה בנוק־אאוט.

בין קרבות האיגרוף התאי יכול היה הקהל לחזות בכמה קרבות בסיגנון האיגרוף המסורתי. כאן, לשם שינוי, חבשו המתחרים כובעי־מגן מרופדים, כדי להגן על המוח מפני חבטות מסו־כנות. באיגרוף התאי אמצעי־המגן ה־יחידים, שבהם מצויידים המתחרים, הם מגן־פה, המונע מהמתאגרף לחתוך את לשונו בשיניים, בעת שהוא סופג מכה, ומגן־אשכים, המקטין את עונשן של הבעיטות.

התחרות, שהסתיימה בניצחון מוחץ של ההולנדים בכל הקרבות, איכזבה רבים. ביציאה התלונן מישהו, כי בא לראות דם ולא קיבל תמורה לכספו. תודה לאל.

הצוות הרפואי בודק פגיעות
איפה הדם?

מיכאל רותם

מרים בנימיני, אסטרולוגית, חוזה את עתידם של גדולי האומה, אומרת שהתחזיות האלה אינן רציניות, טוענת שהאסטרולוגיה אינה מדע ואינה אמנות, אלא שדרושה גם אינטואיציה, ושיש אפתעות בחיים למרות שהכל ידוע

„גדלתי בקבוצת יבנה, קיבוץ דתי. אחר־כך, אחרי הצבא, עברתי לעיר כדי ללמוד לנגן על קלרינט"

„אני פוחדת תמיד. אני פוחדת מכל אדם שבא ואני עושה לו מפה אסטרולוגית, כי אני לא יודעת אם אצליח"

„כשהכרתי את בעלי השני, ביקשתי שיראה לי את כף־ידו. אחרי שהסתכלתי, אמרתי לו שנתחתן ונתגרש"

„אני רואה לפעמים מוות אצל אנשים, וזה באמת מפחיד. אבל אז אני אומרת לעצמי שאולי אני טועה"

„יש סיכון במיקצוע. איני יכולה להגיד על מאה אחוז הצלחה, אבל אם יש לי כל הנתונים, אז איני טועה"

„באסטרולוגיה, האינטואיציה חשובה. אסטרולוגים יהרגו אותי על זה, כי הם רוצים שזה יהיה מדע"

ראיינה ענת סרגוסטי

„על מוות אני לא מדברת לעולם!"

אסטרלוג אחד חזה – ניבא – בתחילת שנה מסויימת, שבאותה שנה ימותו כמה מן המנהיגים החשובים בעולם. הוא נקב בשמותיהם והסביר בבטחון רב שכמה מהם יפלו קורבן למחלות קשות. הדברים תפסו כותרות־ענק בעיתונים והשנה החלה. לימים, כשהגיע סוף השנה ואיש מהמועמדים לא מת, באו עיתונאים אל האסטרולוג ושאלוהו לפשר הטעות. הוא לא היה מוכן להודות בטעותו ואמר לשואלים כי לא התכוון לשנה העברית, אלא לשנה הלועזית, ובעצם יש עוד כמה חודשים שבהם יכולה נבואתו להתאמת.

מרים בנימיני אומרת, שלעשות מפה אסטרולוגית של מדינה זה דבר לא רציני. וגם לעשות מפות אסטרולוגיות של פוליטיקאים, שתאריך־הלידה המדוייק שלהם אינו ידוע וששעת־הלידה שלהם אינה ידועה – גם זה דבר לא רציני. היא אמרה שאסטרולוגים עושים זאת כל שנה רק בגלל הלחץ הציבורי.

וכך בדיוק נכנעה השנה גם היא ללחץ הציבורי, והסכימה לבקשת העולם הזה, לתת קצת תחזיות עתידיות לאומיות ופוליטיות.

בין המכורים לתחזיות האסטרולוגיות, המתפרסמות פעם בשבוע כמעט בכל עיתוני הארץ, נחשבת התחזית של בנימיני, המתפרסמת בהעולם הזה, כרצינית מכולם. רבים מהקוראים מכוונים את מעשיהם לפי הנאמר בהורוסקופים השבועיים. רבים פותחים את העיתון בעמוד התחזית ורק אחר־כך עוברים לדברים השוליים, כמו חדשות ומאמרים. בנימיני מספרת שיש כאלה הקוראים את ההורוסקופים בכל העיתונים ומשווים, ואחר־כך מתקשרים אליה בכעס ובדאגה, כשהם מגלים שבשני עיתונים שונים נכתבו תחזיות הפוכות.

בנימיני התחילה עם האסטרולוגיה בשנות השישים, כשבארץ עוד לא כל־כך ידעו איך אומרים את המילה הזאת. אחר־כך הפך הנושא לפופולארי והיום יש חוגים רבים שבהם מלמדים איך להכין מפה אסטרולוגית ואיך להסתכל בה. האסטרולוגים נלחמים כמעט בשיניים כדי שהציבור יכיר בחשיבותה ובכוונותה של האסטרולוגיה, ורבים מהם טוענים שהיא מדע כמעט כמו כל המדעים האחרים. בנימיני אינה מסכימה לקביעה זו, וטוענת שכדי לעסוק באסטרולוגיה, דרושה מידה רבה של אינטואיציה. עם זאת, היא אינה מתייחסת למיקצועה כאל שעשוע. היא מחשיבה את מה שהיא עושה ועושה את הדברים במלוא הרצינות, אך תמיד יש במעשיה מקום לטעות, כך היא אומרת. היא אינה מאלה המכריזים בביטחון מלא את אשר הם

חוזים בכוכבים. היא אומרת שגם אסטרו־לוג הוא בן־אדם, וכל בן־אדם יכול לטעות. היא עסוקה בעניין כל הזמן, ועל דלת המיטבח שלה תלויות המפות האסטרו־לוגיות שלה ושל שני ילדיה ו"בכל פעם עוברים ומסתכלים" היא אומרת בחיוך. כשהיא מדברת עם חברה בטלפון על אדם שלישי, אפשר לשמוע מישפטים כמו: "טוב, מה את רוצה ממנו, הוא מזל אריה ומזל אריה הרי..."

חוץ מאסטרולוגיה מתעסקת בנימיני גם בכירולוגיה – קריאה בכף־היד. בצורה כזאת היא מצליחה לאמת את המפה האסטרולוגית ואם שעת־הלידה שמסרו לה היא נכונה או לא. וקורה לא פעם שמתגלה לה ששעת הלידה אינה נכונה ואינה מתאימה למפה האסטרולוגית שהכינה.

מפה אסטרולוגית של אדם מכינים לפי שעת־הלידה שלו, תאריך־הלידה ומקום־הלידה. כך גם לגבי מפה אסטרולוגית של מדינה. תאריך הלידה של מדינת־ישראל הוא יום הכרזת־המדינה, שעת הלידה היא השעה שבה נקראה מגילת־העצמאות – השעה 4 אחרי הצהריים. אך בעניין זה יש לאסטרולוגים דעות שונות, ושעת הלידה של מדינת־ישראל שונה לפעמים מאחד לשני.

■ ■ ■

● בראש כל שנה חדשה עורכים תחזיות אסטרולוגיות, ומעטים מאוד מתייחסים לזה ברצינות.

האמת היא, שמבחינה של מפה פוליטית, מפה מדינית, תחזית שנתית כזאת כללית, אני מאוד לא אוהבת את זה, אם היה אפשר להימנע מזה, הייתי.

● זה נראה לך לא רציני?

זה לא יכול להיות מדוייק לפי דעתי, כי הנתונים שיש לנו הם לא נתונים כמו לידה של אדם, עם שעה ויום.

● לעשות מפה אסטרולוגית של מדינה זה לא מוריד מהכבוד והרצינות של המיקצוע?

לפי דעתי, כן. זה תמיר משהו של הימור, של אולי. אני לא אוהבת את זה. זה כמו העניין של הפוליטיקאים, שלא יודעים את השעות שלהם, ואז זה לא בטוח, אז לוקחים סיכון. אלה הסיכונים שבמיקצוע. אם את לוקחת מפה של בן־אדם ואת יודעת בדיוק את השעה והדקות והכל, אז כמעט אי־אפשר לטעות.

● את מתבוננת שאי־אפשר לטעות לגבי האופי או לגבי העתיד, כי מה שמעניין זה העתיד.

אני מדברת על העתיד, כי הכל עובר בצורה אחרת. למשל, העניין של שימעון פרס. בשנה שעברה היה קשה לכל האסטרולוגים. מה קרה? כולם ראו לפי המפה שיש לנו של שימעון פרס, שנולד ב־2 באוגוסט, שזה לא היה יכול להיות שהוא יהיה ראש־הממשלה. כולם היו בטוחים שהוא לא יהיה ראש־הממשלה. אז מה קורה פה? התחלנו לברר, אז היו אסטרולוגים שהיה להם תאריך 16 באוגוסט, אחרים היה להם תאריך אחר. היה בלגאן סביב התאריך שלו, ואף אחד לא ידע מתי הוא נולד. יודעים שהוא מזל אריה.

דרך אגב, יש אספקט אחד בולט בשלוש המפות שלו — זה חוסר־ישר, חוסר־אופי. זה מה שבולט. אריה שרוצה את הכבוד. אבל בטוח שהוא לא נולד ב־2 באוגוסט, כי אחרת הוא לא היה נבחר.

„גם על הדס קדמי ראיתי משהו, וזה מאוד הבחיד אותי כשראיתי, אבל קיבלתי את הנתונים ביום שמצאו אותה, וזה כבר היה מאוחר"

● איך משיגים תאריך של איש בזה?

בזמנו, שמעתי שהוא פנה לאיזשהו אסטרו־לוג, לא יודעת אם מיוזמתו, ואותו אסטרולוג ידע את התאריך, שזה היה ה־2 באוגוסט, ואז כולם ידעו.

● איך היחסים בין האסטרולוגים לבין עצמם?

יש כל מיני אסכולות. אז בתוך אסכולה מסוג מסויים, כולם ביחסים טובים.

■ ■ ■

● איך את למדת?

אני זה משהו עתיק, כי כשאני שמעתי על האסטרולוגיה והכירולוגיה, בארץ זה היה כל־כך חדש. בשנת 1964, שאף אחד לא שמע על זה. היה לי ידיד שהיה מרצה לפילוסופיה והיה מתמצא בכירולוגיה ובאסטרולוגיה. אני באתי מקיבוץ דתי, מקבוצת „בנה", הוריי הם חברי־משק עד היום.

● ובאת לעיר והתסקרת?

קודם כל, הייתי בצבא ושם שמרתי על רת. אחרי הצבא היכרתי מישהו והתחתנתי איתו. אחרי שנה התגרשתי ממנו, ופה זה התחיל. זה לא משהו שמהיום למחר, עוובים את הרת. עד היום יש דברים שאני שומרת, על כשרות למשל.

אני מאמינה. אני לא שלמה עם זה עד היום. אבל מאוד קשה לחזור, במיוחד כשיש ילדים.

● אז מתי התחלת עם האסטרולוגיה, לא כשהיית בקיבוץ דתי?

לא. בוודאי שלא. באתי לירושלים ולמדתי באקדמיה למוסיקה, זה היה המיקצוע שלי. קלרינט היה הכלי שלי. אז היכרתי את אותו אדם. בריוק באותה שנה שהתחלתי ללמוד מוסיקה, התחלתי גם עם זה. כמובן שזה היה בגדר של תחביב, אבל זה כל־כך עניין אותי, כל־כך משך אותי, זה היה מין משהו שידעתי כל הזמן. שהיה כל הזמן אצלי בפנים. אותו דבר קרה לי עם הקלרינט — כשהתחלתי לנגן, ידעתי שזה משהו שתמיד היה שלי.

אז במשך השנים הסתפקתי בספרים, ומזה למדתי הרבה, וגם מנסיון. כירולוגיה היה תחום מאוד חזק, וזה משהו שאפשר תמיד לסמוך עליו, כי זה הבן־אדם עצמו. אין כאן עניין של שעה ושום טעות. היד זה האדם.

אם אני רואה אדם שהמפה שלו מאוד שונה מכף היד, אני יודעת ששעת הלידה שהוא אמר לי היא לא נכונה.

אשה אחת נתנה לי פעם את התאריך והשעה ועשיתי מפה והייתי בטוחה שזה מין מלכת־יופי, שחקנית לעתיד, משהו מיוחד במינו. ונכנסה אחת שנראתה איכרה ישר מהמושב. שאלתי אותה מי אמר לה את השעה הזו, אמרתי שבטוח יש שעתיים הפרש. היא צילצלה לאמא שלה, והתברר שהיא טעתה, וכל השחקנית נהייתה בחזרה מושבניקית. הורוסקופ — הורו זה שעה — זה תצפית על השעה.

● אסטרולוג אומר לאדם שבעוד שנתיים הוא יתחתן, ובעוד חמש שנים יקרו לו כל מיני דברים. זה הרי לא בטוח.

בזה יש בהחלט סיכון. אני לא יכולה להגיד על מאה אחוז הצלחה, אבל אם באמת יש לי כל הנתונים, אז בדרך־כלל אני לא טועה.

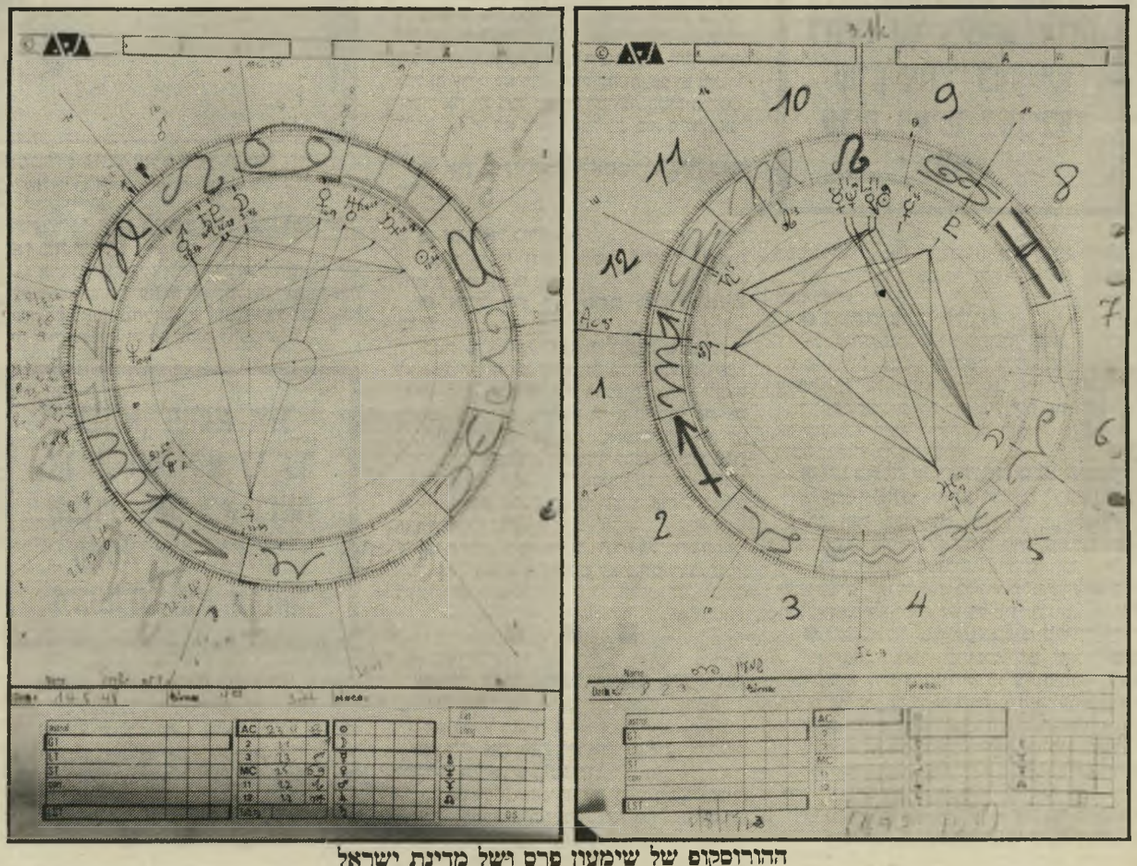
נותנים אפשרות, אבל לא אומרים במאה אחוז. יכול להיות שיש כאלה שאומרים במאה אחוז, אני פשוט יותר זהירה.

העניין של הבורסה שתיפול, זה היה עניין מאוד ברור. היה ברור מאוד שהמדינה נכנסת למצב כלכלי קשה. הרבה לפני שזה קרה, בשנות השפע הכי־טובות. היה בחור אחד שבא אליי ואמרתי לו שלו יהיה בטוח הרבה כסף. הוא אמר לי שזה לא יכול להיות. כי הוא כל־כך תפרן ויש

„עופרה חזה ממשיכה להצליח, לאילנית יהיה קשה, גם לחווה אלברשטיין, גידי גוב נכנס לתקופה טובה, ליהודה פוליקר יש הצלחה מדהימה"

אסטרולוגית בנימיני והחתולה קוקה
„ידעתי שנתגרש. אבל בכל זאת זו היתה הפתעה כשקם והלך!..."

ההורוסקופ של שימעון פרס וישל מדינת ישראל
„במפות של פרס בולטים חוסר־ישר וחוסר־אופי"

(המשך מעמוד 55)

לו אוטו כזה עלוב. בינתיים הוא התחיל לעשות כסף, בעיקר מהבורסה. וכשהוא התחיל לראות שהוא מרוויח, אז הוא היה מצלצל כל פעם ושואל מה להוציא ומה להכניס. ואני הייתי אומרת לו מתי להוציא ומתי להכניס. לא היה לי פחד שהוא יפסיד.

הוא הרוויח המון כסף והוא יצא ממש בן־אדם עשיר. למזלו הגדול הוא באמת שמע, כי לפני הנפילה אמרתי לו שכראי שיוציא את כל הכסף והוא הוציא, למזלו.

● יש לך הרבה כאלה קבועים?

יש הרבה כאלה שמצלצלים, אנשי־עסקים.

● זה טוב?

אני לא יודעת אם זה בריא, זה נותן לאנשים ביטחון. אלה אנשים שאולי פוחדים מהחלטות ואנשים שהיה להם כמובן ניסיון טוב עם ה־אסטרולוגיה, ואם זה עובד, אז למה לא?

● את אומרת לאנשים גם דברים רעים שיקרו להם, אם זה מחלות או מוות?

על מוות אני לא מדברת אף פעם, ואת זה אני גם אומרת לכל אחד שבא. שעל מוות אני לא אומרת.

● גם אם את רואה את זה במפה?

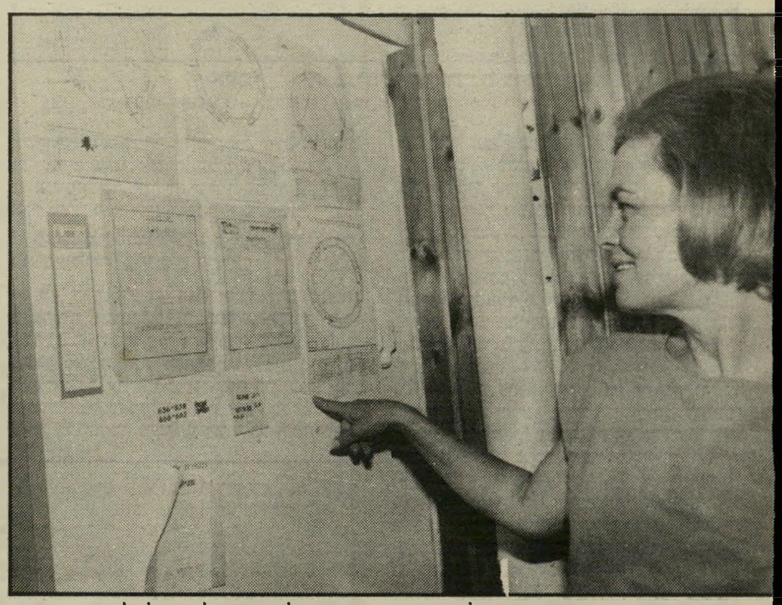
כן. אני לא מוכנה לדבר על מוות. לא של האיש, ולא של הקרובים אליו.

● למה?

לפי דעתי, אדם לא יכול לשאת את הידיעה של מוות — לא של עצמו ולא של האחרים. אני לא הייתי יכולה לסבול את זה.

● אז מה קורה אם את רואה מוות?

זה באמת מאוד מפחיד. אבל אני תמיד אומרת אולי אני טועה, אולי אני לא רואה נכון, אולי בכל זאת יקרה משהו אחר, תמיד יש תיקווה כזאת.

מרואיינת בניגוד ליד המפות האסטרולוגיות שלה ושל ילדיה
„ידיעה זה לא הכל. אני חושבת שהאדם באמת מחליט!"

אבל אם אני רואה מחלה שעומדת להיות, אפילו המחלות הגרועות ביותר, אז אני אומרת לאדם שיש לו נטיה. זה מאוד מפחיד, מאוד לא סימפטי. אז אם אדם מעשן, אני אומרת שיפסיק לעשן, אם אפשר לעשות משהו, שיעשו, ואם לא — שיברקו. יש לי קונפליקט גדול עם עצמי בקשר לזה, כי אני יודעת שאני מכניסה בן־אדם לחרדות.

יש עוד דבר: אני לא אומרת לכולם, אני אומרת למי שיכול לשאת את הידיעה. אני משתדלת עד כמה שאפשר כן לומר לכולם, אבל אם אני רואה שזה ממש ישבור, אני לא חושבת שזה מותר. זה פשוט לא פייר. זה לא עניין של שקר ואמת, אי־אפשר למרר לבן־אדם את החיים. במיקרה כזה אני מבקשת שיבואו כעבור שנה, שאני רוצה לעשות ביקורת ולראות אם יש שינוי בכף־היד. אם יש מחלה אז כף־היד משתנה.

● את רואה על אנשים מחלות גם אם הם עצמם לא יודעים שהם חולים?

קרה לי כבר שאמרתי לאנשים שיש להם משהו ולא היה כלום, ואחרי חודש צילצלו אליי וסיפרו לי שהם חלו. אני לא יכולה להגיד שהמומחיות שלי היא במחלות. חוץ מזה, יכול להיות שאני מפספסת משהו. לא הכל אני רואה. גם רופאים לא תמיד רואים הכל.

■ ■ ■

● את עושה מפות גם לעצמך?

כן. על הדלת תלויות המפות שלי ושל הילדים שלי.

● מיספסת פעם לגבי עצמך?

בדרך־כלל לא כל־כך, אני מוכרחה לומר, לצערי.

● אז ראית גם דברים רעים?

אלא מה? בטח! למשל, לא ידעתי מה עומד לקרות, אבל ידעתי שאני נורא פוחדת משנת 1983 ו־1984. לא ידעתי איך זה יבוא, חשבתי שיהיו לי בעיות בבריאות, אבל לא ידעתי מה. בסוף היו לי בעיות עם הלב שהתחילו בבת־אחת. זה היה כל־כך צפוי — וזה הגיע.

● אבל אז את מאבדת את כל ההפתעות של החיים?

לא. לא ידעתי מה יקרה, זה בא בהפתעה, פיתאום התחילה לכאוב לי יד שמאל וחשבתי שזה כלום ופיתאום זה בא, וזו היתה הפתעה.

או מיקרה אחר, כשהכרתי את בעלי השני, ביקשתי שיראה לי את כף־היד. הסתכלתי, ואמר־תי לו שנתחתן ונתגרש.

● ככה נכנסת לחוסה, מתוך מחשבה שתתגרשו?

כן.

● איזו מין הרגשה זו?

ידעתי, אבל לא האמנתי.

● אבל אם את לא מאמינה לעצמך, איך את רוצה שאחרים יאמינו לך?

את לא רוצה להאמין. יודעים, אבל לא רוצים להאמין, אבל אחר־כך זה קרה. זו לא היתה הפתעה, אבל בכל זאת זו כן היתה הפתעה ביום שהוא קם והלך מהבית. יש כוכב שנקרא שבתאי, והוא נכנס לבית 4, ובא לעשות סדר, והבעל שלי לקח את חפציו והלך מהבית. ואין מה לעשות.

● אי־אפשר למנוע את זה?

לא. את יודעת, אני כן מאמינה שאפשר להילחם, אבל לא תמיד מנצחים.

● אם את יודעת שבעוד שנה את תתחתני, ואת בעצם לא רוצה להתחתן, אז מה קורה?

אז אני יכולה לא להתחתן, אבל השאלה היא עם התנאים. הידיעה זה לא הכל. אני גם חושבת שהאדם באמת מחליט. יש זמנים לכל דבר, אבל זה יכול לעזור. זה לא צריך להפריע.

„כהנא, שהוא מזל אריה, הוא לא כל־כך מפחיד. אני לא רואה שהוא יהיה ראש ממשלה. הוא שחקן"

● מה יהיה ביום שתראי שאת עומדת למות?

אני לא חושבת שאני אראה את זה, אני לא חושבת שאי־פעם אני אסתכל על זה. צריך לערוך בדיקה רצינית, ואדם לעצמו לא מסתכל על דברים מהסוג הזה.

■ ■ ■

● הלכת פעם לאסטרולוג אחר?

כן. לא רק לאסטרולוג, לכל מיני, זה עניין אותי לראות קודם־כל איך עובדים ומה אומרים.

● מישהו אמר לך דברים אחרים מאשר ראית בעצמך?

לא. אולי היו לנו חילוקי־דיעות בעניין הגי־רושין. הוא טיפוס אופטימי או הוא לא האמין שאני אתגרש. אבל חוץ מזה, אני מאור נהניתי.

● יש דברים שרואים בכמה ודברים

„מובארק נראה לי בצרות, הוא יאבד את השליטה. לא סופית, אבל זמנית. יהיה לו מאוד קשה באביב, וזה ישפיע גם עלינו"

אחרים שרואים בכף־יד ואחרים שרו־אים בכתב־יד?

אני חושבת שבכל שטח כזה יש האיכות שלו. למשל, בכירורלוגיה קשה לראות תאריכים, קשה לראות זמנים מדוייקים, קשה גם להיכנס לפר־טים. באסטרולוגיה אפשר לראות תאריכים, אפ־שר לראות נתונים, אבל את לא יודעת מה האדם עשה עם הנתונים. בכירולוגיה את כן בטוחה מה הוא עשה איתם. כי יש כף יד שמאל, שמדברת על הפוטנציאל, וימין — מה הוא עשה עם זה. בגלל זה טוב מאוד לעבוד ביחד.

גרפולוגיה זה בכלל משהו אחר, זה מיקצוע יותר מדוייק, שמודד נקודות וקווים בזכוכית מגדלת ולא מדבר לא על עבר ולא על עתיד. בעיקר על אופי. אבל גם לזה צריך כישרון ואינטואיציה.

● אז מה עם כל הקפה והקלפים?

אם דיברנו על אינטואיציה, אז הנה. אני חושבת שבקפה הם רואים כל מיני דברים.

● את קראת פעם בקפה?

אני לא, אין לי מושג איך עושים את זה, אבל קראו לי. לא מזמן הייתי אצל ידידים ואשה אחת קראה לנו. היא אמרה דברים נכונים. שמאוד הפתיעו אותי.

● ומה עם קריאה בקלפים?

אני לא מבינה בזה הרבה, אבל אני חושבת שהרבה פעמים הם מדייקים.

● את מתייחסת לזה כמו שאת מתייחסת לאסטרולוגיה?

לא. יכול להיות שהחוקים העובדים על הקל־פים הם אותם החוקים העובדים על האסטרו־לוגיה. אני לא יודעת מה זה, אני לא יודעת על זה מספיק. אין ספק שפה האינטואיציה צריכה לעבוד וגם באסטרולוגיה. אני יודעת שאסטרו־לוגים יהרגו אותי, כי הם רוצים שזה יהיה מדע, אבל זה עדיין לא מדע. יכול להיות שפעם מישהו יחקור את זה, בכל השנים המוחות הטובים הלכו למדע. אז זה לא נחקר, אבל יש בזה משהו, אני בטוחה.

● את מתייחסת לאסטרולוגיה כאל מדע?

לא.

● אז כאל מה?

אסטרולוגיה וזהו. אפשר להתחיל לנסות להגדיר את זה, אז מה?

● אבל את לא סתם משתעשעת בזה?

בטח שלא. אני לא אמרתי שזה שעשוע. זה לא אמנות וזה לא מדע. זה קצת אמנות וקצת מדע. למה אמנות? כי באמנות צריך לצאת מהרגש בזמן שעושים את זה, אותו דבר פה. את מוכרחה להרגיש. אם את לא מרגישה, את לא יכולה לעבוד. במדע לא צריך להרגיש שום דבר, יש נתונים קבועים. אז לי אסטרולוגיה לא נראית מדעית. אבל אסטרולוגים יהרגו אותי, כי הם אומרים שזה מדע.

אני מאוד אוהבת את זה, עולם כל־כך ציבעוני ויפה. אבל האנשים שבאים לא כולם מוצאים חן בעיניי, זאת האמת.

■ ■ ■

● כל פעם שאת עושה מפה את שמחה מחדש?

לא. בכלל לא.

● רק אם את רואה שאת הולכת לפגוש בן־אדם מעניין?

כן. יש מפות שאני יודעת שאני ממש אסבול, אני כבר מחכה שזה יעבור. חוץ מזה, גם אם יש מפות שאני אוהבת, שאני יודעת שזה ימצא־חן בעיניי, אני פוחדת תמיד. אני פוחדת מכל אדם שבא.

● למה?

כי אני לא יודעת אם אני אצליח או לא אצליח.

● כל פעם יש לך חשש?

כל פעם יש לי חשש. למרות שהנתונים נמצאים ויש נסיון, אבל אני פוחדת, אני לא יודעת להסביר למה. אולי אני לא אראה משהו, אולי לא תפסתי את הנקודה הכי־כואבת. הכל יכול להיות, אני בן־אדם, אני יכולה לעשות טעויות, לא?

● אבל את אומרת לאנשים דברים ברורים?

אני אומרת מה שאני רואה. אבל אם אני לא ראיתי?

● קורה לפעמים שאת לא רואה דברים חשובים?

יכול לקרות שלא ראיתי. הראש שלי עבד על דברים מסביב, ודווקא לא על נקודה מסויימת. זה יכול לקרות.

● זה קורה הרבה?

זה לא קורה הרבה, אבל תיאורטית זה יכול לקרות. כל פעם אני בחרדה. אני חושבת שגם רופא צריך להיות בחרדה כל פעם שחולה בא אליו, כי אולי הוא מפספס את המחלה. אני משווה את זה לרפואה, כי זה מזכיר קצת. בא אליך אדם שאתה לא יודע עליו כלום. אצל הרופא הוא מתאר מה קורה, אצלי לא. הוא בוחן אותי, אני תמיד בבחינה. יותר נוח להיות פסיכולוג, כי מספרים לך.

● אנשים מרגישים אלייך כמו אל פסיכולוג, כי את מאירה להם דברים?

לפעמים. אבל אני ממש משתדלת לא לקבל את התפקיד הזה, אני לא רואה את עצמי

„אני לא מאמינה שפרס יפנה את מקומו לשמיר. הוא לא יוותר על הכיסא שלו. מזל אריה תפס כיסא מלכות, והוא לא מוכן לרדת משם. המדינה לא מעניינת אותו, רק הכיסא. רבין נכנס לחקופה מסובכת. אני לא יודעת אם ימשיך להיות שר־ביטחון. אריק שרון צובר כוח, יש עליה לאיש בסביבות 1987"

כפסיכולוגית, אני חושבת שאני יכולה לראות בעיות שקיימות בנפש ולהפנות את האדם לפסיכולוג.

● מפתחים בך תלות?

אני לא נותנת. אני משתדלת שלא. אני לא אוהבת תלות. אם אני שומעת מישהו תלותי, אני עושה הכל שלא יבוא אליי. אני פוחדת מזה.

לדעתי, אנשים לא רוצים לדעת את העתיד. אף אחד לא רוצה לדעת את העתיד שלו. הוא רוצה שיגידו לן מה קורה.

● יש באלה שמבקשים שלא תאמרי להם את העתיד, שלא רוצים לשמוע?

כן, אבל בסוף הם תמיד רוצים לשמוע. בהתחלה הם אומרים לא להגיד להם שום דבר רע, רק את הדברים הטובים. אחר־כך יש כאלה שמבקשים להגיד את כל הדברים הרעים, כי הטובים ממילא יקרו. יש כל מיני סוגים.

● יש כאלה שמתעצבנים עלייך?

כן. בטח. מאוד כועסים. יש כאלה ש־כשאומרים להם משהו לא כל־כך סימפטי על האופי שלהם, הם מאוד תוקפניים וכועסים ולא מקבלים, ואז אני תמיד אומרת: טוב, אז אולי אני טועה. אני לא מתווכחת, מה איכפת לי? מי אני בכללי? אני צריכה להסביר מה שאני רואה, בן־אדם לא חייב לקבל את זה.

● כשאדם בא אלייך את כבר בעצם מכירה אותו, כי עבדת שעות על המפה שלו?

כן, אם הוא אמר באמת את השעה הנכונה. כל

ארבע דקות זה שינוי עצום במעלות. הבדל של ארבע דקות בלידה של תאומים זה לא יאמן, אחד יכול לחיות ואחד למות.

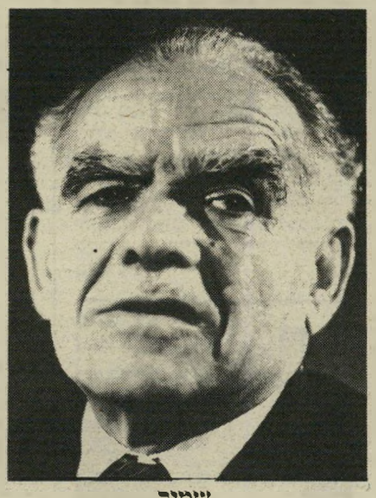
היה פעם אסטרולוג אחד בשם חרובל, שהיה לו כדור בדולח ובכל מעלה הוא ראה תמונה אחרת. ולפי זה הוא פירש וכתב בספר. כשהיה הסיפור של דפנה כרמון, פנו לחברה שלי, לחנה קורן, בעניין דפנה כרמון. היא הסתכלה ולא ידעה מה, היא שאלה את שעת הלידה וצילצלה אליי, עשיתי מפה והסתכלתי אצל חרובל — והוא כותב על כמה מקומות שהוא רואה מוות נורא. חוץ מזה, המפה הראתה גם על משהו נורא, אז אמרתי שאני רואה שימצאו אותה בין ה־5 וה־8 ביולי, וימצאו גופה.

מצאו אותה בחמישה וזיהו אותה בשמונה, זה כל־כך עבר. אני לא אומרת שזה תמיד עובד ככה, אבל הפעם זה עבר.

עם הדס קרמי גם ראיתי משהו. קיבלתי את התאריך והשעה שלה ביום שמצאו אותה, וזה היה מאוחר מדי.

● מישהו סנה אליך וביקש שתסתכלי במפה?

לא, יש לה דוד שהוא נהג באגד. והוא ידיד

שמיר
מסיים!

שלי, והוא סיפר לי שזו בת אחיו ושהם מודאגים. ביקשתי שימצא לי את התאריך ואת השעה ואני אומר לו מה שאני רואה. הוא נתן לי את הנתונים והתחלתי לעשות מפה באותו יום. ואחרי־הצהריים צילצלתי לאשתו, והיא שאלה אם לא שמעתי ברדיו שמצאו אותה.

אני ראיתי שזה אבוד, שזה עניין גמור, ורציתי לבקש שישאלו מה היה חודש לפני כן ב־12 בחודש, כי אני יודעת משהו באותו תאריך, אני כבר לא זוכרת במדוייק, שהביא לסיפור הזה, שהביא למוות שלה, אבל זה כבר היה מאוחר ולאף אחד לא היה עצבים לשאול מה היה.

● אולי זה יכול היה לעזור למישטרה?

מישטרה לא מתייחסת לאסטרולוגיה ב־רצינות. אבל אז הייתי מאוד מעוניינת שיבררו מה היא עשתה באותם תאריכים, אולי כלום, אולי אני טועה, אבל נדמה לי שהיא עשתה משהו אז. מבחינה אסטרולוגית היה מצב של הירח שהביא אחר־כך לסיפור הזה. זה מאוד מפחיד.

חרובל גם דיבר על אדם שקורה לו משהו ברכבים. הוא ראה שדה־קרב ושני גרודים נלחמים לחיים ולמוות. זה מה שהוא ראה בכדור־הבדולח והוא פירש: איש צבא שיפול בקרב. וזה מאוד הפחיד אותי כשראיתי את זה.

● במיקרים כאלה, המישטרה לא נוטה לצלצל לאסטרולוגים לבקש עזרה?

היה פעם איזה עניין עם שני נערים שאבדו בירושלים ומצאו אותם מתים. אז שתי אסטרולוגיות בירושלים ראו את זה, ראו שימצאו אותם מתים. אם יש נתונים מדוייקים, אפשר לצפות.

■ ■ ■

● היו לך תחזיות לאומיות שהוכיחו את עצמן?

אני כרגע לא זוכרת, אבל היו דברים שחזיתי והיו דברים שפיספסתי. אני מודה בזה. כל שנה זה אותו הדבר. אני לא אוהבת את זה.

● זה לא רציני?

לא, בעיני זה לא רציני. אני יכולה לומר שחזיתי ב־1982 שתהיה מילחמה, אבל טעיתי בתאריך, חשבתי שזה יהיה באוקטובר וזה היה ביוני. אז זה לא בסדר. אני זוכרת שהזמינו אותי לערב ראיונות בראש־השנה האזרחית וביקשו תחזית. אמרתי שתהיה מילחמה והם כעסו עליי. אבל אצלנו בארץ, כשאסטרולוג חוזה מילחמה, זה לא ביג דיל, הרי יש כל־כך הרבה מילחמות. יש מצב במפה שמראה מילחמה, אבל יש כל־כך הרבה מצבים כאלה, ובסוף לא פורצת מילחמה — לכן צריך מאוד להיזהר.

■ ■ ■

● אפשר לעשות מפה אסטרולוגית גם לילדים?

אפשר, אבל אני לא עושה.

● למה?

אני פוחדת. אם את רואה, חלילה, מוות אצל ילדים, את לא יכולה להגיד להורים ובטח שלא לילד, ומתחילה בעיה איומה. ילד יותר רגיש, וזה כל־כך משפיע עליו, כל החיים שלו יכולים להיות מכוונים לפי מה שאמרו לו, זה יותר מדי מסוכן. אני לא מקבלת לפני גיל 20, אני פוחדת מההשפעה.

● ומה עם כל ההורוסקופים שבות־בים בעיתונים, תחזית שבועית?

שמעתי שבעיתון אחד מעתיקים מחוברת צרפתית. אני לא יודעת ממתי. זה כללי מאוד. להעולם הזה אני יושבת עם מפה כל שבוע, אבל זה כללי. את רואה דברים. אנשים רוצים את זה, אז עושים. ולפחות לעשות עם מפה. כי בעיתונים אחרים מעתיקים. ואנשים מתייחסים לזה נורא ברצינות.

אחת צילצלה אליי השבוע ואמרה שכתבתי שהשבוע היא לא תרגיש טוב, והיא באמת לא מרגישה טוב ושאלה אותי בטלפון מה יש לה. כמובן ששלחתי אותה לרופא. והיא אמרה לי: „כתבת שאגש לרופא." אז אמרתי לה: „או תעשי את זה!" איך שלא יהיה, לרפואה באו מוחות יותר גדולים מאשר לאסטרולוגיה.

לגבי שימעון פרס אני פוחדת לדבר, אבל אני יכולה לומר שאוקטובר נראה תאריך מאוד דר־מאתי, מאוד לא נוח למדינה. בתאריך כזה הממ־

חוסיין
ירצחו אותו!

שלה יכולה להתפרק. תאריך דומה זה דצמבר־ינואר.

בעיות ביטחוניות: זה יהיה גרוע באוקטובר. דצמבר וינואר — פיגועים ודברים כאלה, מילחמות כמו בחברון. מה שקשור לממשלה: לפי דעתי באוקטובר יש אפשרות לנפילה ודצמבר־ינואר זה בחירות או משהו כזה. משהו ישתנה שם.

אני לא מאמינה שפרס יפנה את מקומו ליצחק שמיר. לא נראה במפה של שמיר שהוא יהיה ראש־ממשלה, למרות שאין לי השעה שלו. פרס? לא נראה לי שהוא יוותר על הכיסא שלו. מזל אריה תפס כיסא־מלכות והוא לא מוכן לרדת משם. המדינה לא מעניינת אותו, רק הכיסא. מזל אריה איכפת לו התדמית שלו והכיסא שלו, יותר לא מעניין אותו כלום. להחליט הוא לא יודע, הוא לא מסוגל, הוא לא אישיות.

יצחק רבין נכנס לתקופה מסובכת, אני לא יודעת אם ימשיך להיות שר־הביטחון. גם את השעה שלו אני לא יודעת.

אריק שרון, שאני כן יודעת את שעת־הלידה שלו — הוא צובר כוח. יש עליה לאיש בסביבות 1987. הוא צובר עכשיו כוח.

מאיר כהנא. כמה שפוחדים ממנו, הוא מזל אריה, הוא לא כל־כך מפחיד. אני לא רואה שהוא יהיה ראש־ממשלה. מפה של אדם חכם, הרפתקני, ומפתיע. הוא שחקן. מזל אריה הם שחקנים. גם מוסוליני היה מזל אריה. זה מזל שאוהבים כבוד, שררה. הרעים ביותר, סטאלין והיטלר. היו גדי וטלה. אריות צריכים להיות שחקנים. לא פוליטיקאים.

שמיר — נראה שהוא מסיים את הקריירה הפוליטית שלו.

● מנחם בגין?

אני לא רואה משהו. ספטמבר היה צריך להיות זמן קשה לבגין. גם הוא מזל אריה. השליטים של המדינה הם שור, מאזניים או אריה, כמו מפת־המדינה.

מוטה גור יהיה דמות חשובה מתישהו. עליה ב־1986. הוא שור.

דויד לוי — אני לא רואה שום דבר.

מי שנראה לי בצרות זה חוסני מובארק. הוא יאבד את השליטה שם. לא סופית, אבל זמנית. יהיה לו מאוד קשה באביב, וזה ישפיע גם עלינו. לא דרך מצריים, אבל דרך מדינה ערבית אחרת, אולי ירדן.

אני למשל לא רואה הסכמי־שלום עם ירדן. יהיה די קשה מבחינת הפלסטינים. לא נראה לי שיהיה שלום, כי לחוסיין יש מפה כל־כך שמורה, שאם הוא יעשה שלום, ירצחו אותו. והוא לא יעשה שלום.

גם בקיץ יהיה זמן קשה למדינה.

● כלכלי?

משתקם. מ־1986 יתחיל להסתדר. זה יקח שנתיים וחצי עד שזה יסתדר, אבל זה יסתדר.

● איזה הפתעות יהיו?

כתוב לי פה שטאבה תוחזר. אני לא אומרת שלא יהיו הפתעות, יכול להיות שאני לא רואה.

● את רואה שפרס ממשיך להיות ראש־ממשלה?

כן. אני לא רואה שהוא יורד בכלל. לא עולה על דעתו.

אנחנו משתחררים מהבעיה הכלכלית ויהיו בעיות עם השכנים בשנתיים הקרובות. אולי יהיה ערב־מילחמה בקיץ הבא, אני לא בטוחה.

יש לי קצת על זמרים:

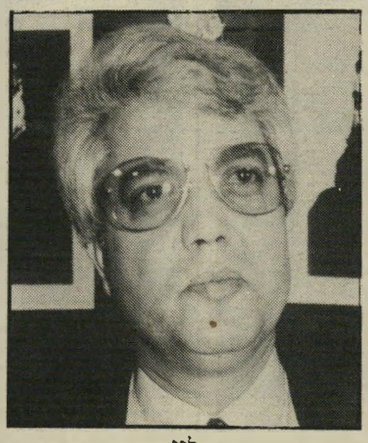
עופרה חזה ממשיכה להצליח. היו לה המון קשיים בשנתיים האחרונות, ואנשים לא ידעו את זה, כי היא עקרב. אדם מאוד קשה, נראתה בסדר, ועכשיו היא תקצור את הפירות של השנתיים האחרונות. היו לה גם הרבה מאוד קשיים בחיים הפרטיים, ועכשיו יהיה לה הרבה יותר קל.

אילנית נכנסת לתקופה קשה ועדיף שהיא היתה נאמנה למה שהיתה פעם. כי היא מנסה בהשתנות וזה מאוד יזיק לה. ממש רואים אותה בירידה גדולה.

גם חווה אלברשטיין אופטימית מדי, יותר מדי מסתמכת על ההערצה של המאזינים, והיא נכנסת לתקופה קשה. יקח לה זמן עד שתחזור לעצמה. כי היא קשתית — שנתיים וחצי.

מי שנראה טוב זה גידי גוב, שנכנס לתקופה טובה מאוד, לתחום חדש בעולם הבידור. אני לא יודעת איזה תחום, אבל הוא יוכל למצות יותר את הכישרונות שלו.

יהודה פוליקר — יש לו הצלחה מרהימה.

לוי
שום דבר!

יופיטר עושה לו שרות יפה מאוד. הוא ילמד את הקהל מה זו מוסיקה אמיתית. הוא מאוד מוכשר. ואחרי הרבה קשיים — הוא מזל גדי — סוף־סוף יגיע להצלחה גדולה מאוד.

דן שילון — יש לו סיכוי לקבל את ניהול הטלוויזיה, אבל לא לפני סוף חודש נובמבר. גם הקהל מה זו מוסיקה אמיתית. הוא מאוד מוכשר. ואחרי הרבה קשיים — הוא מזל גדי — סוף־סוף יגיע להצלחה גדולה מאוד.

דן שילון — יש לו סיכוי לקבל את ניהול הטלוויזיה, אבל לא לפני סוף חודש נובמבר. גם הקהל מה זו מוסיקה אמיתית. הוא מאוד מוכשר. לו היו שלוש שנים קשות לפי המפה. הוא ויוסי שריד נולדו באותו היום, באותה השנה. באותו בית־חולים, בילינסון. והאמהות שלהם היו חברות. שריד עם אופק תאומים ושילון עם אופק טלה. הם סיפרו לי שפעם הם הגיעו לבית־החולים באותו היום — שילון עם עצם בגרון ושריד קיבל מכה ברגל.

● ומה על המצב העולמי?

יש תהליך שהולך לקראת סוף המאה. כל הכוכבים נמצאים בקטע קטן בשמיים. מזל קשת ואחר־כך גדי, וזה מראה על חזרה בתשובה או הרס מוחלט של העולם. זה כלל עולמי. לקראת סוף המאה עומדים דברים להשתנות בצורה מאוד דראסטית: הקומוניזם יגמר, יקרו הרבה מאוד אסונות טבע. גם פה יהיו רעידות־אדמה.

האסונות עכשיו הם בקנה־מידה גדול, הרבה אנשים נהרגים וזה ממש פחד. וזה יקרה עכשיו, במשך השנים הקרובות.

כל הבלגאן במדינה, מערך ליכוד, זה לא זה — יבוא משהו חדש.

● תהיה פה מדינה פשיסטית?

לא. זה לא יכול להיות.

תמרורים

המורה, סוכן הביטוח והשישיה

נולדה ♦ בתל־השומר, בניתוח קיסרי, ל־**גילי שנן**, 27, מורה במיקצועה ול**ליאור שנן**, 31, סוכן־ביטוח בת־ימי, שישיה — חמי־שה בנים ובת אחת. זאת היא השישיה הראשונה שנולדה אי־פעם במדינת ישראל.

● ● ●

שוטר, יהודי וכושי

נתמנה ♦ כמפקד המישטרה בעיר־הנמל צ'רלסטון שבמדינת דרום־קארוליינה האמרי־קאית, **ראובן מוריס גריינברג**, יהודי כושי, נכדם של מהגר יהודי מרוסיה ובת עבדים מטכ־סאס. גריינברג, הידוע כשומר־מיצוות, הוא מוסמך למינהל ציבורי ולתיכנון עירוני, שלפני מינויו כמפקד המישטרה בעיר שבה פרצה לפני 124 שנה מילחמת־האזרחים האמריקאית. עת פתחו אנשי הדרום באש על מצודת סאמטר המקומית. נודע כקציו מישטרה הלוחם במיוחד בפשע המאורגן, כפי שעשה במקום כהונתו הקודם, טאלאהאסי, בירת מדינת פלורידה.

● ● ●

בספית, אבץ וערל

פורסם ♦ בפקין, בירת סין, מחקר רב נתונים סטטיסטיים על **230 הקיסרים** שמלכו בסין במשך 2,132 השנים, שהסתיימו עם התפטרותה מכס הקיסרות של הקיסרית טסו־האסי בחורף 1912. לפי המחקר, נישא הקיסר הסיני הממוצע בגיל 12, החזיק תריסרי פילגשים והיה בן 39 בעת מותו הטיבעי. מלבד 35 הקיסרים שנרצחו, 30 הקיסרים שהתאבדו והשישה ש־נפטרו אחרי נטילת כמות מוגזמת של משקה לחיזוק כוח־הגברא, שהיה מורכב מכספית, אבץ וערלים קטלניים נוספים.

● ● ●

שחקנית, מתווך, בימאי

נישאו ♦ ברומא, **ליב אולמן**, 46, שחק־נית הקולנוע הנורבגית (תמונות מחיי הנישו־אין), שנודעה ברומן הממושך שהיה לה עם הבימאי השבדי אינגמר ברגמן, לו גם ילדה בת, **רונאלד סנדרס**, מתווך נדל"ן אמריקאי.

● ● ●

גננת, בדורסלנית וראש־ממשלה

נחוג ♦ בווילמסטייד, בירת האיים ה־אנטיליים ההולנדיים, יום־הולדתה ה־44 של **מאריה ליבריה־פטרס**, ראש־ממשלתם של שש האיים הקאריביים (שהידועים בהם הם קורסאאו וארובה) ואשר 240 אלף תושביהם חיים במיסגרת אוטונומיה עם קשר רופף להולנד. ליבריה־פטרס, אחת משתי הנשים בעולם העומדת בראשות ממשלה (האחרת: מרגרט תאצ'ר הבריטית) היא גננת ובדורסלנית לשעבר. אם לשני ילדים מאומצים, הגאה בשליטתה בשפות (הולנדית, אנגלית, ספרדית ופאפיאי־מנטו, שהיא עגה מקומית. בליל כל הלשונות המדוברות באיזור הקאריבי).

● ● ●

כורה, מענן ושותה

נחוג ♦ בסוואנסי, ויילס, יום־הולדתו ה־108 של **ג'ון אוונס**, האדם הקשיש ביותר בבריטניה הגדולה. אוונס הוולשי הוא כורה־פחם בדימוס. המייחס את גילו המופלג לכך, כי מעולם לא עישן ומעולם לא שתה משקאות אלכוהוליים.

● ● ●

יריה, דריסה, דקירה

נהרגו ♦ ב־50 המדינות של ארצות־הברית, בעת מילוי תפקידם, במשך ששת החודשים הראשונים של 1985, **44 שוטרים אמריקאיים**, מהם 29 מיריות אקדח: שישה — מיריות רובי־ציד; ארבעה מדריסה על־ידי מכוניות; שניים — מיריות רובים צבאיים; שניים — ממכשירים קהים ואחד — מדקירת סכין.

---

* *הסיכוי ללידת שישיה הוא אחת לשלו־שה מיליארד לידות.*

רחל מרחלת על כל העולמים

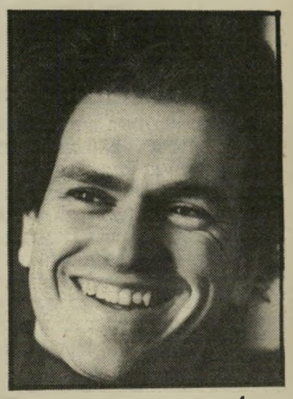
מאת שולמית יריב

22 הרחילויות של השנה

א
אבי נשר

איך זה הולך בדיקדוק? שברתם. שברנו. נשברנו. נישבר. זהו. הבחור נשבר. אחרי ששבר תוכניות־חסכון של כמה וכמה אנשים טובים שהסכימו להשקיע בשוברים, שבר **אבי נשר** את המרחק בין תל־אביב לניו־יורק כ־12 שעות. ומאז נעלמו עיקבותיו.

אם אני אגיד לכם שנשבר לי הלב עליו, זה יהיה שקר גס מאור.

ב
הרב אורה

זהו. זה קרה. ותדעו לכם שאם זה קרה, אז יש סיכוי גם שיגיע המשיח, או לפחות יטלפן.

לפני הרבה שנים נישאו **אורה ואורי בהרב**. ולפני הרבה מאוד שנים התחילה אורה לעבוד כמזכירו ותו של המיליונר **מרדכי מאור**. ותיכף אחרי זה התחיל ביניהם רומן ואורה ואורי ומרדכי היו היחידים בעולם שהאמינו שהרומן סודי. מלבד כל שאר ארבעה מיליוני תושבי ישראל. שידעו.

אבל אתם יודעים איך זה. רומן לחוד וחיי־משפחה סולידיים לחוד. אורה המ־שיכה לגור עם בעלה החוקי. ומרדכי המשיך לגור עם אשתו החוקית. הדבר היחידי שהשתנה זה רמת־החיים. הבית של אורה גדל וגדל. והמכונית שלה

נעשתה חדשה משנה לשנה. הבגדים שלה יפים ומהודרים משנה לשנה, וה־תכשיטים כל פעם יקרים יותר. אבל הם חשבו שכולם חושבים שזה בעני־ייני־עבודה. וכל זמן שהכל היה דיס־קרטי ומכובד. לא צייצה אשתו של מאיר. וגם אורי בהרב לא עשה כלום.

הפיצוץ אירע ביום־ההולדת של **רחל דיין**. אורה החליטה לעשות ל־חברתה מסיבה בגן ביתה. וכדי שיהיה אלגנטי ממש גם הדפיסה הזמנות. אבל מרוב בילבול ומרוב הרגל נכתב על ההזמנה „אורה בהרב ומרדכי מאיר מזמינים אתכם...".

כאן החליט אורי שיש גבול לכל חוסר־טעם, וכשראה את כל גדולי האומה — **נלה וגד יעקבי, מוקה לימון** ו**ז'אן דויד** — באים לכבד בנו־כחותם את הזוג שהרס שתי מישפחות. הוא ארז מיזוודות והסתלק מהבית.

טוב. אז לקח לו כמה שנים. מה, הוא מטוס־סילון?

ג
גילה לוי

כשהם היו ביחד, גילה לוי ו**יוסלה בובמן**, דיברו עליה כמו שתמיד מדב־רים על אשה יפה החיה עם מיליונר. אחרי שהם נפרדו, התחילו האנשים להכיר את גילה בוכמן האמיתית.

היא נשארה כאן לבד. הוא נסע לעסקיו בגרמניה. היא לבשה מיכנסי ג'ינס ובילתה עם חברותיה בבית ובבתי־קפה סולידיים.

אחר־כך הוא החליט שהוא רוצה אותה בחזרה. הגיע ארצה ועשה לה דאווינים לפני העיניים עם כל מיני בחורות צעירות. גילה לא צייצה. לא השמיצה אותו. לא קינאה לו. לא הפריעה לו. הוא נתן מבט ארוך

בחתיכות שנצמדו אליו כל ערב. ונתן מבט ארוך בגילה והחליט שגילה זה קלאסה אמיתית, והוא רוצה אותה שוב.

גילה אמרה שהיא רוצה לחשוב על זה כמה ימים. חשבה וחשבה, והגיעה למסקנה שמה שהיא רוצה זה חיים שקטים בארץ. שזה בדיוק להיפך מהחיים לצד יוסלה בובמן.

היא נתנה לו את תשובתה, ומאז הוא שוב שם. והיא שוב פה. ונראית מאושרת מהחלטתה.

ד
דנה כנר

שום דבר חדש השנה. לפי עדות **דפנה כנר**. במשך כל השנה הוא לא הרבץ לה אפילו פעם אחת.

יכול להיות שהם עברו לאלימות מילולית, וכולם יודעים שאלימות מילולית, לעומת סתירות ובעיטות ומכות־רצח, זה זהב טהור. זה מה שנקרא שקט יחסי בגיזרת מישפחת כנר.

ה
חני פרי

או, כמו שקוראים לה בעברית, **חני פרי**, היתה כנראה המווזה למי שהמציא את המושג „טובה תמונה אחת מאלף מילים".

אז הנה התמונה האחרונה שלה, לעת עתה, שבה היא עדיין נראית רזה ודקיקה. התמונות הבאות יהיו הרבה יותר נפוחות, כי בעוד חודש־חודשיים כבר אי־אפשר יהיה להסתיר את הבטן שהתחילה לצמוח לה.

חני מאושרת, צביקה סאבו מאושר. היחידה שלא לגמרי מאושרת היא **לאה**, אמה של חני, שהיתה רוצה לראות את בתה נשואה כדין. אבל

ברבנות יש בעיות. משהו עם רב רפורמי שחיתן את חני בפעם האח־רונה, ושעכשיו צריכים לעשות הוקוס־פוקוס כדי שרב אורתודוקסי יוכל לגרש אותה, כדי לחתן אותה מחדש.

כבר אמרו חכמים שקשה להיות יהודי. שכחו להזכיר שגם נורא מסובך.

ו
... פנינה

זוכרים את יום־ההולדת שהיא חגגה לצידו של דדי המחייך? כולם היו כל־כך יפים ומאושרים שם, ומרוב שימחה והתרגשות אבא הבטיח לשלוח לשתי הבנות הבלונדיות שלו מכוניות חדשות, וכולם נורא התרגשו ואמרו כמה שהיא ביוטיפול והוא מרוולס.

אבל אבא **הלמוט ברגר** חזר לגרמניה, כי נגמרו פה חגיגות־פנינה, ובגרמניה חיכתה לו אשתו החוקית, שהסבירה לו שלטובתו הוא צריך מייד לשכוח מהענין של המכוניות. אז הוא שכח.

אתם חושבים שפנינה נשברה מזה? היא אפילו לא שמה לב שהמכונית ההדורה לא הגיעה. פנינה פשוט כל הזמן נורא עסוקה. היא מכרה דירה וקנתה דירה ועשתה כמה דולרים בעיסקת המקרקעין הזאת. מייד אחרי זה היא החליטה שהיא מוכרחה לפתוח בקריירה של זמרת ידועה בגרמניה (בארץ היא היתה זמרת במשך שלוש דקות רצופות, כאשר עטפה את העם בקולה המלטף בשירה אשה. אשה. תמיד אשה).

היא נסעה לגרמניה. לא ידוע מה שרה וכיצד התקבלה שירתה. מה שידוע זה שהיא כבר בחזרה בארץ. עכשיו היא החליטה לוותר על קריירה של רוגמנית, כי נדמה לה שהגיע הזמן של הצעירות. היא, לעומת זאת, רוצה לפתוח בקריירה חדשה של הבטן

מיקצועית. כזאת שנותנת עצות בכל מיני שטחים לכל המעוניין.

למה לא? גם אינשטיין התחיל את הקריירה שלו כחכם מיקצועי. במיש־רד־הפאטנטים של שווייץ. ותראו כמה רחוק הוא הגיע. ותאמינו לי, לא היה לו הגוף של פנינה.

ז
יטנר אורה

השם הזה אומר משהו רק לאוהדי הזמר הישראלי היפה במיוחד. ולאוהדי **משה ארגוב** במיוחד.

סשה אוהב את שירתה הצלולה של **אורה זיטנר**, והיא אוהבת את שיריו. באותו זמן אהבה אורה גם את

בעלה, **מיכה זיטנר**, המשרת במיש־טרה, ושני ילדיה.

עכשיו קרה משהו. את שיריו של סשה ארגוב היא ממשיכה לאהוב. אבל את בעלה כבר לא. לכן היא עוזבה את הבית והשאירה לו את הילדים. היא שכרה דירה ברמת־השרון, הורידה 10 קילו ממישקלה. והיא מרגישה שהיא עומדת לפני דרך חדשה בחייה. חדשה, לא חדשה. את סשה היא תמשיך לשיר.

ח
חוה לוי

חוה לוי נשארה לבד.

מי יכול להאמין שבחורה כל־כך יפה נשארת לבד בתל־אביב. שהיא כמו יער גדול מלא בזאבים?

אבל עם עובדות לא מתווכחים. קודם היא עזבה את בעלה, **גי פולופ**, וחשבה שתיכף הוא יתמוטט מזה. אבל במקום להתמוטט הכיר גי את **טלי עומר**, ולקח אותה לגור איתו בווילה שלו בקיסריה. כל העיתונים כתבו מייד על הרומן של פולופ וטלי עומר, ואף עיתון אחד לא כתב שום־דבר על חווה לוי, וזה קצת עיצבן את חווה, שכידוע היא היותר יפה והיותר נחמדה בין שניהם.

אז חווה ניהלה בשקט רומן סוער עם **עמי** („פיצי") **ויטונסקי**. בהת־חלה הרומן היה פושר וחיוור, וסיפק שורות קצרות לעיתונים, אבל אחר־כך הוא תפס שוונג רציני וההשמצות עפו באוויר כמו עבמים. חווה סיפרה לאנשים שפיצי הוא רק ידיד שלה, ושאין לה איתו שום רבר אינטימי, פיצי נעלב ויצא עליה במילחמה ש־כללה שירים מעליבים. הרומן נגמר והם אפילו לא מדברים ביניהם.

ככה זה. גי פולופ נמצא עם טלי עומר, פיצי חזר לחברתו **קטי**, וחווה לוי היפה לבד. מה אתם ממשיכים לקרוא עיתונים? רוצו לטלפון, משוגעים!

ט
טל ברודי

טל ברודי קיבל את הגט **מרונית**. הגט הגיע לבדו. רונית. נמצאת עריין בארצות־הברית.

טל מגדל את שני הילדים כמעט לבד. כי בזמן האחרון הוא הכיר **אשה גרושה**, אם לילדים. מחיפה. הם מבלים הרבה ביחד, וכנראה כל אחד מספר לשני איך הוא הרגיש כשבן־זוגו זנח אותו עם שני ילדים.

הנה, תראו שגם צרות יכולות לקשור בני־אדם.

י
יפה ירקוני

יפה ירקוני ממשיכה לשיר. בשבוע שעבר ראינו אותה בערב

ליב״ר. אנשים שואלים עד מתי היא תשיר, שואלים למה היא לא פורשת כבר. אבל האנשים הטובים האלה, שכל־כך מתעניינים ביפה לא משלמים לה את החשבונות. את החשבונות במכולת משלמת יפה בעצמה, והשירה זה המיקצוע שלה, הפרנסה שלה.

מי שראה את יפה בשנה האחרונה ראה שאין לה מצב־רוח־מי־יודע־מה. הגורם למצב הרוח היה הרומן שניהלה בתה **רותי**.

רותי הכירה את **ג׳וג׳ה** כשעוד ישב בבית־הסוהר על סחר בסמים. הם התחילו להתכתב, והבחור כתב מיכתבים יפים מאוד. ככה לאט־לאט נקשרו יחסי ידידות בין השניים, שהפכו להרבה יותר מידידות כשהוא השתחרר מהכלא.

מאז השיחרור הם לא נפרדו. אבל יום אחד הסיפור נודע ליפה ירקוני, והיא לא רצתה שלבתה יהיה רומן עם אסיר־לשעבר. די צרות כבר היו ליפה

מרותי. היא היתה נשואה והתגרשה, אחר כך היה לה רומן עם בחור כושי, ועכשיו עם אסיר משוחרר. יפה רצתה סוף־סוף שהילדה תמצא מישהו ממוצע, בעצם כמו שכל אמא יהודיה טובה רוצה לבתה.

עכשיו יפה ירקוני נראית שוב יפה ומבסוטה, ויש אומרים שזה קשור לגסיסה של הרומן בין רותי לבין ג׳וג׳ה.

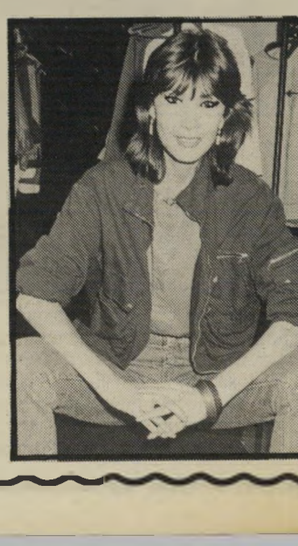
כ
פיר יפה

יפה כפיר עברה דרך ארוכה בשנים האחרונות. התחנה האחרונה היתה המוצלחת ביותר מבחינתה.

תמיד היא היתה יפה, ולכן היא היתה דוגמנית מבוקשת. אחר־כך היא התחתנה עם **אמנון מס**, וילדה לו שני ילדים, **מלני** שהיא כיום בת 12, **וגיא**, שהוא בן 10.

אחר־כך, כמו במישפחות טובות ויפות אחרות, התפקששו הנישואין. זמן קצר אחרי הגירושין הכירה יפה את **אורי גרבנאו**, אישׁ־עסקים גרוש ואב לילדים. התחיל רומן. אורי גרבנאו הסתפק ברומן עם יפה, ולא חשב על חתונה שניה. ואז יפה, שהיא אמיצה ככפיר, החליטה לזרז את התהליך. היא עזבה את גרבנאו ופתחה ברומן סוער עם **נועם ציפורי**, טייס באל על.

שבוע וחצי של הרומן הזה הספיק לגרבנאו לעשות סצינת־קינאה כמו

בסרטים, ולהבטיח ליפה את כל ההבטחות בעולם.

יפה עזבה את נועם וחזרה לאורי גרבנאו. מאז הוא מקיים את הבטחותיו 24 שעות ביממה. הוא נשא אותה לאשה, הוא קונה לה בגדים אצל כריסטיאן דיור ומכוניות אצל פיאט, ולוקח אותה לנשפים במונטה־קרלו, כדי לחגוג בחברתן של נסיכות־מונקו.

אחרי כל זה שהיא לא תחזיר לו אהבה? מרוב אהבה היא אפילו נכנסה להריון, והיום מישפחת גרבנאו מחכה לצאצא חדש. אני מקווה שהילדים שלו והילדים שלה יאהבו את הילד שלהם. שיהיה במזל.

ל
ב מירה

לב שבור עשתה האמנות **למירה לב**. מה שלא הצליחו לעשות לה גברים רבים, עשתה לה הציירת **יעל מור**.

לכבוד מסיבת יום־ההולדת שלה החליט החבר התורן שלה, **דני מעוז**, להזמין מהציירת פורטרט של הפאם־פאטאל־נוסח־ישראל של שנות השמונים.

כולם מאוד התרגשו מכך שמירה

לב תהיה תלויה על איזה קיר, והוחלט גם לערוך לה מסיבת יום־הולדת בהילטון. ושם, במעמד כל חבריה וידידיה, היא תסיר את הלוט מעל ליצירה בת־האלמוות.

ואז, ממש לפני הנשף הגדול, בא דני מעוז לראות את התמונה ולשלם תמורת העבודה. יעל מור הושיבה אותו על כיסא והביאה לו את התמונה. על הבד הגדול היו אומנם פנים דומים למירה לב, ואפילו בלי קמטים. אבל מתחת לפנים הציץ גופו השרירי של המתאגרף **ואן אריק**. מעוז סירב לשלם, הציירת סירבה למסור את התמונה. מירה לב, למרות הכל, מאוד רוצה להיות מונצחת.

אולי מישהו רוצה לגאול חתיכת־אמנות תמורת 500 דולר אמריקאים?

מ
ראש שרונה

„לפני שנים רבות גרה בתל־אביב רומניה קטנה, שכבר בגיל צעיר נדרה נדר להפוך ללא סתם רומניה קטנה עם אוזניים מחוררות... לא נחה ולא שקטה, עד שהפכה להיות בעלת מדור, עיתונאית״.

זה חלק מתוך „פרקים נבחרים מתוך הכוהנים הגדולים של המגילות הצהובות, פרי־עטה של הדוגמנית **שרונה מראש**.

שרונה היתה תמיד יפה. שרונה היתה תמיד דוגמנית מבוקשת. היתה נשואה פעמיים, גברים רבים חיזרו אחריה. כאילו הכל הסדר.

אלא שבשלב מסויים כמה וכמה עיתונאיות החליטו שלא לאהוב את שרונה. וכשעיתונאית לא אוהבת מישהי, היא פשוט כותבת עליה.

בכתבה האחרונה שנכתבה עליה בידיעות אחרונות, נכתבו דברים רבים ששרונה מאוד לא אהבה לקרוא. היא החליטה להגיש תביעת־דיבה נגד העיתון. היא פנתה לעורך־דין. אבל

במקום להתלהב יחד איתה, שיכנע אותה עורך־הדין לרדת מהעניין. כי בשביל לתבוע עיתון צריך הרבה כסף והמון עצבים.

שרונה ויתרה. אך מאחר שהיא כותבת בעיתון עולם האופנה, היא הציעה להם לכתוב מאמר כאסח על העתונות. הם הסכימו. ושרונה מראש מצאה מקום להתחשבן עם כל אויביה. גם יפה. גם אופה, וגם כותבת.

מה עוד אתם רוצים?

נ
בון אופירה

על **נבון, אופירה**, עברה שנה לא קלה. כבר מזה הרבה מאוד שנים כל תנועה שלה מונצחת ומתועדת בתולדות ישראל ובמדורי הרכילות — ופיתאום כלום. יש נשיא חדש ויש גברת־נשיא חדשה ואופירה, לא עלינו, כמעט וחזרה לאלמוניותה.

לא אשה כאופירה תחיה עם זה

בשלום. היא החליטה לכתוב ספר על חייה, שללא כל ספק היו מעניינים מאוד.

כולם יודעים מה עושה אשה פשוטה, כשהיא מחליטה לכתוב ספר. היא קמה מוקדם, מכינה סנדביצ׳ים לילדים ושולחת אותם לבית־הספר. אחר־כך היא מהר־מהר רוחצת את הכלים, מטאטאה את הריצפה ומפנה חלק מהשולחן, כדי שיהיה מקום לשים את המחברת, שבה היא מתכוננת לכתוב את תולדות חייה.

ככה עושה אשה פשוטה. אשה שהיא אשת נשיא־לשעבר קמה בבוקר, מנשקת את הילדים, יורדת לרחוב, מתניעה את המכונית ונוסעת בה עד למישרד שהיא שכרה לעצמה, לצורך כתיבת הספר.

המרגלים שלי סיפרו לי שהספר הזה יהיה מרתק ומעניין רק במידה ועינו הגדולה של **יצחק נבון**, שר־החינוך, לא תשזוף אותו ולא תצנזר אותו.

אולי באמת כדאי להזכיר לשר־החינוך שהעם לא רוצה צנזורה. העם רוצה ריגושים, ומי כמו אופירה נבון יכולה לגרום לכך?

ם
קום

מארץ הסקופים אני מביאה לכם כאן.

30 שנה מחכה **חיים שיף** לגט מאשתו **איילה**. 30 שנה היא לא נותנת לו.

10 שנים מחכה **שושנה וינר** שחיים יקבל גט, וישא אותה לאשה.

בכל בתי־המישפט בארץ ובכל בתי־הדין פזורות התביעות של איילה נגד חיים שיף. בשנה האחרונה היה נדמה שהינה או־טו־טו זה ייגמר. איילה ביקשה שני מיליון דולר תמורת הגט. שיף הסכים. הוא מילא מיזוודה בשטרות הירוקים ויצא לדרך.

איילה התחרטה. לכולם הסיפור הזה נמאס כבר לפני שנים. ופיתאום נהיה שקט. שושנה שיף נסעה ללונדון

לבקר את ילדיה. חיים שיף נסע לבראזיל בענייני עסקים. היחיד שנשאר בארץ היה **קוש־קוש**, כלבם של בני־הזוג. העיתונים כתבו כבר שהם נפרדו ועזבו את הארץ, ושׂיף בונה את בראזיל קוביות־קוביות.

השבוע הם הגיעו ארצה. שיף מבראזיל ושושנה מלונדון. הם הגיעו שמחים ומחייכים במיוחד. וביחד הם עברו השבוע לווילה החדשה שלהם ברמת־גן.

בראזיל הצילה אותם. לחיים שיף נודע שלפי חוקי בראזיל, אדם שלא חיי עם אשתו במשך שלוש שנים זכאי לקבל גט באופן אוטומטי. מה זה בשביל חיים שיף שלוש שנים. כשחי בנפרד מאשתו 30 שנה?

עכשיו אתם יודעים מה הוא עושה בבראזיל? בטח הוא בונה את עתידו. יחד עם שושנה. אני מקווה שאיילה לא תגלה פיתאום שבדרום גיניאה החדשה אפשר לבטל גט כזה, ואז הסיפור יימשך עוד 30 שנה.

אבל מה יש למהר. בעצם?

ע
ליזה עזיקרי

עליזה עזיקרי חיה. עליזה עזיקרי שותה. אלה שני הדברים הכי חשובים שהיא עשתה השנה.

פעם היא היתה צעירה ויפה ותוססת, ומילאה את טורי־הרכילות ברומנים שלה, ובעיקר ברומן הלוהט שלה עם **אריס סאן**. כשנולדה כתם המשותפת, **סאני**, הם נפרדו. הוא נסע לאמריקה ושכח אותה. היא נסעה כמה שנים אחרי זה, אבל לא קרה כלום ביניהם, ועליזה חזרה ארצה.

לפני שנה היא נזכרה שבעצם יש לאריס סאן מועדון בניו־יורק, ובטח יש לו גם הרבה כסף. וכראי שהוא ישלח חלק ממנו לטובת הבת שלו. עליזה הגישה תביעה נגד אריס סאן, אלא שהיא לא היתה היחידה. גם מישטרת ניו־יורק הגישה תביעה נגדו על סחר

בסמים. וכמצופה, מישטרת ניו־יורק עובדת יותר מהר מאשר עליזה עזיקרי, ואחרי מישפט קצר הושיבו

את הארון האלגנטי מאחורי סורג ובריח לכמה שנים טובות. משם, כידוע, אפילו אם רוצים, לא יכולים לשלוח כסף.

אז שעליזה לא תשתה מרוב עצבים? כמה אפשר למשוך בעול לבד? כמה?

פ
יזנטי דויד

דויד פיזנטי תפס פחד. בשבוע שעבר הוא הגיע ארצה, כדי לשחק בנבחרת ישראל מול טייוואן. תוצאות המישחק היו בלתי־נשכחות — 0:6. כל השחקנים היו באופוריה. רק פיזנטי. שכבר חזר לקלן. תפס פחד. נודע לו כאן שעומדים לזמנו

להעיד במישפט שבו מעורב ידידו. הכדורגלן **שלמה שירזי**.

פיזנטי לא רוצה להעיד. הוא חושש שהגרמנים לא יבינו את זה, ויתחילו לחשוב פעמיים על התנאים הנכבדים שהם נותנים לו. אז הוא ברח „הביתה״, לקלן, והוא מקווה שלא יקראו לו הביתה, לישראל.

צ
וורן ברוריה

צוריק, ברוריה, עמדה על החלון בדירתו של אהובה, **מוטי וטנ־שטיין**, והעיפה למטה את כל רהיטי הדירה. הופ... טלוויזיה... טראח! הופ... שולחן... בום! וכך הלאה וכך הלאה. עד שהדירה נשארה ריקה־ריקה.

כל זה קרה בסוף השנה שעברה. וכל החברים של ברוריה צוורן חשבו שאחרי הבום והטראח תירגע הגברת התוססת לפחות לשנה אחת. אבל שום דבר כזה לא קרה. הבומים והטראחים הם האוויר של ברוריה צוורן. ובלעדיי־הם היא לא יכולה לנשום. שלא לדבר על יותר מזה.

חודש בערך היא נראתה קצת עצובה. אחרי חודש היא התאוששה ועשתה כמה שיפוצים בעצמה. 10 קילוגרם פחות, שער קצר וצבוע בצבע חדש, ואפילו שינויים חדשות. וככה היא יצאה לעולם, וכבשה בסערה את ליבו של גבר. **צרפתי צעיר**.

השבוע הם נסעו לפאריס כדי להכיר את הוריו של הבחור הצעיר.

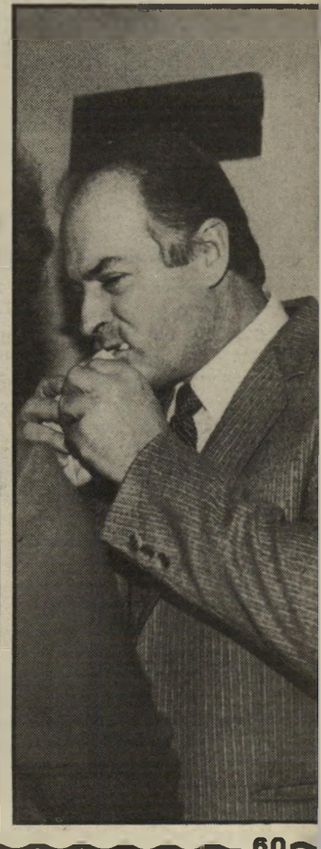
רחל מרחלת על כל העולם

ואם יישאר להם זמן הם גם יסעו להכיר את הסבא והסבתא שלו. אתם חושבים שזוג הזקנים בצרפת יוכל לעמוד בפני הטמפרמנט של ברוריה? אני מקווה!

קוסטין אלכסנדר

אלכסנדר קוסטין היה עורך־דין די אלמוני עד השנה הזאת. השנה הוא

הפך בן־לילה לעורך־דין מן המפורסמים במדינה.

איך אומרים הצרפתים: שרשה לה פאם. אצלו הפאם היו ברבים. וכולן ביחד ישבו שעות בבית־המישפט, וכל אחת עם סיפור אחר.

נורית קוסטין ישבה באולם בית־המישפט כאשתו החוקית, שבאה להיעיר לטובתו.

בלה רדיאנו ישבה בבית־המישפט כאהובתו ושותפתו למעשי־נוכלות, שהואשם בהם. והיתה עוד **אשה צעירה**, שישבה באולם והגישה תביעות אבהות נגד עורך־הדין. עכשיו הוא בכלא. ובכלא, כידוע, אין נשים. איך הוא מסתדר שם. כשאצלו נשים זה כמו אוויר לנשימה?

ר

ביין יהודית

רומן השנה הוא, לכל הדיעות, ה־רומן בין הזמרת מדרך המשי וד"ר נוף, **שלמה ניצן**.

הרכילות שהלכה על שניהם במשך שנים לא היתה רכילות מחמיאה, אבל החברים הקרובים ידעו תמיד את האמת.

לשלמה היו עשרות חתיכות, אלה שהן היו תמיד בגדר „אורחת נוטה ללון", והולכת הביתה. ליהודית היה סיפור ארוך מאוד עם האמרגן שלה, **יעקב גלעד**.

עכשיו אין חתיכות יותר, ואין יותר

יעקב גלעד, ויש רק שלמה בשביל יהודית ויהודית בשביל שלמה. הפעם, כנראה, האהבה גדולה. ובכל זאת, המרגלים שלי סיפרו לי השבוע שיש שמועה, שהרומן מתקרר. אבל שמועות נגדיות טוענות שלא דובים ולא יער. רק אהבה גדולה. נו?

ש

ושן אילנה

אילנה שושן השיגה השנה את מה שבאמת רצתה.

כבר שנים שאילנה נחשבת כאחת הנשים היפות בארץ, כדוגמנית מפורסמת, וכבת־לווייה מבוקשת.

כל זה יפה מאוד, והיה בוודאי מספיק להרבה מאוד בחורות אחרות. אלא שאילנה שושן רצתה יותר מכל שיהיה לה בית שלה, בעל וילדים.

לפני כמה שנים היא הכירה את **מרק עפרון**. הם היו ביחד, עד שאילנה הכירה את **אורי ליברנט**, איש־עסקים צעיר. אילנה חשבה שהנה היא מקימה בית עם אורי. אבל אורי אמר שעם כל אהבה שלו הוא עוד לא מוכן לנשואים. אילנה עזבה אותו. מרק, שהלב שלו היה פצוע, רץ אליה בחזרה. עכשיו הם נשואים. והלב השבור נדד אל חזהו של אורי ליברנט. ככה זה אצל מי שקשה להם להחליט.

ת

מי בן־עמי

תמי בן־עמי אחראית לעובדה שכל חרציות־השדה נכחדו בארץ. זה מפני שכל היפים והיפות קטפו אותן במשך שמונה שנים, כדי לעשות „כן או לא" לעניין של תמי **ואולסי סרי**. ובעוד העם ממשיך לתלוש עלה אחר עלה, נמאס העסק על אולסי, והוא נסע לארצות־הברית כדי לייבא משם כלה יפה ושחומה לא־פחות מתמי בן־עמי.

שלושה ימים רצופים נתנה להם תמי ליהנות מחיי־מישפחה שקטים. ואז היא סרה לבקר את בני־הזוג ולברך אותם. היו שם עלבונות וצעקות ומכות ושערים בכל העיתונים בארץ, רכחשות מכולם על כולם. ושוב ישבו האנשים וקטפו חרציות ועשו כן או לא. כן או לא. **לאניבה** היפה הסיפור

הזה נמאס והיא קנתה כרטיס לכיוון אחד ונעלמה מפה.

אולסי ותמי חזרו זה לזרועות זו ולהיפך, אבל איכשהו בשמיים שכח מישהו לשלוח להם את שקית־המזל, המגיעה לכל אדם פעם בשנה. אולסי נתפס עם איזה סיפור־סמים, תמי הואשמה באי־תשלום חובות ואי־קיום הבטחות לאיזה דייל בשם **נימרוד דור**.

עכשיו הוא בניו־יורק, מלון לק־סינגטון, חדר 1738.

תמי נוסעת השבוע עם **רפי יעקובסון** לדגמן בגדים ישראליים בגולה. האם תעבור תמי את הסף של חדר 1738? כן או לא? כן או לא?

כוכב־הרוק הניו־יורקי הפיג את ע"פוחה של הדוגמנית הצ'כית, שנשכרה על־ידי חברה ישראלית (ראה שער אחורי)

דו מיליונרים השזופים הניחו מידיהם את כוסיות המשקה ועצרו את נשימתם. בחופים של אי־הנופש היוקרתי סרדיניה, אפשר לפגוש בכל שתי סיבות. הראשונה נעוצה בעיסקה. היא באה לאי־המיליונרים כדי לעבור קשה, תמורת הרבה מאוד כסף.

הסיבה השניה נעוצה במישהו מפורסם שעמד להגיע לאי. יכול להיות שהכתבה הזו תעלה לו כמה מאות אלפי דולארים טובים.

ומה הקשר בין היפהפיה בסרדיניה למה שהולך בארץ?

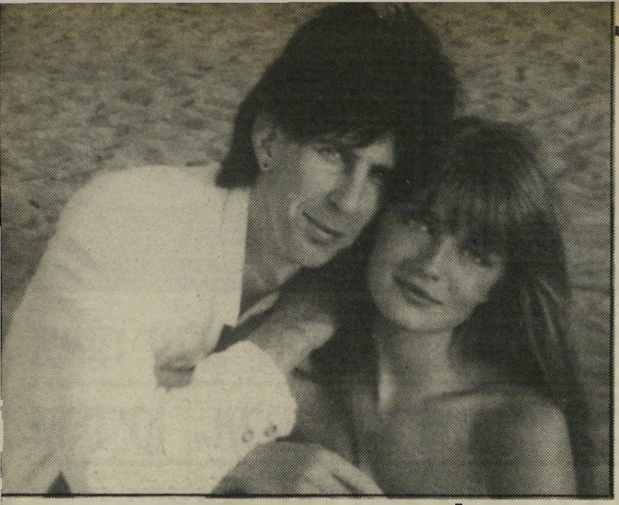
בכל העולם ידוע שבישראל נמצא אחד האוספים המושלמים ביותר בעולם של נשים יפות, אבל אין זאת הפעם הראשונה שלדוגמניות בישראל צפויה אכזבה מרה עם הפירסום של הקטלוג לביגדי־הים של גוטקס לשנת 1986. גם השנה נבחרה יפהפיה מתוצרת חוץ לדגמן את ביגדי־הים היוקרתיים מתוצרת ישראל. בשנה שעברה היתה זו הדוגמנית האוסטראלית בת ה־14 אל. השנה תייצג את תעשיית היצוא הסקסית ביותר של ישראל הדוגמנית הצ'כית פאולינה פוריסקובה.

השנה ביפהפיות הבאות בהמוניהן לצוד להן גבר עשיר ונאה. אבל הפעם היה המצב שונה.

האלילה הסקסית ששכבה על מגבת, מתחת לשימשיה, לא נענתה לאף אחד ממבטי־החיזור ששלחו אליה הפלייבויס. היו לקרירותה של האלילה

פוריסקובה היא כיום אחת הדוגמניות ה„חמות" ביותר בשוק האופנה הבין־לאומי. לא שלאנשי גוטקס יש משהו נגד הדוגמניות הישראליות. הבעיה היא שליפות מארץ־הקודש יש גיזרה רקיקה מדי. מה שהולך היום בשוק האופנה הבין־לאומי זה חזה גדול

כוכב עולמי תמונה זאת, אם תגיע לארצות־הברית, תגרום צרות צרורות למצולמים בה. הגבר הוא כוכב להקת המכוניות ריק אוקייסי, נשוי, שניהל רומן עם פאולינה פוריסקובה.

הרומן היקר ביותר בעולם

כים נמשכו חמישה ימים. בתום כל יום צילומים היתה פוריסקובה נעלמת בחדרה שבמלון ויוצאת כעבור שעות אחדות כשהיא מביטה בפרצוף רענן על אנשי־הצוות, ההרוגים מעייפות.

ערב אחד ניגש לשולחנה של הצ'כית היפהפיה גבר צעיר ויפה. הוא הציג את עצמו בנימוס. התברר שהב־חור השזוף הוא אחד מבעליה של חברת־תעופה ענקית. פוריסקובה נע־תה בקרירות להצעתו של המיליונר היפה לסעוד עימו ארוחת ערב ותו לא.

רק בתום שבוע הצילומים נודע למרתה לוי ההמומה מה היה סוד ה־רעננות של הדוגמנית וקרירותה לאיש התעופה.

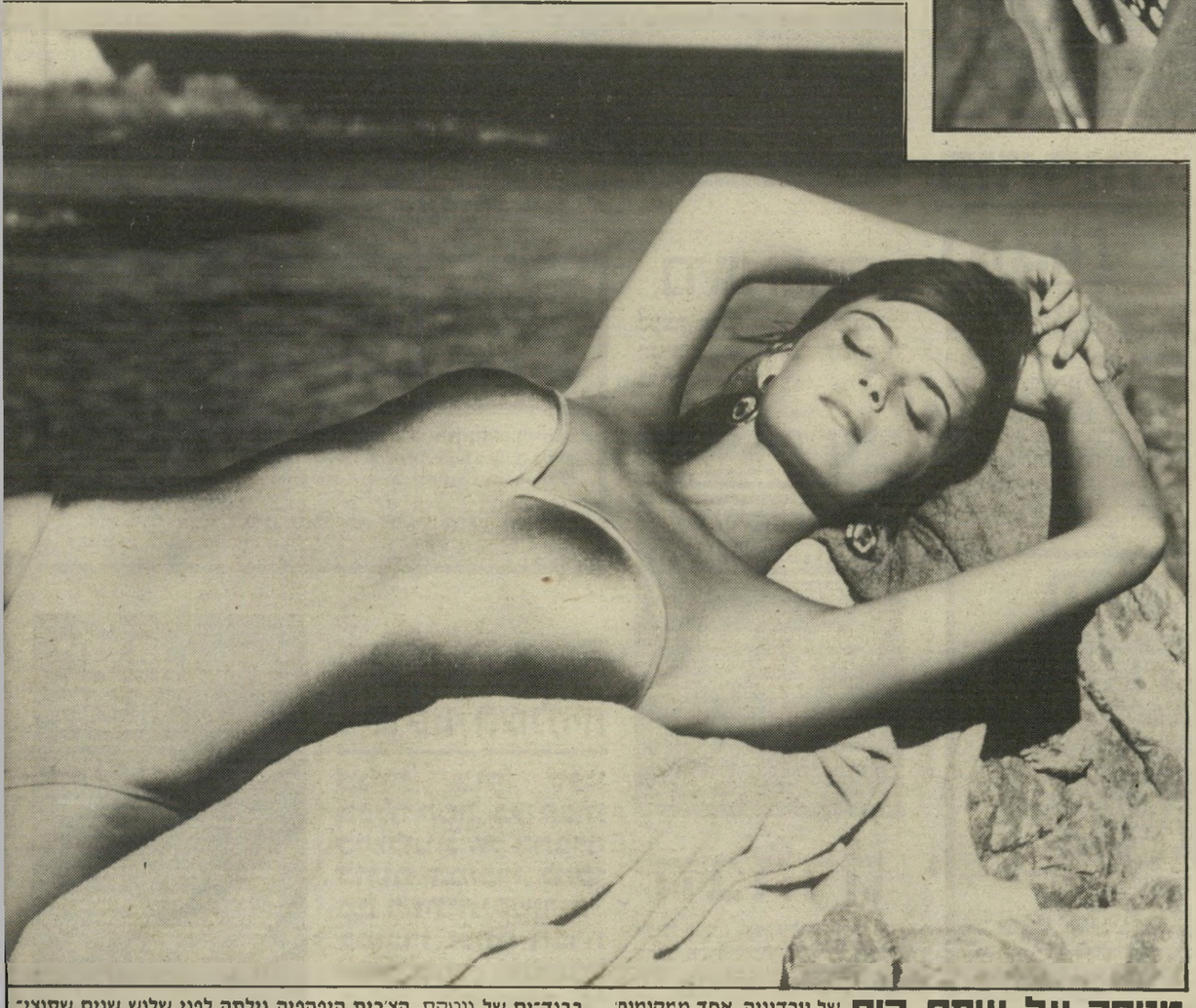
ערב־ערב, כשהיפהפיה היתה נפר־רת מחבריה לעבודה, היא רצה למעלה לחדרה, שם חיכה לה גבר צנום ובלתי־מרשים. היה זה המלחין והמעבר ריק אוקייסי, סולן להקת המכוניות האמ־ריקאית, להקה הזוכה בשנים האחרו־נות בפופולאריות גדולה.

אוקייסי עשה לאחרונה מיליונים בעזרת הלהיט מי יקח אותך הביתה. מהתקליט האחרון של הלהקה.

כוכב־הרוק המפורסם שמר את נוכחותו באי בסוד. הסיבה — הוא נשוי, מאוד נשוי. מזה כמה חדשים הוא חי בנפרד מאשתו והגירושין נראים באופק.

כוכבי־רוק יודעים מה שכל מתגרש קבוע יודע — גירושין שקטים נגמרים בזול. גירושין רעשניים, עם פרשת בגידה, זה עניין של הרבה כסף.

אם תהיו בניו־יורק בימים הנוראים ותראו מישהו רץ בברודווי, ואחריו אשה זועמת — תדעו שזאת אשתו של אוקייסי, שקראה את הכתבה הזו.

מנוחה על שפת הים של יורדיניה. אחד ממקומות הנופש היקרים ביותר בעולם. תופסת אחת הדוגמניות היקרות ביותר בעולם, פאולינה פוריסקובה.

בבגד־ים של גוטקס. הצ'כית היפהפיה גילתה לפני שלוש שנים שסוצי־אליזם זה דבר נחמד. ביחוד אם יש כמה אלפי דולארים בבנק. היא חיה במנהטן בדירת־יוקרה. משכר־הדירה החודשי בה מגיע ל־3000 דולר.

ובשל, ירכיים גדולות ופרובוקטיביות ומותני צירעה דקים.

סודות זה בזול

כסף אינו מהווה בעיה כאשר מדובר בצילומי־אופנה של מיפעל גדול. ביום בהיר אחד נחתו באי סרדיניה מרתה לוי מגוטקס, שריכזה את הפקת הקטלוג, הצלם הבין־לאומי פודטו צ'רובה, שבניו־יורק מרכלים עליו כי הוא משתכר לכל שעת צילומים יותר ממה שמרוויח נשיא ארצות־הברית, ופאולינה היפהפיה, שבאה מלאת־מרץ ורעננה, כנראה בזכות העובדה שגם היא אינה עובדת תמורת פרוטות.

כשנחת המטוס בסרדיניה, ירדו מרתה לוי, הצלם ופאולינה ונשמו עמוק את אוויר הים המלוח. הם לקחו מונית לאיזור המלונות של האי וכאן התחילו ההפתעות.

קודם כל, תקציב גדול או לא, התב־רר להם כי הרבה יותר זול לטוס כל לילה לישון בנאפולי מאשר לשכור חדר במלון מפואר בסרדיניה. מחירו של חדר בבית־מלון מדרגה ראשונה באי־הנופש עולה 300 דולר ללינה של לילה, כולל ארוחת־בוקר. מולטי־מיל־יונרים כמו אגא חאן, מלכת־אנגליה ונסיך מונאקו מחזיקים באי וילות־נופש.

לשלישיה מגוטקס היו דברים חשובים יותר לעשות בדולארים היקרים שלהם. הם השתכנו במלון „בינוני", שלא היה מבייש ארמון מלכים, וניגשו במרץ לצילומים.

חמישה ימים הם עבדו בפרך. הצלם ועוזריו צילמו יותר מ־14 אלף צילו־מים, כדי לקבל בסוף את 60 הצילומים הדרושים לקטלוג. הצילומים המפר־

העולם הבא

העיתון החי ביותר במדינה

גליון מס' 18 • עורכים אלכס פז ובנצי לופו

מאות אלפי חושבי טכסאס, שברחו מפחד סופת ההוריקן „אלנה", חוזרים לבתיהם, ואילו מיליוני וושינגטונאים נמלטים בבהלה לערי־השדה ויחזרו מהן לאחר שיצחק מודעי יעזוב את עירם

נפגעי מודעי בישראל

דבר המייסדים
בהקשבה זקופה

קטע זה — חובה לקוראו בעמידה.

בימים אלה של אדישות ציבורית הולכת וגוברת, יש לראות בברכה כל ניצן של אזרחות טובה וניסיון לעזור לחוק לאכוף את עצמו, ועל כן יש לשבח את מפגיני התחיה, אשר לפני שבוע חבטו נמרצות בחייל, שלא עבר לדום, בזמן השמעת „התיקווה" על־ידי המפגינים. אילו כולם נהגו כמותם, לא היינו עדים לביזוי הלאומי המתקיים מידי יום ביומו בחצות, בריבבות בת־אב בישראל, כאשר מפירי־חוק לא קמים משנתם מול הטלוויזיה, בזמן התנגנות ההימנון הלאומי. וראוי לציון השוטר נפתלי אימבר, אשר, בהיותו במירדף אחר פורץ, שמע לפתע את הנמלט מזמזם את „התיקווה" ועמד מייד במקומו ער שהזימזום לא נשמע עוד.

מי יתן וכל מבוגר בישראל יעשה כמותו. מה עוד שעמידה זו נאה גם לסובלים מבעיות זיקפה.

למרות המצב הכלכלי — עליה בייבוא יאכטות

עם התגברות נסיונות המחבלים לבצע פיגועים בישראל דרך הים, עלה מיס־פרן של היאכטות המיובאות על־ידי חיל־הים.

רכוש מיקצוע מנקר עיניים למד כתיבה במכונה בשיטה עיוורת

הקורס יתנהל בשיטת המקל והכלב

לגיליון זה מצורף הנוסח המלא (ללא קיצורים! ללא שברים!) של תקיעת־השופר בראש־השנה

כותרות גנובות

בקומה השלישית של בניין היחידה לחקירת הונאות של המטה הארצי בתל־אביב — אין מרתף עיניים.

■

אב ל־12, שלקה בדלקת הער־מונית, זקוק בדחיפות לניתוח להשבת הפוריות.

■

מחקר רפואי חדשני קובע: העובר ברחם אמו מושפע מ־סביבתו החיצונית... במיוחד ממסרגות.

■

איגוד הנקרופילים תומך ב־דרישת הרבנים לאסור ניתו־חי־מתים, ודורש להשאיר את הגוויות שלמות.

■

גורמים בליברלים מבקשים להרחיב את חוק איסור־הפגישות גם למיפגשים בין „מחנה מודעי" לבין „מחנה פת".

ברגע האחרון

נעצר ערבי שסחר במקומות־ישיבה בבתי־כנסת לימים ה־נוראים.

„כולבוטק" חשף רשת־נשים שזייפה אורגזמות

בעיקבות תלונות רבות של בעלים על כי נשותיהם מזייפות אורגזמה, יצא צוות „כולבוטק" לחקור בפרשה. הכתב עופר כספר, מלווה במצלמה נסתרת, נפגש עם אחדות מהנשים והפך כוכב־פורנו מבוקש.

מהרשות להגנת הצרכן נמסר, כי מכשיר לגילוי אורגזמות מזוייפות יפותח בקרוב.

בית־הכנסת הגדול באלנבי — ייסגר בשבתות

לחץ כבד שהופעל על צ'יץ' אילץ אותו לסגור ב־שבתות את בית־הכנסת, אחרי שהתברר כי התפי־לות, הנערכות בו בשבת, גורמות לחילול־שבת המו־ני. גורמים בעירייה מצפים כעת לפגיעה חמורה בסחר בדולארים.

כישלון „לבזק" בבורסה העולמית

מניות „בזק" ספגו מפלה קשה, בעיקבות כישלונות של החברה לזכות במיכרז להק־מת רשת־תיקשורת. במיכרז זכתה חברת „טום־טום" האפרי־קאית, המתמחה ב־ייצור תופי טם־טם.

יימשך הפטור לנכים

מישפחות הנכים ב־100 אחוז, הסובלים מ־ליקויי־מוח חריפים, יוכלו להמשיך לקבל מכוניות וולוו לצרכי הנכה. סיכום ברוח זו הושג אמש, ויאפשר לשרים זל־ראש עיריית רמת־גן ל־המשיך ולנסוע בריכבם.

הבהרה

חברת הבניה „אבן על אבן" מבקשת להסב את תשומת־הלב של לקוחו־תיה, שאין בעובדה, שבעלי־החברה לא נמלטו לחו"ל, כדי להצביע על מצב כלכלי מעורער של החברה או על אי־ביצוע הונאות בקרקעות.

אם תאונה — אז ברכב גדול

מאת אברהם דישון, כתב „ידיעות אחרונות"

הסיכוי להישאר בחיים לאחר תאונה קשה גדול כמעט פי שניים במכונית גדולה מאשר במכונית קטנה — כך מסיקים חוקרי הטכניון כ־מחקר שנערך בעבר המינהל לבטיחות בדרכים של משרד התחבורה.

(„ידיעות אחרונות" — 4.9.85)

חוקרי „העולם הבא" תומכים במסקנות המפתיעות של חוקרי הטכניון המלומדים. ומגלים שאכן למישקל הרכב יש חשיבות מרובה בתוצאות התנגשות. לדוגמה: בהתנגשות בין משאית במישקל 150 ק"ג לאופניים במישקל 2.5 טון ייגרם נזק מירבי למשאית ולנהגה, ואילו רוכב־האופניים אף עשוי שלא לחוש בהתנגשות.

אזהרה — משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

ב"ה אלול תשמ"ה 11.9.1985 מיספר 2506 שנה 49 המחיר 1850 שקלים (כולל מע"מ)

יומן העולם

פאולינה כובשת את ישראל

